

ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΗΜΙΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΜΕ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Αριθμός Έγκριτικής Απόφασεως $\frac{41.719}{1 \text{ Αυγούστου } 1933}$

ΕΞΕΔΟΘΗ ΕΙΣ 1.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

Αριθ. άδειας κυκλοφορίας	55.837
	5-8-36
Τιμή άνευ βιβλιοσήμου . . . Δραχ. 30	
Άξια βιβλιοσήμου	> 12
Φορέσιμον	> 3.60
Συνολική τιμή	45.60

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧ. Σ. ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
1936

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4560

450

53-11

Κατα

... ..

2 Δοκίμα διαν | 21500 2 Ζων κιν

ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

14712
1 Δοκίμα

ὅσῃ κέρδιον ἔσται ἐξ ἧσδε βουτυριῶν νομίσματα
πολλὰ καὶ ὅσῃ κέρδιον ἔσται ἐξ ἧσδε βουτυριῶν

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΗΜΙΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΜΕ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆ: 41719
1-8-33

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Μ. Σ. ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ—ΑΘΗΝΑΙ
1936

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Ἡ. Π. Βουλιώδη

Τύποις ΑΘ. Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
Ὁδὸς Λέκα—Στοῦ Σιμοπούλου

Α. ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

1.—ΤΟ ΟΜΟΡΦΟΤΕΡΟ ΠΑΙΔΙ

(Μυθός Πανελληνίου)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ

ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

— Τότε η παράβαση της λέει :

— Πάρε και τούτο το φουρί να το δώδης και παιδί μου

— Δίνε το γουρζο, της λέει η κακοδιάγνη

— Όπου παιδί, της είνε η παράβαση. Πως δει είναι το όμορφοτερο δίνε δίνε είνε το δικό μου.

Πηγαίνει η κακοδιάγνη στο σχολείο και δίνει το φουρί του παιδιού της. Τότερα κινείται να δώδ η όμορφοτερο με δίνε είνε παιδί δίνε και όμορφο δικό το δικό της. Η είνε το λοιπόν κινείται είναι στην παράβαση φουρί με το φουρί, από της είνε δίνε και της λέει :

— Πάρε, κορά μου, το φουρί σου, επειδή είνε δικό σου είνε δίνε και όμορφοτερο δικό το δικό μου.

2.—ΒΡΕΓΜΕΝΑ ΤΗ ΞΕΡΑ :

(Μυθός Καστολλίτσας)

Μία φορά ήταν ένας ταρσίλης από τον κάτοικο της...

Εάν γράψουν αντίστοιχον μέρος την υπογραφή του
συγγραφέα και την αριθμίδα του τόμου.

Μ. Π. Βασιλείου

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ

Α'. ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

1.—ΤΟ ΟΜΟΡΦΟΤΕΡΟ ΠΑΙΔΙ

(Μῦθος Πανελληνίος)

Μιά φορά τὰ πουλιά ἐπῆραν δάσκαλο γιὰ νὰ μάθουν γράμματα τὰ παιδιὰ τους. Τὰ παιδιὰ τους ὅμως ἦτανε χοντροκέφαλα. Γιὰ τοῦτο ὁ δάσκαλος τὰ ἔβαλε νηστεία καὶ τὰ ἔκλεισε μέσα στὸ σκολεϊό.

Ἡ κουκουβάγια ἐπῆρε ἓνα ψωμί καὶ πήγαινε στὸ σκολεϊὸ γιὰ νὰ τὸ δώσει τοῦ παιδιοῦ τῆς. Στὸ δρόμο ἀπαντάει τὴν πέρδικα, ποὺ τὴ ρώτησε ποῦ πηγαίνει. Ἡ κουκουβάγια τῆς ἀποκρίνεται, ὅτι πάει ψωμί τοῦ παιδιοῦ τῆς στὸ σκολεϊό.

Τότε ἡ πέρδικα τῆς λέει :

— Πάρε καὶ τοῦτο τὸ ψωμί νὰ τὸ δώσεις τοῦ παιδιοῦ μου.

— Δὲν τὸ γνωρίζω, τῆς λέει ἡ κουκουβάγια.

— Ὅποιο παιδί, τῆς εἶπε ἡ πέρδικα, ἰδῆς ὅτι εἶναι τὸ ὁμορφότερο ἀπ' ὅλα ἐκεῖνο εἶναι τὸ δικό μου.

Πηγαίνει ἡ κουκουβάγια στὸ σκολεϊό καὶ δίνει τὸ ψωμί τοῦ παιδιοῦ τῆς. Ὑστερα κοιτάζει νὰ ἰδῆ τὸ ὁμορφότερο· μὰ δὲν ἔβλεπε κανένα ἄλλο πὺδ ὁμορφο ἀπὸ τὸ δικό τῆς. Γι' αὐτὸ τὸ λοιπὸν πηγαίνει πίσω στὴν πέρδικα μαζί μὲ τὸ ψωμί, ποὺ τῆς εἶχε δώσει, καὶ τῆς λέει :

— Πάρε, κυρά μου, τὸ ψωμί σου, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν εἶδα ἄλλο παιδί ὁμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό μου.

2.—ΒΡΕΓΜΕΝΑ Ἡ ΞΕΡΑ ;

(Μῦθος Καστελλόριζου).

Μιά φορά ἦταν ἓνας τεμπέλης ἀπὸ τοὺς πὺδ μεγάλους τεμπέληδες τοῦ κόσμου. Ἄν τοῦ ἔδινες ψωμί, ἔτρωγε· ἂν δὲν τοῦ

ἔδινες, μπορούσε νὰ φορήσῃ ἀπὸ τὴν πείνα. Μιὰ μέρα εἶχε βασιλέψει ὁ ἥλιος κι' αὐτὸς δὲν εἶχε βάλει τίποτα στὸ στόμα του.

Τὴν ἄλλη μέρα, γιὰ νὰ μὴν ἀναγκαστῇ ἀπὸ τὴν πείνα νὰ δουλέψῃ, στοχάστηκε νὰ κάμῃ τὸν πεθαμένο ψεύτικα.

— Πιὸ καλὰ νὰ μὲ θάψουν, εἶπε ἀπὸ μέσα του, παρὰ νὰ μοῦ δώσουν δουλειά.

Τὸν εἶδαν οἱ γείτονες ξαπλωμένο στὸ στρῶμα του καὶ κοκκαλιασμένο καὶ τὸν ἐπήραν γιὰ νεκρό. Γι' αὐτὸ φώναξαν τοὺς παπάδες νὰ τὸν πάρουν καὶ νὰ πᾶνε νὰ τὸν θάψουν. Στὸ δρόμο ποὺ πήγαιναν τὸ λείψανο τοῦ τεμπέλη μιὰ γυναίκα εἶδε τὸν πεθαμένο καὶ τὸν λυπήθηκε. Κι' εἶπε ἀπὸ τὸ παραθύρι τῆς :

— Ὁ κακομοῖρης ! Ἀπὸ τὴν πείνα του θὰ πέθανε. Ποῦ νὰ τὸ ἤξερα χτῆς νὰ τοῦ στείλω κάμποσα παξιμάδια, ποῦ ἔχω.

Ὁ τεμπέλης σὰν ἄκουσε τὰ λόγια τῆς γυναίκας ἀνοίξε τὰ μάτια του καὶ φώναξε μέσα ἀπὸ τὴν κάσα του :

— Βρεμένα εἶναι τὰ παξιμάδια ἢ ξερά ;

— Ξερά ! τοῦ λέει ἡ γυναίκα.

— Ἔ ! τότε ψάλτε, παπάδες, ψάλτε ! Εἶπε ὁ τεμπέλης. Καὶ σφάλισε πάλι τὰ μάτια του.

Ὁ ἄθλιος προτίμησε νὰ τὸν θάψουν ζωντανό, παρὰ νὰ κάμῃ τὸν κόπο νὰ βρέξῃ τὰ παξιμάδια.

3.—Η ΑΛΕΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΕΠΟΠΟΥΛΟ

(Μῦθος Ἀργίτικος).

Μιὰ ἀλεπού καθόταν κάποτε μὲ τὸ ἀλεπόπουλό της ἐμπρὸς στὴ φωλιά της φόβια ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὸ κρύο. Ἄξαφνα ἡ ἀλεπού ἄρχισε νὰ τρίβῃ τὰ δυὸ μπροστινά της πόδια γλήγορα-γλήγορα καὶ νὰ κἀνῃ : «χά ! χά ! χά ! ἄ ! ἄ ! ἄ !»

— Τί εἶναι μάνα ; τῆς λέει τὸ ἀλεπόπουλο.

— Ζεσταίνομαι, παιδί μου ! τοῦ ἀποκρίνεται ἡ ἀλεπού.

— Πῶς ;

— Νά ! δὲ βλέπεις τὴ φωτιά, ποῦ ἔχουν ἀνάψει οἱ τσοπάνηδες ;

Κοίταξε τὸ ἀλεπόπουλο καὶ εἶδε πολὺ μακριά, ἐπάνω στὸ βουνὸ τῆ φωτιά. Δὲ μίλησε καθόλου, παρὰ σὲ λίγο σήκωσε τὸ ἕνα του πόδι, ἔτριψε γλήγορα—γλήγορα τὸ αὐτί του καὶ φώναξε : «Χάϊ! χάϊ! χά! ».

— Τί ἔχεις, παιδί μου ; Τὸ ρώτησε ἡ ἀλεπού.

— Τί νὰ ἔχω μάννα ! εἶπε τὸ ἀλεπόπουλο· νά ! ἡ φωτιά, ποὺ σὲ ζεσταίνει, πέταξε μιὰ σπίθα καὶ μοῦ ἔκαψε τὸ αὐτί.

Γύρισε τότε ἡ ἀλεπού, τὸ κοίταξε κατάματα καὶ τοῦ εἶπε :

— Μπράβο, παιδί μου ! ἐσὺ μὲ περνᾷς στὴν πονηράδα· ἔχουν δίκιο νὰ λένε : *δέκα ἡ ἀλεπού, ἔντεκα τὸ ἀλεπόπουλο.*

4.—ΤΟ ΨΕΜΑ Κ' Η ΑΛΗΘΕΙΑ

(Μῦθος Ἀργίτικος).

Μιά φορά ἀνταμώθηκαν σ' ἕνα σταυροδρόμι τὸ Ψέμα κ' ἡ Ἀλήθεια. Ἀφοῦ χαιρετίστηκαν, τὸ Ψέμα ρώτησε τὴν Ἀλήθεια πῶς τὰ περνάει.

— Πῶς νὰ τὰ περνᾷω ! κάθε πέρυσι καὶ καλύτερα, ἀποκρίθηκεν ἡ Ἀλήθεια.

— Βλέπω τὰ χάλια σου ! τῆς εἶπε τὸ Ψέμα· καὶ κοίταξε τὰ κουρελισμένα ρούχα τῆς· μὰ καὶ τὰ χνώτικα σου ἀκόμη βρωμᾶνε.

— Ἔχω τρεῖς μέρες τώρα νησιτιά· εἶπεν ἡ Ἀλήθεια· ὅπουθε περάσω, βρίζω τὸ μπελᾶ μου· καὶ κοντὰ σ' ἐμένα κ' οἱ λίγοι ποὺ μ' ἀγαποῦν· δὲν εἶναι ζωὴ αὐτή.

— Θέλεις ὅμως καὶ τὰ τραβάς ! τῆς ἀποκρίθηκε τὸ Ψέμα. Ἔλα μαζί μου νὰ ἰδῆς Θεοῦ πρόσωπο· νὰ ντυθῆς μὲ χρυσὰ ρούχα, σὰν τὰ δικά μου, καὶ νὰ χορτάσης φαί· μόνο νὰ μὴ γελάσης σὲ ὅ,τι κάνω καὶ λέω.

Ἡ Ἀλήθεια δέχτηκε γιὰ μιὰ φορά μονάχα νὰ πάη νὰ φάη μαζί μὲ τὸ Ψέμα, ἐπειδὴ δὲ μπορούσε νὰ σταθῆ στὰ πόδια τῆς ἀπὸ τὴν πείνα. Τράβηξαν κ' ἔφτασαν σὲ μιὰ μεγάλη πολιτεία ἐμπῆκαν στὸ καλύτερο ξενοδοχεῖο, ποὺ ἦταν γεμάτο ἀνθρώπους, καὶ κάθησαν κ' ἔφαγαν ἀπὸ τὰ καλύτερα φαγιά. Ἀφοῦ πέρασε πολλὴ ὥρα κ' οἱ μισοὶ ἄνθρωποι εἶχαν φύγει

τὸ Ψέμα χτύπησε τὸ τραπέζι μὲ τὰ χέρια του κι' ἀμέσως ἐπῆγε κοντὰ τους ὁ ἴδιος ὁ Ξενοδόχος γιὰ νὰ τοὺς περιποιηθῆ, ἐπειδὴ τὸ Ψέμα φαινόταν ὡς κανένας μεγάλος ἀφέντης. Τοὺς ρώτησε τί θέλουν.

— Περιμένω τόση ὥρα νὰ μᾶς δώσης τὰ ρέστα ἀπὸ τὴ λίρα, ποὺ ἔδωκα στὸ παιδί, εἶπε τὸ Ψέμα· στὸ παιδί, ποὺ μᾶς ἔστρωσε τὸ τραπέζι.

Φώναξε ὁ Ξενοδόχος τὸ παιδί· κ' ἐκεῖνο εἶπε, πὼς δὲν τοῦ ἔδωκαν καμιὰ λίρα. Θύμωσε τότε τὸ Ψέμα κι' ἄρχισε νὰ φωνάζει, πὼς δὲν πίστευε ποτέ του, ὅτι ἔνα τέτοιο Ξενοδοχεῖο ἔκλεθε τὸν κόσμον, ποὺ ἔμπαινε ἐκεῖ μέσα γιὰ νὰ φάη. Μὰ αὐτὸ εἶναι γιὰ νὰ ξέρουμε γι' ἄλλη φορά· καὶ πέταξε μιὰ λίρα στὸν Ξενοδόχο.

— Νά! πάρε! τοῦ λέει, καὶ δεύτερη λίρα καὶ δόσε μου τὰ ρέστα.

Ὁ Ξενοδόχος γιὰ νὰ μὴ γίνεταί θόρυβος στὸ Ξενοδοχεῖο του δὲν ἐπῆρε τὴ λίρα, παρὰ ἔδωκε ρέστα ἀπὸ τὴν ἄλλη, ποὺ δὲν εἶχε δοθῆ, κι' ἄστραψε ἕνα μπάτσο τοῦ παιδιοῦ, ποὺ δὲ θυμόταν ὅτι ἐπῆρε τὴ λίρα. Τὸ παιδί ἄρχισε νὰ κλαίη καὶ νὰ ἐπιμένη, πὼς δὲ τοῦ ἔδωκαν λίρα. Μὰ κανένας δὲν τὸ πίστεψε. Βαριαναστέναξε τότε τὸ παιδί καὶ εἶπε :

— "Ἄχ! ποῦ εἶσαι καημένη Ἀλήθεια! χάθηκες ;

— Ἐδῶ εἶμαι, εἶπε μέσα ἀπὸ τὰ δόντια τῆς ἡ Ἀλήθεια, μὰ ἤμουνα τρεῖς ἡμέρες νηστικιά καὶ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω γιὰ νὰ βρῆς τὸ δίκιο σου· εἶναι δεμένη τώρα ἡ γλῶσσα μου.

Ἐποὺ ἐδῶ γῆκαν ἔξω, χαμογέλασε τὸ Ψέμα κ' εἶπε τῆς Ἀλήθειας :

— Βλέπεις πὼς τὰ καταφέρνω ;

— Καλύτερα νὰ φοφῆσω ἀπὸ τὴν πείνα, εἶπεν ἡ Ἀλήθεια, παρὰ νὰ κάνω τὰ δικά σου καμώματα !

Καὶ χωρίστηκαν γιὰ πάντα !

5.—ΠΕΡΗΦΑΝΟΙ

(Μῦθος)

Ἐνας γάτος καὶ μιὰ καπνοδόχα βγήκαν στὰ κεραμίδια μιὰ

βραδιά και φλυαρούσαν.

Μές στην ψιλή κουβέντα τους, νά, πρόβαλε και τὸ φεγγάρι! Ἐνέβηκε στὴ σκεπὴ καὶ στάθηκε σὰν ν᾿ἠθελε ν' ἀκούσῃ τὸ ξεφάντωμά τους.

Γιὰ καλωσύνη ἔκαμε πρῶτα νὰ φαντάζουιν καλοχάραχτα στὸ φῶς του τ' ἀχνάρια τῆς καπνοδόχας καὶ τοῦ γάτου, τὰ θολὰ προτύτερα.

Οἱ δυὸ αὐτοὶ κάταικοι τοῦ κόσμου τῶν κεραμιδιῶν, βλέποντας τέτοιο φωτερὸ περπατητὴ νὰ μπαίνει στὴ συντροφιά τους ἀπροσκάλεστος, πειράχτηκαν. Ἐκαμαν ὅμως πῶς δὲ δίνουν προσοχὴ στὴν παρουσία του. Καὶ στολισμένοι μὲ τὸ φῶς του, ξένο χάρισμα, περήφανοι κ' ἐρωτευμένοι μὲ τὴν ὁμορφιά τους, δανεικὴ ὁμορφιά, φυλάγονταν νὰ δείξουν πῶς τὸν καταδέχονται τὸν ἔρημο, τὸ σιωπηλὸ μοναχοπόρο. Δὲ γύριζαν μῆτε νὰ τὸν κοιτάξουν.

— Τὶ λόγο ἔχει τὸ ταξίδι αὐτουνοῦ στὰ δικά μας κατατόπια; Κάνει ἀδιάφορος τάχα ὁ γάτος. Κ' ἔτριψε τ' ἀπαλό του τρίχωμα στῆς καπνοδόχας τὸ τομάρι.

— Τὰ κεραμίδια, εἶπε ἡ καπνοδόχα, εἶναι... (καὶ ξεροτρίφτηκε κι' αὐτὴ στὸ γάτο) εἶναι δικό μας ἀναφαίρετο βασίλειο, ποῦ μᾶς τὸ χάρισε, γιὰ τίς δουλειές ποῦ κάνουμε, τὸ σπίτι.

— Κι' ἀλήθεια, τί θὰ γινόταν χωρὶς ἐμᾶς τὸ σπίτι.

— Ἄν ἐγὼ ἢ καπνοδόχα, δὲ ροφούσα τὸν καπνὸ, τί θὰ γινόταν τὸ σπίτι; Φαντάσου ἕνα σπίτι χωρὶς καπνοδόχο! Σπίτι ἀφάνταστο!

— Κ' ἐγὼ, ἐγὼ ὁ γάτος, ἂν ἄφηνα τὰ ποντίκια ν' ἀλωνίσουν μές τὸ σπίτι; Τί θὰ γινόταν; Κ' ἐγὼ δὲν ξέρω!

Καὶ καμάρωσαν κ' οἱ δυὸ τὸν ἑαυτὸ τους στὴ φεγγάρινη ἀντιλαμπή.

Ἐσὺ τί δουλειὰ κάνεις; ρώτησαν τότε τὸ φεγγάρι οἱ δυὸ φιλάρεσκοι.

— Τίποτα, εἶπε τὸ φεγγάρι, Σᾶς ὁμορφαίνω.

Γύρισαν κ' εἶδαν μ' ἀπορία τὸ φεγγάρι. Νόμισαν πῶς τοὺς περιγελοῦσε, καθὼς ἦταν μὲ τὰ σκέλια καθιστὸ πανώκορφα στὴ σκεπὴ. Κ' ἔδλεπε ἄλλοῦ καὶ δὲν τοὺς πρόσεχε τώρα τὸ φεγγάρι. Αὐτὴ του ἡ περηφάνεια ταπεινώσε πολὺ τὸ γάτο καὶ τὴν καπνοδόχα.

Ἰ. Βλαχογιάννης.

6. — Η ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ ΠΙΚΡΟΔΑΦΝΗ

(Παραμύθι.)

Μιά φορά στὸν παλιὸ Μιστρᾶ ἦταν μιὰ βασιλοπούλα ξακου-
στὴ σ' ὅλον τὸν κόσμον γιὰ τὴν ὀμορφιά της. Πολλὰ βασιλό-
πουλα, ἀκούοντας ὅτι ἦταν τόσο ὀμορφή, ἔστειλαν προξενιές καὶ
τὴ ζήτησαν γιὰ γυναῖκα τους. Μερικὰ μάλιστα πήγαιναν γιὰ
νὰ τῆς τὸ εἶποῦν μὲ τὸ ἴδιο τὸ στόμα τους, ὅτι τὴν ἤθελαν γιὰ
γυναῖκα τους. Μὰ ἡ βασιλοπούλα δὲν ἔστεργε κανένα νὰ τὸν
πάρῃ γι' ἄντρα της.

Κάποτε ἐπῆγαν καὶ δυὸ πολὺ ὀμορφα βασιλόπουλα, ποὺ μό-
λις τὴν εἶδαν τὴν ἀγάπησαν βαθιά, καὶ τὸ καθένα πάσχιζε νὰ
τὴν πείσῃ νὰ γίνῃ γυναῖκα του. Ἡ βασιλοπούλα τὰ συμπάθησε
κι' αὐτὴ τὰ δυὸ βασιλόπουλα τὸ ἴδιο· καὶ γιὰ τοῦτο δὲν ἤξερε
πῶς ἀπὸ τὰ δυὸ νὰ προτιμήσῃ· δὲν ἤθελε νὰ πάρῃ τὸ ἓνα καὶ
ἔτσι νὰ κάμῃ τὸ ἄλλο νὰ λυπηθῆ. Ἔβλεπε πόσο τὴν ἤθελαν και-
τὰ δυὸ καὶ βρισκόνταν σὲ πολὺ δύσκολη θέση. Τότε στοχάστηκε
νὰ τοὺς προτείνῃ κάτι, ποὺ θὰ γινόταν ἀφορμὴ νὰ ἰδῇ ποῖος θὰ
ἦταν ὁ ἱκανότερος γιὰ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα του.

Τοὺς εἶπε λοιπὸν νὰ κάμουν ὁ καθένας τους ἀπὸ ἓνα μεγάλο
ἔργο. Ὁ ἓνας νὰ φτιάσῃ ἓνα δυνατὸ κάστρο· κι' ὁ ἄλλος νὰ φέρῃ
στὸ κάστρο τὸ νερὸ ἀπὸ κάποια πολὺ μακρινὴ πηγὴ. Κι' ὅποιος
ἀπὸ τοὺς δυὸ θὰ τέλειωνε πρῶτος τὸ ἔργο του, ἐκεῖνος θὰ γινό-
ταν ἄντρας της.

Τὰ βασιλόπουλα ἔτρεξαν ἀμέσως νὰ βροῦνε μαστόρους καὶ
ρίχτηκαν ποῖος νὰ πρωτοτελειώσῃ τὸ ἔργο του. Ἡ δουλειὰ προ-
χωροῦσε σύντομα. Μὰ φαινόταν πῶς ἐκεῖνος, ποὺ ἔφτιανε τὸ
κάστρο, θὰ ἦταν ὁ πῶς τυχερός. Τὸ κάστρο πραγματικὰ τέλειωσε
γρήγορα, ὅσο δὲν τὸ περίμενε κανεὶς. Καὶ ἦρθε ἡμέρα, ποὺ ὁ
πρωτομάστορας ἔδινε τὰ κλειδιά τοῦ ἔτοιμου πιά κάστρου. Τὴν
ἴδια ὁμως στιγμὴ νὰ κι' ἀρχίζει νὰ τρέχῃ καὶ τὸ νερὸ ἀπὸ τὴ
βρῦση τοῦ κάστρου. Τὰ βασιλόπουλα εἶχαν τελειώσει μαζὶ καὶ
τὰ δυὸ τὸ ἔργο τους.

Τότε ἡ βασιλοπούλα γιὰ νὰ μὴν προτιμήσῃ καὶ πάλι κα-
νένα καὶ κινήσῃ τὴ ζήλεια τοῦ ἑνὸς γιὰ τὸν ἄλλο κι' ἔτσι νὰ

τούς κάμη νὰ γίνουν ἐχτροί και σκοτωθοῦν ἀναμεταξύ τους, ἐπῆγε στὸ μέρος, πού σήμερα τὸ λένε Μαρμάρα, κ' ἐκεῖ ἐπῆρε φαρμάκι και φαρμακώθηκε. Κοντὰ στὸ μέρος ἔπου ξεψύχησε ἦταν ἓνα λουλούδι. Και ἡ βασιλοπούλα, προτοῦ πεθάνῃ, εἶπε στὸ λουλούδι : τὰ φύλλα σου νὰ πάρουν τὴν πίκρα μου και τὰ ἄνθη σου τὴν ὁμορφιά μου.

Κ' ἔτσι τὸ λουλούδι ἔγινε ἡ πικροδάφνη.

Τὰ βασιλόπουλα, ἅμα ἔμαθαν τὸ θάνατό της, ἄφησαν κάθε ἔχθρητα ἀναμεταξύ τους κ' ἔπιασαν και τῆς ἔφτιασαν ἓνα μαρμαρένιο τάφο, γιὰ νὰ μένη ἐκεῖ μέσα ἄλυωτη. Λένε ὅμως, πῶς ἓνα φίδι τρύπησε τὸ μάρμαρο κ' ἐμπῆκε μέσα και τὴν ἔφαγε.

7.—ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΝΕΡΟ

(Παραμῦθι).

Τοῦ βασιλιᾶ ἡ κόρη ἡ πεντάμορφη ἔβαλε στοίχημα τρανὸ.

— Ὅποιος τῆς φέρει τὸ ἀθάνατο νερό, ἐκείνον νὰ πάρῃ.

Κ' ὄλα τὰ βασιλόπουλα, πού τὴ ζήτησαν, ἔπου φύγη-φύγη.

— Ἀθάνατο νερό, ἔλεγαν, οὔτε ὑπάρχει, οὔτε ὑπαρξε ποτέ. Τὸ κάνει ἐπίτηδες γιὰτι δὲ θέλει νὰ παντρευτῇ !

Μὰ ἓνα βασιλόπουλο μικρὸ τὸ ἄκουσε κ' εἶπε :

— Πρᾶμα πού περνᾷ ἀπὸ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου δὲ μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχῃ. Ἐγώ, βασιλοπούλα, θὰ σοῦ φέρω τὸ ἀθάνατο νερό.

* * *

Ὁ γέρο-πλάτανος μὲ τὴ βαθεῖα κουφάλα, ἔπου πρωτακοῦμ πησε τὸ βασιλόπουλο, ζητώντας τὸ ἀθάνατο νερό, ἦταν στοιχιωμένος. Τὸ στοιχίό του ἦταν μιὰ γρηᾶ χελώνα φωλιασμένη στὴν κουφάλα του.

Σὰν εἶδε ἡ χελώνα τὸ βασιλόπουλο συλλογισμένο τοῦ εἶπε :

— Γύρνα, παληκάρι μου, στὸ παλατάκι σου και στὸ βασιλείο σου. Φάγε, πιέ, κοιμήσου και παράτα τὴν παράξενη βασιλοπούλα, πού δὲν ξέρει τί τῆς γίνεται. Ὁ δρόμος, πού τρα-

βᾶς, ἔχει θεριά, νεράϊδες καὶ κακὰ ἐξωτικά. Τοῦ κάκου θὰ παλέψης καὶ θὰ πλανεθῆς. Ἄθάνατο δὲν εἶνε τίποτα.

Μὰ τὸ μικρὸ τὸ βασιλόπουλο τράβηξ' ἔμπρός. Τί τάχατε περιμένε νὰ μάθῃ ἀπὸ μιὰ χελώνα ;

*
* *

Πῆγε, πῆγε, ὅταν ἄξαφνα εἶδε μπροστά του δυὸ θεριά· δυὸ φίδια νὰ τοῦ φράζουσι τὸ δρόμο.

Ἔορθια, τυλιγμένα τὸ ἓνα ἐπάνω στὸ ἄλλο, δαγκώνονταν, σφίγγονταν, χτυπιόταν μὲ τίς οὐρές τους σὰν νὰ ἤθελαν νὰ φαγοθοῦν.

Τὸ μικρὸ τὸ βασιλόπουλο δὲ δειλίασε. Πλησίασε καὶ μιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ δῶ, μιὰ τὸ ἄλλο ἀπὸ κεῖ, τὰ χώρισε.

Τὰ φίδια αὐτὰ ἦταν τὰ στοιχιά τοῦ δρόμου του. Μάλωναν γιὰ ἓνα δαχτυλίδι δίπετρο, ποὺ βρῆκαν, ποὺ νὰ τὸ πάρῃ. Καθὼς χώρισαν, γιὰ τὸ καλὸ, ποὺ εἶδαν ἀπὸ τὸ βασιλόπουλο, τοῦ ἔδωκαν τὸ δαχτυλίδι καὶ τοῦ εἶπαν :

Τὸ ἓνα :

— Μὲ τὴ δύναμή του τὸ νερὸ ποὺ θ' ἀπαντήσης νὰ εἶναι τὸ ἀθάνατο νερό.

Τὸ ἄλλο :

— Μὴ ξεχάσης, σὰν τὸ βρῆς ἐκείνη, ποὺ τῆς τὸ ἔταξες.

*
* *

Ἄμέσως ἀνοιξε ὁ δρόμος. Ἕνας ὥρατος κάμπος καταπράσινος καὶ ἀνθοστόλιστος παρουσιάστηκε στὴν ἄκρη του.

Τὸ βασιλόπουλο δὲν ἔχασε καιρὸ καὶ ἔτρεξε μὲ μιᾶς πρὸς τὸ καθάριο τὸ ποτάμι, ποὺ τὸν πότιζε. Εὐθὺς μιὰ νεράϊδα ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι καὶ ξανθιά σὰν τὸ χρυσάφι βγῆκε ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸν ἀγκάλιασε.

— Ἐγὼ ἔχω τὸ ἀθάνατο νερό, τοῦ εἶπε, ποὺ ζητᾶς. Εἰν' ἐδῶ μπροστά σου τὸ ποτάμι, ὅπου κατοικῶ.

Τὸ βασιλόπουλο ἀπὸ τὸ θαυμασμό του καὶ ἀπὸ τὴ λαχτάρα του ζαλίστηκε. Τί νὰ πρωτοθαυμάσῃ ; Τὰ τριαντάφυλλα, ποὺ ἔσκυδαν καὶ λούζονταν μέσα στὸ ποτάμι ! Τὸ νερὸ τὸ χρυστάλι.

λένιο, πού καθρέφτιζε τὸν ἥλιο; Ἡ τὰ μαύρα μάτια τῆς νεράιδας πού τὸν μάγευαν;

Ἐνῶ στὴν ὄψη τοῦ νεροῦ ἔπαιζαν οἱ ἴσκιοι τῶν ροδάκινων καὶ τῶν μήλων, στὸ βάθος τοῦ νεροῦ χάθηκαν οἱ δύο γυμνὲς ἀσπράδες τῆς νεράιδας καὶ τοῦ βασιλόπουλου.

Σὲ κάμποσο καιρὸ τὸ βασιλόπουλο θυμήθηκε τὸ στοίχημά του καὶ εἶπε τῆς νεράιδας.

— Ἐδωκα τὸ λόγο μου νὰ φέρω ἀπὸ τὸ νερό, πού πίνουμε, σὲ κάποιον. Πάω καὶ ξανάρχομαι.

Μὰ ἡ νεράιδα πού διάβαζε μέσα στὴν ψυχὴ του, τοῦ εἶπε κακιωμένη:

— Εἴρω πού θά πᾶς· μὰ τὸ νερό δὲ φεύγει ἀπ' ἐδῶ!

— Κακιὰ νεράιδα! τῆς ἀπάντησε τὸ βασιλόπουλο. Μήτε τὰ παλάτια σου, μήτε καμιὰ δύναμή σου δὲ μποροῦν νὰ μὲ πλανέψουν καὶ νὰ μὴν κρατήσω τὸ λόγο μου.

— Ἄνθρωπε! εἶπε λυπημένη ἡ νεράιδα, τό νερό εἶναι γιὰ μένα μόνο. Μόνο ἐσύ, πού ἔφτασες ὡς ἐδῶ, μπορεῖς νὰ τὸ χερῆς. Μήτε δίνεται. μήτε χαρίζεται.

— Θὰ τὸ βρῶ τὸ λοιπὸν ἄλλοῦ τὸ ἀθάνατο νερό, πού θέλω, τῆς ἀπάντησε τὸ βασιλόπουλο καὶ τὴν παράτησε νὰ κλαίῃ μὲς στὸν ποταμό.

* *

Τότε παρουσιάστηκε ἓνα βουνό μπροστά του· ἓνα ἄγριο καὶ ψηλὸ βουνό. Ἀκούστηκε βουή καὶ μουγκρητό· μεγάλο κακό.

Τὰ λιοντάρια καὶ οἱ τίγρες πολεμοῦσαν τοὺς δράκους τοῦ βουνοῦ καὶ οἱ δράκοι τὰ νικοῦσαν.

Γενναῖο τὸ βασιλόπουλο ἐπῆρε ἀμέσως τὸ μέρος τοῦ ἀδύνατου καὶ ρίχνοντας μὲ τέχνη καὶ μὲ δύναμη τὸ δοξάρι του σκότωσε τοὺς δράκους ἓνα-ἓνα.

Μιὰ ὄμορφη, νύφη, φωτερὴ σὰν τὸν ἥλιο τοῦ φώναξε ἀπὸ τὸ βουνό:

— Ἔσ' εἶσαι ὁ ἡρώας μου! Ἔλα νὰ σοῦ δώσω τὸ ἀθά-

νατο νερό.

Και παίρνοντάς τον στην άγκαλιά της τον ανέβασε στην πιό ψηλή και πιό λαμπερή κορυφή.

Έκει, μέσα σ' ένα όλοφωτο στεφάνι από άχτινες, τον κέρασε με χρυσό ποτήρι το άθάνατο νερό· το βασιλόπουλο μέθησε. Κοίταξε κάτω μιά ματιά κι' ελα του φάνηκαν μικρά και ταπεινά και σκεπασμένα από μύρη καταχινιά. Τριγύρω του παλάτια, κόσμοι από φως. Ή νύφη μέρα-νύχτα του έφελνε τή δόξα του.

* *

Το βασιλόπουλο για κάμποσο καιρό ξέχασε και τή βασιλοπούλα και τo στοιχημά της κι' άλλο δέ συλλογιζόταν παρά τήν ευτυχία του.

Μιά μέρα όμως ειπε :

— Πόσο ευτυχισμένος θα ήμουνα, αν πήγαινα και στη βασιλοπούλα το άθάνατο νερό, που μου έδωκες να πιω.

Ή νύφη ζηλιάρα του απάντησε :

— Αχάριστε! Δέ φτάνει που απόχτησες έσθ τήν άθανασία!

— Όταν δέ μπορώ να τή δώσω κι' άλλου του τί να τήν κάνω; ειπε με καημό το βασιλόπουλο.

— Το άθάνατο νερό δέ δίνεται, ειπε ή νύφη θυμωμένη. Όποιος θέλει πρέπει ν' ανεβή για να το πιή.

— Θα το βρω λοιπόν άλλο έκεινο, που ζητώ, ειπε το βασιλόπουλο και τήν παράτησε να κλαίη στο θουό.

* *

Αμέσως χάθηκε και το θουό κι' ή νύφη και το φως.

Μιά άβυσσο ανοίχτηκε μπροστά του και σαράντα μάγισσες σ' ένα γκρεμό και σέ τρίαθατο λαγκάδι, πήγαιναν, έρχονταν, κάθονταν, σηκώνονταν, άναθαν κι' έσθηναν φωτιές, μαγείρευαν σέ καζάνια κατασρόλες και κισταρολάκια, σαν να έτοιμαζαν τραπέζι μεγάλο.

Μέσ' από μιá πέτρα στάλα-στάλα έσταζε ένα νερό· και το νερό αυτό οι μάγισσες μάλωναν ποιá να το πρωτοπήρη για να

τὸ βάλῃ στὸ μαγεύρεμά της.

Βάζοντας βάση στὸ δαχτυλίδι, ποὺ τοῦ ἔδωκαν τὰ φίδια, τὸ βασιλόπουλο εἶπε ἀπὸ μέσα του :

— Κι' αὐτὸ ἀθάνατο νερὸ θὰ εἶναι....

Καὶ κατέδῃκε μὲ κόπο καὶ μὲ θέληση τὴν ἄβυσσο.

*
**

— Τί κάνετε αὐτοῦ, καλὲς ἀρχόντισες ; ρώτησε.

— Δὲ βλέπετε ; τοῦ ἀπάντησε ἡ γεροντότερή τους. Μαγεύουμε τὰ πιὸ μεγάλα ἔργα, ποὺ ἀπαθανατίζουν τὸν ἄνθρωπο.

— Μπορῶ νὰ πάρω κ' ἐγὼ ἀπὸ τὸ νερὸ αὐτό ;

— Ἐφ' ὅσον κατόρθωσες νὰ φτάσης ὡς ἐδῶ, μαθαίνοντας τὴν τέχνη μας, θὰ πάρης.

Τὸ μικρὸ βασιλόπουλο πέταξε ἀπὸ τὴ χαρὰ του.

— Τέλος πάντων, εἶπε, βρῆκα τὸ ἀθάνατο νερὸ, ποὺ παίρνεται καὶ δίνεται !

Κι' ἀμέσως ἔπινε δουλειά. Δουλειά, δουλειά· πολεμοῦσε ἀδιάκοπα. Σὲ λίγα χρόνια ἔμαθε τὴν τέχνη.

— Ἄς τὸν βάλουμε νὰ μαγερέψῃ, εἶπαν οἱ μάγισσες.

— Τί νὰ τοῦ βάλουμε ;

— Μιὰ Ὁμορφὴ Τέχνη.

— Δύσκολο φαί.

— Μιὰ Ἀρετὴ λοιπόν.

— Τὴ Σταθερότητα νὰ τοῦ βάλουμε, ποὺ τοῦ ἀξίζει.

Καὶ κάθησαν γύρω ὅλες γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸ μαγέρεμα τοῦ βασιλόπουλου.

*
**

Σὲ μιὰ στιγμὴ ἦταν καμωμένο.

— Εὖγε ! εἶπαν οἱ μάγισσες. Πήγαινε τώρα, στάξε του νερὸ νὰ γίνῃ ἀθάνατο καὶ τάξε το σ' ὅποιον θέλεις !

— Στὴ βασιλοπούλα μου ! φώναξε τὸ βασιλόπουλο ὅλο χαρὰ

— Χὰ ! χὰ ! χὰ ! χὰ ! γέλασαν οἱ μάγισσες. Εἶναι ἀργά. Ἐκεῖνη εἶναι τώρα χρόνια, ποὺ παντρεύτηκε.

Τὸ βασιλόπουλο ἀποσβολώθηκε. Ἀπογοητευμένο πέταξε καὶ τὸ φαί τῶν μαγισσῶν καὶ τὸ δαχτυλίδι τῶν φιδιῶν καὶ....ξυπνῶν-
τας μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα φώναξε :

— ΔΙΨΩ.

Σαχ. Φυτίλης

8.—ΤΟ ΨΕΥΤΟΧΩΡΙ

(Παραμῦθι).

Μιά φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦταν κάποιοι πατέρας, ποὺ εἶχε τρία παιδιά. Κάποτε ἀρρώστησε κ' ἔνωσε πῶς θὰ πέθαινε. Τότε φώ-
ναξε τὰ παιδιά του καὶ τοὺς εἶπε ἂν τύχη καὶ ταξιδέψουν νὰ μὴ
καθήσουν ποτὲ σὲ Ψευτοχώρι. Πέθανε ὁ πατέρας· καὶ τότε τὰ
τρία ὄρφανὰ παιδιά κίνησαν νὰ πᾶνε σὲ μιὰ πολιτεία γιὰ νὰ
βροῦνε δουλειά. Στὸ δρόμο, ποὺ πήγαιναν, νύχτωσαν κι' ἀναγ-
κᾶστηκαν νὰ μείνουν στὸ πρῶτο χωριό, ποὺ βρέθηκε μπροστά
τους. Τὰ πῆρε ἕνας παπᾶς στὸ σπίτι του καὶ τοὺς εἶπε νὰ καθή-
σουν στὸ χωριό του. Τὰ παιδιά κάθησαν. Τὸ βράδυ ἀφοῦ ἀπόφα-
γαν, ὁ παπᾶς λέει στὰ παιδιά :

— Πρέπει νὰ ξέρετε, ὅτι ἐδῶ εἶναι ψευτοχώρι καὶ τὸ συνηθί-
θίζουμε νὰ λέμε κι' ἀπὸ ἕνα φέμα. Ἔτσι θὰ εἰπούμε κι' ἀπόψε
τὸ φέμα μας· πρῶτος — πρῶτος θὰ τὸ εἰπῶ ἐγώ.

Κι' ὁ παπᾶς ἄρχισε νὰ λέη :

— Μιά φορὰ ἦταν ἐδῶ κοντὰ στὸ χωριό μας ἕνας μεγάλος
βράχος· τόσο μεγάλος ποὺ ἦρθαν ὄλοι ἀπὸ τὰ γύρω χωριά γιὰ
νὰ τὸν κυλήσουν καὶ δὲ μπόρεσαν· τότε ἐπήγα κ' ἐγώ καὶ τοῦ
δίνω μιὰ μὲ τὸ ἕνα μου δάχτυλο καὶ τὸν κύλησα... Ἡ σειρά σας
τώρα, λέει ὁ παπᾶς στὰ παιδιά.

Πρῶτο εἶπε τὸ μεγαλύτερο παιδί ἕνα φέμα καὶ κατόπι τὸ
δεύτερο, ὅτι φύλαγαν πενήντα χιλιάδες γίδια.

Ἐπειτα ἄρχισε νὰ λέη καὶ τὸ μικρότερο :

— Ἐμένα ὁ πατέρας μου εἶχε σκράντα κουβέλια μέλισσες·
κ' ἐγὼ πήγαινα κάθε πρωὶ καὶ μετροῦσα καὶ τὰ κουβέλια καὶ
τις μέλισσες. Κάποια μέρα εἶδα, ὅτι ἔλειπε μιὰ μέλισσα· ἀνε-
βαίνω σ' ἕνα βουνὸ καὶ μοῦ φάνηκε, πῶς ἦμουν χαμηλά· κα-
τεβαίνω κάτω στὸν κάμπο καὶ μοῦ φαίνόταν, πῶς ἦμουν πολὺ

ψηλά. Κοιτάζω πέρα στη θάλασσα και βλέπω, ότι κάποιος είχε τη μέλισσα και μαζί με μια γελάδα έκανε χωράφι. Άμέσως καρφώνω τη σκούφια μου σε μια βελόνα, την κάνω πανι καϊκιοῦ, και περνάω πέρα κει που ήταν ο άνθρωπος με τη μέλισσα. Τοῦ λέω, πῶς ἡ μέλισσα εἶναι δική μου, τοῦ τὴν παίρνω, τὴ φέρνω πίσω και τὴ βάζω μαζί με τις ἄλλες. Μὰ ἐκεῖ στο δρόμο που πήγαινα, μοῦ μήνησαν ὅτι βάρφτιζαν τὸν παπποῦ μου κ' ἔπρεπε νὰ πάω στο Θεὸ νὰ τοῦ ζητήσω λάδι γιὰ τὴ βάρφτιση. Ξεκινᾶω και πάω και βρίσκω μιὰ κολοκυθιά, που ἦταν φυτρωμένη πρὶν ἀπὸ σαράντα χρόνια. Ἀνεβαίνω στο πρώτο φύλλο της· κι ἀπὸ φύλλο σὲ φύλλο ἀνέβηκα ἴσαμε τὸ Θεὸ κ' ἐπῆρα τὸ λάδι. Και ὕστερα πάλι ἀπὸ φύλλο σὲ φύλλο κατέβαινα κάτω. Ἐκεῖ ὅμως που κατέβαινα, νύσταξα και κοιμήθηκα. Τότες σηκώθηκε ἕνας γάϊδαρος, που ἦταν ψόφιος σαράντα χρόνια, κ' ἔφαγε τὴν κολοκυθιά ἴσα μ' ἐκεῖ ὅπου ἤμουν ἐγὼ και κοιμόμουν. Ἀμέσως ζύπνησα κ' εἶδα φαγωμένη τὴν κολοκυθιά. Συλλογιζόμενον πῶς νὰ κατεβῶ. Ψάχνω μέσα στὴν τσέπη μου και βρίσκω ἕνα σκοινί. Τὸ βάνω μονὸ γιὰ νὰ κατεβῶ, δὲν ἔφτανε τὸ βάνω διπλό, ἔφτανε και περισσεύει· κ' ἔτσι κατέβηκα. Ξεκίνησα νὰ φύγω. Στο δρόμο, που πήγαινα, δίφασα. Σὲ λίγο ὅμως βρίσκω ἕνα πηγάδι· ἀλλὰ πῶς νὰ πιῶ που δὲν εἶχα μήτε σῖκλο, μήτε τίποτα. Τότε κ' ἐγὼ κόβω τὸ κεφάλι μου και τὸ ρίχνω μέσα στο πηγάδι νὰ πιῆ νερό. Τὸ ἄφησα ἐκεῖ νὰ πίνη ὅσο θέλει κ' ἐγὼ ἔφυγα. Μὰ ἐκεῖ που πήγαινα κάνω νὰ ξυστῶ και εἶδα, ὅτι δὲν εἶχα κεφάλι. Θυμήθηκα, ὅτι τὸ εἶχα ἀφήσει στο πηγάδι. Γυρίζω πίσω στο πηγάδι και βρίσκω μιὰν ἄλεπου, που ἔτρωγε τὸ κεφάλι μου. Ρίχνω μιὰ πέτρα μέσα στο πηγάδι· κι ἄφησε ἡ ἄλεπου τὸ κεφάλι μου μαζί μ' ἕνα γράμμα, που ἔλεγε: «Νὰ πάρη ὁ παπᾶς τὰ παιδιὰ του και νὰ φύγη και νὰ κάτσουν ἐδῶ τ' ἄλλα παιδιὰ»,

— Ἐσὺ, παιδί μου, τοῦ λέει ὁ παπᾶς, τὰ παραλές τὰ φέματα. Τὸ γράμμα που ἄφησε ἡ ἄλεπου ἔλεγε: «Μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ ἅμα ξημερώση νὰ φύγετε και νὰ πάτε ἄλλου· ἐπειδὴ, ἂν κάτσετε ἐδῶ, θὰ μᾶς κάμετε ἔλους πολὺ μεγάλους ψεῦτες».

9.—Ο ΧΟΥΧΟΥΛΟΓΙΩΡΓΑΣ

Κ' Η ΧΟΥΧΟΥΒΑΓΙΑ

(Παραμύθι)

Όταν γίνηκε δεκαπέντε χρονῶν ὁ Γιώργος, ρογιάστηκε μὲ τὸ ξάμηγο στὴ στάνη ἐνοῦ τσέλιγκα τοῦ χωριοῦ του. Κ' ἔτσι βοήθησε τὴ μάνα του, ποὺ τὰ βάσανα καὶ τὰ φαρμάκια τὴν ἔγειραν καὶ τὴν ἄσπρισαν παράκαιρα. Ἡ μάνα καμάρωνε καὶ χαίρονταν τὸ παιδί της. Τῆς φαίνονταν, πὼς ἔδλεπε κι' ἄκουε τὸν καλὸ της, γιὰτ' ἦταν ἀπαράλλαχτο, γιὰτ' εἶχε παρμένα ὅλα τὰ δέματα καὶ τὰ φυσικά τοῦ πατέρα του.

Σὰν προκομμένο, φρόνιμο κι ἄξιο παιδί, ποὺ ἦταν ὁ Γιώργος, δὲν ἄργησε νὰ κάμη προκοπή. Προπατοῦσε στὰ εἴκοσι ἕνα κ' εἶχε ἕκατὸ γίδια. Μ' αὐτὰ γυρνοῦσε μέρα καὶ νύχτα στὰ βουνά. Κόπιαζε πολὺ, γιὰτί δὲν εἶχε τσοπάνη, δεῦτερο χέρι. Δὲ χόρταινε τὸν ὕπνο. Πάντα κλεφτὰ—κλεφτὰ τὸν ἔπαιρνε. Χάμου δὲν καθόταν. Στὸ χωριὸ ἀριά καὶ ποῦ πῆγαινε γιὰ λίγο.

* *

Ἦταν Μάης μηνάς. Μιά μέρα, πρὶν νὰ σκάση ὁ ἥλιος, ὁ Γιώργος σκάρισε τὰ γίδια καὶ τᾶγειρε πέρα σὲ μιὰ πλευρά κ' ἔτρωγαν ροῖδάμια ἀπὸ τὰ λογιῶν λογιῶν κλαριά. Ὁλόρθος κι' ἀκουμπισμένους στὸ ραβδί του, ἀγνάντευε τριγύρω μὴν πέση κανένα ζουδι ἢ κανέναν κλέφτης στὰ γίδια του. Ὅπως ἦταν ἄρχισε νὰ γλαριάζη στὸ ραβδί του.

— Ἄχ! Θέ μου.. (εἶπε μέσα του στὰ φέματα). Νὰ πλάγιαζα ἔτσι πὼς εἶμαι τρία χρόνια!...

Ὁ Θεὸς ποὺ ἦταν πολὺ χαμηλά, ὡς μιὰ τριχιά ἀπὸ τὴ γῆ, τὸν ἄκουσε, τὸν λυπήθηκε καὶ τοῦκανε τὸ θέλημα τῆς στιγμῆς. Ὁ Γιώργος, χωρὶς νὰ τ' ἀποφανῆ, καταλάγιασε καὶ ἀποκοιμήθηκε τρία χρόνια ἀπάνου στὸ ραβδί του. Ἐρῆμα τὰ γίδια, πῆραν τὰ βουνὰ κ' ἔβωσκαν μοναχὰ τους. Εἶχαν γιὰ συντροφιά τὰ δυὸ κακὰ σκυλιά, τὸ Ζέπο καὶ τὴν Ἀράπω.

Πέρασαν τρία χρόνια, κι' ὁ Γιώργος ξύπνησε. Βλέπει γύρω του τὸν τόπο ἀλλοιωτικό. Δὲν ἔδλεπε τὰ γίδια του, οὔτε ἄκουε τὰ τροκάνια. Κράζει, σφυρίζει, τίποτα. Ἀνεβαίνει στὸ καταράχι,

ἀγγωντεύει πέρα δῶθε, τίποτα!... Ροβολάει βουνά, περνάει διά-
σελα, πλευρες και λαγγάδια, τίποτε...! Βελάσματα δὲν ἀκού-
ονταν, τροκάνια δὲ βροντοῦσαν, οὔτε σκυλιὰ γάδγιζαν. Ραῖζεται
ἡ καρδιά του και κάθεται και κλαίει. Σώνει τὰ δάκρυα και τὰ
χουλιτιά, τὰ παίρνει τὰ βουνὰ ψάχνοντας και ρωτῶντας. Ἐπὰ-
νου σὲ μιὰ ράχη συναπαντᾷ ἕνα γερόλυκα και τὸν ρωτᾷει: (Ἦταν
καιρός πῶδ κρέναν και τὰ ζωντανά).

— Γιάσου χαρά σου, γερόλυκα.

— Καλῶς τὸν τὸν λεβέντη.

— Ποῦθ' ἔρχεσαι, γερόλυκα;

— Ἀπὸ κунήγι ἔρχομαι και πάω στὴ φωλιά μου.

— Μὴν ἀπάντησες στὴ στράτα σου, μὴν εἶδες πουθενά σου,
ἕνα κοπάδι γίδια;

— Βλέπεις ἐκεῖνα τὰ δυὸ βουνά, τὸ ἕνα κοντὰ μὲ τᾶλλο; πῶ-
χουν ἀντάρρα στὴν κορφή και καταχνιὰ στὴ ρίζα; ἀνάμε-
σα στὸ διάσελο κλαρίζεται ἕνα κοπάδι. Πῆγα και γώ νὰ πάρω
ἕνα καστίκι και μὲ ὀσμίστηκαν τὰ σκυλιὰ και μ' ἔβαλαν στὰ
πόδια....

— Γιμάτος χαρὰ ὁ Γιῶργος φτάνει στὰ δυὸ βουνὰ ἀνάμεσα
στὸ διάσελο. Βλέπει τὰ γίδια του κι' ἀρχίζει νὰ τὰ κράζει, νὰ
τὰ σαλαγάη. Μὰ τὸν ὀσμίζονται τὰ δυὸ σκυλιὰ, και σὰν σαῖτες,
σὰν καπλάνια ρίχονται νὰ τὸν σκίσουν. Τὰ κράζει, τοὺς σφυ-
ρίζει φιλικά... μὰ ἐκεῖνα ἀγριώνουν περισσότερο. Ἐνεδαίνει
σ' ἕνα ἔλατο, μὰ τὸν ἔκοψαν μὲ τὰ σιδερένια δόντια τους. Πηδά-
ει σ' ἄλλον κ' ἐκεῖνον· σ' ἄλλον κ' ἐκεῖνον. Δὲν τὸν γνῶρίζαν
γιατὶ ἀπὸ τίς λύπες και τίς σκασίλες εἶχε γίνει ἄλλοιῶτικος.
Φωνάζει: τ' ὄνομά τους... τίποτα... δὲν τὸν γνῶρίζαν. Ραῖζεται
τότε ἡ καρδιά του και γίνεται δυὸ κομμάτια. Τὰ δάκρυά του ἔ-
τρεχαν, ἔτρεχαν και γούρνιαζαν στοῦ ἔλατου τὴ ρίζα. Ἡ χούνη
βοῦίξε ἀπὸ τὰ χουλιτιά του. Τίποτα πιά δὲν ἀπάντηχε.

Ἄλλα τοῦκλειναν τὴν ἀγκαλιά, ἔλα τὸν ἀρνιόνταν. Μέσα στὴν
ἀπελπισία του και τὴ φαρμακίλα του, παρακάλεσε πάλι τὸ Θεό:

— Θέ μου...! κάμε με ἕνα πουλί, νὰ περπατῶ τίς νύχτες
στὰ ἄγρια και στὰ ἔρημα βουνά...!

Κι' ὁ Θεὸς ἄκουσε πάλι τὸ Γιῶργο και τὸν ἔκαμε ἕνα νυ-
χτοπούλι.

Πουλί ὁ Γιῶργος τότε, φλετούριζε, κι' ὀλονυχτὴς πῆγε στὸ

φτωχικό της μάνας του, έκασε δ'ξω στὸ βορὸ καὶ μ' ἀνθρώπινη φωνὴ φωνάζει:

— "Ὠχ! μανούλα μ', ὦχ!... σήκω! "Εβγα δ'ξω νὰ ἰδῆς τὸ γιόσου! "Ὠχ μανούλα μ', ὦχ! Πέθανα καὶ δὲν πέθανα, ζῶ καὶ δὲ ζῶ. "Εγίνα πουλί! "Ὠχου! ὠχού, μανούλα μου, ὠχού!...

"Ἡ μάνα ἀπάνου στὸν ὕπνο της ἀκούει τὴ φωνὴ τοῦ παιδιοῦ της καὶ σηκώνεται στὸ στρωσίδι.

— "Ὠχ! ἡ ἔρημη! ὄνειρο ἦταν...! Εἶναι ἡ ἔννοια μου...!

Κάνει νὰ ξαναγεῖρη στὸ προσκέφαλο κι' ἀκούει μάτα:

— Σήκω, μάνα, σήκω! "Εβγα δ'ξω, σὲ καρτερῶ...!

Μὲ ξέπλεχα τὰ μαλιά, βγαίνει λαχταρίζοντας στὸ κατῶφλι καὶ βλέπει ἀπάνου στὸν πλοκὸ ἓνα σταχτερὸ πουλί νὰ μιλάη σὰν τὸ παιδί της. Νιώθει ἡ μαύρη τὸ κακό. Παίρνει λιθάρι καὶ στηθοδέρνεται. Κλαίει, κλαίει, χουλιέται, τραβάει τὰ μαλιά της καὶ σωριάζεται χάμου σὰ γέριχη ὀριά.

— Γιῶργο μου, παιδί μου...! τί σοῦ γραφεν ἡ μοῖρα σου; τί κακὸ ἔκαμες, παιδί μου...! καὶ κατάντησες πουλί;

"Απόσωσε τὰ δάκρυα, λύθηκαν οἱ κλειδωσές της πιάστηκε ἡ μιλιὰ της, ἡ ἀνάσα της! Μονάχα πρόφτασε κ' εἶπε σὰν ἄνθρωπος:

— Θέ μου! κάμο με πουλί νὰ περπατῶ μὲ τὸ παιδί μου σὲς ἔρημιές.

"Ὁ Θεὸς τὴν ἄκουσε καὶ τὴν ἔκαμε. "Απὸ τότε μάνα καὶ γιὸς γυροῦν τὰ βουνά. Κοντὰ στὰ σκοτιδιάσματα βγαίνουν ἀπὸ τὶς τροῦπες, τὶς σκασιμάδες τῶν καταραχιῶν, ὅπου κρύβονται ὅλη μέρα, καὶ μὲ ἀνθρώπινα χουλιτιά ἀπολογιέται ἡ μάνα στὸν πόνο τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ παιδί στὴς μάνας τὴ λαχτάρα. "Ὁ Γιῶργος κοντὰ τὸ μεσονύχτι, ποὺ σκαρίζουν οἱ πιστικοὶ τὰ γίδια, θυμάται τὴν πρώτη του ζωὴ, τὴν κοπή του, βγαίνει ἀπὸ τὴ φωλιά του, σφυρίζει, κράζει, σαλαγάει, σφύρρρ...δς τ' δς τ' ψιέτ ψιέτ ψιέτ ἔεεεε, σφύρρρρ ... ὠχούσου ... ὠχού ... ὠχούσου "Ἡ Λουλουδῶ ἡ μάνα του κατεβαίνει καὶ σὲ χωριά. Κάθεται σὲ χαλάσματα, σὲ κεραμίδια, σὲ ξερόμαντρες, σὰν νὰ θυμάται τὸ φτωχικό της νοικοκυριό, μπαίνει στὰ μνήματα, σὰν νὰ θυμάται τὸν καλό της, καὶ χουλιέται: χούσου...! χούσου!... χού χού. βάι χού χού βάι χού χού χού χού χούσου!...

Τὸ χωριό, ποὺ ἄκουσε καὶ εἶδε τὸ θάμα ἔβγαλε τὸ παιδί

Χουχουλό-Γιωργα και τὴ μάνα **Χουχουβάϊα**. Ἀκόμα ὁ τόπος ἔβγαλε και τὸ τρχγούδι :

Τσοπάνος ποκιμῆθηκε

— ντουρντουρούϊ νανά.—

Τρεῖς χρόνους στὸ ραδί του

— γκιορδέσι γκορδεμίσι—

γκρέου μωρὲ γκρέου—

ζώγγ νανά, ζώγγ νανά.

Μάρθε καιρὸς και ξύπνησε

τὰ γίδια του γυρεύει.

Δὲν κούγονταν βελάσματα

δὲν κούγονταν τροκάνια.

Παίρνει τὴ στράτα τὸ στρατὶ

στρατὶ τὸ μοναπάτι.

Γερόλυκα νάπάντησε

στέκεται τὸν ρωτάει.

— Λύκο μὴν εἶδες πρόδατα

Λύκο μὴν εἶδες γίδια ;

Θεόδωρ. Κληρονόμος

ΙΟ.—ΣΤΗΝ ΚΕΡΑΣΙΑ

24 Ἰουνίου

Δὲν εἶναι μέρα νὰ μὴ θυμηθῶ στὴν ξενιτιά τὸ ἀγαπημένο μου τὸ χωριό, μὰ εἶναι και μερικὲς μέρες, μερικὲς γιορτές, πού ἄμα ξεημερώσουν, τὸ θυμᾶμαι μὲ περισσότερο καημὸ κ' ἔρχονται στὸ νοῦ μου ἕνα—ἕνα ὅλα ὅσα ἔχουν γίνει, κι' ὅλα τὰ συνήθια, πού ἔχουαν τόση χαρά, τόση εὐτυχία στὴν παιδική μας καρδιά.

Και συλλογίζομαι τότες ἐκείνη τὴ ζηλεμένη τὴ ζωὴ, ἐκείνη τὴ χρυσὴ τὴν ἡλικία, πού δὲ γνωρίζει πίκρες και βάσανα, και μὲ παίρνει τὸ παράπονο και καίγεται ἡ καρδιά μου, πού δὲν εἶναι βολετὸ νὰ ξαναγυρίσουν οἱ ὄμορφες ἐκείνες μέρες και τὰ γλυκὰ ἐκείνα τὰ ὄνειρα. Πῶς περνοῦν τὰ χρόνι' ἀλήθεια !

Μιὰ ἀπὸ τίς γιορτές, πού θυμᾶμαι μὲ περισσότερο καημὸ, στὸ

χωριό μου εἶναι καὶ ἡ σημερινή. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἐκεῖ τὴ γιορτάζουμε μὲ λουλούδια, μὲ τραγούδια καὶ μὲ κεράσια, καὶ εἶναι ἢ πιὸ ὀμορφή ἀπ' ὄλες τὶς καλοκαιρινὲς γιορτές. Ὅπως γιορτάζουν ἄλλοῦ τὴν πρωτομαγιά, τὸ ἴδιο καὶ καλύτερα γιορτάζουμε ἔμεῖς τὸν Ἀϊγιάννη. Καὶ τὴν πρωτομαγιά γιορτάζουμε, ὄχι ὅμως σὰν καὶ σήμερα.

Ὅλος ὁ κόσμος περιμένει τ' Ἀϊγιαννιοῦ μὲ χαρὰ μεγάλη, μὰ οἱ κοπέλλες εἶναι ποῦ ἔχουν τὴν περισσότερὴ τὴ λαχτάρα γιὰ νὰ βγοῦν στὴν ἐξοχή, νὰ μάσουνε γιαννάκια κι' ἄλλα ὀμορφα λουλούδια, καὶ νὰ στολίσουν σταυροὺς σὲ σταυρωτὰ κλωνάρια κερασιάς, τραγουδῶντας τὰ τραγούδια τ' Ἀϊγιάννη.

Πῶς περίμενα κι' ἐγὼ αὐτὴ τὴ μέρα νὰ πάω νὰ φάω κεράσια καὶ νὰ μάσω κόκκινες παπαροῦνες, ποῦ φυτρώνουν τόσο πολλὲς ἐκεῖ στὶς ἄκρες τ' ἀμπελιοῦ μας, κι' ἀσπρολούλουδα νὰ κάμω σταυρό! Τὸ σταυρωτὸ κλωνάρι τὸ ἔκοβα πάντα ἀπὸ τὴν κερασιά τῆς κάκως μου, ποῦ ἔτρωγα καὶ κεράσια. Τί ὀμορφα κεράσια, ἀλήθεια, ἦταν ἐκεῖνα! Ἄλλη κερασιά ἐκεῖ γύρω δὲν ἔκανε τέτοια κεράσια. Αὐτὲς τὶς μέρες ἴσα—ἴσα γίνονται κατακόκκινα καὶ ἀστραφταν στὸν ἥλιο σὰν ρουμπίνια καὶ φαίνονταν ἢ κερασιά σὰν νύφη στολισμένη.

Στὸ χωριό μας, σὰν σήμερα τ' Ἀϊγιαννιοῦ, τὰ κεράσια εἶναι λεύτερα ὡς τὸ μεσημέρι, καὶ σ' ὅποια κερασιά νὰ πᾶς, δὲ σοῦ λέει κανένας τίποτε, ἐξὸν ἀπὸ τὴν κάκω μου, ποῦ μουρμούριζε πάντα.

* *

Ἦταν γιὰ νὰ ξενητευθῶ ἐκεῖνο τὸ χινόπωρο καὶ πῆγα τὸ πρῶτ' ἰσὺν γιὰ τελευταία φορὰ νὰ φτιάσω σταυρό, καὶ ν' ἀνεβῶ στὴν κερασιά τῆς κάκως μου νὰ φάω κεράσια.

Ἡ μέρα ἔλαμπε μ' ὄλη τὴν πρωΐνὴ τὴν ὀμορφιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ μὲ τὴ χάρη τ' Ἀϊγιάννη. Ἀπὸ παντοῦ ἀκούγονταν τραγούδια, κι' ἀπὸ παντοῦ γέλια καὶ χαρές. Ἡ ἰδέα πῶς θὰ ξενητευόμουνα μοῦ παράσταται αὐτὴ τὴ φορὰ ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη μὲ μιὰ ξεχωριστὴ χάρη, καὶ κάθησα κάτω ἀπὸ μιὰ φτελιὰ νὰ ξαποστάσω, καὶ νὰ χαρῶ, καὶ νὰ χορτάσω τὴν ὀμορφιὰ τῆς ἐξοχῆς, ποῦ δὲ θὰ τὴ χαιρόμουνα ἄλλη χρονιά, καὶ ν' ἀγναντέφω

τ' αντικρινά βουνά με τὰ χρυσά τὰ στάρια, τ' ἀγαπημένα τὰ βουνά, πού τόσο πολὺ ζωντάνευαν τὴν παιδική μας τὴ φαντασία.

Βλέποντας ὅμως ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ, τὰ μάτια ἐπεφταν συχνά στὴν κερασιά. Ἦταν τόσο φανταχτερὰ καὶ τόσο λιμπιστικά τὰ κεράσια της, πού μ' ἔκαμαν νὰ ξεχάσω ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ τὴν ξενητιά, κι' ὅλες τίς ἄλλες σκέψεις. Δὲ βάσταξα καὶ κίνησα κατ' ἐκεῖ. Πηγαίνοντας, τὰ μάτια μου δὲν ἔφευγαν ἀπὸ τὴν κερασιά γύρω μου καθόλου δὲν ἔδλεπα, κι' ὅταν ἔφτασα ἐκεῖ, βλέπω ἄξαφνα κοντὰ στὸ κούτσουρο τῆς κερασιάς κ' ἐν' ἄλλο, τὴν κάκω μου. Φύλαγ' ἐκεῖ σὰν δραγάτης. Τὸ ζευγάρωμ' αὐτὸ, νὰ σὰς πῶ, δὲ μοῦ ἦρθε στὸ λογαριασμὸ· μὰ τί μπορούσα νὰ κάμω; Τὸ ῥιζα στὴν πολιτική.

— Καλημέρα κάκω, τῆς λέω, καὶ χρόνους πολλοὺς καὶ καλὸν πορᾶξισο.

— Καλῶς ἐκόπιασες, χρόνους πολλοὺς καὶ τῆς ἀφεντιάς σου.

Τὸ «καλῶς ἐκόπιασες» καὶ τὸ ἀφεντιλίκι αὐτὸ ἦταν κοπλιμένα πού δὲν ταίριζαν στὴν ἡλικία μου, μὰ ἴσα ἴσα ἢ κάκω μοῦ τὰ φόρτωσε γιὰ νὰ μοῦ δείξη περιγελῶντας με, πὼς ἢ παρυσία μου δὲν τὴν εὐχαριστοῦσε.

— Τί, ἦρθες νὰ φυλάξης τὴν κερασιά σήμερα; Δὲ βαριέσαι, καημένη κάκω! Ἄσε τὸν κόσμο νὰ φάη κεράσια νὰ σὲ σχωρνήη, γιατί τὸ θέλει ἢ μέρα σήμερα κ' εἶν' ἁμαρτία νὰ τὰ μποδίξης.

— Νὰ μοῦ κάνης τὴ χάρη νὰ με ξεφορτωθῆς, κι' ἀπὸ τ' ἐσένα ὀρμήνια δὲ θέλω.

— Ἐγὼ λέω καλύτερα ν' ἀνεθῶ νὰ σοῦ ρίξω νὰ φᾶς, πού δὲ μπορεῖς ἐσὺ ν' ἀνεθῆς, νὰ φάω κ' ἐχὼ κάνα — δυὸ καὶ νὰ κόψω κ' ἕνα κλωναράκι γιὰ τὸ σταυρό.

— Ἐγὼ, ἂν θέλω κεράσια, λιγῶ μιὰ κλώνα καὶ τρώγω τὴν κερασιά δὲν τὴν ἔχω γιὰ τσάκισμα. Φτάνει πιὰ πού ἐρχόσαστε κάθε χρόνο κι' ἄλωνίζατε σὰ νοικοκυρατοὶ καὶ μοῦ χαλάσατε ἕνα σωρὸ κλήματα. Τόση κι' ἄλλη τόση θὰ ἦταν ἡ κερασιά μου. κι' ἀπὸ τὸ τσάκιζε — τσάκιζε κοντεύει ν' ἀπομείνη μόνο τὸ κούτσουρο. Σήμερα κανένα δὲ θ' ἀφήσω ν' ἀνεθῆ ἀπάνω. Νά! οἱ κερασιές τοῦ κόσμου!

Μὲ τὸν τρόπο πού μοῦ μίλησε ἡ κάκω μου, κατάλαβα πὼς τὰ παρακάλια δὲν ἔπιαναν τόπο. Τὴν ἄφησα λοιπὸν κ' ἐγὼ κ' ἐπῆγα στ' ἀμπέλι μου νὰ μάσω πρῶτα λουλούδια, κ' ὕστερα νὰ

κοιτάξω για κλωνάρι.

“Αμα έμασα όσα λουλούδια μου χρειαζόνταν για τó σταυρό, ξεμύτισαν από πέρα κ’ οι κοπέλες του μαχαλά, κ’ έρχόντανε κατά τ’ άμπέλι μας τραγουδώντας:

«Τυχερός είμαι — είπα μέ τó νού μου — πού περνούν αύτήν τήν ώρα, νά τούς γυρέψω δυό - τρία γιαννάκια για τó σταυρό.»

“Ήταν μαζί κ’ ή γειτονοπούλα μου ή Θανάσω, ή πιό καλόκαρδη καπέλα του μαχαλά, κι’ άμα μ’ είδε, έπήρε τίς συντροφισσές της, κ’ ήρθαν νά μέ καλημερήσουν. “Ήταν όλες μέ τά γιορτινά τους τά σκουτιά ντυμένες, κι’ όλες γελοόμενες και κατακόκκινες από τά παιγνίδια κι’ από τó δρόμο, κι’ από περίσσια γεροσύνη. Οι σταυροί τους στολισμένοι μέ γιαννάκια κι’ άλλα διαλεχτά λουλούδια, ήταν έλοι ένας κ’ ένας. Πολλές κοπέλες κρατούσαν από δυό κι’ από τρεις σταυρούς και δεματισμένα λουλούδια χωριστά για τούς συγγενήδες τους.

— Καλημέρα σου, μου λέν όλες μ’ ένα στόμα, και χρόνους πολλούς

— Καλή σας μέρα, κοπέλες, και του χρόνου κ’ έσεϊς. Πούθε έρχόσαστε έτσι άποσταμένες ;

— “Από τó βουνό αντίκρυ, Πήγαμε και κόψαμε γιαννάκια, μου λέει ή Θανάσω, παίρναντας αύτή τó λόγο.

— “Ήταν ανάγκη νά πάτε τόσο μακριά για γιαννάκια ; δέν έχει κοντύτερα ;

— “Έχει και κοντύτερα’ μά τ’ αντικρινά έχουν περισσότερη μοσκοβολητάδα.

— “Ε, δέ θα μου δώσετε κ’ έμένα δυό - τρία νά βάλω στο σταυρό μου ;

— Μπά ! κι’ ακόμα δέν έφτιασες έσú σταυρό ;

— “Έχω έτοιμα τά λουλούδια, και καλά πού ήρθατε νά μου δώσετε και γιαννάκια.

— Πάμε πρώτα ν’ ανεβής στην κερασιά, νά μάς ρίξης κεράσια νά δροσιστούμε κ’ έμεις, πού είμαστε άποσταμένες, και σου δίνουμ’ έμεις έναν έτοιμο σταυρό.

— Μή χειρότερα ! δέ χορτάσατε κεράσια εκεί αντίκρυ, πού κάματε τούς σταυρούς ;

— Ού ! άπ’ εκείνη τήν ώρα και πέτρες νά τρώγαμε θα τίς χωνεύαμε. “Έλα πάμε γλήγορα και στέγνωσε τ’ άχειλι μας.

— Καημένην, οὐτ' ἐγὼ δὲν ἔφαγ' ἀκόμα κεράσια.

— Γιατί ;

— Εἶναι ἢ κάκω μου ἐκεῖ πού φυλάει σὰν δαίμονας καὶ δὲ μ' ἄφησε.

— Πᾶμε, κ' ἐμεῖς θὰ τὴν πάρουμε μὲ τὸ καλὸ νὰ μᾶς ἀφήση

— Τί καλᾶ πού σ' ἠύραμ' ἐδῶ, θειὰ Χρίσταινα, νὰ φᾶμε κεράσια, τῆς λὲν ἄμα πῆγαμε.

— Τὸ ξέρω, ἀπολογιέται ἐκεῖνη, πὼς δὲν ἦρθε στὸ λογαριασμό σας πού μ' ἠύρατ' ἐδῶ, κ' ἔννοια σας. Νὰ μὲ συμπαθᾶτε πού δὲ θὰ σᾶς γίνῃ κ' ἐφέτο τὸ χατίρι. Πέντ'—ἔξῃ ὀκάδες κεράσια ἀπόμειναν στὴν κερασιά, θέλω νὰ τὰ στείλω στ' ἀγγόνια μου στὰ Γιάννια.

— Δὲ λὲς πέντ'—ἔξῃ φορτώματα, θειὰ Χρίσταινα, μόνο λὲς πέντ'—ἔξῃ ὀκάδες ; Δὲ βλέπετε πού κοντεύουν νὰ τσακιστοῦν τὰ κλωνάρια ἀπὸ τὰ πολλὰ κεράσια ; Ἔλα, ἄσε μας νὰ φᾶμε καναδυὸ πού εἴμαστ' ἀποσταχμένες, ἔτσι νὰ ᾄχῃ καλὴ ψυχὴ. Καὶ μ' αὐτὰ τὰ λόγια τὴν τριγύρισαν ἕλες καὶ τὴ χὰτ' ἔδωσαν χοροπηδῶντας.

Ἡ κάκω μου ὅμως δὲν τ' ἄκουγε αὐτά.

— Ξεφορτωθῆτε με, τοὺς λέει, κ' ἐγὼ ἀγλειψὲς δὲ θέλω.

— Νὰ ζήσης, θειὰ, ἄσε μας νὰ φᾶμε κεράσια καὶ νὰ σοῦ δώσω μ' ἓνα σταυρὸ γιὰ τὸ σπίτι.

— Μὴ μὲ παρασικλετίζετε καὶ μὲ κάμετε καὶ σᾶς δώσω καμιά πικρὴ κατάρρα.

— Χριστὸς καὶ Παναγιά, θειὰ Χρίσταινα ! Μὴ χειρότερα νὰ μᾶς καταραστῆς τέτοια μέρα ! Ἄς εἶσαι καλὰ κ' ἐσὺ κ' ἡ κερασιά σου, καὶ βρίσκουμε κι' ἄλλοῦ. Ἄλλο τίποτε νὰ γυρεύῃς σήμερα. Νὰ κελουχτώσης, καὶ χρόνους πολλοὺς.

— Στὸ καλὸ, κορίτσι μου, ἔχειτ' ἔννοια αὐτοῦ πού περνᾶτε νὰ μὴν τσακίσετε καμιά κληματόβεργα.

— Μωρὲ ψυχὴ πού τὴν ἔχει ἢ διαστρεμμένη ! μοῦ λὲν οἱ κοπέλες φεύγοντας. Ἄκους νὰ τὴ χιλιοπαρακαλέσουμε καὶ νὰ τὴν κάμουμ' ἄγιο, καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀφήση νὰ πάρουμε δυὸ κεράσια ;

— Ἄμ δὲ σᾶς τὸ εἶπα πρωτύτερα ; Μὰ ἔννοια σας, κ' ἐγὼ θ' ἀνεβῶ σήμερα σ' αὐτὴ τὴν κερασιά, τὸ ἄβαλα πείσμα. Ὡς

πότε θά 'ναι ἔδῳ ; Τὸ πολὺ ὡς τὸ μεσημέρι. "Ερχομαι τὸ δει-
λινό, παρχμονεύω νὰ φύγη ὁ δραγάτης, ἀν εἶν' ἔδῳ, κι' ἀνε-
θαίνω. Θὰ πάρω νὰ γεμίσω κ' ἕνα μεσάλι μάλιστα νὰ σὰς φέρω
κ' ἔσας.

*
*
*

"Όταν γύρισα στὸ χωριό, πέρασ' ἀπὸ τῆς Θανάσως, ποὺ ἦταν
τὸ σπίτι τῆς κοντὰ στὸ δρόμο, καὶ τῆς εἶπα νὰ ἔχη τὸ νοῦ τῆς νὰ
βλέπη πότε θὰ περάση ἢ κάκω μου καὶ νὰ μοῦ φωνάξῃ.

"Απάνω στὸ καταμεσήμερο ἢ Θανάσω ἤρθε καὶ μοῦ ἔφερε τὸ
χαμπάρι μοναχὴ τῆς.

— Πέρασε, μοῦ λέει, ἢ λεγάμενη.

— "Αλήθεια ;

— "Αμ τί, ψέματα ; "Εκκτσε καὶ ξαπόστασε κι' ἔλας ἔξω
στὸ πεζοῦλι μας, γιατί δὲ μπορούσε νὰ πάρῃ ἀνάσα ἀπὸ τὴν
ἀγκοῦσα.

Τ' ἀπομεσήμερο, ἄμα τσάκισε ἢ κάψα, ἤμουν στ' ἀμπέλια.
Στὸ δρόμο, πηγαίνοντας, τὰ μάτια μου τὰ ἔκαμα τέσσερα γιὰ τὸ
δραγάτη, μὰ πουθενὰ δὲ φαινότανε. Στὴν κερασιά ὡς τόσο δὲν
ἀνέβηκ' ἀμέσως, μόνο κάθησα καὶ περίμενα νὰ περάση κανένας
δικός μου νὰ μάθω ποῦ ἦταν, γιὰ ν' ἀσφαλιστῶ. Σὲ κομμάτι
βλέπω καὶ περνάει τὸ παιδί τοῦ πιστικοῦ μας.

— Εἶδες τὸ δραγάτη ; τοῦ λέω.

— Πέρασε πρωτότερα στὴν πέρα μπάντα, μοῦ ἀποκρίθηκε.

Βγάζω λοιπὸν εὐτὺς τὴ φλοκάτα καὶ στὴ στιγμῇ βρέθηκα
στὴν κερασιά. "Εφαγα ὅσα ἔπαιρνε ἢ κοιλιὰ μου, ἔμασα ὅσα χω-
ροῦσε τὸ μεσάλι μου, κ' ἐτοιμάστηκα νὰ κατεβῶ. Μὰ ἀπάνω
σ' αὐτό, φρίτ ! μιὰ πέτρα περνάει ἀπὸ τ' αὐτί μου, ποὺ ἂν μ'
ἔπαιρνε ἀλλοίμονό μου ! Φρίτ ! δευτέρη. Λάσπη ἢ δουλιὰ μου, λέω.
Γυρίζω, τί νὰ ἰδῶ ! Εἶχ' ἔρθει ὁ δαίμονας ἢ κάκω μου ! "Απόρησα
πῶς τὸ μυρίστηκε, καὶ πῶς τὴν ἄφησ' ἢ ἀγκοῦσα νὰ ξανάρθη.
Καὶ ὅμως ἦταν ἐκεῖνη.

— Μή, κάκω, θὰ μὲ σκοτώσης.

— "Εσὺ 'σαι μωρὲ ; "Εσὺ 'σαι σατανᾶ ; Κάτω γκρεμοτσακίσου
γλήγορα ! Κάτω ! θὰ σοῦ τσακίσω τὰ ποδάρια καὶ μὲ τὰ λόγι'
αὐτά, ἄλλη μιὰ πέτρα μοῦ σφυρίζει.

— "Αμ τί κάνεις ἔτσι, κάκω ! Αὐτὴ ἡ κερασιά σου μᾶς χαλ-
νάει τόσο ἀμπέλι μὲ τὸν ἴσκιό της καὶ δὲ λέμε τίποτα, καὶ σὺ μὲ
δυὸ παλιοκέρασα κάνεις ἔτσι ;

— Παλιοκέρασα εἶ ; παλιοκέρασα ! Δὲ φτάνει ποὺ περιδρομιάζεις μόνο τὰ κατηγορεῖς κι' ὅλας. "Ελα, κατέβα εὐτύς ! Κατέβα ! κατέβα ἀχαῖρευτο ! Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς ! "Αν δὲ σοῦ τσιμπήσω τὸ κορμί σου νὰ σ' τὸ κάμω μαῦρο σὰν φλοκάτα !

"Αμ' ἄκουσ' αὐτὴ τὴ φοβέρα, τί νὰ σᾶς πῶ ; ἀρχίνησε κι' ἀνα-
τρίχιαζε τὸ πετοῖ μου καὶ μαύριζε, πρὶν τὸ μαυρίση ἢ κάκω μου.
"Όλα μποροῦσα νὰ τὰ ὑποφέρω ἐκείνη τὴ στιγμή, ὄχι ὅμως καὶ
τὰ νόχια τῆς κάκως μου, ποὺ ἦταν ἄκοπα ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Νῶε
καὶ ποὺ ἔκοφταν καλύτερ' ἀπὸ τὰ ξουράφια τοῦ μπαρμπέρη.

Μιά φορὰ τῆς εἶχα κόψει ἓνα κορίθι, σὰν παιδί ποῦ ἤμουνα
καὶ μ' ἔπιασε καὶ μούδωκε κάτι τσιμπιές, ποῦ, ὅταν τὶς θυμάμε,
τρομάζω. Μιά βδομάδα μούδαν' ἢ μάνα μου κοπανισμένα κρεμμύ-
δια νὰ μὲ γιατρέψη. Οἱ νυχτὲς ἀκόμα φαίνονται.

Δὲ μὲ συνέφερενε λοιπὸν νὰ πέσω ξανά στὰ νόχια τῆς κάκως
μου. Μὰ πῶς νὰ ξεφύγω ; "Εδῶ ἦταν ὁ κόμπος.

"Ἡ κάκω μου ἀφοῦ εἶπε ὅσα μπόρεσε καὶ ὅσα θυμήθηκε, τὴ
στενοχώρεσ' ἢ ἀγκοῦσα καὶ κάθηρε στὴ ρίζα τῆς κερασιάς καὶ πε-
ρίμενε, μασσώντας συχνὰ τὸ «κατέδ' ἀχαῖρευτο». "Ἡμουν πολιορ-
κημένος λοιπὸν καὶ σὲ δύσκολη θέση. Μ' ἀπ' ἀπάνω σ' αὐτὴ τὴ
στενοχώρια ἓνα σκέδιο φώτισε τὸ νοῦ μου. Τί δὲν κάνει ἢ ἀνάγκη ;

"Ἡ κερασιά ἀνάμεσ' σ' ἓνα πυκνὸ φύλλωμα κατὰ τ' ἀμπέλι
μας εἶχε κάτι μακριὰ κλωνάρια, ποὺ πήγγιαν ὡς πέρα. "Απ'
ἐκεῖ, λέω, θὰ γλυτώσω, κ' εὐτύς χωρὶς νὰ χάσω καιρὸ δένω τὸ
μεσάλι μὲ τὰ κεράσια πίσω στὸ ζουνάρι μου, πετῶ σ' ἓνα ἀπ'
ἐκεῖνα τὰ μακριὰ κλωνάρια, καὶ κρατώντας ἓν' ἄλλο ἀπάνω ἀπὸ
τὸ κεφάλι μου, πήγα σιγὰ σιγὰ ὡς ἐκεῖ ποὺ λιγοῦσε τὸ κλωνάρι,
ποῦ πατοῦσα. Τὸ καθαλικεύω καὶ μὲ μιὰ βρέθηκα στ' ἀμπέλι
μου.

"Όταν πῆρε χαμπάρι ἢ κάκω μου, τὸ ἔχα βάλει στὰ πόδια.

*
* *

Δυὸ μῆνες ὕστερα μὲ παραμόνευε ἢ κάκω μου γιὰ νὰ μὲ φι-
λοδωρήσῃ, μὰ δὲ μπόρεσε νὰ μὲ πιάσῃ. "Αργότερα ὅμως πέρα-

σε ὁ θυμός. Τὴν ἡμέρα μάλιστα, πού ταξίδεψα, ἦρθε καὶ μὲ ξεπροβόδισε. Ἐκεῖ πού χωριστήκαμε τῆς φίλησα τὸ χέρι, μὲ φίλησε κ' ἐκείνη καὶ τὴν πῆραν τὰ δάκρυα! Πῶς τὴ λυπήθηκα τότε!

Κάθε καλοκαίρι ὕστερα, πού ἔστελνε κεράσια στ' ἀγγόνια τῆς στὰ Γιάννινα, τοὺς ἔγραφε καὶ μοῦ ἔδιναν κ' ἐμένα.

Ἀποστόλης Ἐξάρχος

II.—Ο ΚΟΥΡΔΟΥΚΕΦΑΛΟΣ

Ἦταν, πού λές, τέτοιες ἡμέρες, παραμονὴ Ἀἰθαισιεῖοῦ. Στὸ μικρὸ μου τὸ χωριό, τὸ θαμμένο στὸ γούπατο ἑνὸς κάμπου, ἡ ζωὴ περνᾷ ἡσυχῇ καὶ ἀνεπαίσθητη, ἔπως ἡ ζωὴ τῶν ἀψύχων. Κάτι μικρομαλώματα, κάποιες μικροφροντίδες, μιὰ χαρὰ γάμου καὶ μιὰ θανάτου λύπη, εἶνε τὰ μόνα πού τρικυμίζουν κάποτε αὐτὴ τὴ νεκροθάλασσα. Μὰ ὅταν ἔρθουν οἱ καλές, οἱ μεγάλες μέρες, ἡ ζωὴ πετιέται καὶ θορυβεῖ σὰν ἀνάθρα κεφαλόδρουσου. Δὲ δουλεύουμε στὰ χτήματα· δὲ μαθητεύουν τὰ σκολειά. Παύει ὁ φόβος τοῦ δασκάλου καὶ τὰ ζαρωμένα φρύδια τοῦ πατέρα. Χαρὲς καὶ χάδια βασιλεύουν ὀλοῦθε.

Σὲ τέτοια καλὴ στιγμή κατώρθωσα κ' ἐγὼ μιὰ χρονιὰ νὰ εἰπῶ τὸν Ἀἰθαισίη στὰ σπίτια. Ὁ Τάσης Γούναρης, σύντροφος στὸ σκολεῖο καὶ στὰ παιγνίδια μου, ἦταν πλουσιόπαιδο. Ὁ πατέρας του ἦταν ἔμπορος· ἔκανε μαλιά καὶ τυριά καὶ τὰ ἔστελνε στὴν Πάτρα στοὺς μεγαλέμπορους. Ὁ δικός μου ἦταν φτωχότερος, μὰ εἶχε τὴν κοινωνικὴ του θέση, ἦταν σοβαρός, λιγόλογος, ἀγέλαστος· τὸν ἔλεγαν Λάζαρο οἱ χωριανοὶ γιὰ νὰ δείξουν τὸ μελαγχολικὸ του χαρακτήρα. Ὅποσodῆποτε καὶ οἱ δυὸ δὲν εἴμαστε παιδιὰ τοῦ δρόμου καὶ δὲν ἦταν εὐκολο νὰ μᾶς ἀφήσουν νὰ γυρίζουμε στὰ σπίτια συνάζοντας δεκάρες.

Ἡ μάνα μου, ὅταν δειλὰ-δειλὰ τῆς τὸ πρωτόειπα, θύμωσε στὰ γερά.

— Τί; θὰ γίνης σὰν τὸ παιδί τοῦ Κουρδουκέφαλου; Ἐσὺ αὔριο θᾶχης τοὺς μποναμάδες σου.

Ὁ Κουρδουκέφαλος ἦταν χαλκιᾶς μ' ἓνα χοντρὸ ὀλοστρύγγυλο κεφάλι, σὰν τίς πέτρινες μπάλες τῶν παλιῶν κανονιῶν· μ' ἓνα σωρὸ παιδιὰ πού τ' ἀνάθρεφε μισόγυμνα μέσα στὸ χαλ-

κιάδικό του πίσω από τὸ φουσερό και τὰ κάρβουνα. Ἐλεγαν μάλιστα γι' αὐτόν, ὅτι ἐπειδὴ χρωστοῦσε, γιὰ νὰ μὴν τοῦ πάρουν τὸ μόνο χτήμα πὸ εἶχε, τὸ μαγαζί του, κάθε μῆνα τοῦ ἀλλάζε τὴν πρόσοψη, ἀφοῦ δὲ μπορούσε νὰ τὸ μεταφέρῃ ὅπως τὸ φουρνο του ὁ Ναστραδιν Χότζα. Πότε ἀνοίγε πόρτα στὸ δρόμο· πότε τὴν ἔκλεινε και τὴν ἀνοίγε στὸ πίσω μέρος· πότε ἀφηνε παράθυρο· πότε ἔκλεινε και τὸ παράθυρο και ἀνοίγε φανέστρα στὴ στέγη. Καὶ αὐτὸ ἔλεγαν ὅτι τὸ ἔκανε γιὰ νὰ μὴν εἶναι ποτὲ σύμφωνο μὲ κείνο πὸ εἶχε ὑποθηκέψει. Ἐλήθεια — φέματα δὲν ξέρω νὰ τὸ βεβαιώσω. Ἡ μάνα μου ὅμως παρομοιάζοντάς με μὲ τὸ παιδί τοῦ Κουρδουκέφαλου ἤθελε νὰ μοῦ δεῖξῃ τὴν «εσχάτη περιφρόνηση».

Τέλος, ἀφοῦ ἔκλαψα γύρω τῆς τὸ πρωὶ ὡς τὸ μεσημέρι, τὴν κατάφερα. Τὴ βεβαιώσα πὸς δὲ θὰ πηγαίναμε παρά στα συγγενικά μας σπίτια. Μ' ἔντυσε τὰ γιορτινά μου ρούχα, μὲ καλοχτένισε σὰ νὰ μ' ἔστειλε στὴν ἐκκλησιά και μὲ ἀφῆσε νὰ πάω μὲ τὸ φίλο μου.

— Κοίταξε καλά· μοῦ φώναξε ἀπὸ τὸ κεφαλόσκαλο· μὴν ξεχάσης νὰ πάτε και στοῦ παπούλη σου.

Το... ἔκαμα ἐγώ, ἀνασηκώνοντας τὸ κεφάλι.

Καὶ ἀρχήσαμε τὴν περιπλάνησή μας μέσα στὸ χωριό, ἀναζητώντας τὰ συγγενικά μας σπίτια. Στους δρόμους συχναπαντούσαμε ἄλλες συντροφιές παιδιῶν, πὸ πῆγαιναν κ' ἐκεῖνα ν' εἰποῦν τὸν Αἰθασίλη. Βαστούσανε ψηλὰ καλάμια στὸ χέρι και ἔτρεχαν και σφύριζαν και χόρευαν καταμεσίς τοῦ δρόμου, γεμάτα ἀπὸ ὕγεια και χαρά, Γυμνοπόδαρα, λασπωμένα, ξεσκούφωτα, ἔμπαιναν σὲ κάθε σπίτι σὲ κάθε μαγαζί, στίς ταβέρνες και ἀρχίζαν τὸ τραγοῦδί τους δυνατὸ, ξάστερο, σὰν πουλιά ἐλεύθερα στὸ ἐλεύθερο κλαδί τους.

Ἐνάμεσα ἀπ' αὐτὰ στὴν πρώτη γραμμῇ, ἦταν και ὁ γιὸς τοῦ Κουρδουκέφαλου, πὸ δὲν ἤθελε ἢ μάνα μου νὰ τοῦ μοιάσω. Εἶχε κεφάλι ἴδιο σὰν τοῦ πατέρα του και πρόσωπο μελαψό, κορμί γερό σὰν ἀπὸ μπροῦτζο, μὰ κακοτράχαλο. Δὲ φοροῦσε πρὰ ἓνα πουκάμισο ζωσμένο στὴ μέση μὲ σκοινὶ και ἓνα βρακί, πὸ κατέβαινε λίγο κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα. Καὶ ἔτσι φαίνόταν εὐτυχισμένος. Σὲ ὅλες τίς συντροφιές ἔκανε τὸν ἀρχηγὸ ἢ γιὰ νὰ εἰπῶ καλύτερα τὸν τύραννο. Μπάτσιζε τὸ ἓνα παιδί

πειράζε το άλλο, καβαλίκευε το τρίτο.

Ἐμεῖς νωθοὶ στρατοκόποι τῆς ζωῆς, ἀπὸ τώρα φασκισμένοι μὲ τὴν κοινωνικὴ πρόληψη, πηγαίναμε ἀπὸ πίσω ἀναζητῶντας τὰ σπίτια. μὲ τρόμο καὶ μὴν παραστρατίσουμε.

— Νὰ εἰποῦμε τὸν Ἀἰδοσίλη; ρωτοῦσαμε δειλὰ κάτω στὴ σκάλα.

— Ὅχι· τὸν εἶπαν ἄλλοι· ἔπερτε μιὰ φωνὴ ἀπὸ πάνω.

Μὲ λύπη καὶ ντροπὴ μαζί κινούσαμε νὰ φύγουμε ἀμέσως. Οὔτε νὰ μᾶς ἴδουν δὲ θέλανε. Μὰ ὅταν μᾶς ἀναγνώριζαν, ἔτρεχαν καὶ μᾶς φώναζαν ἀπὸ τὰ παράθυρα οἱ γυναῖκες.

— Μπὰ ! ὁ Τάσης τοῦ Γούναρη ! μπὰ ὁ Πέτρος τοῦ Ἀδράμινας ! ἔλατε... ἔλατ' ἀπάνω.

Τότε γυρίζαμε χαρούμενοι, ἀνεβαίναμε τὶς σκάλες ἢ γλυστρούσαμε στὰ ἰσόγεια καὶ στεκόμαστε μπροστὰ στὰ εἰκονοστάσια. Τὸ καρδιοχτύπι μας μεγάλωνε· τὰ μάγουλά μας ἀναβαν σὰν κάρβουνα. Ἐτέλος ἀτενίζαμε τὰ εἰκονίσματα, τὰ Βάγια, τὰ στέφανα, τὸ ἀναμμένο καντήλι καὶ ἀρχίζαμε μὲ βραχνὴ καὶ δλότρεμη φωνή, σὰν πέταγμα πουλιοῦ ξεγνητισμένου ἀπὸ τὸ φῶς τὸ ἄφθονο :

Ἄγιος Βασίλης ἔρχεται

Γενάρης ξημερώνει....

Ἔτσι περάσαμε ἕνα μὲ τὸ ἄλλο ὅλα τὰ συγγενικά μας σπίτια. Δὲν ἀφήσαμε οὔτε τοῦ παπούλη, οὔτε τῆς κυρὰ μαμηῆς, ποὺ σύστησε στὸ σύντροφό μου ἢ μάνα του. Μὰ σὲ ξένο σπίτι δὲν πατήσαμε· δὲν ἐμπήκαμε σὲ μαγαζί. Ἡ καρδιά μας λαχτάριζε· μὰ τῆς μάνας ἢ τσιμπιὰ καὶ τοῦ πατέρα ὁ σφόντυλος ἀγρυπνοῦσαν φοδερὰ ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας.

Ἦρθε τέλος ἡ ὥρα τῆς μοιρασᾶς. Ἐγὼ ἤμουν ὁ ταμίας. Σὲ μιὰ τσέπη τοῦ πανωφοριοῦ μου ἔρριχνα ὅ,τι μᾶς ἔδιναν. Καθήσαμε σὲ μιὰ πέτρα, ἄδειασα τὴν τσέπη μου καὶ ἀρχίσαμε νὰ μοιράζουμε σὰν καλοὶ σύντροφοι. Δεκάρα ὁ φίλος μου, δεκάρα ἐγώ. Πεντέρα ἐκεῖνος, πεντάρα ἐγώ. Ἐκανε κρῦο δυνατό· ἢ νύχτα πλάκωνε· ἢ πάχνη σκέπαζε μὲ παγωμένο ἴδρωτα ὅλο τὸ χωριό. Ἐτρεξα καὶ ρίξωσα στὴ γωνιὰ νὰ ζεσταθῶ. Ἡ μάνα μου ἐτοίμαζε τὸ χυλὸ ποὺ θὰ ἔφτιανε τὸ πρωὶ τὶς τηγανίτες. Τ' ἄλλα μου τ' ἀδέρφια καθόντουσαν τριγύρω καὶ ἔπαιζαν μὲ τ' ἀναμμένα δαυλιά, ἐσγάριζαν τὴ στάχτη, ζάλιζαν τὴ μάνα μου μὲ

χίλια γλυκόλογα. Ἐγὼ σοβαρὸς καὶ ἀμίλητος μετροῦσα τὰ ξε-
δούλια μου, Πλάκωνε ἢ αὐριανὴ πού θά ἔπαιζα τὴ βλάχα. τὸ στρι-
φτό, τὸ τοιχάκι μὲ τ' ἄλλα συνομίληκα. Ἄξαφνα βρόντισαν πα-
ράδες στὸ πανωφόρι μου. Βάνω τὸ χέρι μου, ψαχουλεύω, βρί-
σκω μέσα στὴ φόδρα πεσμένα σαραπέντε λεφτά. Ναί· τέσ-
σερες δεκάρες καὶ μιὰ πεντάρα. Ἰδρωτας μὲ τσάκισε.

— Μάνα, φωνάξω· μάνα! βρήκα καὶ ἄλλα λεφτά στὴν τσέπη
μου.

Ἐκείνη στὴ δουλειά της σκυμμένη δὲν ἔδωκε ἀπόκριση.

— Μάνα, τῆς ξαναλέω· εἶχα κι' ἄλλα λεφτά. Δὲν τὰ μοιρά-
σαμε τοῦτα. Δὲν τὰ εἶδα, ναί, δὲν τὰ εἶδα . . .

— Δὲν πειράζει· τὰ μοιράζετε αὐριο.

— Ὅχι· θά πάω τώρα.

Καὶ σηκώνουμε ὀρθός, φορῶ τὰ παπούτσια, ἔτοιμος ν' ἀνοίξω
τὴν πόρτα. Μὰ ἡ μάνα μου θυμωμένη μου φωνάζει ἄγρια :

— Ποῦ θά πᾶς, μωρὲ, τέτοια ὥρα, Δὲν ἀκοῦς τί κάνει
ἔξω !

Ἄληθινὰ ἔξω βογγοῦσε ὁ βοριάς καὶ τὸ νερόχιονο ἔπεφτε,
Τὸ σπῆτι τοῦ φίλου μου ἦταν μακριά. Ἐπρεπε νὰ περάσω αὐ-
λάκια, νὰ διαδῶ ἀπὸ τόπους στοιχωμένους. Κοντὰ ἦταν τῆς
θειᾶς Κωσταντινιάς τὸ χαγιάτι, πού εἶδα προχθὲς σούρουπα τὸν
Ἀἰδημήτηρ καὶ ἔβαλε τὶς φωνές. Παρακάτω ἡ συκιὰ τῆς
Πλεύραινας, πού γιὰ νὰ περάσω ἄλλοτε ἄφησα τὸ ἕνα μου πα-
πούτσι. Παραπέρα ἡ βρύση, πού τέτοια ὥρα ἡ νεράϊδες πλένουν
καὶ λευκαίνουν τὰ μεταξωτά τους. Ὅλα τώρα τὰ θυμώμουν
καὶ ἀνατρίχιαζα. Μὰ δὲ μπορούσα νὰ ἴσυχάσω. Φίδι ἀνάδευε
μέσα μου. Τὰ σαρανταπέντε λεπτὰ καίγανε τὰ χέρια μου.

— Μάνα, ἄσε με νὰ πάω . . . δὲ θ' ἀργήσω· εἶπα κλαίον-
τας τώρα·

— Πήγαινε ντὲ νὰ σὲ πάρουν οἱ Καλικάντζαροι. Ἡ ξέχασες
πὼς ἔχουμε ἀκόμη Δωδεκαήμερα :

Ὅχι· δὲν τὸ ξέχασα τὸ θυμόμουνα πολὺ καλά. Οἱ γυναῖ-
κες κάθε ὥρα τὸ θύμιζαν μὲ τὰ καμώματα καὶ τ' ἀνέκδοτά
τους. Μὰ τί ἦτανε γιὰ μένα οἱ σαϊτάνηδες αὐτοὶ μπροστὰ στὴν
ἀγωνία πού ἔπνιγε τὴν ψυχὴ μου ; Νόμιζα πὼς τὸ ἤξερε τώρα
ὁ Τάσης τὸ ἀδίχημα, πὼς τὸ ἔλεγε τῆς μάνας του· κλέφτης,
κλέφτης, κλέφτης, ἡμουνα ἐγώ !

— Μάνα, δὲ μπορῶ θὰ πάω ! Ξαναφώναξα κατακόκκινος.
Γύρισε καὶ μὲ εἶδε κατάματα· χαμογέλασε. Δὲν ξέρω γιατί χαμογέλασε. Μοῦ φόρεσε καλὰ τὸ πανωφόρι, μοῦ σήκωσε τὸ γιακᾶ' μοῦ στοίβαξε ὡς τ' αὐτιά τῆ σκούφια, ἄνοιξε τὴν πόρτα.

— Τρέχα καὶ πρόσεχε μὴν πέσης στὶς λάσπες.

Κατέβηκα τὴ σκάλα καὶ ἡ καρδιά μου φτερούγαε. Τὸ ἄπλερο σαρκίο μου ἀνατρίχιαζε μέσα στὴ νύχτα ἀπὸ φόβο καὶ κρύο. Ἐδῶ σκόνταβα, ἐκεῖ γλυστρουσα, ἄλλου βάλτωνα. Ἐπεφτα στὶς φράκτες, χτυποῦσα στὰ κορμόδενδρα. Μὰ ἔλο προχωροῦσα μὲ τὰ λεπτά στὴ φούχτα μου. Πέρασα μὲ κλειστὰ μάτια τὸ χαγιάτι τῆς θεῖᾶ Κωνσταντινιάς· διάβηκα χωρὶς ν' ἀτενίσω τὴ στοιχειωμένη συκιά. πῆδησα στὴ βρύση χωρὶς νὰ προσέξω τὰ τραγούδια καὶ τὰ ὄργανα τῆς νεραΐδας ἔφθασα τέλος στὸ σπίτι τοῦ φίλου μου.

Μὰ ἦταν κατὰκλειστο, σιωπηλὸ καὶ ἄγριο στὸ σκοτάδι. Βάνω τίς φωνές.

— Τάση !... Τάση...

Οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόαση. Ἐτρεμα δόλοκορμος. Γύριξα καὶ ἔβλεπα φοβισμένα πίσω μου· κρύα χέρια ψαχούλευαν στὶς πλάτες, στὰ μαλλιά μου· ἴσκιος πέραγαν μπροστά μου.

— Τάση ! ἔ, Τάση !... Ξαναφώναξα βραχνά.

Τίποτα. Σκύλοι γάβγιζαν ἀπόπερα. Γάβγιζαν καὶ οὐρλιαζαν σὰν λύκοι. Τὰ πόδια μου δὲν ἤθελαν νὰ κρατήσουν ὀρθὸ τὸ σῶμα μου. Κάποτε ἀνοίγει ἓνα παράθυρο.

— Ποιὸς εἶναι ; φώναξε ὁ φίλος μου.

— Τάση, ἐγὼ εἶμαι· ἔλα κάτω νὰ σοῦ εἰπῶ.

— Δὲ μπορῶ, καημένε· δὲ μ' ἀφήνει ἡ μητέρα· τί θές ;

— Ἐλα κάτω· ἔχω κι' ἄλλα λεπτά νὰ μοιράσουμε. Ἦταν μέσα στὴν σφόδρα καὶ δὲν τὰ εἶδα. Ναι, δὲν τὰ εἶδα...

— Κατέβηκε ἀμέσως, τοῦ ἔδωκα τίς δυὸ δεκάρες λέγοντάς του συχνὰ πὼς δὲν τὰ εἶχα ἰδῆ. Ἡ καρδιά μου ἀλάφρωσε. Ἐμεινε ἡ πεντάρα· τοῦ τῆ χάριζα κ' ἐκείνη.

— Ὅχι, νὰ τὴν στρίψουμε· λέσι. Ὅποιος τὴν πάρη.

— Τὴν ἐπιτᾶσε στὸ χέρι· τὴν ἔρριξε ψηλά.

— Κορώνα ἢ γράμματα ;

— Κορώνα !

Δὲν πρόφτασα νὰ κρᾶζω, καὶ ἓνας ἴσκιος θεότρομος ἔρρι-

χτηκε ἐπάνω μας, σὰν οὐρανοκατέβατος. Μὰς ἀνοιξε τὶς χουφτες, μὰς πήρε τὰ λεφτά, ἔσκυψε ἔπειτα, ἄρπαξε τὴν πεντάρα ἀπὸ χάρμου καὶ χάθηκε τσαλαπατώντας σὰν βούβαλος τὶς λάσπες τοῦ δρόμου. Ἦταν τὸ παιδί τοῦ Κουρδουκέφαλου.

Ἐμεῖς ἐμείναμε γιὰ κάμποση ὥρα ξυλισμένοι ἐδεκεῖ. Ἐπειτα μὲ ἓνα στόμα ἐβάλαμε τὶς φωνές καὶ τὰ κλάματα, ὥσπου ἦρθαν οἱ δούλοι τοῦ Τάση καὶ μὰς συντρόφεψαν στὰ σπίτια μας.

Ἄνδρ. Καριαβίτσας.

12.—Ο ΓΚΙΩΣΣΟΣ ΜΟΥ

Ἐνν Σαββατόβραδο τοῦ χειμῶνα μὲ πήρε ὁ πατέρας μου καὶ πήγαμε στὰ χειμᾶδια, γιὰτὶ εἶχε ἀρχίσει ὁ γέννος κ' ἦταν ἀνάγκη νὰ δώσῃ ὅ,τι ὀδηγίες χρειάζονταν στὸ ἀρχιπιστικό, καινούργιον ἀκόμα, ὡς ρογιασμένοι ἐκείνον τὸν Ἄϊ-Δημήτρη καὶ δὲν ἤξερε τὴν ἰδιαιτέρη τάξη τοῦ κοπαδιοῦ μας.

Ἐγὼ ἤμουν δὲν ἤμουν ὀχτῶ χρονῶν τότε, ἀλλὰ ἤξερα ὅχι λίγα πράγματα γιὰ τὴν ἡλικία μου, ὡς πρὸς τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα. Ἦξερα παραδείγματος χάρη, τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν γιδιῶν καὶ τῶν πραβατιῶν. . . . Ἦξερα ἀκόμα ποῖα πρόβατα εἶναι βδελιασμένα καὶ τὰ λοιπά. Κ' ἤξερα ὅλα αὐτὰ γιατί, ἀφόντας εἶχα γεννηθῆ, ἀνακατώνομουν πάντα μὲ καμὶὰ εἰκοσαριά γίδια, κ' ἄλλα τόσα πρόβατα, ποὺ εἶχαμε χειμῶνα - καλοκαίρι στὸ σπίτι, κ' εἶχα τὰ εὐνοούμενά μου κατσίκια καὶ τὰ εὐνοούμενά μου ἀρνιά, κ' ἔπαιζα μὲ αὐτά, καὶ κοιμόμουν τὸ βράδυ πότε μὲ ἓνα κατσίκι καὶ πότε μὲ ἓνα ἀρνὶ στὴν ἀγκαλιά, ποὺ μοῦ τᾶπερναν ὕστερα, ἅμα κλειούσα τὰ μάτια μου.

Ὁ πατέρας μου μὲ καμάρωνε μὲ αὐτὴ μου τὴν ἀγάπη πρὸς τὰ γιδοπρόβατα, καὶ μοῦλεγε, ὅτι θὰ μοῦ ἀγόραζε χίλια γίδια καὶ χίλια πρόβατα, ὅταν θὰ γενόμουν μεγάλος καὶ θὰ τέλειωνα τὰ γράμματα. Ἄλλες φορές πάλι ἔλεγε:

— Τὶ κρίμα! νὰ μὴν ἔχω ἄλλο ἓνα παιδί, γιὰ τὸ σπίτι κ' αὐτὸ νὰ τὸ κάνω τσέλιγκα! Θὰ γιόμιζαν τὰ βουνὰ κ' εἰ κάμποι ἀπὸ τὰ γιδοπρόβατά μου!

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς, ὅπως εἶπα, μὲ πήρε ὁ πατέρας μου καὶ πήγαμε στὸ χειμᾶδι Ἦταν

άπάνω - κάτω, ή ώρα, πού θά μαζεύονταν τὰ γίδια από τή μιὰ μεριά, από τόν πουρναρόλογο, και τὰ πρόβατα από τήν άλλη, από τὸ λιβάδι, ἤυραμε ἐκεῖνη τή στιγμή ἕναν από τούς τρεῖς πιστικούς μας πού ἐρχότανε μὲ δυὸ ἀρνιά στὰ χέρια και μὲ τίς προβατίνες, τίς μανέδες τους, από πίσω βελάζοντας: - «Μπάαα! Μπάααα!».

Ἔστερα από λίγο ἦρθε και ὁ ἀρχιπιστικός κι' ἄρχισε νὰ μιλάη μὲ τὸν πατέρα μου για τίς ἀνάγκες τῶν μαντριῶν και τῶν γιδιῶν και τῶν προβατιῶν, πούθε νὰ κόψουν παλιούρια και πουρναρόκλαδα, τί διόρθωμα ἤθελαν τὰ μαντριά, πόσες βέργες χρειάζονταν, ἔτι ἦταν ἀνάγκη νὰ γίνη κ' ἕνας τσάρκος ἀκόμα για τὰ κατσίκια, γιατί δὲ θὰ τὰ χωροῦσε ὁ ἕνας, πού εἶχαμε, και κάτι ἄλλα, πού δὲν ἔδινα ἐγὼ καμιὰ προσοχή πῶς θὰ γίνονταν; ἀλλ' ἐπάνω στίς ὀμιλίες ἄκουσα τὸν ἀρχιπιστικό νὰ λέη:

— Ἔχουμε ἀνάγκη, ἀφεντικό, κι' από ἕνα συρτάρι για τὰ γίδια. . . .

— Κι' ὁ Γκιῶσσος:

Τὸν ρώτησε ὁ πατέρας μου.

— Γέραςε ὁ καημένος! ἀπολογήθηκε ὁ ἀρχιπιστικός, και δὲν ἔχει δύναμη νὰ τρέχη μπροστά. Τὸν παίρνουν σδάρνα τώρα ἄλλα τραγιά μικρότερα του.

— Μπρέ! τὸν καημένο τὸν Γκιῶσσο! φώναξε ὁ πατέρας μου μὲ περισσὴ λύπη.

Γκιῶσσος λέγονταν τὸ πρῶτο τραγὶ τοῦ κοπαδιοῦ μας. Χρωστοῦσε τ' ὄνομά του στὸ χρωματισμό του κι' ὄχι σ' ἄλλο τίποτε: κ' ἦταν πρῶτο, γιατί ἦταν τὸ μεγαλύτερο στ' ἀνάστημα και γι' αὐτὸ φοροῦσε τὸ μεγαλύτερο κύπρο τοῦ κοπαδιοῦ, κύπρο μὲ δυὸ παράκυπρους μέσα του κ' ἕνα χοντρὸ γλωσσίδι στὸν κεντρικὸ κύπρο.

Θέλετε νὰ μάθετε τί λογῆς εἶναι τὰ γκιωσόγιδα; Γκιῶσσα λέγονται γενικῶς δλα τὰ γίδια, πού ἔχουν μαύρη ράχη και μαῦρα πλευρά κι' ἄσπρη κοιλιά και κάτι ἄσπρες ἀράδες στὸ πρόσωπό τους από πάνω πρὸς τὰ κάτω.

— Ἄρχισε νὰ κατηχαίνη ὁ καημένος! ἔξαναεῖπε ὁ ἀρχιπιστικός, γιατί τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια και δὲ μπορεῖ νὰ τρώη κλαρί τώρα τὸ χειμῶνα, και τὸν βαραίνει πολὺ ὁ κύπρος.

— Ἐ! τότε, εἶπε ὁ πατέρας μου, σώθηκαν τὰ ψωμιά του!

Κρίμα τὸ τραγί ! Ἄλλὰ πόσο θὰ βαστοῦσε τὸ καημένο ! Εἶναι δέκα χρονῶν τραγί ! καὶ πολὺ πού βάσταξε !

— Σωστά ! Πρόστεσε κι' ὁ ἀρχιεπιστικός. Τὰ γεράματα δὲν παίζουν !

— Λοιπὸν ! ἐξακολούθησε ὁ πατέρας μου. Βγάλ' του τὸν κύπρο, καὶ βάλ' τὸν στὸ Φλώρο. Πῶς σοῦ φαίνεται ὁ Φλώρος ; Κορμερὸς εἶναι . . .

— Ἐγὼ νομίζω ἀφεντικό, ἀπάντησε ὁ ἀρχιεπιστικός ὅτι θάνατι καλύτερος ὁ Μπάρτζος. Εἶναι πιὸ πεταχτός.

— Ἄς εἶναι κι' ὁ Μπάρτζος, εἶπε πάλι ὁ πατέρας μου συμβιβαστικά. Βγάλε λοιπὸν τὸν κύπρο ἀπὸ τὸν Γκιῶσσο καὶ βάλ' τὸν στὸν Μπάρτζο καὶ τοῦ Μπάρτζου τὸν βάνεις σὲ κανένα ἄλλο τραγί ἄκυπρο. . .

Ὁ μεγάλος ὁ κύπρος εἶναι ἓνα εἶδος στέμμα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κοπαδιοῦ, ἓνα εἶδος σύμβολο ἡγεμονίας. . .

— Καὶ στὸν Γκιῶσσο τί θὰ βάλουμε ; ξαναρώτησε ὁ ἀρχιεπιστικός.

— Στὸν Γκιῶσσο ; Ἄχ ! τὸν καημένο τὸν ἀπόμαχο ! Στείλ' του αὔριο πρῶτ' στὸ σπῆτι νὰ τὸν ματώσουμε, ποῦναι καὶ γιορτή

Μ' ἄγγιξαν στὴν καρδιά αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, κι' ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια μου βροχή !

— Γιατί κλαῖς ; μὲ ρώτησε ὁ πατέρας μου.

— Γιὰ τὸν καημένο τὸ Γκιῶσσο, πού θὰ τὸν σφάζεις αὔριο.

Τοῦ εἶπα κλαίγοντας.

— Κλαῖς, πού θὰ τὸν σφάζουμε ; μὲ ρώτησε πάλι. Τί νὰ τὸν κάνουμε τὸ λοιπὸν ; Ἄν δὲν τὸν σφάζουμε, θὰ φοφήση, ἀφοῦ τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια καὶ δὲ μπορεῖ νὰ φάη κλαρί τὸ χειμῶνα ! Ὁποῖος γεράσει, παιδί μου, καταντάει ἀχρηστος κι' ὁ μόνος του προσρισμὸς εἶναι ὁ θάνατος. Τὰ γιδοπρόβατα ἔχουν αὐτὸ τὸ καλὸ, πού τὰ σφάζουμε καὶ δὲν πᾶν χαμένα. Τὰ τρώμε ἕμεῖς καὶ δὲν τὰ τρῶν τὰ ὄρνια.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω ἄρχισαν ν' ἀρχοῦνται καὶ τὰ γίδια, σὰν μακριὰ ζωντανὰ ἀλυσίδα . . . Ὁ καημένος ὁ Γκιῶσσος βρισκόταν στὴ μέση τῆς ἀλυσίδας, ἀντὶ νὰ βρῆσκειται στὴν κορφή, καὶ δὲ μπορούσε νὰ σύρη τὸν κύπρο στὸ λαιμὸ του. Ἄλλ' ἦταν κ' ἓνας θεόκυπρος ! Τί κύπρος ; Τριπλόκυπρος, δυὸ τρεῖς ἀκάδες βαρὺς.

Ὅταν ἄρχισαν νὰ μπαίνουν στὸ χειμάδι τὰ γίδια, ἄρπαξε ὁ

ἀρχιπιστικός τὸν Γκιῶσσο, κι' ἄρχισε νὰ τοῦ ζουπάη τὸ κου-
λούρι γιὰ νὰ τὸ ξεθηλυκώσῃ καὶ τοῦ βγάλῃ τὸν κύπρο, ἐνώ-
ἄλλα γίδια στέκονταν καὶ κοίταζαν τὴν καθαίρεση τοῦ ἀρχηγοῦ
τοὺς ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ κοπαδιοῦ, κι' ἄλλα περνοῦσαν μ' ἀ-
διαφορία.

— Μὴν τὸ ξεκουπρώνῃς τὸ τραγί! τοῦ φώναξα τοῦ ἀρχιπιστι-
κοῦ ἄγρια καὶ διαταχτικά. Κι' αὐτός, σεβόμενός με, ἔπαψε νὰ ζου-
πάη τὸ κουλούρη καὶ μὲ ρώτησε μὲ κάποια ἀπορία :

— Γιατί ;

— Γιατί καὶ ξεγιατί δὲν ξέρω! τοῦ εἶπα. Νὰ κάνῃς ἔτσι ποῦ-
σοῦ λέω!

Κι' ὁ πατέρας, συγκινημένος κι' αὐτὸς ἀπὸ τὴ δική μου συγ-
κίνηση, τοῦ εἶπε κι' αὐτός :

— Καλὰ σοῦ λέει τὸ παιδί! Μὴν τὸ ξεκουπρώνῃς τὸ τραγί!
Δὲν πρέπει νὰ τὸ ντροπιάσομε στὰ μάτια τοῦ κοπαδιοῦ του, ποῦ
τῷσερνε περήφανα τόσα χρόνια ἀπὸ πίσω του!

Ὁ γιδάρης ὁ πιστικός, ποῦ τὸν εἶχαμε κάμποσα χρόνια μὲ τὰ
γίδια μας, ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, ἔμπηξε τὰ κλά-
ματα, σὰ μωρὸ παιδί, καὶ ρίχτηκε ἀπάνω στὸν ἀρχιπιστικὸ μὲ τὴν
κλίτσα, λέγοντάς του μὲ θυμὸ καὶ μὲ πόνο :

— Ἄφ' σ' τὸ τραί καὶ μὴν τὸ ντροπιάζῃς ἔτσ', ἀντίχριστε,
γιατί θὰ σὲ τσακίσω!

Βλέποντας κι' ὁ Κοράκης, τὸ γιδόσκυλό μας, τὸ γιδάρη νὰ
ρίχνεται ἀπάνω στὸν ἀρχιπιστικὸ, τοῦ ρίχτικε κι' αὐτὸς καὶ τὸν
ἄρπαξε ἀπὸ τὴν κάπα!

— Ὅξω! Κοράκη! Ὅξω! φώναξε ὁ πατέρας μου καὶ μπή-
κε στὴ μέση νὰ ὑπερασπιστῇ τὸν ἀρχιπιστικὸ κι' ἀπὸ τὸ γιδάρη,
κι' ἀπὸ τὸ σκυλί.

Εἶδαν ἄλλῃ ἐκεῖνῃ τῇ σκηνῇ τὰ γίδια κ' ἔδειχναν σὰν νὰ κατα-
λάβαιναν καὶ νὰ αἰστάνονταν τὴ θέση τοῦ ἀρχηγοῦ τοὺς.

Δὲν εἶπε τίποτε τοῦ γιδάρη ὁ ἀρχιπιστικός, καταλαβαίνοντας
τὴν ἐσωτερικὴ του ὄθηση, ποῦ τὸν εἶχε σπρώξει ἐναντίο του, κι'
ὄχι ἔχτρα ἢ μίσος.

Τότε ὁ πατέρας μου εἶπε τοῦ γιδάρη γιὰ νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ :

— Νὰ φέρῃς αὔριο τὸ πρωτὶ τὸν Γκιῶσσο στὸ σπίτι μὲ τὸν κύ-
προ του, τιμημένον. . . Ἀκοῦς; Νὰ φέρῃς κι' ἓνα στεεροπούλι γιὰ
σφάξιμο. . .

“Οποιο διαλέξει ο τσέλιγκας σου . . .

“Εκείνη τή στιγμή έρχονταν και τὰ πρόβατα στο μαντρί . . .

“Ο ήλιος ήταν βσιλιεμένος κι’ ο κατάλαμπρος άποσπερίτης άρχισε νά λάμπη στον ούρανό, σάν χρυσόφωτη καντήλα.

— Πάμε ! μου είπε ο πατέρας μου λέγοντας στους πιστικούς

— Καλή νύχτα, παιδιά, κι’ όμορφα τὰ κοπάδια !

Και γυρίσαμε στο σπίτι.

“Όλη νύχτα όνειρευόμουν τόν καημένο τόν Γκιώσσο, πώς ήθελε νά τόν ξεκυρώση ο άρχιεπιστικός, πώς του ρίχτηκε ο γιδάρης με τήν κλίτσι, και πώς κόντεψε νά τόν ξεσκίση ο Κοράκης. “Όλος ο ύπνος μου ήταν μιá αδιάκοπη όνειροφαντασιά, πού δέν κυριαρχούσε άλλος κανείς παρά ο καθαιρεμένος τράγος από τó μεγάλο άξίωμά του.

Τό πρωί, προτού έτοιμαστούμε ακόμα για τήν εκκλησιά, άκούστηκε ο μεγάλος κύπρος του Γκιώσσου, πού έρχόταν άργά— άργά. “Ακούοντας τόν κύπρο ο πατέρας μου βγήκε στην κρεββάτα για νά ιδή τόν πιστικό, πόρχονταν με τόν Γκιώσσο και με τó στεροπούλι και του είπε :

— Σφάξ’ τα και τὰ δυο γλήγγορα και κατεβαίνω νά τὰ γδάρω !

“Η μάνα μου άκούοντας τó «σφάξ’ τα και τὰ δυό . . .» πετάχτηκε και αύτή στην κρεβδάτα κι’ είπε του πατέρα μου με θυμό, όπως συνήθισε όταν έκανε εκείνος κάτι παράδρομο στο σπίτι :

— Τί είν’ αυτό, πού διάταξες πάλι ; “Ένα σφαχτό μάς φτάνει ! “Αρραδωνήσια θά κάνουμε σήμερα και διάταξες νά σφαχτούν δυο τραγιά :

— Εέρω έγώ τί κάνω ! τής είπε ο πατέρας μου. Τό ένα είναι για μάς και τ’ άλλο είναι για τó χωριό . . . Τόν Γκιώσσο, πού γέρασε και του σώθηκαν τὰ δόντια, και δέ μπορεί πια τó χειμώνα νά φάη κλαρί, και θά ψοφήση από τήν πείνα, θά τόν κάνουμε πεντέξη κομμάτια και θά τόν μοιράσουμε στα φτωχόσπιτα, για ν’ άρτηθούν κι’ αυτά χρονιάρα μέσα σήμερα. Νομίζεις ότι είναι όλος ο κόσμος σάν έμας, πού σφάζουμε κάθε βδομάδα ;

“Ακούοντας ή μάνα μου ότι ή θυσία του Γκιώσσου είχε φι-

λανθρωπικό σκοπό, άφοπλίστηκε και γύρισε πίσω, αλλά μόλις άκουσα έγω την υποχώρηση τής μάνας μου, πετάχτηκα στην αύλη και άρπαξα κλαίοντας τον Γκιώσσο από το λαιμό :

— Δέν άφήνω, είπα, κανέναν νά μου σφάξη τον Γκιώσσο !
 Εκείνη τή στιγμή μου φάνηκε, ότι αν σφάζονταν ο Γκιώσσο, θα σφάζονταν στο πρόσωπό του βλη ή γιδοκοπή μας. Δέ μπορούσα νά φανταστώ τά γίδια μας, χωρίς τον Γκιώσσο, τον περήφανό μας τον Γκιώσσο τó ζηλεμένο μας τον Γκιώσσο, που τον ζήλευαν βλοι οι τσελιγκάδες, για τó μεγάλο του τ' άνάστημα, για τά χοντρά και μακριά του τά κέρατα, που ήταν ως μισή όργιά τó καθένα, και δέν τούδγαινε κανένα άλλο τραγί στο πάλεμα· θυμόμουν πόσες φορές, όταν πήγαινα στα γίδια, μέσα στο λόγγο, για νά διασκεδάσω, τον καθαλίκευα, σαν νά ήταν φορτηγό, κ' έφερνα γύρα τή λόγγα καθάλα, και μου φαινόταν, ότι δέ θα σφάζονταν εκείνη τή στιγμή ένας τράγος, αλλά ένας άνθρωπος του σπιτιού μας, ένας σύντροφός μου· και με κανένα τρόπο δέν έννοούσα νά μου τον σφάξουν !

Σ' αυτό άπάνω είχε σφάξει τó στειροπούλι ο γιδάρης, ένα τετράπαχο τραγάκι, και στεκόταν έτοιμος, με τó ματωμένο μαχαίρι στο χέρι του, νά σφάξη και τον Γκιώσσο, αν και δέν τó έπιθυμούσε νά τó κάνη.

— Φύγε άπ' αυτό, παλιόπαιδο, τραθήξου ! μου φώναξε ο πατέρας μου ψηλά από την κρεβδάτα· αλλά έγω είχα άγκαλιασμένο τó λαιμό του Γκιώσσου και φώναζα κλαμμένα :

— Δέν άφήνω κανένα νά σφάξη τον Γκιώσσο μουουουουου !

Άφορμή ήθελε κ' ή μάνα μου νά μη σφάχτη ο Γκιώσσος κι' άφορμή βρήκε. Έκναβγήκε στην κρεβδάτα κ' είπε του πατέρα μου σοβαρά :

— Τόβαλες σήμερα χρονιάρα μέρα νά μου σκανιάσης τó παιδί με τó σφάξιμο του Γκιώσσου ;

Άλλαξε γνώμη ο πατέρας μου από τά λόγια τής μάνας μου· ίσως μάλιστα και πριν του μιλήση εκείνη θάχε αποφασίσει νά μη σφαχτή ο Γκιώσσος και τούδωκε τή χάρη, λέγοντας :

— Άφ' σ' τον Γκιώσσο ! Μήν τον σφάζης !

Κ' έτσι σώθηκε από τó λεπίδι ο Γκιώσσος κι' βλη την ήμέρα έπαιζα μαζί του και τον καμάρωνα, που χρωστούσε τή ζωή του σ' έμένα, κ' αιστάνθηκα τέτοια χαρά και τέτοια εύχαρί-

στηση, ὥστε ἀπὸ τότε, κάθε φορά, πού μου δίνεται ἀφορμή στό βίο μου νά χαρῶ γιά κάποιο καλό, πῶχω κάνει σ' ἀνθρώπους ἀναγκασμένους, πετάει ὁ νοῦς μου στό γλυτωμὸ τοῦ Γκιώσσου μου!

Χρ. Χρηστοβασίλης

13.—Ο ΤΡΥΓΟΣ

(Στὴν ἀρχαιότητα καὶ σήμερα)

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Τρύγου εἶναι σ' ἔλη ἀπάνω—κάτω τὴν Ἑλλάδα μὰ περίοδο ζωῆς, πού μοιάζει μὲ γιορτὴ πολυήμερη. Παντοῦ σ' ἔλους τοὺς τόπους, πού πρασινίζουν ἀπὸ τ' ἀμπέλια, σκορπίζεται κάποια ἀλλοιώτικη χαρά. Τὴν ἀτμόσφαιρα τὴν πλημμυροῦν ἔλη τὴν ἡμέρα φωνές χαρούμενες, τραγούδια, γέλια, θόρυβος. ... Παντοῦ βασιλεύει ἡ ἀνοιχτὴ καρδιά. Οἱ τρυγητάδες ἄντρες καὶ γυναῖκες, γέροι καὶ νέοι, μ' ἔλη τὴν κόυραση τῆς δουλιᾶς καὶ σὰν νά μὴ τοὺς βαραίνῃ τίποτε τὸ στοχασμὸ, πετᾶν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὰ χοντροκομμένα ἀστεῖα τους, τὰ μέτωρα καθὼς τὰ λένε σὲ πολλὰ μέρη· σκορπίζουν ἀφειδίωλευτα τὸ γέλιο τους.

Ἐνῶ κουβαλοῦν τὰ σταφύλια μέσα στὰ πλεχτὰ καλάθια καὶ τὰ πηγαίνουν στὰ πρατήρια, στοὺς ληνοὺς, ἀλληλοπειράζονται, χοροπηδοῦν, φωνάζουν, σὰν νά θέλουμε νά χαιρετήσουν ἔτσι τὸ φτιάσιμο τοῦ καινούργιου κρασιοῦ. Καὶ φαίνεται πὼς στὸ ξέσπασμα τῆς τέτοιας χαρᾶς, τῆς ζωῆς αὐτῆς τῆς γεμάτης θόρυβος, τοὺς σπρώχνει ἡ μαγευτικὴ δύναμη, πού κλεῖ μέσα τῆς ἡ ἐξοχικὴ φύση.

Κάθε μέρα στ' ἀμπέλια στὴν ἐποχὴ τοῦ τρύγου ξετυλίγονται καθέκαστα ζωῆς, πού μπορεῖ νά εἰπῇ κανεὶς, ὅτι σώθηκαν ἴσαμε σήμερα ἀπὸ τὰ μυθικὰ χρόνια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, ἴδια κι' ἀπαράλλαχτα, τὸ ἴδιο ζωηρά. Ὅτι γίνεται σήμερα ἐπάνω στὸν Τρύγο, γινόνταν καὶ τέσσερες χιλιάδες χρόνια πρὶν, καθὼς τὸ βεβαιώνει ἡ μυθολογία καὶ καθὼς μᾶς πληροφοροῦν ὁ Ὅμηρος ὁ Ἡσίοδος καὶ ἄλλοι. Τὰ ἴδια συνήθια, τὰ ἴδια λόγια, τὰ ἴδια καθέκαστα, ἐξὸν ἀπὸ καμμιά ἐξαίρεση, ἀσήμαντη κι' αὐτὴ. Οἱ πρόγονοί μας ξαναζοῦνε μέσα στ' ἀμπέλι. Στέκουμε δίπλα στοὺς

τρυγητάδες και βλέπουν τή δική τους τή ζωή, πού δέν έχει αλλάξει καθόλου.

Οί άρχαιοί Έλληνες μέ τους χορούς και τά τραγούδια τους στήν ώρα του τρύγου, μέ τά παιγνίδια τους και τ' άστεία τους γιόρταζαν και τό Διόνυσο, τόν άφέντη τής Φύσης, πού έδειχνε όλη τή δύναμή της και τό μεγαλειό της.

Τό Θεόν αυτόν τής χαράς και του θορύβου, πού άργότερα τόν είπαν θεόν «Έλευθερωτήν», πού σκορπώντας παντού τή γεμάτη θόρυβο χαρά του, στεφανωμένος μέ κισσό και δάφνη, κ' έχοντας ακολουθία τίς Νύμφες τούς Σειληνούς και τούς Σάτυρους, περνούσε θριαμβευτικά μέσα από δάση και λαγκαδιές, δέν ήτανε δυνατό παρά μέ θόρυβο και τραγούδια και χαρούμενες φωνές νά τόν χαιρετούν οί ξωμάχοι, κ' οί τσοπάνηδες κ' οί άμπελοурγοί και όλοι όσοι έξούσανε στήν έξοχή. Και πολύ περισσότερο οί τρυγητάδες, του σταφυλιού, του καρπού, πού τόν χάρισε στους ανθρώπους ό Βάχχος και πού ό χυμός του άργότερα θα έφερνε και σ' αυτούς κάποια δυνατώτερη χαρά. Τήν τρελλή αυτή χαρά οί χωριάτες τής μυθικής Έλλάδας και ξεχωριστά τής Άττικής τήνε φανέρωναν και μέ τήν παράξενη γιορτή, πού τήν έλεγαν «άσκώλια» και πού μάς τήν κάνουν γνώριμη όσες λίγες πληροφορίες σώθηκαν γι' αυτή.

Στήν ώρα του τρύγου φούσκωναν ένα άσκι από τομάρι τρύγου και κατόπι τό άλειφαν άπ' έξω μέ λάδι. Οί νέοι χόρευαν και πηδούσαν άπάνω στο άσκι μέ τό ένα πόδι και όποιος στο παιχνίδι αυτό, πού τό έλεγαν «άσκωλιασμό», κατόρθωνε νά σταθής όρθός άπάνω στο άσκι, έξογαινε νικητής, και έπαιρνε για βραβείο ένα άλλο άσκι γιομάτο μουστο. Όποιος έπεφτε κάτω άκουε τά πειράγματα και τά περιπαίγματα των άλλων. Όστερα οί τρυγητάδες και οί άλλοι χωριάτες γύριζαν μέσα στα άμπέλια τής περιοχής, όπου γίνονταν τ' άσκώλια, τό άγαλμα του Διόνυσου και κρεμούσαν από τά δέντρα μικρές εικόνες του θεού από ξύλο ή από κερί. Από τήν άπλή αυτή γιορτή γενήθηκαν κατόπι τά «λήναια» πού έδωσαν τήν πρώτη βάση για τήν κωμωδία, και τά «κατ' άγρούς Διονύσια» πού έγιναν ή άρχή τής τραγωδίας.

Οί τέτοιες και άλλες έξοχικές γιορτές γεννούσανε στήν ψυχή των ανθρώπων τό Διονυσιακό ένθουσιασμό για όλες τίς άλλαχές

τῆς φύσης πού τή θεοποιούσανε.

Τὸν τρύγο, πού ἦτανε μιὰ ἀπὸ τίς ὁμορφότερες καὶ σπουδαιότερες σκηνές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ πού γινόταν δημιουργὸς δυνατοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης στὴ φύση δὲν ἦτανε δυνατὸ νὰ μὴ τὸν τραγουδήσουν οἱ ποιητές.

Ὁ Ὅμηρος, πού κανένα ἀπὸ τὰ καθέκαστα τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων δὲν τὸ ἀφησε χωρὶς νὰ τὸ περιγράψῃ, ἀφιέρωσε καὶ στὸν Τρύγο μερικοὺς στίχους. Στὴν Ἰλιάδα του ἐκεῖ πού περιγράφει τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέα, πού τὴν ἔφτιασε ὁ Ἥφαιστος, δίνει ζωηρὴ εἰκόνα τοῦ τρύγου στὴν ἐποχὴ του. Τραγουδάει.

Κι' ἀμπέλι μέσα σκάλισε σταφύλια φορτωμένο,
 χρυσὸ κι' ὁμορφο· κ' ἦτανε μαῦρα σταφύλια ἀπάνω.
 Στηρίζονταν τὰ κλήματα σὲ φουρκες ἀσημένιες
 πέρα γιὰ πέρα. Γύρω του τράφο γεράνια φτιάνει
 Καὶ φράχτη ἐλόγυρα ὁμορφῆ τράβηξε ἀπὸ καλάϊ
 Κ' ἓνα μονάχα βρῖσκονταν στ' ἀμπέλι μονοπάτι.
 Ὅπουθε περνοδιάβαιναν οἱ τρυγητάδες, ὅταν
 τ' ἀμπέλι αὐτὸ τρυγούσανε καὶ τρυφερὲς παρθένες
 κι' ἀγόρια ὄλ' ἀνοιχτόκαρδα μέσ' σὲ πλεχτὰ καλάθια
 ἐκουβαλοῦσαν τὸν καρπὸ, πού εἶναι γλυκὸς σὰν μέλι.
 κι' ἀνάμεσό τους ἔπαιζε μαγευτικὰ ἐν' ἀγόρι
 τὴν ἄρπα τὴ γλυκόφωνη, ἐνῶ τ' ὄραϊο τραγοῦδι
 τοῦ Λίνου τὸ τραγοῦδαγε μὲ τὴ γλυκιὰ φωνή του.
 Κ' ἐκεῖνοι ἀντάμα, ρυθμικὰ χτυπῶντας μὲ τὰ πόδια
 τῆ γῆς, ἀκολουθούσανε μ' ἀλαλητὰ καὶ πῆδους.

Τὸ τραγοῦδι τοῦ Λίνου, πού τὸ θυμίζει ὁ Ὅμηρος, ἦταν ὁ θρῆνος γιὰ τὸν ἀδικο θάνατο τοῦ γλυκόφωνου τραγουδιστῆ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα. Ἴσως στὴν ἀρχαίαν ἐποχὴ νὰ εἶχανε πολλὰ τραγοῦδια μὲ τὸ θέμα αὐτό. Ἐδῶ βάζω μερικοὺς στίχους, πού σώθηκαν ἴσαμ' ἐμᾶς, ἀπὸ ἓνα τέτοιο θρῆνο, πού λογαριαζότανε μέσα στὰ «Δημοτικὰ τραγοῦδια» τῶν ἀρχαίων.

ὦ Λίνε, πού σὲ τίμησαν περίσσα
 ὄλ' οἱ θεοί, γιατί σ' ἐσένα πρῶτα
 ἐδώσανε τὴ χάρη στοὺς ἀνθρώπους

νά τραγουδήσης ἄμορφο τραγοῦδι
 μὲ τῆ γλυκιά σου τῆ φωνή. Μὰ ὁ Φοῖβος
 ἀπ' τὴν πολλή τῆ ζήλια σὲ σκοτώνει:

Κ' οἱ Μοῦσες τώρα σὲ πικροθρηγοῦνε,

Κι' ὁ Ἡσίοδος στὸ ποίημά του, «Ἀσπίς Ἡρακλέους» δίνει μιὰ περιγραφή τοῦ τρύγου:

Τ' ἀμπέλια ἄλλοι τρυγούσανε κρατῶντας κλαδευτήρια,
 κι' ἀπ' τὰ μεγάλα κλήματα, ποὺ ἦταν γεμάτα φύλλα,
 κι' ἀσημοκληματόθεργες, μαῦρα σταφύλια κι' ἄσπρα
 οἱ τρυγητάδες ἔκοβαν· κι' ἄλλοι τὰ κουβαλοῦσαν
 μὲς στὰ καλάθια...

Ἐξὸν ἀπὸ μερικές ἄλλες ἀρχαίες περιγραφές τοῦ τρύγου, κάποια πολὺ ζωντανὴ εἰκόνα του μᾶς δίνει ὁ μυθιστοριογράφος Λόγγος στὸ μυθιστόρημά του «Τὰ κατὰ Δάφνην καὶ Χλόην» ὅπου γράφει:

«Κι' ὅταν εἶχε πιὰ μπῆ τὸ χινόπωρο κ' ἔβιαζεν ὁ τρύγος, ἔλοι στὴν ἐξοχὴ βρισκόντανε σὲ δουλειά. Ἐνας διόρθωνε τὰ πατητήρια· ἄλλος τὰ κοφίνια κι' ἄλλος καθάριζε τὰ βαγένεια. Ἐνας ἀκόνιζε τὸ κλαδευτήρι του γιὰ νὰ κόβῃ σταφύλια, ἄλλος φρόντιζε γιὰ πέτρα ποὺ νὰ μπορῆ νὰ λιώνῃ τὰ τσίπουρα τῶν σταφυλιῶν, κι' ἄλλος γιὰ ξερὴ λιγαριά στουμπανισμένη γιὰ νὰ κουβαλᾶνε τὴ νύχτα τὸ μούστο μὲ τὸ φῶς. Κι' ὁ Δάφνης κι' ἡ Χλόη, ἀφοῦ παράτησαν τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια βοηθούσαν κι' αὐτοί... Ἐκεῖνος κουβαλοῦσε σταφύλια μὲ τὰ κοφίνια καὶ τὰ πατοῦσε, ρίχνοντάς τα στὰ πατητήρια, κ' ἔφερνε τὸ μούστο στὰ βαγένεια· ἐκεῖνη ἐτοίμαζε φαί γιὰ τοὺς τρυγητάδες καὶ τοὺς κερνοῦσε κρασί παλιὸ καὶ τρυγοῦσε ἀπὸ τὰ κλήματα τὰ πιὸ χαμηλά. Ἐπειδὴ στὴ Λέσβο ἔλα τὰ κλήματα εἶναι χαμηλά κι' ὄχι στηλωμένα, μήτε δράνες· καὶ οἱ κληματόθεργες ἀπλώνονται χάμω στὴ γῆ καὶ σέρνονται σὰν κισσοί· μπορεῖ νὰ φτάσῃ τὸ σταφύλι καὶ παιδί, ποὺ μόλις ἔχουνε λυθῆ τὰ χέρια του ἀπὸ τὰ σπάργανα. Καὶ καθὼς ἦτανε συνήθιο στὴ γιορτῆ τοῦ Διόνυσου καὶ στὸ φτιάσιμο τοῦ κρασιοῦ εἶχανε φωνάξει καὶ γυναῖκες ἀπὸ τὰ κοντινὰ χτήματα».

Ὅποιος διαδράζει τίς παραπάνω περιγραφές τῶν ἀρχαίων δὲ νομίζει ὅτι βλέπει σημερινὰ καθέκαστα, ποὺ γίνονται στ' ἀμπέ-

λια καὶ στὰ πατητήρια ; Τὰ γέλια, τ' ἀστεῖα, τὰ πειράγματα, οἱ θόρυβοι, ποὺ περιγράφονται σ' αὐτὲς εἶναι τὰ ἴδια, ποὺ θ' ἀκούσουμε, μόλις βρεθοῦμε σ' ὅποιοδήποτε ἀμπέλι, ἔπου τραγοῦν. Κι' ἂν δὲν ἴδοῦμε τ' « Ἀσκώλια », θ' ἀντικρύσουμε ἕμως ἄλλα παιγνίδια τῶν τραγητάδων, τῆς ἴδιας μορφῆς. Κι' ἂν δὲν ἀκούσουμε τὸ τραγοῦδι τοῦ Λίνου θ' ἀκούσουμε ἄλλα σημερινὰ δικὰ μας Δημοτικὰ τραγούδια, ποὺ θὰ τὰ τραγοῦδοῦνε γλυκῶφωνοι τραγητᾶδες καὶ τραγηστρες σὰν τὸ παρακάτω ποὺ ἔχει τίτλο τὸ « Ἀμπέλι ».

Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο καὶ κοντακλαδεμένο
γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲ βγαίνεις ;
Μοῦ χάλασες παλιάμπελο κ' ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω.
Μὴ μοῦ πουλήῃς ἀρέντη μου κ' ἐγὼ σὲ ξεχρεώνω.
Γιὰ βάλε νιούς καὶ σκάψε με, γέρους καὶ κλάδεψέ με,
βάλε γριές μισόκοπες νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
βάλε κορίτσια ἀνύπαντρα νὰ μὲ κορφολογήσουν.

Ἡ χαρὰ κ' ἡ ζωντανὰ τῶν σκηνοῶν τοῦ τρύγου στὴν ἀρχαίαν ἐποχὴ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν χώρα μας. Μόνο ἡ Διονυσιακὴ ὁρμῆ, ἡ Διονυσιακὸς ἐνθουσιασμὸς δὲ γεμίζει πιά τὴ δική μας ψυχὴ. Ἴσως ἐπειδὴ δὲ λατρεύουμε πιά τὴ φύση βαθιὰ κι' ὅσο τῆς πρέπει.

Ἡλίας Π. Βουτιερίδης

14.—ΧΕΙΜΑΔΙΩΤΕΣ

— Μὴν κλείση ἡ Παπαδιά ! δηλαδή ὁ δρόμος ποὺ διαβαίνει ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ Μυήγου. Αὐτὸ εἶναι ὁ φόβος τῶν στρατοκόπων. Μὴν τοὺς πιάσῃ τὸ χιόνι. ἔκει ἐπάνω καὶ δὲ μπορέσουν νὰ περάσουν. Γι' αὐτὸ βιάζονται νὰ διαθοῦν.

Νύχτα, τρισκότιδο περνούσαμε ἀπὸ κεῖ, μέσα στὰ ἔλατα. Κάτω λάσπη κι' ἀπὸ πάνω χιονόνερο.

Στὸ πλάι μας σὰν ἄσκιαι κάποιοι γλίστρησαν ψάχνοντας ἐδῶ κι' ἐκεῖ κι' ἀπὸ πίσω τους ἀκολουθοῦσαν βόδια καὶ γιδοπρόβατα. Ἦταν Χειμαδιώτες· δηλαδή χωριάτες, ποὺ πήγαιναν νὰ ξεχειμάσουν.

Ἀνάψαμε ἓνα κερί, νά ἰδοῦμε ποῦ βρισκόμαστε. Τὰ ζῶα στραδωμένα ἀπὸ τὴ βροχή, κινδύνευαν νά κυλήσουν κάτω στὰ βάρη. Τὸ ἓνα τὸ προλάβανε ἀρπάζοντάς το ἀπὸ τὴν οὐρά.

Ὅταν ξημέρωσε, πλῆθος κόσμος, γυναῖκες φῶρτωμένες, παιδάκια ξυπόλυτα καὶ κουρελιασμένα, ζῶα φορτωμένα ἀπὸ ἔλων τῶν εἰδῶν τὰ σπιτίσια πράματα, διάβαιναν, διάβαιναν.

Ὁ ἀποκλεισμός τοῦ χειμῶνα τοὺς ἔστελνε πρὸς τὰ κάτω, ἢ φτώχεια κ' ἢ ἀνάγκη τῆς ἐργασίας. Δὲν τοὺς κρατάει ὁ τόπος τους. Εἰκόνας ποὺ σήνουν κάθε ποίηση καὶ φέρνουν λύπη.

Κάτω ἀπὸ ἓνα ἔλατο, ποὺ δὲν κρατοῦσε τὴν πολλὴ βροχή, μιὰ οἰκογένεια ἔχει ἀπλώσει ἓνα πανί, ποὺ τὶς ἄκρες του τὶς κρατοῦν ὄρθιοι ὁ πατέρας κ' ἡ μάνα γιὰ νά προφυλάξουν μισοσδημένη φωτιά.

Ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ πανί μιὰ μουσκεμένη καὶ ξυπόλυτη κόρη, ψήνει τὸ ψωμί γιὰ νά φᾶνε. Κόσμος ἀπὸ μικρὸς βαλμένος στὴ βαριά δουλειὰ καὶ στὸν πόλεμο μὲ τὰ στοιχεῖα.

Κ. Σ. Γούναρης

15.—ΝΥΧΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Νύχτα, μὲ τὴν ἀστροφεγγιά, κατεθήκαμε στὸ χωριό. Τ' ἀλυχτήματα τῶν σκυλιῶν ἀπὸ τὶς μάντρες, οἱ φωνές τῶν φρύνων ἀπὸ τοὺς βάλτους, τὸ λάλημα τοῦ γκιώνη ἀπὸ τὰ χαλάσματα μᾶς χαιρετίσανε. Μπήκαμε μέσα στοὺς ἴσκιους τῶν περιβολιῶν, περάσαμε τὰ στενὰ δρομάκια, μὲ τὰ γλυστερὰ καλντερίμια, τριγυρισμένοι μὲ τὸν ὕπνο τοῦ χωριοῦ. Ὅλα τὰ παράθυρα κλειστά, οἱ πόρτες μανταλωμένες. Ποῦ καὶ ποῦ, ἀπὸ τὶς χαραμάδες τῶν παραθυριῶν, μιὰ ἀχτίδα φευγάτη ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο εἰκονοστάσι, μιὰ χρυσὴ ἀχτίδα, περνᾷ, τρυπάει τὸ βουδὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου καὶ μᾶς χαιρετάει. Τὰστέρια ποὺ τρεμοσβήνουνε ἀνάμεσα στὰ μαυρα φουντωτὰ κλαδιά, δὲν ἔχουνε τόση γλύκα. Τὸ φῶς αὐτὸ ἔχει μαζί κάτι ἀνθρώπινο καὶ κάτι Θεϊκό. Βαστάμε τὴν ἀναπνοή μας καὶ διαδίνουμε.

Κοίταξε πῶς μοιάζουν σφιχτοδεμένα ἀπὸ μιὰν ἀούγκριτη ἀγάπη, σπίτια, δέντρα, ψυχές, ἴσκιοι, φωνές, ταιριασμένα σὰν

ἀπὸ χέρι δεξιῦ ζωγράφου σὲ μιὰ ἀφάνταστη ζωγραφιά.

Τὸ κλῆμα γυρεύει νὰ σπρίξη τὸ μικρὸ καλύδι μέσα στὴν ἀγκακλιὰ του, ἢ σκοτεινὴ μουριὰ ἀπλώνει μὲ φροντίδα τὰ κλαδιά της μπροστὰ στὸ χαμηλὸ παραθύρι, ἢ μιὰ στέγη ἀκουμπάει μὲ ἀγάπη στὴ γειτόνισσά της, μιὰ περιπλοκάδα δένει δυὸ σπίτια μαζί μὲ τὰ παραδλάστρα της καὶ τὰ κάνει ἕνα. Τὸ καθετὶ ἀγκαλιασμένο, δεμένο, τριασμένο ἀρμονικὰ κι' ἀγαπημένα. Τὰ νυχτοπούλια ἀγροικιοῦνται μὲ τίς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων, λευτερωμένες ἀπὸ τὸν ὕπνο, καὶ τοὺς φέρνουν μηνήματα μακρινὰ ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο. Τὸ σκυλί, ποὺ οὐρλιάζει λυπητερά, μηνάει κάποιον θανατικὸ στὴν ἀνήσυχη ψυχὴ τῆς μάνας ποῦχει τὸ ξενητεμένο παιδί. Τὸ καντήλι, ποὺ τρεμοσβήνει προστὰ στὴν εἰκόνα, μηνάει στὴν ξέγνοιαστη ἀγάπη πὼς τὸ λάδι μιᾶς ζωῆς σώθηκε, μιᾶς ζωῆς ποὺ ἐτοιμάζεται νὰ σβήσει. Ἀπ' τὸ μακρινὸ κοιμητήρι ποὺ οἱ θλιμμένες ψυχῆς, κοπάδι χαροπούλια, ἔρχονται καὶ πετοῦνε ἀπάνω ἀπὸ τίς ἰσκιωμένες στέγες.

“Ὅλα ἔχουνε ζωὴ, ὅλα ψυχὴ, ὅλο μιλάνε κι' ὅλα ἀγροικιοῦνται. Ὁ ἄνθρωπος ἐδῶ ἀπάνω δὲ χωρίστηκε ἀκόμα ἀπὸ τὴν περιγυρὰ του ζωῆ. Δὲν ἔξεχασε τὴν γλῶσσα τῶν ἄλλων πλασμάτων. Τὰ μάτια του βλέπουνε ἀκόμα μέσα στὸ βαθὺ σκοτάδι καὶ ξεχωρίζουν ἰσκιούς, φαντάσματα, ψυχῆς. Ὁ Ἄδης ἔχει ἀκόμα ἐδώπέρα ἕνα μονοπάτι ποὺ ἀνεβαίνουνε οἱ λησμονημένοι γιὰ ν' ἀπαντήσουνε τοὺς δικούς τους. Ψυχῆς σαλεύουνε μέσα στὸ σκοτάδι κι' ὁ ἀέρας φέρνει μηνήματα ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον στοὺς ζωντανούς. Τὰ περασμένα ἀντικρίζουν τὰ μελλούμενα καὶ τὰ οὐνεῖρατα κοπαδιαστὰ φτερουγίζουνε μὲς στὸ πηχτὸ σκοτάδι, καρτερῶντας νὰ κλείσῃ ὁ ὕπνος τὰ κουρασμένα μάτια. Ζωὴ καὶ θάνατος δίνουν ἀδερφικὰ τὰ χέρια κι' ἀνακατώνονται καὶ σμίγουν ὅπως ἀνακατώνεται γλυκὰ τὸ φῶς μὲ τὸ σκοτάδι. Κοίταξε γύρω κι' ἀπάγω σου. Ὁ οὐρανὸς σμίγει μὲ τὴ γῆ καὶ τὰστέρια χορεύουνε μέσα στὰ κλαδιά τῶν δέντρων.”

II. Νιρβάνας

16.—ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑΣ

Ἄφησαμε τὸν Πύργο καὶ κατηφορήσαμε. Ἄριστερά μας καὶ κάτω βλέπουμε στίς σκεπές ἀπ' τὰ κελλιά. Ὅπως τὰ ρέματα τρέχουν ἕνα ἀπὸ δῶ, ἄλλο ἀπὸ κεῖ, σμίγουν καὶ φτιάχνουν τὸ ποτάμι, ἔτσι κ' οἱ στρατές. Ἡ δική μας ἀπὸ δῶ βρίσκει τὴν ἄλλη μεγάλη στρατά, πού ἔρχεται ἀπὸ τὸν Προυσό, τὸ χωριό. Κόσμος πολὺς κατεβαίνει κι' ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ. Ἐκείνη φαίνει τοὺς Ἀγρινιώτες καὶ τοὺς ἄλλους καμπίσους, πού πέρασαν τ' Ἀραποκέφαλα, τὸν Προυσό καὶ τὸ ρέμα, πού χωρίζει τὸ μοναστηριακὸ τόπο. Πέρασαν κι' αὐτοὶ ἀπ' ἄλλον Πύργο κι' ἀπὸ βρύση μὲ πολὺ νερό. Ἀνταμωθήκαμε κι' ἔλοι μαζί τώρα τραβάμε τὸ πλάγι κάτω. Δεξιὰ κι' ἄριστερά ἀπ' τὸ δρόμο στέκονται οἱ διακονιαραῖοι, ἄλλος κρατῶντας σκούφια, κι' ἄλλος δισκαράκι καὶ ζη-
τοῦν ἔλεημοσύνη.

Ἡ στρατά μας πέφτει στὸν πλατὺ δρόμο, πού πάει στὸ μοναστήρι. Ἐκεῖ βρήκαμε πολὺν κόσμον· ἔρχεται ἀπ' τοὺς Ἅγιους Πάντους καὶ τραβάει γιὰ τὴν ἐκκλησιά. Ἕνας κρατεῖ λαμπάδα ὅσο τὸ ἀνάστημά του, ἄλλος κεριά, ἄλλος φέρνει τάμα, ἄλλος τοῦτο, ἄλλος κείνο. Μελίσσι λὲς περνάει κείνη τὴν ὥρα κ' ἐμεῖς σκουντῶντας, πάμε ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρέμα, εἴμαστε γιὰ τίς Καρυές. Ἐκεῖ ξεφορτώνουν αἱ ἀλαργινοί. Εἶνε ὁ ἴσκιος στίς πεζού-
λες ἀπ' τὸ μεγάλο μοναστηριακὸ χωράφι πού κρεμάει τὸν κατήφορο κι' ἀποσώνεται στὸ ποτάμι.

Μὲ τὴν πλάτη σκίζεις ὅσο νᾶβγης στοὺς Ἅγιους Πάντους. Εἶναι καὶ μαγαζιά πανώστρατα καὶ κατώστρατα πού στενεύουν τὸ δρόμο· εἶναι κι' ὁ πολὺς ὁ κόσμος. Οἱ Προυσιῶτες ἡῦραν ἀπ' τοὺς γονέους τους προνόμιο νὰ ὀρίζουν ὁ καθένας ὅσον τόπο χρειάζεται νὰ φτιάξη μικρομάγαζο γιὰ τὸ πανηγύρι. Καὶ βλέπεις νὰ σταίνουν ἄλλος ἐμπορικὸ, ἄλλος μαγερείο, ἄλλος καφενεδάκι· νὰ πουλοῦν πανικά, παπούτσια, τσαρούχια, ὅ,τι μ' ἕνα λόγο χρειάζεται ν' ἀγοράση ὁ χωριάτης.

Κι' αὐτὸ τὸ παζάρι τραβάει ὡς πέρα στὸν ὄχτο πού γίνεται ὁ χορός. Ἐμεῖς ἀφήνουμε τὸ παζάρι καὶ λοξεύουμε κατὰ τοὺς Ἅγιους Πάντους. Δὲν ἤρθαμε γι' αὐτό. Ἄλλοι, ὅσοι εἶναι ἀπ' τὰ γύρω χωριά ἔρχονται γιὰ ν' ἀγοράσουν· νὰ ψήσουν κι' ἔλας κάμποσοι μαρτίνια, πραβτινες, γίδες νὰ πουλήσουν τὸ κρέας.

Φτάσαμε στην κορφινή τή μεγάλη πεζούλα, και ξεφορτώσαμε. Κι' άλλοι σάν ἐμᾶς ξεφορτώνουν παρέκει κάτω ἀπ' τὶς μεγάλες Καρυές. Κάμποσες παρέες εἶν' κι' ἀπὸ πρωτότερα ξεφορτωμένες. Ἕνας ἀπ' ἔλους τοὺς φυλάει τὰ πράματα, οἱ ἄλλοι πάνε νὰ κάμουν τὰ διαταμένα· δηλ. ἄλλος νὰ ξομολογηθῆ, ἄλλος ν' ἀνάψη τὴ λαμπάδα του, ἄλλος νὰ ζυγιάσῃ τὸ παιδί του, νὰ γυρίσῃ τὸ βάρος του σὲ λάδι, κι' ἀντίς γι' αὐτὸ νὰ δώσῃ ὅσα κάνει λεφτὰ στὴν Παναγιά.

Ἐγὼ, κάθησα σ' ἓνα σαμάρι ἀπ' τὰ μουλάρια μας και κοίταξα ἀντίκρυα τὸ βράχο. Ἄλλος βράχος αὐτὸς πέρα ἀπ' τὸ ποτάμι. Κατάκορφα περνοὺν ἄνθρωποι ποὺ φαίνονται σάν πουλιά. Διαβαίνουν στράτα, ποὺ τὴν κρύβει ἡ ράχη, ἀλλὰ ὕστερα ξαγναντεύει παρακάτω στὸ πλάγι και μὲ κυκλάδες κατεβαίνει, ἔλο κατεβαίνει· περνάει τὸ ποταμάκι τὸ Προυσιώτικο, ρίχνεται στὸ μύλο δῶθε, παίρνει τὸ ρέμα κι' ἀνηφορίζει γιὰ τὸ παζάρι. Κι' ἀπὸ κεῖ μυρμηγκί ἐρχεται ὁ κόσμος. Εἶναι οἱ Κραθαρίτες, κι' οἱ Ἀποκορίτες ὅσοι πέρασαν τὸ Χαλίκι γιὰ νὰρθοῦν στὴν Παναγιά. Περνώντας στὴν κορφή ἀπ' αὐτὸν τὸν τὸ βράχο ρίχνουν πέτρες τὸν κατήφορο.

Αὐτὲς χτυπώντας ἀπὸ κώχη σὲ κώχη γίνονται χίλια κομμάτια και κυλώντας φτάνουν στὴν ἄκρη στὸ ποτάμι. Σάν τὸν κρότο ποὺ κάνουν οἱ πέτρες καθὼς κυλοῦνε τὸν κατήφορο, μόνο στὰ Βαρδούσια ἄκουσα μιὰ φορά, ὅταν εἶχα πάει νὰ κυνηγήσω ἀγριογιῶδα. Κ' ἐκεῖνα πηδώντας τὰ βράχια ξεκόβουν πέτρες. Αὐτὲς κυλοῦν και σοῦ φαίνεται πὼς χαλάει ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν πολὺ βρόντο.

Ἄνθρωπος, ποὺ δὲν εἶναι συνηθισμένος ἀπὸ τέτοια, θὰ τρώμαζε· τόσο πολὺ κακὸ γίνεται ἀπ' τὶς πέτρες. Μὰ ἔλοι ὅσοι ἐρχονται στίς Καρυές και κατασκηνώνουν, δὲν ταραζοῦνται γιατί εἶναι κατατοπίσιοι και ξέρουν.

— Ποῦ ἦρθε ἡ Παναγιά και κατοίκεψε! ἔλεγε ἓνας ἀπὸ πίσω μου.

— Ὅρὲ ἡ Παναγιά καλὰ ἔκαμε! Ἐτοῦτος ὁ κόσμος ποὺ ἦρθε και κατοίκεψε δῶ στὰ βράχια τί ἔκαμε, ἄκουσα ἄλλον. Αὐτὸς ἦταν ἀπ' τὰ Καμποχώρια τῆς Λαμίας.

— Ποῦ λὲς πὼς σ' ἔχω δῶ! — πῆρα κ' ἐγὼ μέρος στὴν κουβέντα—τοῦ λέω.

- Ποῦθε εἶσαι, πατριώτη ;
- Ἄπ' τ' Ἀγρίνιο, εἶπα. Ἔτσι μοῦ ἦρθε.
- Ἀκουσὰ τῶχω !
- Νὰ σὲ πάω στὸν Τέρνο, νὰ ἰδῆς βράχια, λείε ἄλλος παρὰ πέτρα.

- Σὰν τὸ Δερμάτι ;
- Χειρότερα ! Ποῦ τὸ ξέρεις ἐσὺ τὸ Δερμάτι ;
- Κεῖ μ' ἔσυρε ἢ μοῖρα μ' νὰ πλαγιάσω ἀπόψε.
- Μέσα στὸ χωριό ;
- Ὅχι· παρακάτω, στὸ Δερματόρεμα τὸ λένε.

Τώρα ἔβλα αὐτὶ γιὰ ν' ἀκούσω, γιὰτὶ πέρασα κ' ἐγὼ τὸ Δερματόρεμα.

— Μάτι δὲν ἔκλεισα ἀπόψε, ἐξακολούθησε, καὶ νὰ ἔρχομαι μέσα ἀπ' τ' Ἀρχάνι. Τρεῖς ὥρες νύχτα ξεκίνησα. Κ' ἔλα ὕστερα ἀπὸ τόσο δρόμο· νὰ κοιμηθῆς στὸ Δερματόρεμα !

- Τὶ ἔπαθες, πατριώτη ;
- Νά, δὲν ἔκλεισα μάτι ! Κομμένο εἶναι τὸ αἷμα μου ! Δὲν ἦρθε ἢ γειά μου ἀκόμα !

Ἦμαστε καμιὰ εἰκοσαριὰ παγγυριώτες. Ξεφορτώσαμε σ' ἓνα ἰσαδάκι ὄλο πέτρα· μιὰ γωνιὰ τόπος ἦταν. Ποῖς νὰ πρωτοχωρέση, τὰ ζῶα ἢ ἔμεῖς ; Ἐνας ἀπάνω στὸν ἄλλον ἤμαστε. Γύρω μας βράχια, κάτω πέτακας. Σὰν κ' ἔδλεπα δὰ καὶ καλά ! Τὰ λυγαράκια ποῦ κρεμιόνταν στὰ Δερματιώτικα μαγαζάκια περίμενες νὰ φωτίσουν ; Κλωνάρια ἀπὸ πλατάνια κατάλαβα ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου. Δὲν ἀφήνανε νὰ ἰδῶ πὼς ὁ βράχος μᾶς σκέπαζε. Κόλαση σωστὴ μοῦ φαινόταν ἐκεῖνος ὁ τόπος, ἃς ἦταν κ' οἱ φωτιὲς παρὰ πέρα ὅπου ἔψεναν οἱ μπακάληδες γιὰ τοὺς διαβάτες.

Πῆρα μιὰ πέτρα, τὴν ἔβαλα προσκέφαλο. Σκεπάστηκα μὲ χεράμι, ἀλλὰ ποῦ νὰ τὸν πάρω ! Ἄφηναν οἱ πέτρες, ποῦ μὲ κεντοῦσαν στὰ πλευρά ! Κάτι αὐτές, κάτι κ' ἡ ἰδέα δὲ μπορούσα νὰ κλείσω μάτι. Ἄν περάση κἀνα γίδι ἀπὸ πάνω, Θεὸς φυλάξη, τί ἔχουμε νὰ γίνουμε ἀπόψε ! ἔλεγα μέσα μου. Θὰ κυλήση καμιὰ κοτρώνια καὶ θὰ μᾶς κάμη χίλια κοψίδια !

Πέρασαν τὰ μεσάνυχτα, ἔφυγε αὐτὴ ἡ ἰδέα. Μωρέ, δῶ πάω στὴ χάρη της, εἶπα. Ἄφήνει ἡ Μαυρομάτα νὰ πάθουν τίποτα ὅσοι τὴ δοξάζουν ! Εἶχα διαβάσει καὶ τὴ φυλλάδα τῆς Προυσιώ-

πσασα στο χωριό μου. Έσωσε τόσον κόσμο ή Παναγία έδω μέσα σε τούτα τά βράχια: δε θά σώση κ' έμας απόψε; είπα. Σιγά_σιγά τόν πήρα μιά στιγμή.

— Φευγάστε, όσοι μπρεϊται! ακούω άξαρνα.

“Όσο να σηκωθώ να ιδω σιαπου θά κάμω, κόπ, κόπ, κόπ, ακούω από πάνω μου. Ξέρεις τί ήταν: Μιά κοτρώνα. Χτύπασε από τσουγκρί σε τσουγκρί, Ξέκοψε μακριά από πάνω κ' έρχόταν. . . Βρήκε τó βράχο πού ήταν για σκέπη μας, πήρε φόρα και ξεπετάχτηκε κάτω στην ποταμιά. “Όσο να ταραχτώ, ήτανε παρασμένη κι' ακούστηκε τó τελευταίο της χτύπημα, γκάπα! . . . “Ο κίνδυνος περνάει, όταν έμεις φοβόμαστε. “Έτσι είναι. Μεγάλη ή χάρη σου, Προυσιώτισσα, είπα. Φορτώσαμε και την πηλάλα έδω την κρατήσαμε.

—Τι τόπια είναι τούτα δε μπορώ να καταλάβω!

—Και μ' όλα τούτα ή Παναγία έδω αγάπησε! λέει ó Τερνιώτης. Ξερή μπομπότα τρώμε. αλλά την τρώμε ευλογημένη απ' τή Μαυρομάτα. Να αυτό είναι.

Πήρε μεγάλο δρόμο ή όμιλία, αλλά έγω έθαλα αυτι στα όργανα. Καραμοϋζες, τούμπανα, βιολιά, κλαρίνα, νάια, ντέφια άντηχοϋσαν στη ρεματιά. Είχε πισστή ό χορός πέρα στο χοροστάσι και χόρευαν λογιών-λογιών χορούς. Καμπήσιοι με βουνήσιους, βουνήσιοι με καμπήσιους δλοι ένα δεμάτι έγιναν. Γύρω μαζεύτηκαν και κοιτάζει ό κόσμος και καμαρώνει τούς χορευτάδες.

“Αφηκα τίς καρυές και πάω με τούς πολλούς. “Υστερότερα πήγα να προσκυνήσω. “Όξω απ' την αυλόπορτα του μοναστηριου είδα μαζεμένον κόσμο. Πήγα κ' έγω. Ξέρεις τί ήταν!

* * *

Μιά γυναίκα εκλαιε, γιατί έχασε τó παιδί της. Τής τó εκλεψαν. Έχουν συνήθεια, άμα δε ζουν τά παιδιά τους, οι γυναίκες να τά φέρνουν στην Παναγία να τά βαφτίζουν.

Αυτής τής είχαν πεθάνει ως τώρα τέσσερα. “Αμα γέννησε πέμπτο, έταξε να τó βαφτίση στον Προυσό. Τό πήρε λαιπόν και τ'όφερε φορτωμένη με την κούνια. Καμιά ώρα νύχτα όσο να ξεμερώση ή 22 τ' Αύγουστου, ήρθε κρυφά και τó απέθωσε στην

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗ «Νεοελ. Αναγνώσματα» Α' Γυμν. Έκδ. Β'. 1936 4

πόρτα ἀπ' τῆ σπηλιά, πού εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας. Τ' ἄφησε, καί βγήκε στήν αὐλή ὅσο νά βρεθῆ ὁ νουνός. Νουνός σ' αὐτά τὰ παιδιὰ γίνεται ἔποιος τὰ πρωτοβρῆ. Ἀπό νύχτα, βλέπεις ἀκόμα, ἀρχίζει ὁ κόσμος καί πάει νά προσκυνήσῃ τὴν εἰκόνα καί νά προσφέρῃ καί τὰ τάματα. Ἰσπερὸτερα κι' ἅμα πάρη ἡ μέρα, ἔρχεται ἡ μεγάλη πλακωσιὰ καί μπορεῖ νά σταλιζέης ὄξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ὡρες ὅσο νά μπῆς. Οἱ χωρφυλάκοι πιάνουν τίς πόρτες. Ἀπ' τὴ μπροστινὴ μπαίνουν ἄνθρωποι κι' ἀπ' τὴν ἀποκάτω βγαίνουν. Δὲν ἀφήνει ὁ χωροφύλακας οὔτε τὸν πατέρα του νά μπῆ ἀπὸ κείνη τὴν πόρτα. Ἄν ἄφηναν τὸ πλῆθος νά μπῆ ὅπως θέλει στήν ἐκκλησιὰ, θά ἔσκαζαν ἄνθρωποι. Καί μήπως τάχα δὲν ἔχουν σκάσι, πὸ πολὺ γυναῖκες!

Λοιπὸν ἐκεῖνος πού θά πρωτοαπαντήσῃ τὸ μωρὸ μὲ τὴν κούνια, γίνεται ὁ νουνός. Πετιέται ἡ μάνα πού παραφυλάει κάπου καί :

— Νὰ σοῦ ζήση, κουμπάρε! τοῦ λέει

Δὲν μπορεῖ νά μὴ δεχτῆ τὸ εὔρημα ἐκεῖνος. Εἶναι ὑποχρεωμένος. ἄς εἶναι κι' ὁ φτωχότερος, νά κάμη βαφτίσια στοὺς Ἁγίους Πάντους. Ἐνας παπᾶς εἶναι ἐκεῖ ἐξεπίτηδες γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ. Βαφτίζει 2, 3, 5, ὅσα τύχη. Κ' ἔτσι ἐνῶ εἶσαι ἄς ποῦμε ἀπ' τὴ Θεσσαλία, πιάνεις κουμπάρο ἀπ' τ' Ἀργίνο.

Ἐέρεις ὅμως τί γίνεται κάποτε! Τυχαίνει μιὰ ἀκλήρη γυναῖκα ἀπὸ μακρινὸ μέρος. Βρίσκει στήν πόρτα ἀπ' τὴ σπηλιά τὸ μωρὸ, τηράει μιὰ γύρα, δὲ βλέπει κανέναν, παίρνει τὸ παιδί καί πάει δουλειὰ τῆς. Τὸ κάνει δικό τῆς. Δὲν ἔχει κι' ἀπόχτησε.

Αὐτὸ ἔπαθε κι' ἡ γυναῖκα, πού τὴν ἔχουν περικυκλωμένη ἐκεῖ μπροστὰ στήν αὐλόπορτα. Κλαίει γιὰ τὸ παιδί τῆς, μὰ ποιὸς ξέρει νά τῆς εἰπῆ τί δρόμο πήρε! Τὴ λυπήθηκα καί πάω.

Ἄλλὰ πιδὸ πολὺ λυπήθηκα, ἔταν εἶδα μιὰ κόρη νά περπατῆ μὲ χέρια καί πόδια σὰν τὸ ζῶο. Διευθύνεται στήν αὐλὴ μέσα. Τόχει τάμα, λέει, ἀπ' τὸν Πύργο ὡς τὴν Παναγιὰ νά πάη σὰν μικρὸ παιδί μπουσουλωντας. Ἄλλες κἀνα - δυὸ ἔρχονται ξυπόλυτες μὲ τὰ παπούτσια στὰ χέρια. Αὐτὲς ἦρθαν ἀπ' τὸ χωριὸ - εἰκοσι ὡρες δρόμο ἄς ποῦμε - ὡς ἐδῶ ὄλο ἔτσι. Ξυπόλυτες καί ξεκάλτωτες.

Πολλὲς φορές μίλησε ὁ δεσπότης καί κατάκρινε αὐτοῦ τοῦ εἰδους τὰ τάματα, ἀλλὰ ὁ κοσμάκης ἔτσι ἀναπαύει τὴ συνειδησή του. Εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ ἀντίληψη καί γι' αὐτὸ σεβαστή.

“Υστερα μπαίνω και τι να ιδῶ !” Αρχισε ὁ ἑσπερινός. “Ακούω ψαλμωδίες ἀπὸ καλλίφωνους παπάδες πέρα κατὰ τὴν ἐκκλησιά, ἀλλὰ ποῦ να σκίσω να πάω ! Τόσο πλήθος εἶναι ποῦ μῆλο ἂν ρίξης, κάτω δὲ θὰ πέση.

Δημ. Λουκόπουλος

17.—Ο ΦΟΥΡΝΟΣ ΤΗΣ ΓΡΗΑΣ

(Παράδοση Αἰτωλίας)

“Όταν μιὰ φορά τὸ Μάη ἔφρευαν οἱ βλάχοι ἀπὸ τὸν κάμπο τοῦ Βραχοχωριοῦ, ὅπου ξεχείμαζαν και πήγαιναν μαζί με τὰ πράματά τους και τὰ κονάκια τους ἐπάνω στὴν κερά Βγένα για να ξεκαλοκαιριάσουν, στὸ δρόμο ἀνάμεσα ἀπὸ Σγουτερὰ και Σιτόμενα τοὺς ἀρρώστησε μιὰ γρηὰ για πεθαμό.

Για να μὴ τὴν ἔχουν φόρτωμα στὸ δρόμο τὴν παράτησαν τὴν καημένη μέσα σὲ μιὰ σπηλιά ἐπάνω στὸ βουνό κ’ ἐκεῖνοι τράβηξαν κ’ ἔφυγαν. Ἡ γρηὰ ἔμεινε μέσα στὴ σπηλιά ὡς ποῦ πέθανε. Κι’ ὅποιο διαβάτη ἔδλεπε τὸν παρακαλοῦσε και τῆς ἔκοβε ξύλα για ν’ ἀνάβη φωτιά να ζεσταίνεται.

Και τώρα, ἄμα περνοῦν οἱ βλάχοι με τὰ κονάκια τους κάθε “Αἰ-Δημητριοῦ και κάθε Μάη ἀπ’ τὴ σπηλιά, ποῦ μοιᾶζει σὰν φούρνος με τὴ γωνιά του, ἀνάβουν ἐκεῖ μέσα μιὰ μεγάλη φωτιά.

Και πάντα ὅποιοι διαβαίνει νύχτα ἀπὸ κεῖ, ρίχνει κ’ ἓνα ξύλο στὸ φούρνο τῆς γρηᾶς για να μὴν ἀπαντήση παραπέρα τὸν ἴσκιο τῆς και τοῦ πιάση τὸ δρόμο.

18.—ΓΡΑΙΚΟΣ—ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΣ ΚΑΙ ΒΕΝΕΤΣΑΝΟΣ

(Παράδοση)

(“Ἦτανε περασμένα τὰ μεσάνυχτα. Καμιὰ φωνὴ δὲν ἀκούότανε· κανένα ζωντανὸ δὲν ἐλάιζε στὰ ρημαγμένα μέρη· κι’ ἂν

κᾶπου-κᾶπου κανένα τρίζονι ἔκανε πῶς θ' ἀρχίσῃ τὸν παραπονιᾶ-
ρικο σκοπό του, ὡς κι' αὐτὸ σῶπαινε ἀπ' τὸ φόβο του.

Μακριὰ ἀκούστηκ' ἓνα πετεινάρι νὰ λαλή πίσω ἀπὸ κάτε-
χαλάσματα· μὰ κι' αὐτουνοῦ ἡ φωνὴ τρομαγμένη πνίγηκε στὰ
λαρύγγι του.

Οἱ Τοῦρκοι κλειζόμενοι στὸ κάστρο. Οἱ Βενετσάνοι τριγυρίζουν
σὰν τ' ἀγρίμια στὴ χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι τρυπωμένοι στὰ σπί-
τια τους. Βρισκόμαστε στὰ 1687.

Σθῆστο δταν τὸ καντήλι τῆς Ἀγίας Γλυκερίας στὸ Γαλά-
τοι· κανένας δὲν πάει νὰ προσκυνήσῃ· καὶ μόνο τὸ κυπαρίσσι-
τῆς ἐκκλησιᾶς, πού τὸ φυσσοῦσε ὁ ἄνεμος, πῆγαινε κ' ἐρχότανε
κι' ὁ ἴσκιος του στὸν τοῖχο ἔμοιαζε σὰν καλόγεμος τυλιγμένος
στὸ ράσο του.

Τὸ ἀγιασμένο τὸ νερὸ κατρακυλοῦσε μουρμουρίζοντας τὸν
κατήφορο καὶ πότιζε ὅ,τι εὔρισκε στὸ δρόμο του.

— Νὰ νὰ . . . κι' ἀπὸ κάτω, ἀπ' τῆς Ὁμορφῆς Ἐκκλησιᾶς
τῆ στρατὰ κάποιος προβάλλει.

Φτάνει σὲ κάτι χαλάσματα βγάξει βαθὸ ἀναστεναγμὸ, κι'
ἀκούει πέρα ἀπ' τὸ βράχο τὸν ἀντίλαλό του μονάχα.

Ἔρχεται γύρω—γύρω ἀπ' τὰ χαλάσματα, κουνώντας λυπη-
τερὰ τὸ κεφάλι του . . .

Ποῖς ἄλλος ἀπὸ σένα, ἄμοιρε Ἀθηνιέ, θὰ μπορούσε νὰ γνω-
ρίσῃ τὸ σπῆτι σου! . . .

Καῖδεύει τὸ ἀγιόκλημα πούχε φυτεμένο μὲ τὴ δύστυχη τὴν
ἀδελφή του, σκύβει παραμερίζει τίς πέτρες σὰν κάτι νὰ γυρεύῃ. . .
ὕστερα φεύγει μακριὰ ἀπὸ κεῖ . . . πάει κατὰ τὴν ἐκκλησιᾶ,
στέκεται, γονατίζει σ' ἓναν τάφο μπροστά, καὶ φιλεῖ τὸ μάρ-
μαρό του.

Χορτάρησε τοῦ γονιοῦ σου ὁ τάφος!

Μὰ γιατί κλαῖς σὰ μικρὸ παιδί; τάχατε θὰ ζῆς καὶ σὺ αὔριο;

Τ' ἀγριολούλουδα χύνουν γύρω τὴ μυρωδιά τους. Ξαπλώνοντας
στὴ γῆ, ἀκουμπάει τὸ κεφάλι του στὸν τάφο καὶ κοιτάζοντας
τὸν οὐρανὸ ρωτᾷ, τί ἔφταιξε κ' ἔμεινε ἔρημος καὶ μοναχὸς στὸν
κόσμο!

Ξάφνου, ἀπ' τὰ Τουρκοβούνια, κάποιος ἄλλος προβάλλει. Οἱ
νυχτερίδες τρελλὰ φτερουγίζουν καὶ τρίζουν γύρω του . . . Κατε-
βαίνει μονοπάτι—μονοπάτι, πηδᾷ ἓναν-ἓναν τοὺς βράχους καὶ

κοιτάζει ολόυθε σάν κάτι νά γυρεύη.

Ἡ ἀγριεμένη ἢ θωριά του φαίνεται πιό ἄγρια μὲς τὸ σκοτάδι.

Ἄλλοίμονο σ' ἐκεῖνον πού θαῦρη στὸ δρόμο του!

Μὰ ὅσο ζυγώνει στὴν ἐκκλησιὰ κοντά, τόσο ἡμερώνει. . .

Γιατὶ κιτρίνισες καὶ τρέμεις σάν κορίτσι, ἄγριε Γενίτσαρε; . . .

Σὲ λίγο βλέπει ἓνα μαῦρο πράμα νᾶρχεται ἀπὸ τὸ κάτω μέρος. . .

Βῆθ' σκοτάδι καὶ δὲν ξανοίγει τί νᾶναι· μὰ σὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀστραπή βλέπει πὼς ἦταν ἄνθρωπος· ἦτανε Βενετσάνος!

Ὁ Γενίτσαρος. ἔγινε πάλι Γενίτσαρος· Βγάζει τὸ χαντζάρι του καὶ χώνεται κατεπάνω του. . . Μὰ κι' ὁ Βενετσάνος δὲν χωρατεύει. Τὰ χτυπήματα τοῦ ἑνὸς βρίσκουν ὅλο τὸ σίδερο τοῦ ἄλλου. Πιάνει ὁ Γενίτσαρος μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χέρι τὸ δεξιὸ τοῦ Βενετσάνου, μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ πιάνει κι' ὁ Βενετσάνος μὲ τὸ ζερβὶ του τὸ δεξιὸ τοῦ Γενίτσαρου. . . Σκουντιοῦνται σάν τ' ἀγρίμια καὶ μὲ τὰ πολλὰ ἔρχονται σιμὰ στὸν τάφο. . .

Πιετιέται ὁ Ἀθηνίδς μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ βρίσκεται ξάφνου μπροστά τους.

— Ἐμένα βόηθα, πατριώτη—φωνάζει ρωμέϊκα ὁ Βενετσάνος—νά σκοτώσουμε τὸ Τούρκο τὸν ἄπιστο! . . .

— Ἐμένα βόηθα πατριώτη—φωνάζει ρωμέϊκα κι' ὁ Γενίτσαρος—νά σφάξουμε τὸ Φράγχο τὸν ἄπιστο!

— Κανένα δὲ βοηθάω! Τοὺς Τούρκους ἄς τοὺς ἀγαποῦν οἱ παπάδες μας καὶ τοὺς Βενετσάνους οἱ ἄμυαλοι λαϊκοί, ἐγὼ καὶ τοὺς δυὸ τοὺς ξέρω γιὰ ἐχτροὺς τῆς πατρίδας μου. . . Ὅποιος εἶναι πιὸ γερὸς ἄς φάη τὸν ἄλλον, καὶ τοὺς δυὸ ἄς σᾶς φᾶνε τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ κοράκια. Μὰ τραδηχτήητε ἀπὸ δῶ! δὲ θ' ἀφίσω νά χυθῆ αἷμα ἀνθρωπινὸ στοῦ πατέρα μου, τοῦ γέρο Χωραφᾶ τὸν τάφο! . . .

Γιατὶ μιὰ φωνὴ ἀπὸ δυὸ στόματα ἀκούεται: «ἀδερφέ μου!» Γιατὶ μὲ μιᾶς πέφτουν τ' ἄρματα κάτω; Γιατὶ ἀνοίγονται τρεῖς ἀγκάλες;

Ποιὸς τὸλπιζε· ὁ πρῶτος πού μικρὸ τὸν πῆραν οἱ Γενίτσαροι, ὁ δεῦτερος πού παιδάκι τὸν ξαγόρασαν οἱ Βενετσάνοι, καὶ ὁ μικρὸς πού τάχατ' ἐστάθη πιὸ τυχερός, γιὰ πρώτη φορὰ νά σμιζοῦν, καὶ σάν ἐχτροί, στοῦ πατέρα τους τὸν τάφο;!

Κοντεύει νά ξημερώσῃ. Τὰ πουλάκια μέσα στὰ χαμόκλαδα τινάζουν τὰ φτερά τους βγάζοντας χαρωπὴ λαλιά. Τὸ νυχτοπούλι

κρύφτηκε στα χαλάσματα, να μην τὸδρῷ ἢ μέρα. Τῷ ἄστρα τρεμο-
μοσθύνουν· ἢ νυκτερίδα ἔγιν᾽ ἀφαντῆ!..

Πόσο θὰ ξιππαζότανε κανένας διαδάτης, ἂν περνώντας ἐδῶλεπε
ἕνα Γραικὸ, ἕνα Γενίτοαρο καὶ ἕνα Βενετσάνο, γονατισμένους
σιμὰ - σιμὰ, νὰ χύνουν μαῦρο δάκρυ σ' ἕνα τάφου λιθάρι!

Δημ. Γρ. Καμπούρογλους,

19.—Ο ΒΡΑΧΟΣ ΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ

(Μακεδονικὴ παράδοση)

Κοντὰ στὸ χωριὸ **Πότισεφ** εἶναι ὁ βράχος τῆς Μαργαρίτας.
Ἡ Μαργαρίτα ἦταν βασιλοπούλα μοναχοκόρη· κι' ὅταν σκοτώ-
θηκε ὁ πατέρας τῆς στὸν πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους καὶ κατάλαβε
πὼς θὰ πέση τὸ κάστρο τῆς, κάλεσε τὴν τρίτη ἡμέρα τοῦ Πά-
σχα ἔλους τοὺς χωριανούς καὶ τοὺς ἔκαμε ἕνα πλούσιο τραπέζι.
Ἐποὺ ἀπόφαγαν, τοὺς εἶπε πὼς αὐτὴ θὰ γκρεμιστῆ ἀπὸ τὸ
βράχο γιὰ νὰ μὴ πέση ζωντανὴ στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Τοὺς
ζήτησε ὁμως γιὰ χάρη· κάθε χρόνο τὴν Τρίτη τοῦ Πάσχα νὰ μα-
ζεύονται στὸ βράχο καὶ νὰ γιορτάζουν. Κ' ἔτσι ἡ βασιλοπούλα
ἔπεσε ἀπὸ τὸ βράχο καὶ σκοτώθηκε. Χριστιανὴ καὶ παρθένα. Οἱ
ἄνθρωποι τοῦ χωριοῦ θυμοῦνται τί ζήτησε, πρὶν πεθάνη, καὶ γι'
αὐτὸ κάθε Τρίτη τοῦ Πάσχα μαζεύονται στὸ βράχο καὶ φαγοπο-
τοῦν. Κι' ἀφοῦ διασκεδάσουν ρίχνουν κάτω ἀπὸ τὸ βράχο πιάτα
καὶ ποτήρια.

20.—ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΑ

(Παράδοση)

Κοντὰ στὸ Μυστρά σ' ἕνα ὄροπέδιο, ὅπου κάτω φαίνεται ὄλη
ἡ Σπάρτη, βρίσκονταν πρὶν μερικὰ χρόνια ἕνα ψηλὸ κυπαρίσσι, τὸ
ψηλότερο κυπαρίσσι τοῦ τόπου.

Τώρα δὲν ὑπάρχει πιά.

Κάποιος ἀναψε φωτιὰ ἐκεῖ κοντὰ χωρὶς νὰ σκεφτῆ τὸ καημένο
τὸ γέρικο τὸ δέντρο καὶ οἱ σπίθες ἔπεσαν ἀπάνω του, κ' ἔπιασε
φωτιὰ καὶ κάηκε.

Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι φυτεύτηκε πολὺ περίεργα.

Ὅταν οἱ Τούρκοι ἦταν ἀκόμα στὸν τόπο μας, ἕνας μεγάλος
πασσᾶς ἦλθε μιὰ μέρα σ' αὐτὸ τὸ μέρος νὰ πάρη τὸν ἀέρα του,

Ἔδωσε διαταγή στοὺς δούλους του νὰ τοῦ φήσουν ἕνα ἄρνι στὴ σούβλα καὶ κάθησε ἐκεῖ καὶ ἄρχισε νὰ τρώῃ.

Εἶχε μαζί του ἕνα νέο βοσκό, χριστιανό, ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσε· καὶ καθὼς τὸ παιδί στεκόταν ἐκεῖ πάνω καὶ κοίταζε αὐτὸ τὸ ἔκτακτο θέαμα, τοὺς κάμπους μὲ τὰ δέντρα, τὰ τρεχοῦμενα νερά, καὶ τὰ βουνὰ τριγύρω, ἀναστενάξε βαθιά.

Ὁ πασᾶς τὸν ἄκουσε καὶ ρώτησε :

— Τί ἔχεις, Ἑλληνόπουλο ; Γιατί ἀναστενάξεις ἔτσι ;

— Καὶ πῶς νὰ μὴν ἀναστενάξω ἔτσι, ἀφέντη ;

— Τί σοῦ χάλασε τὴν καρδιά ;

— Καὶ πῶς νὰ μὴν κλαίῃ ἡ καρδιά μου, ὅταν ξέρω πῶς ὄλος αὐτός ὁ ὠραῖος τόπος καὶ αὐτὰ τὰ τρεχοῦμενα νερά, καὶ τὰ βουνὰ ἦταν δικὰ μας μιὰ φορά, πῶς ἐσεῖς καὶ οἱ πατέρες σας μᾶς τὰ πήρατε.

— Ἔτσι τὸ ᾔθελε ὁ Ἄλλάχ.

— Μὰ ὄχι γιὰ πάντα, εἶπε τὸ Ἑλληνόπουλο· γιατί οἱ γέροι μας λένε, καὶ ὅπως μᾶς βλέπει ὁ Θεός, ἐγὼ πάντα θρέψω τὴν πεποίθησή, ποὺ μὲ τὸν καιρὸ πάλι δικὰ μας θὰ εἶναι !

Ὁ πασᾶς ὀργίστηκε.

— Βρὲ ἀνόητε ! φώναξε· τί κουταμάρες εἶν' αὐτὲς ποὺ λές !

Καὶ ἀρπάζοντας τὴ σούβλα ποὺ εἶχε ψηθῆ τ' ἄρνι καμένη καὶ μαύρη ὅπως ἦταν, τὴν ἔμπηξε μὲ ὄλη του τὴ δύναμη στὴ γῆ.

— Νά ! φώναξε. Τὸ βλέπεις αὐτό ; λοιπὸν ἂν αὐτὸ τὸ καμένο ξερόκλαδο βγάλῃ κλαδιά καὶ φύλλα, τότε μπορεῖς νὰ θρέψῃς τὴν ἐλπίδα, ὅτι οἱ δικοί σου θὰ ξαναπάρουν αὐτὸν τὸν τόπο !

Καὶ νά ! Τὴν ἄλλη μέρα ἡ σούβλα εἶχε ριζώσει καὶ βλάστησε καὶ μεγάλωσε, ἐγινε τὸ ψηλὸ κυπαρίσσι, ποὺ ἦταν ἐκεῖ γιὰ τόσα χρόνια ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης.

Κι' αὐτὸ τὸ Ἑλληνόπουλο ἦταν ἕνας ἀπὸ κείνους, ποὺ πολέμησαν γιὰ νὰ ξαναπάρουν τὸν τόπο μας· καὶ ὅταν ἦταν πάλι ἐλεύθερη ἡ Ἑλλάδα, ἔφερε τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν του κάτω ἀπὸ τὸ κυπαρίσσι, καὶ τοὺς ἔλεγε πῶς φύτρωσε.

Ἰουλία Δραγούμη

21.—Ο ΔΙΑΧΟΛΟΣ ΚΙ' Ο ΖΑΚΥΘΙΑΝΟΣ

(Παράδοση Ζακυθιανή).

Μιά φορά ὁ διάχολος κ' ἔνας Ζακυθιανὸς φιλονείκησαν ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ξέρει περισσότερα τραγούδια. Καθένας τους ἔλεγε πὺς αὐτὸς ξέρει περισσότερα. Στὸ τέλος συμφώνησαν νὰ καθαλίκεψουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ νὰ εἰπῇ τὰ τραγούδια του. Πρῶτος καθαλίκεψε ὁ διάχολος καὶ εἶπε... εἶπε... εἶπε... Ἔσα τραγούδια ἤξερε, ὡς πὺ τὰ τελείωσε. Ὅστερα καθαλίκεψε κι' ὁ Ζακυθιανὸς τὸ διάχολο κι' ἀφοῦ εἶπε ἕλες τίς **καντάδες** του καὶ ἄλλα τραγούδια, ἄρχισε νὰ τραγουδάη :

Λά, λά, λά. Τρά, λά, λά, λά. Λά, λά, λά. Τρά, λά, λά, Λά, λά, λά. Τρά, λά, λά, λά καὶ δὲν εἶχε τελειωμό.

Ὁ διάχολος τί νὰ κάμη ; βάσταξε, βάσταξε, ὡς πὺ κόπηκαν οἱ ὦμοι του, ὅπου εἶχε καλοκαθήσει ὁ Ζακυθιανός. Τέλος ὁμοῦ τοῦ λέει :

— Θὰ βαστάξῃ πολὺ ἀκόμη αὐτὸ τὸ τραγούδι ;

— Μὰ ἀκόμη δὲν ἄρχισα, τοῦ λέει ὁ Ζακυθιανός.

— Δὲν ἄρχισες ; Ἄμ' ἀφοῦ εἶναι ἔτσι τότε... τότε κατέβα κ' ἔχασα !

Κ' ἔτσι ὁ διάχολος νικήθηκε ἀπὸ τὸ Ζακυθιανό.

22.—Η ΔΙΠΛΗ ΓΙΟΡΤΗ

(Παράδοση Ἀθηναϊκή).

Τὴν ἴδια μέρα γιόρτασαν οἱ Χριστιανοὶ τὴ Λαμπρὴ τους καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸ μπαϊράμι τους ἔτσι ἔτυχε.

Ἡ γρηὰ ἢ κλησιάρισσα τῆς Σωτήρας, τὰ μεσάνυχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἀφοῦ ἔκαμαν οἱ Χριστιανοὶ Ἀνάσταση, κι' ἀπόλυσεν ἡ ἐκκλησία, κλείστηκε στὸ κελλί της μέσα, διπλοαμπάρωσε τὴν πορτίτσα της κ' ἔβαλε γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ἀπὸ πίσω καὶ τὸ φορτζέρι της γεμάτο μ' ὄλο της τὸ νοικοκυριό, γιὰτὶ τὸ τούρκικο ξεφάντωμαμποροῦσε νὰ ξεσπάσῃ ἀπάνω της.

Ἐξαφνα χτυπάει τρεῖς φορές ἢ πόρτα της, τάκ, τάκ, τάκ....

Ἄλλες τρεῖς φορές χτύπησε κ' ἢ καρδιά τῆς κλησιάρισσας.

— Ἄν εἶσαι Χριστιανὸς νὰ σὲ πολυχρονάῃ ὁ μεγαλοδύνα-

μος, κι' αν εἶσαι Τοῦρκος, πάλι καλῶς ὤρισες.

— "Ανοιξε γλήγορα γειτόνισσα καὶ μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ εἶμαι.

— Μπᾶ! ἐσύ 'σαι γειτόνισσα; καὶ τί γυρεύεις τέτοιαν ὥρα;

... Ἡ πορτίτσα τοῦ κελλιοῦ ἀνοίγει. Τὸ κατάλευκο κούφταλο, ἡ κλησάρισα, ὑπεδέχεται τὸ κατάμαυρο σκέλεθρο, μιὰ γρηᾷ Ἀραπίνα φιλενάδα της, ποὺ καθότανε μέσα σ' ἓνα χάλασμα τῆς γειτονιάς. Ἡ πορτίτσα ξανάκλεισε. Ἡ Ἀραπίνα μιλεῖ πρώτη:

— Τώρα ποὺ 'σύχασ' ὁ κόσμος ὅλος κ' οἱ χαροκόποι τραβήχτηκαν στὰ σπίτια τους, ἦρθε κ' ἐμένα ἡ ἀράδα μου νὰ γιορτάσω τὸ μπαϊράμι μου στὸ τρυπόσπιτό μου μέσα. "Ἐκαμα ν' ἀπλώσω πάνω σὲ κάτι πέτρες τ' ἀποφάγια τῶν ἀγάδων, πὸ 'χα σ' ἓνα χαρτί τυλιγμένα, καὶ τότες σὲ συλλογίστηκα, ζάβαλι γειτόνισσα, κλεισμένη καταμόναχη στὸ κελλί σου, ξημερώνοντας ἡ Λαμπρὴ σας· σὲ ψυχοπόνεσα, τύλιξα πάλι τ' ἀποφάγια, καὶ εἶπα μέσα μου: «Κακόμοιροι Χριστιανοί! σκλάβοι καὶ σεῖς, σκλάβοι καὶ μεῖς. Πιὸ φτωχοὶ ἐμεῖς, μὰ πιὸ δυστυχημένοι ἐσεῖς γιατί γινήκατε δοῦλοι στὸν ἴδιο τόπο, ποὺ μιὰ φορὰ εἶσαστε ἀφεντικά». "Ἄς πάω λοιπόν, εἶπα, νὰ γιορτάσουμε μαζί' αὐτὴ τῆ Λαμπρὴ της κι' ἐγὼ τὸ μπαϊράμι μου. Ξεκίνησα κ' ἦρθα.

Κι' ἀκούμπησε τὸ μικρὸ της τὸ δέμα ἀπάνω στὸ τρικλὸ τραπεζάκι τοῦ κελλιοῦ.

Σηκώνεται τότες ἡ κλησάρισα γελαστὴ καὶ ψάχνει μέσα στὴν κασέλα της. Βγάζει ἓνα κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ δίνει στὴν Ἀραπίνα.

Τὸ παίρνει ἐκεῖνη μ' εὐχαρίστηση μεγάλη, σηκώνει τὸ χέρι της ψηλά καὶ τὸ παρατηρεῖ γύρω γύρω στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, μὲ χαρὰ μικροῦ παιδιοῦ καὶ τὸ θαυμάζει σὰν κανένα σπάνιο καὶ περίφημο πρᾶμα.

Ἡ γρηᾷ ἡ κλησάρισα ἔρχεται σιγά-σιγά, κάθεται κοντά της, καὶ ἔξαφνα κάνει τσάκ μία, καὶ τῆς τὸ σπάζει μὲ τὸ ἄλλο κόκκινο αὐγὸ ποὺ εἶχε κρυμμένο στὸ ἄλλο της τὸ χέρι, ξεκαρδισμένη στὰ γέλοια γιὰ τὸ κατόρθωμά της.

Τὸ κελλί εἶνε μισοσκότεινο. Τὸ—λυχνάρι μόλις καὶ φέγγει.— Ζυγώνουν κοντά, μάγουλο μὲ μάγουλο, τὰ δυὸ γεροντικά κεφάλια, κάτασπρο τὸ ἓνα, κατάμαυρο τὸ ἄλλο, καὶ φιλιοῦνται.....

Δημ. Γρ. Καμπούρογλου

23.—Η ΛΑΜΠΡΗ — Η ΧΑΡΑ

Δὲ μποροῦν ἔσοι ζοῦνε στὶς πολιτείες νὰ καταλάβουνε γιὰ τὸ Πάσχα εἶναι ἢ πὸ Ἑλληνικὴ γιορτὴ. Οἱ περισσότεροὶ Ἑλληνας εἶναι γεωργοί, χτηνοτρόφοι, γαυτικοί. Τότε βλέπουσιν ἀνθισθ οἱ πρῶτοι, τότε γυρίζουσι πρὸς τὸ βουνά τους οἱ δεῦτεροι, τότε παύουσι οἱ τρικυμίες γιὰ τοὺς τρίτους.

Τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα τὴ λένε **Λαμπρὴ** καὶ **Λαμπρά**, τὴ λένε καὶ **Χαρά**, ὅπως χαρὰ λέει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ τὸ γάμο.

Τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ (καθὼς καὶ τὸ πρῶτο Ψυχασάββατο) κάνουσι τὰ **ψυχούδια**, μικρὰ-μικρὰ ψωμάκια γιὰ τὶς ψυχὰς τῶν πεθαμένων καὶ τὰ μοιράζουσι τὸ πρῶτὸ στὸ τέλος τῆς λειτουργίας.

Καὶ τὶς **ὕψώσεις** (προσφορές, πὸ ὑψώνονται ἢ **ἀνεβατίζονται** μετὰ τὴν εὐλογία τοῦ παπᾶ) τὶς χρησιμοποιοῦσι τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ὅσοι ἔχουσι μελίτσια καὶ γιδοπρόβατα. Τὰ ταγίζουσι μὲν αὐτὲς γιὰ τὸν καλὸν χρόνον.

Τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ τινάζουσι ἔλα τὰ ροῦχα τους καὶ καθαρρίζουσι τὰ σπίτια τους καὶ τὸ Μεγάλον Σάββατον σφάζουσι καὶ ἐτοιμάζουσι τὸ ἄρνι γιὰ τὴν ἡμέραν τῆς Λαμπρῆς· καὶ ὕστερον περιμένουσι νὰ ἀκούσουσι τὸ «ἀναστάσεως ἡμέραν λαμπρυνθῶμεν λαοί, Πάσχα Κυρίου, Πάσχα» γιὰ νὰ ἐκανοποιήσουσι καὶ τὸ στομάχι τους.

Στὰ χωριά μας τὸ Πάσχα γίνεται πρῶτῃ, ἐνῶ στὶς πολιτείας γίνεται τὰ μεσάνυχτα τοῦ Σαββάτου. Τοῦτο ἔχει τὴν ἀρχὴν του στὸν τρόπο τῆς Τουρκοκρατίας καὶ στὸ σκοτάδι καὶ στοὺς κακοὺς δρόμους τῶν χωριῶν. Τώρα ἔμωσ ἀρχισεν καὶ σὲ πολλὰ χωριά νὰ γίνεται ἡ Ἀνάστασις τὰ μεσάνυχτα τοῦ Σαββάτου.

Ἦρθε ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα. Ὅλοι ντύνονταὶ τὰ γιορτινά τους καὶ ἐτοιμάζονται γιὰ τὸ χορὸν, ὕστερον ἀπὸ τὸ φαί. Οἱ γυναῖκες πρῶτον πολὺν τρελλαίνονται γιὰ τὸ χορὸν.

Κ' ἐδῶ μποροῦμε νὰ εἰποῦμε, ὅτι σ' ἔλη τὴν Ἑλλάδα οἱ γυναῖκες συγκατοῦσι τὰ ἔθιμά μας καὶ τὰ τραγούδια μας.

Κ. Χ. Γούναρης

24.—ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ ΣΕ ΝΗΣΙ

Ἄκράτητοι ἔλοι τρέχουν στὰ βουνά. Ὁ καθένας ποθεῖ μ' ἄλη την καρδιά του τὴν ἡμέρα αὐτὴ νὰ ξεχάσῃ τὰ βάσανά του, τίς πίκρες τῆς ζωῆς του καὶ νὰ τριγυρίσῃ στὴν ἐξοχή, νὰ χαρῆ, νὰ διασκεδάσῃ. Δὲν ἔχει τὸ νησάκι μας πρασινάδες πλούσιες· δὲν ἔχει κελαδίστρες βρύσες καὶ λαλιές μύριων πουλιῶν, μὰ ἔχει καμπόσους βράχους καὶ κάμποσα χαμόκλαδα κι' ἀγριόχορτα ἐπάνω στὰ ὑψώματά τους, ποῦ εἶναι γιὰ μᾶς βάλσαμο παρηγοριάς.

Καὶ βλέπεις λοιπὸν μικροὺς καὶ μεγάλους, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ν' ἀνεβαίνουν τὰ ἀπόκρημα βουνάκια τοῦ νησιοῦ μας καὶ στὸ φτωχικὸ ἴσκιον ἑνὸς μοναχοφυτεμένου δέντρου ἢ κανενὸς μισοχαλασμένου τοίχου νὰ κάθονται σταυροπόδι, νὰ τρῶν χαρούμενοι τὸ φαγάκι τους, νὰ πίνουν ξένοιαστοὶ καὶ μὲ γέλοια τὸ κρασάκι τους καὶ νὰ σκορποῦν ἑλόγουρα μὲ κέφι τὸ τραγούδι του. Ποῦ καὶ ποῦ τυχαίνει ν' ἀκούσῃ καὶ κανένα μουσικὸ ὄργανο—βιολί ἢ φουσαρμόνικα, ἢ μαντολίνο ἢ λύρα νὰ πετᾷ λαλιά. Ἐκεῖ χωρὶς ἄλλο θὰ ἰδῆς νὰ γίνῃ χορός.

Ἄφοῦ περάσουν ἄλη τὴν ἡμέρα στὴν ἐξοχή καὶ κυλιστοῦν στὴ φτωχικὴ πρασινάδα τῆς, γυρίζουν μὲ τὰ τραγούδια στὰ σπιτάκια τους τὸ βράδυ—βράδυ.

*
*
*

Μὰ δὲν εἶπαμε ἀκόμη τί γίνεται τὴν αὐγὴ. Πήγαμε στὸ τέλος χωρὶς νὰ εἰποῦμε τὴν ἀρχή. Κι' ἔλο τὸ μυστήριον μιᾶς χαριτωμένης συνήθειας τὸ κρύβει ἡ αὐγὴ.

Τὴν αὐγὴ λοιπὸν, τὴν ὥρα ποῦ τὸ πρωτόβγαλτο φῶς πέφτει σὰν χαμόγελο στὴ γῆ καὶ στὴ θάλασσα, τὰ κορίστια μας ξυπνοῦν σὰν τίς πεταλοῦδες· βγαίνουν ἀπὸ τὸ σπῆτι τους παίρνοντας μαζί τους τίς βυτίες τους (στάμνες) παίρνοντας καὶ τὰ λουλούδια τους—ρωδιές, βασιλικά, δυόσμο, τριαντάφυλλα, γαροφάλλα, ποῦ φρόντισαν νὰ τὰ συνάξουν ἀποσπερίς, καὶ πηγαίνουν στὰ πηγάδια νὰ φέρουν «τ' ἀμίλητο τοῦ Μάη νερό».

Κι' ἐνῶ περίεργος τίς θωρεῖς στὸ δρόμο μὲ τὰ χρυσοῦφанта καὶ μεταξωτὰ φορέματα, μὲ τὰ χρυσὰ φλωριά καὶ στολίδια στὸ λαιμό, στὰ στήθη καὶ στ' αὐτιά τους, μὲ τὸ μαντήλι τεχνικὰ κι'

ιδιότη
παιχνιδιού

δλόχαρ' ἀπάνω στο κεφάλι και στις πλάτες ριγμένα και με το στα-
μνί το λουλουδοστολισμένο στον ώμο, θαρρείς πώς βρίσκεσαι σε
κανένα κόσμο ελότελα φανταστικό, σ' ένα κόσμο γεμάτο ποίηση
και μουσική.

Μά βλέποντας πάλι όλες αυτές τις όμορφες νησιωτοπούλες μας
χωρίς μιλιὰ νὰ φέρνουν «τ' ἀμίλητο του Μάη νερό» στα σπίτια τὰ
δικά τους ή στου ἀρραθωνιαστικού τους, εσες είναι ἀρραθωνιασμέ-
νες, θαρρείς πώς βρίσκεσαι στην τελετή κανενός μυστηρίου, που
μοιάζει τὰ παλιά «Ἐλευσίνα».

Μ' αὐτὸ τὸ χαριτωμένο νερό—που πρέπει πάντα νὰ εἶναι,
τρεχούμενο—πλένονται ὅλοι κι' ὅλες, μικροὶ και μεγάλοι. Ὑστερα
τοὺς δίνουν και γλύκισμα, γιὰ νὰ περάση γλυκὴς «σὰν τὸ μέλι» ὁ
Μάης. Ἐπειδὴ, λένε, αὐτὸς ὁ μῆνας ἔχει πολλές κακὲς ὥρες. Ἀπ'
αὐτὸ εἶναι και ἡ κατάρρα που λέν: «Ἡ ὥρα του Μάη νὰ σ' εὔρη».

Ἡ ἀρραθωνιασμένη κόρη, που φέρνει με χίλια δυὸ καρδιοχτύ-
πια τὸ πρωτομαγιάτικο νερό στῆς πεθερᾶς της τὸ σπίτι, γι' ἀντα-
μοιβὴ παίρνει τὸ «μπατουῦτσι» δηλαδή ἓνα ἢ πολλὰ χρυσᾶ φλωριά
περασμένα τεχνικὰ σὲ μεταξωτὴ κορδέλα ἢ σὲ χρυσοῦφαντη κλω-
στή. Ἀπ' αὐτὸ τὸ νερό θὰ πλυθῆ ὁ γαμπρός—ἀν δὲ λείπη σὲ τα-
ξίδι—κ' ἡ πεθερά, ὁ πεθερὸς κι' ὅλοι του σπιτιοῦ, που εὔχονται
στὴ νύφη «νὰ τὸ φέρη και στεφανωμένη και νὰ τῆς φέρουν κι'
αὐτῆς οἱ νύφες τῶν ἀδελφῶν της». Και με τὴ στάμνα ἀδεια, με
τὰ φλωριά στα στήθη και τὴ χαρὰ στην καρδιά, γυρίζει στο σπι-
τάκι της ἡ κοπέλα.

Νερό μαγιάτικο φέρνουν οἱ νύφες στῆς πεθερᾶς τους και τὸν
πρῶτο χρόνο του γάμου της, τὸν πρῶτο δηλαδή Μάη ὕστερ' ἀπὸ
τὰ στεφανώματά τους.

Καστελλορίζο

Μιχ. Γ. Πετρίδης

25.—ΣΥΝΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΠΟΡΑΣ

Στὴν Ἐπίδαυρο, όταν ἀποθερίσουν, ἀφίνουν σὲ μιὰν ἄκρη
του χωραφιοῦ ἀθέριστο ἓνα κομμάτι και ἔχουν τὸ συνήθιο νὰ
τὸ σταυρώνουν. Στέκονται στὶς τέσσερες ἄκρες του τετράγωνου

τέσσερες σταχολόχοι, άντρες, κ' εκείνος, που τὸ σταυρώνει πέντε. Ἔνας σταχολόγος ἀρχίζει καὶ κόβει πρῶτα μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὴ μίαν ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη καὶ πάει θερίζοντας στὴν ἄλλη, κ' ἔτσι οἱ θερισμένες ἀράδες εἶναι σὰν σταυρός. Αὐτὰ τὰ στάχια τὰ κάνουν ἕνα χερόβολο καὶ τὸ λένε σταυρό. Καὶ λένε πῶς εἶναι τοῦ ἀφεντικοῦ τὰ γένια, ἐπειδὴ, στὰν ἀρχίζουν τὸ θέρο ξουρίζονται καὶ κόβουν τὰ μαλιά τους· κι' ὅσο νὰ τελειώσουν δὲ ματαξουρίζονται. Μόνον ἅμα κόψουν τὸ σταυρό, δηλαδὴ τὰ γένια τοῦ ἀφεντικοῦ, τότε ξουρίζονται κι' αὐτοί.

Ὅταν κάμουν τὸ σταυρὸ οἱ ἄλλοι τέσσερες σταχολόγοι ἀρπάζουν ἔλοι μαζί τὸν ἀφεντικὸ καὶ τὸν σηκώνουν ψηλὰ φωνάζοντας : «τάξε! τάξε!» Κι' ὁ ἀφεντικὸς τάξει εἶτε μιὰ κόττα εἶτε κρασί, εἶτε ἄτι ἄλλο θέλει.

Ἐκείνη τὴ χεράδα λοιπόν, που κόψανε, τὴν πᾶνε στὸ σπίτι καὶ τὴν κρεμάνε σὲ μιὰ γωνιὰ ἢ στὸ κεντρί (τὸ μισοχώρι, τὸ μεσότοιχο) τοῦ σπιτιοῦ ἴσαμε τὴν παραμονὴ τοῦ Σταυροῦ. Τότε τίς 13 τοῦ Τρουγητῆ στουμπᾶνε τὴ χεράδα καὶ τὸ στόρι τὸ βάνουν σὲ μιὰ πετσέτα καὶ τὸ λένε μαζί βαγιούλι.

Τὸ πρῶτ' τοῦ Σταυροῦ κάθε μιὰ νοικοκυρὰ μὲ τὸ βαγιούλι τῆς σημαδεμένο γιὰ νὰ τὸ γνωρίζη ἀπὸ τῶν ἄλλωνῶν πάει στὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὸ βάνει μέσα σ' ἕνα πανέρι μπροστὰ στὸ Ἅγιο Βῆμα. Ἄμα τὸ εὐλογήσῃ ὁ παπᾶς, τὸ παίρνουν καὶ τὸ ἀνακατεύουν μὲ τὸ σπόρο. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα που θὰ σπείρουν κατόπι, βάνουν μέσα στὸ σακκὶ τὸ σπόρο κ' ἕνα ρόιδο ὀλάκερο καὶ πρῶτ'—πρῶτ', γιὰ νὰ μὴ κάμουν κακὸ συναπάντημα, πᾶνε στὸ χωράφι. Ζεύγουν τὰ βόιδια καὶ πρὶν ἀρχίσουν τὸ σπόρο παίρνουν τὸ ρόιδο καὶ τὸ χτυπᾶν ἐπάνω στὸ ὄνι τοῦ ἀλετριοῦ. Ὑστερα ἀνακατεύουν κάμποσα σπειριὰ ρόιδο μὲ τὸ σπόρο μέσα στὴν ποδιά τους καὶ τὸν πετᾶνε, λέγοντας : «καλὰ μπερκέτια!». Ἄμα ρίξουν μιὰ σπορά, δηλαδὴ ἕνα στρέμμα, κάθονται καὶ τρῶν τὸ ἄλλο ρόιδο κ' εὐχονται.

Ὅταν φύγη ὁ ζευγολάτης καὶ πάη στὸ χωράφι, ἡ νοικοκυρὰ τὸ παρατηράει ποῖος θὰ ἔρθῃ στὸ σπίτι ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ τὸν καλοκαρτεράει. Κόβει ρόιδο, τοῦ δίνει μαζί μὲ σταφίδες καὶ στραγάλια κ' ἐκεῖνος εὐχεται καὶ λέει : «χρόνια πολλά, καλὰ μπερκέτια, χίλια κουδέλια ἢ χίλια μόδια».

Τὴν ἴδια ἡμέρα, που βγαίνουν σπόρο, δὲ δίνουν τίποτε ἔξω

ἀπὸ τὸ σπίτι· κι' ὅσο νὰ τελειώσουν πάλι στὸ σπόρο δὲ δίνουν φωτιά ἔξω, ἐπειδὴ, λέει, τὸ στᾶρι βγάνει **δαυλίτη**. Αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ συνήθια ποὺ τὰ ἔχουν ὅλο τὸν καιρὸ.

Δ. Εὐαγγελίδης.

26.—ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΕΝΟΣ

(Τὰ ἔβγα τοῦ Μαρτίου, μέρα χαρὰ Θεοῦ, κι' ὁ Καπετάνιος τῶν Κλεφτῶν κλεισμένος κάθεται μέσα στὸ σπίτι. Κανένα λόγος, ἀνάγκασμα κανένα δὲν εἶν' ἄξιο νὰ τὸν κάμη ν' ἀφήσῃ τὴ γωνιά. Ἐλυωσε ἀπὸ τὴν κλεισοῦρα τοῦ χειμῶνα, μαύρισε ἀπ' τὴν καπνιά, σὰν γύφτος τρεμουλιάρης ἔμοιασε ζῶντας ἀπάνω στὴ φωτιά ἕνα χειμῶνα ὀλάκαιρον. Αὐτὸς ποὺ δέκα χρόνια πέρασε μακριὰ ἀπὸ κάθε σκέπη, ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ἄφησε τὰ κλέφτικα λιμέρια, τῶν βουῶν τὰ ξέσκαπα παλάτια, κ' ἦρθε καὶ προσκύνησε τὸν Τοῦρκο, ὁ Κλέφτης ὁ ἀπροσκύνητος ὡς τότε, δέκα χρόνια ὀλάκερα, κλείστηκε ἀπὸ τὴ μέρα κείνη, μανταλώθηκε, ἦλιο, οὐρανὸ δὲν εἶδε! Μίσησε τ' ἀγέρι, τὸ σταλμένο ἀπ' τὰ βουνά, σιχάθηκε τὴ μυρουδιά τοῦ ἐλάτου, ποὺ ἀνασταίνει, κι' ἀκόμα τῶν βουῶν τὴν ὀμορφιά ἀποστράφηκε, τὴ ζωγραφισμένη, ἀσάλευτη κ' αἰώνια, ἀντίκρου ἀπὸ τὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ του, ἀπόμακρη!

Σκυφτὸς στὸ παραγῶνι, κάθεται καὶ δὲ μιλεῖ, μερόνυχτο. Στὸ πλάγι του, γονατιστὴ μπρὸς στὸ σεντουκι, ψάχνει τάχα ἢ Καπετάνισσα κάτι νὰ βρῇ. Ψάχνει, ἐνῶ τὸν κρυφοδλέπει, καὶ τοῦ μιλεῖ γλυκὰ καὶ ταπεινά, σὰν νὰ χαϊδεύῃ ἕνα παιδάκι.

— Σήκω, πιά, Καπετάνιε μου, μαράζωσες κλεισμένος πέντε μῆνες ἀσειστος, ἀστόλιστος μέσα στὸ σπίτι! Τί ζωὴ εἶν' αὐτὴ; Ἀρρώστησε ἡ ψυχὴ σου πιά καὶ τὸ κορμί ἀπὸ τὴ φυλακὴ. Κάνεις σὰν νὰ κρατῆς τὸ θάνατο κανενὸς ἀκριβοῦ σου. Μίσησες τὴ μέρα τοῦ Θεοῦ! Τὸν ἦλιο, ποῦναι τόσο ὀμορφος, κάνεις σὰν νὰ τὸν ντράπηκες. Ἐβγα νὰ τὸν ἴδῃς, ἦρθε τὸ καλοκαίρι! Ὁ κόσμος εἶναι τόσο ὀμορφος σὰν ἐκκλησιά! Κ' εἶναι σὰν προσευχὴ νὰ τονὲ χαίρεται κανεὶς!

Σκληρὰ τώρα ὁ Κλέφτης ἀποκρίνεται.

Μαύρη εἶν' ἡ ματιά του κ' ἡ ὄψη του τρελλή.

— Ωρή γυναίκα, θά στο πῶ ! Ἄμχ ζυγώνη αὐτὴ ἡ μαγκού-
φαινα ἢ Ἄνοιξη, μὲ πιάνει ἕνα κακό. Γυρεύω τὰ βουνά ! Τ' ἄγια
τὰ θεμέλια ! Τ' ἄσυλα βουνά ! Τούρκους νὰ φάω θέλω... Τ' ἄρ-
ματά μου μὲ καλοῦν, κ' ἐγὼ τὰ μάχομαι. Φομᾶμαι γιὰ σένα,
μαύρη ! Νὰ βγῶ, ν' ἀνατρέψω τὰ βουνά, εἰν' ἕνας πόνος ποῦ
δὲ ματαγίνηκε... Σήκω καὶ φεύγα ! Μὴ μὲ παρακαλῆς καὶ
τίποτα μὴ μοῦ θυμίξης. Κοίτα μὴ χαθῆς !

Ἦξι ἀπὸ τὸ σπίτι κάθεται καὶ σιγοκλαίει ἡ ἄμοιρη γυναίκα.
Καὶ μέσα ἀκούγεται βαρὺ σὰ μοιρολόγι τὸ τραγούδι, τὸ λεβέντικο
καὶ τ' ἀλαφρό, ποῦ λέει γιὰ τὰ βουνά.

Νυχτώνει. Μπαίνει ἀπαλὰ στοῦ σπίτι ἡ καπετάνισσα. Μαν-
τεύει τώρα τί τὴν καρτερεῖ. Ἄπὸ τὸν τοῖχο λείπουν τ' ἄρματα,
τὰ κρεμασμένα ἀντίκρυ ἀπὸ τὴν πόρτα. Ὁ Κλέφτης καθισμέ-
νος πάντα στὴ γωνιά. μὰ τώρα καὶ τὴν καπὸτα του φορεῖ. Καὶ
σηκώνεται ἤσυχα καὶ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι. Μὲς στοῦ σκοτάδι,
ἀθώρητος, παίρνει τὸν ἀνήφορο τὸ μονοπάτι. Ἄθόρυθα ἡ γυναίκα
κλείνει τὴν πόρτα κ' ἀκολουθεῖ σὰν ἴσκιος πίσω του, ἀπὸ μα-
κριά. Ἔτσι ὄλη τὴ νύχτα βάδιασαν. Κι' ἄμα μὲ τὴν αὐγή, ὁ
ἥλιος σκάζοντας χτύπησε τίς θεόρατες κορφές ἀπάνω, ἄστραψε
τὸ πρόσωπο τοῦ Κλέφτη, τὸ νεκρόχλωμο. Ἄπλωσε πλατιά τὸ
χέρι κ' εἶπε·

— Γειά σας, ὦρὲ βουνά !

Κι' ἀκολούθησε τὸ δρόμο του.)

Γιάννης Βλαχογιάννης.

27.—Η ΓΥΝΑΙΚΑ

Ἕνας ἄγουρος ἀπὸ τὸ Σέχι ἀπεφάσισε νὰ πάρη γυναίκα.
Μὰ ἤθελε τίμια καὶ καλὴ, σὰν τίμιος καὶ καλὸς ποῦ ἦταν κ' ἄυτός.
Τὸ γύρισε ἀποδῶ, τὸ γύρισε ἀποκεῖ, σκέφτηκε τὸ γέρο
Μήτηρο Γκιζιώτη, ποῦ εἶχε δυὸ θυγατέρες. Καλός, σοῦ λέει, ὁ
πατέρας, καλὰ θὰ εἶναι καὶ τὰ παιδιὰ. Κινάει μιὰ σκόλη καὶ
προσκυνάει τὸ γέροντα καὶ τοῦ λέγει τὸ σκοπὸ του.

— Σὰν εἰν' ἀπὸ τὸ Θεό, παιδί μου. θὰ γένη· τοῦ ἀπαντᾷ
ἐκεῖνος. Δυὸ θυγατέρες ἔχω γιὰ τὴ μιὰ θέλω ἕκατὸ φλωριά,
γιὰ τὴν ἄλλη δίνω ἕκατὸ φλωριά.

Ὁ ἄγουρος ἔμεινε συλλογισμένος.

— Νὰ σκεφτῶ εἶπε.

— Σκέψου.

Ἐσκέφθηκε πολὺ τὰ πέντα δὶβουλος ἔμεινε. Κινάει καὶ πάει σ' ἕναν πατρικὸ τοῦ φίλου στὰ Φάραλα νὰ πάρῃ γνώμη.

— Ἦρθα νὰ σοῦ πῆς τὴ γνώμη σου, τοῦ λέει. Θέλησα νὰ πάρω γυναῖκα· γύρεψα μιὰ ἀπὸ τίς θυγατέρες τοῦ γέρο Μήτρου Γκιζιώτη, μὰ μοῦδωκαν ἀπόκριση πὼς στή μιὰ δίνει ἑκατὸ φλωριά. Τί νὰ κάμω ;

— Τίποτα νὰ μὴν κάμης, τοῦ λέει ἐκεῖνος, παρὰ νὰ κινήσης νὰ πᾶς στὴν Καρδίτσα, νὰ πάρῃς γνώμη ἀπὸ τὸν ἀδερφὸ μου τὸ μεγαλύτερο.

Μιὰ καὶ δυὸ πάει στὴν Καρδίτσα. Ρωτῶντας ἀποδῶ, ρωτῶντας ἀποκεῖ, βρίσκει τὸν ἀδερφὸ τοῦ φίλου του, τὸ Φώτη. Ὁ Φώτης τοῦ φάνηκε μικρότερος ἀπὸ τὸ Γιώργη, μὰ δὲν εἶπε τίποτα. Μπορεῖ νὰχῶ λάθος, σοῦ λέει,

— Τὸ καὶ τό, λέει στὸ Φώτη. Πῆγα στὸν ἀδερφὸ σου καὶ μὲ στέλνει σὲ σένα. Τί νὰ κάμω ;

— Τίποτα νὰ μὴν κάμης τοῦ λέει κ' ἐκεῖνος παρὰ νὰ κινήσης νὰ πᾶς στὰ Τρίκαλα, νὰ πάρῃς γνώμη ἀπὸ τὸν ἀδερφὸ μου τὸν πιὸ μεγαλύτερο.

Κινάει ὁ ἄγουρος καὶ πάει στὰ Τρίκαλα. Ρωτῶντας ἀποδῶ, ρωτῶντας ἀποκεῖ, βρίσκει τὸν ἀδερφὸ τοῦ φίλου του, τὸν Πάνο. Ὁ Πάνος τοῦ φάνηκε μικρότερος κ' ἀπὸ τὸ Φώτη κ' ἀπὸ τὸ Γιώργο, μὰ δὲν εἶπε λέξη.

— Τὸ καὶ τό, λέει στὸν Πάνο. Τί νὰ κάμω ;

— Εὐκόλο πρᾶμα γύρεψες, εἶπεν ἐκεῖνος· πᾶμε ἀπάνω στὸν ὄντᾶ καὶ θὰ σοῦ πῶ.

Πῆγαν ἀπάνω στὸν ὄντᾶ, στρώθηκαν σταυροπόδι στὸ πεῦκι· ἡ γυναῖκα τοῦ Πάνου ἔφερε τσίπουρο νὰ τοὺς κεράσῃ, ἔφερε κ' ἕνα πεπόνι γιὰ σαλατικὸ.

— Τί πεπόνι εἶν' τοῦτο, ὁρὲ γυναῖκα ! λέει ὁ Πάνος θυμωμένος· φέρε μας ἄλλο.

Πῆγε κ' ἦρθε ἡ γυναῖκα, ἔφεραν ἄλλο.

— Δὲν εἶν' καλὸ, καημένη ! εἶπε ὁ Πάνος· φέρε μας ἄλλο.

Ἔτσι τὴν παιδεψε κάμποση ὥρα. Ἐκεῖνὴ τόπαιρνε τὸ πεπόνι κ' ἔφερνε ἄλλο, μὰ κανένα δὲν ἄρρεσε τοῦ ἀντρός της. Στὸ τέλος

κράτισε ένα κ' έδιωξε τήν γυναίκα του.

— Σάν πόσα πεπόνια λές πώς έχω στο κελάρι; ρωτάει τόν άγουρο.

— Ξέρω κ' έγώ; δυδ- τρία φορτώματα.

— Ένα μοναχά. Μά ιδές τί γυναίκα τήν έχω! πήγε κι' ήρθε είκοσι- τριάντα βολές κι' άχνα δέν έδγαλε νά με δυσαρεστήση. Τ' αδέρφια μου σοϋ είπαν πώς είναι μικρότερα μου, κι' αλήθεια είναι μικρότερα μου. Μά για νάχουν δύσκολες γυναίκες γεράσανε γλήγορα: έγώ για νάχω καλή στέκω πάντα νιός. Πήγγαινε, δόσε έκατό φλωριά και πάρε καλή γυναίκα νά σοϋ κυβερνάη τό σπίτι.

Τρέχει ο άγουρος στο Σέχι, βρίσκει τό γέρο Μητρο Γκιζιώτη.

— Πάρε τά φλωριά και δός μου τή γυναίκα με τήν ευχή σου, του λέει: μά άφησε και μένα δέκα νά κάμω τούς γάμους.

— Πάρ' τά δέκα φλωριά, πάρ' και τή γυναίκα με τήν ευχή μου: λέει ο γέρος.

Πήρε τή γυναίκα ο άγουρος, έκαμε τούς γάμους, έφαγε τά φλωριά: σέ δέκα ήμέρες έμεινε άπένταρος. Κάθεται και συλλογιέται πώς θα γυρίση τό σπίτι του. Τόν είδε ή γυναίκα του στενοχωρημένον: τ'οφερνε άποδῶ, τ'οφερνε άποκει νά τόν ρωτήση, μά ντρέπονταν: δέκα μερώνε νύφη! σοϋ λέει. Τέλος παίρνει άπόφαση, πάει και τόν προσκυνάει.

— Με τ' όρισμούς σου, άντρα μου, και κάτι νά σέ ρωτήσω, του λέει. Τ' έχεις κ' εισαι συλλογισμένος; τ'άδωκες όλα τά φλωριά του γέρου;

— Όλα.

— Και δέν έχουμε νά πορέψουμε;

— Λεφτό τσακισμένο.

— Έγώ νά σοϋ δώσω.

Βγάνει και του δίνει μιá στάμπα.

— Νά έτούτη τή στάμπα νά πās στ' Άμπελάκι νά τήν πουλήσης: έτσι έδινα και του πατέρα μου. Αν δέ σοϋ δώκουν δικήσια γρόσια νά μήν τή δώκης.

— Οϋτ' έκατόν πενήντα;

— Οϋτε διακόσια σωστά.

— Καλά.

Κινάει εκείνος και πάει στ' Ἀμπελάκια. Τότε τ' Ἀμπελάκια ἦταν μεγαλύτερα κι' ἀπὸ τὴ Λάρισα. Δείχνει στὸν ἔμπορο τὴ στάμπα· ἐκεῖνος τὴ βρίσκει καλή.

— Πόσο τὴν πουλᾶς ;

— Διακόσια γρόσια.

— Νὰ σοῦ δώκω ἑκατό. . . ἑκατονπενήντα. . . ἑκατονογδόντα ;

— Ὅχι διακόσια μοῦ εἶπε ἡ γυναῖκα μου.

— Νά, διακόσια. Μὰ δὲ μοῦ λές, ὅ,τι σοῦ εἶπῃ ἡ γυναῖκα σου θὰ κάνης ;

— Ὅ,τι θέλω γώ, λέει ἐκεῖνος θυμωμένος, ὅχι ὅ,τι μοῦ εἶπῃ ἡ γυναῖκα μου.

— Μὰ τώρα στὴ στάμπα. . .

— Στὴ στάμπα εἶναι ἄλλο· μὰ ὅ,τι θέλω γώ κάνω.

— Καί τὸ δέχεται ἡ γυναῖκα σου ;

— Τὸ δέχεται.

— Ἔλα νὰ βάλουμε στοίχημα.

— Τί στοίχημα ;

— Πῆρες τώρα διακόσια γρόσια· νὰ τὰ ξοδέψης ὅλα στὰ λο-
βότερα πράγματα, νὰ πάρης, κι' ἐμᾶς μουσφιρέους, κι' ἅμα εἶπῃ
«καλὰ ἔκαμες» νὰ μοῦ παίρνης τό μαγαζί.

— Ναί.

— Ἀλλιῶς νὰ σοῦ παίρνω τὴ γυναῖκα.

— Ναί.

— Ἀρχίνα ἀπὸ τώρα.

Βγαίνει ὁ ἄγουρος στὴν ἀγορά, βλέπει ἕν' ἄλογο.

— Πόσο θές στ' ἄλογο ;

— Διακόσια γρόσια.

— Πάρ' τα.

Καβαλάει τ' ἄλογο.

— Πᾶμε, λέει στοὺς ξένους του. Βγαίνουν παρόξω, φτάνουν
στὴ Λάρισα, ἀπαντοῦν ἕνα μὲ τὸ γομάρι του.

— Ρὲ μὲ τὸ γομάρι, λέει ὁ ἄγουρος· μοῦ τὸ δίνεις νὰ σοῦ
δώκω τ' ἄλογο ;

— Πάρ' το.

Δίνει τ' ἄλογο, παίρνει τὸ γομάρι. Πᾶνε παρακάτω ἀπαν-
τοῦν μιὰ γυναῖκα ποὺ εἶχε τρία γαλιά. Δίνει τὸ γομάρι ὁ ἄγου-

φος παίρνει τὰ γαλιά. Τραβούν, φτάνουν μὲ τὸ ἡλιόγευμα στὸ Σέχι.

— Ἔλα γυναῖκα κ' ἔχουμε ξένους ἀπόψε· φωνάζει στὴ γυναῖκα του καὶ τίς δίνει τὰ γαλιά.

— Πούλησες τὴ στάμπα;

— Τὴν πούλησα.

— Κοπιάστε στὸν ὄντᾶ κ' ἐγὼ ἐτοιμάζω.

Ἀνέβηκαν ἐκεῖνοι στὸν ὄντᾶ. Ἡ γυναῖκα ἔσφαξε τὰ γαλιά, τὰ ἐτόιμασε, ἔστρωσε τὸ σοφρὰ καὶ κάλεσε τοὺς ξένους νὰ κηθήσουν. Ἐκεῖ πού τρώγανε γυρίζει ὁ ἔμπορος καὶ λέει τῆς γυναίκας:

— Ξέρεις τί σοῦφτιασε ὁ ἄντρας σου;

— Σὰν τί;

— Πούλησε τὴ στάμπα διακόσια γρόσια.

— Καλὰ καμὲ. τόσο τοῦ εἶπα.

— Καλὰ, μὰ τᾶδωκε ὄλα καὶ πῆρε ἄλογο.

— Πάλι καλὰ· πὼς νᾶρθη πεζὸς ἀπ' τὰ Ἀμπελάκια;

— Μὰ δὲν εἶν' αὐτὸ μονάχα· ἔδωκε τ' ἄλογο καὶ πῆρε γομάρι.

— Καλὰ κ' ἄγια· τί νὰ κάμη, σοῦ λέει, τ' ἄλογο στὸ χωριό· καλύτερα τὸ γομάρι, πού κάνει ὄλες τίς δουλιές καὶ ζῆ ὅπως κι ὅπως.

— Μὰ πού ἔδωκε στὸ τέλος τὸ γομάρι γιὰ νὰ πάρη τρία γαλιά; λέει ὁ ἔμπορος ἀγαναχτισμένος ἀπὸ τὴν καλοσύνη της.

— Τί νὰ κάμη; Σὰν εἶδε καὶ τοῦ κολλήσατε νὰ σᾶς πάρη μουςαφρέους, τὸ γομάρι τί τὸ ἤθελε; Γομάρι θὰ τρώγατε;

— Ἄιντε μωρέ! ἔχασα! λέει ὁ ἔμπορος τραβώντας τὰ γένια του.

Κ' ἐπῆρε ὁ ἄγουρος τὸ μαγαζὶ μὲ τὴν ἄξια τῆς γυναίκας του κ' ἔμεινε ὁ ἔμπορος ἀπένταρος.

A. Καρκαβίτσας

28.— Ο ΒΛΑΧΟΣ ΚΙ' Ο ΡΑΦΤΗΣ

Ἐνας κάποτε ἦταν βλάχος. Φύλαγε καμιὰ τριανταριά πρόβατα πάνω στὶς ράχες. Τὸν δούλευε τὸ κρῦο, ἡ βροχὴ κι ὄλα τ' ἄλλα κακὰ ὅσα τραβῶν οἱ τσοπαναρεοὶ.

— Τι τραβάμε, έμεις οι μαυροι βλάχοι! Έλεγε από καιρό σε καιρό.

— Μιὰ μέρα πέρασε ένας ράφτης από τή ράχη, πού φύλασε ο βλάχος τὰ πρόβατα. Χαιρέτησε και στάθηκε λίγο.

— Ωρέ, ράφτης είσαι; του λέει ο τσοπάνης.

— Ναί, είπε.

— Γλέπεις τί τραβάμε έμεις οι βλάχοι;

— Ούλοι μας τὰ ίδια τραβάμε!

— Κάνουμε μιὰ δουλειά; λέει ο ράφτης. Νά γένης εσύ ράφτης και γώ νά πάρω τὰ πρόβατα; Πάρε σὺ τήν πήχη μου και τὰ ψαλίδια!

— Τὸ κάνουμε, λέει ο βλάχος. Ἐγὼ καλύτερα θὰ περνάω, ἀπὸ τσοπάνης! θὰ κάθουμαι παραφωτιὰ και θὰ ράφτω· θὰ τρώω τὸ καλὸ μου τὸ φαί μέσα στὴ ζέστα μου!...

Ἔτσι ἔκαμαν ἄλλαξαν. Ὁ ράφτης πήρε τὰ πρόβατα, ο βλάχος τὰ ψαλίδια και τήν πήχη.

— Τώρα νά με μάθης πὼς θὰ κόβω και πὼς θὰ ράβω! του λέει ο βλάχος του ράφτη.

— Πρῶτα θὰ μετράς, ὕστερα θὰ κόβης κι' ἄλλο τελευταία· θὰ ράβης και θὰ σιδερώνης, λέει, ο ράφτης.

Ἐχώρισαν ἔπειτα. Ὁ ράφτης πού είχε τὸ μυαλό του, πήρε τὰ πρόβατα και τὰ πούλησε. Πήρε μπόλικά χρήματα κι' ἀγόρασε ἄλλα ἐργαλεῖα γιὰ τήν τέχνη του. Γύριζε μέσα στὰ χωριά κ' ἔβγανε παράδες, ὅπως και πρωτύτερα.

Ὁ βλάχος πήρε τὸ σακκουλι με τὰ ἐργαλεῖα στὸν ὦμο και πήγε σὲ κάποιον χωριὸ γιὰ νάβρῃ δουλειά. Καθὼς διάβαινε σ' ἕνα σοκάκι τὸν εἶδε μιὰ γυναίκα και τοῦ φώναξε:

— Ωρέ, ράφτη, ἔρχεσαι νά μου ράψης ἕνα σεγγούνη;

— Ἐρχομαι, λέει ἐκεῖός.

Πήγε ἐκεῖ, ἔπιασε παραφωτούλα, και στρώθηκε κάτω. Τόφεραν τὸ σκουτι γιὰ νά ράψῃ.

Τραβάει με τὸ ψαλίδι και τὸ κόβει λωρίδες λωρίδες, μάνες μέτρησε κ' ὕστερα τόρραψε.

Τώρα κατέλαβε τί ἔπαθε! Πὼς δὲ γίνεται ράφτης ἔτσι στὰ καλά καθούμενα ο καθένας! Τότε παίρνει κι' αὐτὸς κάμποσα ξύλα και τὰ ἔστησε ὀρθά. Τὰ σκέπασε με γούιες ἀπὸ σκουτί, τίς ἔρριψε καὶ πάνω κ' ἔφτιασε ἕνα εἶδος σάν λύκο. Τὸ λύκο

είχε στο νοῦ του! αὐτὸν ἔβλεπε κάθε μέρα κει πάνω στὸ βουνό,
ποὺ φύλαε τὰ πρόβατα!

Κάποτε μπαίνει ἡ νοικοκυρὰ μέσα γιὰ νὰ τοῦ φέρη φαί, νὰ
φάη τηράει. . . τί νὰ ἰδῆ! λύκος!

— Τί ἔφτιανες αὐτοῦ, μάστορα; τοῦ λέει· σεγγούνα ἢ λύκο;

— Λύκο ἔρτιασα εἶπε ἐκεῖός· νὰ φάη ἐμένα πρώτα ποὺ ἀπα-
ράτησα τὰ πρόβατά μου καὶ σεργανάω, κ' ὕστερα ἐσένα ποὺ με
διάλεξες γιὰ ράφτη!

Αὐτὰ ἔγιναν. Ἐχασε τὰ πρόβατα ὁ βλάχος κ' ἔλα του τὰ καλά,
γιὰ νὰ θέλῃ νὰ γίνῃ ράφτης.

Δημ. Λουκόπουλος

29.—ΦΩΝΗ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

(Ἀπρίλης καὶ πασκαλόγιορτα καὶ μιὰν ἀνοιξὴ γλυκιὰ καὶ ψιλό-
βροχῆ, ποὺ δὲ θυμοῦμαι παρόμοια.

Εἴχαμε τὰ πρόβατα προσωρινὰ στὴν Ἀρακαντέλλα, μιὰ ἄμορφῃ
καὶ ψηλὴ ράχη, ἀντίκρυ στὸ χωριό μου καὶ περιμέναμε νὰ περά-
σουν τὰ κοπάδια τοῦ Ντίου Ραμούση, νὰ τὰ σμίξουμε καὶ νὰ τρα-
βήξουμε γιὰ τὰ ξεκαλοκαιριὰ τῆς Ροδόβολης.

Εἶχα πάει νωρὶς στὸν ἀρμεγῶνα καὶ περίμενα τὰ γαλάρια νὰ
τ' ἀρμῆξουμε καὶ νὰ πάρω τὸ γάλα γιὰ τὸ σπιτί, γιατί τὸ ἤθελε ἡ
μάννα μου ἄλλο γιὰ βούτυρο κ' ἄλλο γιὰ ξυνόγαλο.

Τὰ γαλάρια βοσκοῦσαν ἀκόμα κάτω ἀπὸ τὰ Λύδια, ὡς τὴν
Παναγία, κ' οἱ πιστικοὶ δὲ φαίνονταν, ἂν καὶ κόντευε ἡ ὥρα τοῦ
ἀρμεγμοῦ.

Κάτω, μακριὰ στὸ βάθος τῆς κοιλάδος κυλοῦσε τὸν κατήφορο
τὰ γαλανὰ νερά του ὁ μεγάλος ποταμὸς τοῦ τόπου μας, ὁ Καλαμάς,
κ' ἔδινε ζωὴ σ' ἄλλην ἐκεῖνη τὴν πλούσια εἰκόνα ἀπὸ κάμπους καὶ
βουνά, ἀπὸ ράχες καὶ πλαγιές, ἀπὸ λόγγα καὶ χωριά, ἀπὸ κοπά-
δια καὶ λακκιές, ποὺ στέκονταν γύρα-γύρα.

Ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ τὰ γαλάρια δὲ συμμαζεύονταν καὶ οἱ πι-
στικοὶ δὲ φαίνονταν. . .

Σὲ λίγο φάνηκε ἕνας πιστικὸς πῶδγαῖνε ἀπὸ τὴ λακκιὰ, πίσω
ἀπὸ τὴν Ἀρακαντέλλα.

— Τί γενήκατε σήμερα;

Τοῦ φώναξα.

— Τί νά γένουμε; μοῦ ἀπολογήθηκε ξέκαρδα· χάσαμε τὸ Σιοῦτο - Κάλεσιο!

Μοῦ φάνηκε πὼς με χτύπησε ἀστραπή.

Ὁ Σιοῦτο - Κάλεσιος χαμένος; Χάνεται ποτὲ τὸ πρῶτο κριάρι, ποῦ σέρνει πίσω του ὄλο τὸ κοπάδι, ὁ δεῦτερος πιστικός τοῦ κατέρα μου; Βέβαια κάποιος θὰ τὸν ἔκλεψε! Κι' ἂν τὸν ἔκλεψαν γιὰ ἔχος, θὰ τὸ ἔκλαψαν ἀπὸ μακρυά, ἂν γιὰ φαγί, τώρα θὰ μαγερεύεται. Δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἐλπίδα νὰ ξαναβρεθῆ ὁ Σιοῦτο - Κάλεσιος.

Αὐτὰ ἔλεγα μέσα μου κι' ἀνέβηκαν τὰ δάκρυα στὰ μάτια μου.

Τὸν ἀγαποῦσα τόσο πολὺ τὸ Σιοῦτο - Κάλεσιο, ποῦ νόμισα ἐκείνη τῇ στιγμῇ, ἔτι εἶχα χάσει ὄχι μονάχα αὐτόν, ἀλλ' ὀλάκερα τὸ κοπάδι! γιὰτὶ ὁ Σιοῦτο - Κάλεσιος ἦταν ἡ δόξα τοῦ κοπαδιοῦ μου, τὸ καμάρι τὸ δικέμου κι' ὄλων τῶν πιστικῶν μου.

Σὲ λίγο ἔφτασε ἐπάνω ὁ πιστικός περίλυπος.

Χάθησαν ἀπὸ τὰ μάτια μου ὄλα τ' ἀνοιξιὰτικα κάλλη τοῦ Ἀπριλιοῦ κι' ἄρχισε νὰ βασιλεύῃ μαῦρος χειμῶνας μέσα στὴν καρδιά μου.

— Τί λές, ὦρέ; τοῦ εἶπα, γιὰ τὸ Σιοῦτο μας;

— Τί νά εἰπῶ; Μοῦ ἀπολογήθηκε λυπημένα. Τί μπορῶ νὰ εἰπῶ; Ἄλλο, ποῦ μᾶς τὸν ἔκλεψαν;

Ἐρριξα ἐκείνη τῇ στιγμῇ τὰ μάτια μου πρὸς τὸ κοπάδι ποῦ βροσκοῦσε κάτω στὰ Λύθια, καὶ τὸ εἶδα ξεσοκισμένο ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σὰν νὰ εἶχαν μπῆ σαράντα λύκοι καὶ τὸ σκόρπισαν!

Μὲ πῆραν τὰ δάκρυα οὐάρνα κι' ἄρχισα νὰ κλαίω. σὰν μικρὰ παιδί, ἂν κ' ἤμουν δέκα ἐφτά χρονῶν καλλιχάρι τότε.

— Τί εἶν' αὐτά; Μοῦ εἶπε ὁ πιστικός, Δὲν ντρέπεσαι; Τί; θὰ χαθοῦμε γιὰ ἓνα κριάρ'; Τὰ κοπάδια σου νᾶν καλά!

— Τέτοιο κριάρι! Τοῦ εἶπα γῶ. Ποῦ θὰ βροῦμε τέτοιο κριάρι;

— Ἀχαούχαααα! Ξεφώνησε ὁ πιστικός θέλοντας νὰ με παρηγορήσῃ. Γιὰ ἓνα παλιοκρίαρο κάνεις ἔτσι; Τὸ μοναστήρι νᾶν καλά κι' ἀπὸ καλογέρους! Τὸ κοπάδι σου νᾶν καλά! . . . Ἐσεῖς νάσαστε καλά, οἱ νοικοκυραῖοι, καὶ κριάρια καὶ τραγιά, καὶ βιὰ ἔσο θέλεις!

Ἄλλ' ἔτι κι' ἂν μούλεγε ὁ πιστικὸς, δὲ μποροῦσε νὰ μού μαλακώσῃ ἢ νὰ μού μικρύνῃ τὸν πόνο μου καὶ τὴν ἐντύπωσή μου ἀπὸ τὸ χαμὸ τοῦ σημαδικοῦ κριαριοῦ μου, πού στόλιζε τὰ κοπάδια μου, σὰν τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ.

Σὲ λίγο ἄρχισαν νὰ φαίνονται ἕνας—ἕνας ὄλοι οἱ πιστικοί, κι' ἄλλοι ἔμειναν μὲ τὰ στέρφα καὶ μὲ τ' ἀργοζύγουρα, κι' ἄλλοι σύμμασαν τὰ γαλάρια καὶ τὰ καντάριασαν γιὰ τὸν ἀρμεγῶνα. Ἐνῶ πρὶν μὲ τὸ Σιοῦτο - Κάλεσιο ἔρχονταν τὰ γαλάρια, τὸ πολὺ σ' ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀπὸ τὰ Λύβια στὸν ἀρμεγῶνα, ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔκαναν μιὰ ὥρα ἀκέρια. Αὐτὸ θὰ πῆ τί ἀξίζει νάχη, συρτάρι τὸ κοπάδι σου, καὶ μάλιστα σὰν τὸν καημένο τὸ Σιοῦτο - Κάλεσιο! Ἦταν ζωγραφισμένη ἡ λύπη στὸ πρόσωπο τῶν πιστικῶν καὶ τὸ κοπάδι φαίνονταν σὰν ὄρφανό, ὅταν ἦρθαν κι' αὐτοὶ κι' αὐτὸ στὸν ἀρμεγῶνα. Μοῦ φαινόταν ὅτι ὄλο ἐκείνο τὸ κοπάδι, πού ἀνέβηκε ἐκεῖ ἀπάνω, μοῦ ζητοῦσε τὸ Σιοῦτο Κάλεσιο. Μοῦ φαινόταν πῶς ἀκουγα νὰ μού λέῃ :

— Νὰ βρῆς τὸ Σιοῦτο μας!

Δὲ μποροῦσα πιά νὰ βαστάξω καὶ ξέσπασα στὰ κλάματα, καὶ μοῦ ξανάειπε ὁ ἀρχιπιστικὸς :

— Τί εἶν' αὐτὰ ἀπὸ σένα; Ντροπὴ νὰ κάνῃς ἔτσι! Δὲ χροταίνει τὸ μάτι σου ἀπὸ τόσα πρόβατα; Συλλογίστου ὅτι εἶναι τόσοι ἀνθρώποι, πού δὲν ἔχουν οὔτε ἕνα ζωντανό!

Τὰ λογικὰ τὰ λόγια τοῦ ἀρχιπιστικοῦ μας ἄρχισα νὰ δουλεύουν μέσα μου, σὰν δραστήριο γιαιτρικό.

Δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμα τ' ἄρμεγμα, ὅταν εἶδα ν' ἄρχεται ἕνα σύννεφο πέρα ἀπὸ τὴ Βαλαώρα κατ' ἀπάνω μας, σὰν φοβερὸς δράκοντας, καὶ μᾶς ἔκρυψε τὸν ἥλιο. Μιὰ δυνατὴ ἀστραπή ψηλά στὸ βραχοκέφαλο τῆς Βαλαώρας ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς μάχης, πού ἄρχισε ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς. Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια — ἀνάργια χοντρὲς σταλαματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσῃ καμιά ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιὰ μιση ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ.

Ὅταν τέλειωσε τ' ἄρμεγμα, εἶπε ὁ ἀρχιπιστικὸς :

— Βάλτε τὰ πρόβατα στὴν πλαγιὰ καὶ μὴν φοβόσαστε τὴ βροχὴ, γιατί δὲ θὰ περάσῃ δῶθε ἀπὸ τὴν ποταμὸ.

Ἐκεῖ ποῦ εἰτοιμάζαμε τὸ γάλα γιὰ τὸ σπίτι, μιὰ φωνή, ἀλλὰ τί φωνή; φωνάρα! σὺν νᾶδβαινε ἀπὸ στόμα σαραντάπηχο κατέβαινε ἀπὸ τὰ σύννεφα· κ' ἔλεγε ἡ φωνή;

— «Τέτοιο κριάρι δὲν ἔχει πουθενά ὀλόγυρα, οὔτε θὰ τοὺς πάη ὁ νοῦς, πῶς εἶναι ἐδῶ στὸ δικό μας τὸ κοπάδι. Αὐτοὶ θὰ τὸ γυρεύουν ἐκεῖ γύρα καὶ δὲ θὰ ριχτοῦν δῶθε! Ἄς εἶναι καλὰ ὁ Καλαμᾶς, ποῦ μᾶς χωρίζει! Χαχαχαχά.

— Κ' ἡ φωνή ἔπαψε;

Ξαφνίστηκα, κοίταξα καλὰ — καλὰ τὸν οὐρανό. Ξαφνίστηκαν καὶ οἱ ἄλλοι, ποῦ ἄδειαζαν τὸ γάλα γιὰ τὸ σπίτι. Μὲ κοίταζαν οἱ πιστικοὶ κ' οἱ ὑπηρέτες καὶ τοὺς κοίταξα κ' ἐγώ, χωρὶς νὰ ξέρομε πῶς νὰ ἐξηγήσουμε τὴν ἑμιλία τῆ μεγαλόφωνη καὶ τὴν παράξενη, ποῦ κατέβαινε ἀπάνω ἀπὸ τὰ σύννεφα· ὁ ἀρχιπιστικὸς ὅμως, ποῦ ἦταν πολύπειρος σ' ἔλα κ' εἶχε ἀσπρίσει ἔλα τὰ μαλιά του ἀπάνω στὰ κορφοβούνια τοῦ Πίντου, μᾶς εἶπε ἡσυχά:

— Αὐτὸ εἶναι ἓνα θᾶμα, ποῦ τόχῳ ἀκούσει μὲ τ' αὐτιά μου πολλὰς φορές. Μπορεῖς ν' ἀκούσης λόγια κ' ἑμιλίες κ' ἀπὸ δέκα ὥρες μακριά. Καμιὰ φορὰ τὰ σύννεφα, ὅταν ἀκουμποῦν στὴ γῆ, ὅπως τώρα στὴ Βαλαώρα, ἢ καὶ χαμηλώνουν περισσότερο, παίρνουν τὴ φωνή καὶ τὴ στέλνουν ὡς ἐκεῖ ποῦ φτάνει ἡ οὐρά τους. Βλέποις εἶμαστε τυχεροί... Τὸ κριάρι μας βρέθηκε! Εἶναι στὸ κοπάδι καὶ βόσκει στὴ Βαλαώρα! τί τὸ θέλεις; Εἶν ἄγιο τὸ βιό σου καὶ δὲν τρώγεται εὐκολά.

— Καὶ τί πρέπει νὰ κάνουμε τώρα, τοῦ εἶπα, γιὰ νὰ βροῦμε τὸ Σιοῦτο — Κάλεισέ μας;

— Τί νὰ κάνουμε; μοῦ ἀπάντησε. Νὰ πᾶμε στὴ Βαλαώρα καὶ νὰ τὸν πάρουμε ἀπὸ τὸ κοπάδι, ποῦ βόσκει ἐκεῖ πέρα! Νὰ κινήσουμε ἀμέσως καὶ νὰ μὴ χάνουμε καιρό, ἂν καὶ δὲν ἐλπίζω νὰ τὸν χαλάσουν, γιὰ τὸν πῆραν γιὰ ἔχος κ' ὄχι γιὰ φαγί.

Κι' ἀκούγοντας τὴ συμβουλή τοῦ ἀρχιπιστικοῦ, ξεκίνησα ἐγὼ μὲ δυὸ πιστικούς μου, περάσαμε τὸ ποτάμι τοῦ Ράικου τὸ Γεφύρι, κ' ἀπ' ἐκεῖ στὴ Βαλαώρα. Κάναμε μὲ τὸν κύκλο τοῦ Γεφυριοῦ δυὸ ὥρες καὶ πτότερο. Χύμησαν τὰ σκυλιὰ ἀπάνω μας, ἅμα μᾶς ὀσμίστηκαν κ' ἔτρεξαν οἱ πιστικοὶ νὰ μᾶς ἀπαντήσουν καὶ μᾶς ρώτησαν τί θέλαμε ἐκεῖ.

— Τί θέλουμε; Τοὺς εἶπα. Τὸ Σιοῦτο — Κάλεισο γλήγορα.

Ἦ θαρχίσουμε πόλεμο! Δὲ φεύγουμε ἀπ' ἐδῶ χωρὶς τὸ κριάρι μας!

Στὴν ἀρχὴ θέλησαν ν' ἀρνηθοῦν κι' ὅτι δὲν ἤξεραν τίποτε, ἀλλ' ἐγὼ τοὺς τῶκοφα.

— Φέρτε γλήγορα τὸ κριάρι καὶ μὴ κρύβετε τὴν κλεψιά σας! Μᾶς ἔφερε τὸ σύννεφο τὴ φωνή σας, ποὺ λέγατε:—«Τέτιο κριάρι δὲν ἔχει πουθενὰ ὀλόγυρα. Οὔτε θὰ τοὺς πάη ὁ νοῦς ὅτι τὸ κριάρι εἶν ἐδῶ, στὸ δικό μας τὸ κοπάδι· αὐτοὶ θὰ τὸ γυρεύουν ἐκεῖ γύρα καὶ δὲν θὰ ριχτοῦν δῶθε. Ἄς εἶναι καλὰ ὁ Καλαμάς, ποὺ μᾶς χωρίζει. Χαχαχαααά!» Μᾶς τὴν ἔφεραν τὴν ὀμιλία σας τὰ σύννεφα!

Οἱ κλέφτες τοῦ Σιούτου—Κάλεσιου κοιτάχτηκαν ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο καὶ δὲν ἤξεραν τί ν' ἀπολογηθοῦν.

— Γλήγορα! τοὺς εἶπα, τὸ κριάρι μας καὶ τὸ ποδοκόπι μας! Ἄλλιῶτικα πιανόμαστε ἀπ' ἄρματα στὴ στιγμή!

Πῆγε ἓνας τους στὸ κοπάδι, πῶθοσκε λίγο παραπάνω καὶ μᾶς ἔφερε τὸ Σιούτό μας καὶ μᾶς παρακάλεσαν νὰ μὴν ἐπιμείνομε γιὰ ποδοκόπι, ἀλλ' οἱ πιστικοὶ μου ἐπίμεναν νὰ μᾶς δώκουν ἓνα ἀρνὶ καλὸ γιὰ ποδοκόπι μας.

— Χωρὶς τὸ ποδοκόπι δὲν τὸ κουνοῦμε ἀπ' ἐδῶ, παλιοκλέφτες! Τοὺς εἶπαν οἱ πιστικοὶ μου ἄγρια. Τὸ ποδοκόπι γλήγορα!

Τὸ ποδοκόπι σὲ τέτοια περίστασι εἶναι νόμος, κι' ὁ νόμος εἶναι σεβαστός, ὅταν ἐκεῖνος ποὺ τὸ ζητάει ἔχει δύναμη. Κ' ἐμεῖς εἴχαμε τὴ δύναμη ποὺ χρειαζότανε· τὸ πήραμε καὶ γυρίσαμε ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο μὲ τὸ Σιούτο καὶ μ' ἓνα ἀρνὶ ποδοκόπι, ποὺ τῶσφραξαν οἱ πιστικοὶ καὶ τῶφρασαν.

Χ. Χριστοβοασίλης.

30.—ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Γνωρίζομαστε ἀπὸ παιδιά· τὸν ἀγαποῦσα, ἐπειδὴ ἦταν καλὴ καρδιά, τὸν ἐχτιμοῦσα κιόλας γιὰ τὶς ιδέες του καὶ τὶς γνώμες του, ποὺ μοῦ ἄρεσαν. Σὰν ἐπῆγα στὸ νησί μου, ἡ πρώτη σκέψη μου ἦταν νὰ ρωτήσω γι' αὐτόν.

— Μὴν τὰ ρωτᾶς, μοῦ ἀποκρίθηκε κάποιος, καὶ κούνησε λυπητερὰ τὸ κεφάλι του.

Δὲν κατάλαθα τί ἤθελε νὰ μοῦ πῆ και ξαναρώτησα.

— Ὁ φίλος σου, μοῦ εἶπε, εἶναι χαμένος ἄνθρωπος. Δυστύχησε.

Ἦξερα πῶς ἦταν ἔμπορος. Ἐμπορευόταν τὰ σφουγγάρια ἀπὸ τὸν καιρό, ποῦ πέθανε ὁ πατέρας του, ποῦ ἦταν κι' αὐτὸς ἔμπορος. Φυσικὰ ὁ νοῦς μου πῆγε στὸ ἐμπόριο. Σὰν βεβαιώθηκα γι' αὐτό, στάθηκα ἀμίλητος και συλλογισμένος.

— Και πῶς τῶπαθε αὐτό; ξαναρώτησα.

— Πῶς τῶπαθε; δὲν τὸ ξέρεις; τὸ σφουγγάρι δὲ χωρατεύει. Μιὰ ἄσκημη ἀγορὰ νὰ κάνης, λίγο νὰ μὴ προσέξης, χάθηκες. Εἶχε ἀγοράσει μιὰ μεγάλη παρτίδα σέ τιμῆ, ποῦ οἱ ἄλλοι ἔμποροι τὴ βρήκαν πολὺ μεγάλη. Τὸν ξέρεις τὸ φίλο σου. Δὲν ἤθελε τὸ ἄδικο κανένος. Δὲ ζητοῦσε νὰ κερδίση ἀπὸ τὴ στεναχώρια τοῦ ἄλλου. Εἶχε συνείδηση ὁ φίλος σου· γι' αὐτὸ και δυστύχησε! Ἐπειτα νὰ σοῦ πῶ; Αὐτὸς δὲν ἦταν γεννημένος γιὰ τὸ ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο θέλει ἀδικία. Τὸν βρίσκεις τὸν ἄλλον στὴν ἀνάγκη; Νὰ τὸν πνίξης! Τότε γίνεσαι πλούσιος. Ὁ φίλος σου πήγαινε μὲ τὸ Εὐαγγέλιο. Μὰ μὲ τὸ Εὐαγγέλιο κερδίζει κανένας τὴν ψυχὴ του· ὄχι χρήματα.

Μοῦ ἔκαναν βαθεῖα ἐντύπωση τὰ λόγια του.

— Ἦταν μεγάλη ἡ ζημιὰ του;

— Μεγάλη λέει; Ὅσα εἶχε ὄλα τὰ ἔχασε. Πάει κι' ἡ περιουσία τοῦ πατέρα του, πᾶνε και τὰ δικά του. Τὸ σπῆτι τοῦ ἔμεινε. Τὴν Κυριακὴ τὸ βγάζουν κι' αὐτὸ στὸν πλειστηριασμό.

— Και τώρα ποῦ βρίσκεται;

— Ποιὸς τὸ ξέρει! μήπως γράφει σὲ κανένα; Τῖς ἄλλες ἦταν στὸ Τριέστι· τώρα ἄκουσα πῶς βρίσκεται σὲ κάποιον χωριὸ τῆς Γερμανίας· ξέρω κ' ἐγώ! Λένε πῶς δὲν ἔχει ψωμί.

Ἐφυγα. Δὲ μπορούσα πιά ν' ἀκούω περισσότερα. Τὰ μάτια μου εἶχαν βουρκώσει. Ὁ κόσμος μοῦ φαινόταν τόσο μάταιος, τόσο κακός. Κανένα δὲν ἤθελα νὰ ἰδῶ. Ἦθελα νὰ μείνω μοναχός. Νὰ μαζέψω τὸ νοῦ μου· νὰ κλάψω κιόλας γιὰ νὰ ξανασάνω λιγάκι. Μὰ γιατί; γιατί νὰ τὸ πάθῃ αὐτὸ ὁ φίλος μου; ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου. Τόσο τίμιος, τόσο καλὸς κ' εὐγενικὸς ποῦ ἦταν! Δὲν εἶναι λοιπὸν ὁ κόσμος γιὰ τοὺς καλοὺς και τοὺς τίμιους. Και νὰ συλλογίζουμαι πῶς δὲν ἔχει οὔτε ψωμί· πῶς γυρίζει στοὺς δρόμους πεινασμένους. Αὐτὸς ὁ μοσκαναθρεμμένος, ποῦ τὸν εἶχεν ἔναν

ὁ πατέρας του καὶ λαχταροῦσε γι' αὐτὸν καὶ τὸν καμάρωνε. Ποῦ ἦταν τώρα νὰ τὸν ἰδῇ! Τὰ μελίγγια μου μὲ πονοῦσαν. Κάτι ἀνάβραζε μέσθ μου. Κάθησα στὸ τραπέζι μου κ' ἐπῆρα τὴν πέ-
να στὸ χέρι μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ τοῦ γράψω. Δὲ μποροῦσα. Ἐ-
πρεπε νὰ ξεσκάσω. Νὰ χύσω στὸ χαρτί ὅλη μου τὴ στενοχώρια,
νὰ βγάλω ὅλη τὴ φαρμακίλα τῆς ψυχῆς μου, νὰ παρηγορήσω μὲ
δυὸ γλυκὰ λόγια καὶ τὸ φίλο μου, ποῦ ποιοὺς ξέρει σὲ τί ἀπελ-
πισιὰ βρισκόταν. Σὰν τέλειωσα τὸ γράμμα ἤμουν ἐλαφρότερος.
Ἄλλὰ κάτι μ' ἐπινιγε. Ἐπρεπε νὰ κλάψω γιὰ νὰ ξεθυμάνω. Ἐ-
πεςα στὸ κρεβάτι μου, κ' ἔκλαψα* ἔκλαψα, ὅσο μποροῦσα.

Σὲ λίγες μέρες λαβαίνω ἀπάντηση. Διὰδάζα καὶ ἡ καρδιά μου
χτυποῦσε.

«Ὁ πατέρας μου, τὸ ξέρεις ἦταν ἔμπορος. Μὲ τὰ σφουγ-
γάρια, ποῦ ἐμπορευόταν ἔκανε κάμποση περιουσία· μὰ τὸ ὄνειρό
του ἦταν νὰ μὲ ἰδῇ ἐπιστήμονα. Ἐδειχνα, εἶναι ἀλήθεια, κ' ἐγὼ
κάποια κλίση στὰ γράμματα, κάποια ξεχωριστὴ προθυμία γιὰ
μάθηση. Μ' ἐνθουσίαζε πιὸ πολὺ ἡ φιλολογία. Τόσο ἡ ἀρχαία ὅσο
κ' ἡ νεώτερη. Ποίημα δὲν ἄφινα ἀδιάδαστο, φιλολογικὴ σελίδα
σὲ βιβλίο, σὲ περιοδικό, σ' ἐφημερίδα δὲ γράφηκε χωρὶς νὰ πε-
ράση ἀπὸ τὰ μάτια μου· ἦταν κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀγάπη, ἦταν
μιὰ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς μου, ποῦ ἔναν καημὸ εἶχε: νὰ μπορέσω
κι' ὁ ἴδιος μιὰ μέρα νὰ γράψω, νὰ μὲ διαβάσουν, ὅπως διὰβάζα
τώρα ἐγὼ τοὺς ἄλλους καὶ λαχταροῦσα. Μὲ τέτοια ὄνειρα γρά-
φηκα στὴ φιλολογία. Ὁ πατέρας μου ἔμπορος, ἀγράμματος ἄν-
θρωπος, βέρος νησιώτης, δὲν καταλάβαινε ἀπ' αὐτά· ἀλλὰ μοῦ
ἔδινε ὅ,τι τοῦ ζητοῦσα, βέβαιος, πῶς τὰ χρήματά του δὲν πῆγαι-
ναν στὸν ἄνεμο. Ἐτσι περνοῦσαν τὰ χρόνια. Σὰν ἔφτασε ὁ και-
ρὸς νὰ δώσω ἐξέταση, ἀρρωσταίει ὁ πατέρας μου καὶ σὲ λίγες μέ-
ρες πεθαίνει. Τότε φανερώθηκε ἡ ἀληθινὴ μας κατάσταση. Μαθη-
μένος ἐγὼ νὰ κάθουμαι στὴν Ἀθήνα, ξένος ἀπὸ ἐμπόρια καὶ λο-
γαριασμούς, ποῦ τὰ συχαινόμουν, δὲν ἔλαβα τὴν εὐκαιρία νὰ μάθω
πῶς ὁ πατέρας ἦταν πολὺ ἀνοιγμένος στὴν ἀγορὰ ἀπὸ κάτι ἄσκη-
μες ἀγορές, ποῦ εἶχε κάμει λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του. Εἶχα
ὕποχρέωση νὰ φυλάξω ἀγνή τὴ μνήμη τοῦ πατέρα μου. Εἶχα
ἀκόμη καὶ τρεῖς ἀδερφάδες, ποῦ οἱ δυὸ ἦταν τότε τῆς παντρειάς.
Ὅλοι τότε περίμεναν νὰ ἰδοῦν τί ἀπόφαση θὰ πάρω. Θὰ τρα-
βῆξω ἐμπρὸς στὴν ἐπιστήμη μου ἢ θὰ ριχτῶ στὸ ἐμπόριο γιὰ νὰ

σώσω τὸ οἰκογενειακὸ μου ὄνομα καὶ νὰ ἀποκαταστήσω καὶ τὶς ἀδερφάδες μου, ποὺ ἔμειναν χωρὶς προστασία.

Συλλογίστηκα πολὺ. Δὲν ξέρω τί θὰ ἔκανε ἄλλος στὴ θέση μου. Εἶχα ὑποχρέωση στὸν πατέρα μου καὶ στὶς ἀδερφάδες μου· ἀλλὰ εἶχα ὑποχρέωσες καὶ στὸν ἑαυτὸ μου, ὅχι λιγώτερο ἱερές. Νὰ παρατήσω τὴν ἐπιστήμη μου καὶ νὰ ριχτῶ στὸ ἐμπόριο ἦταν θυσία γεμάτη πόνο, ποὺ ἰσοδυναμοῦσε μὲ θάνατο. Καὶ ὅμως ἡ ὁρμὴ τῶν πραγμάτων ἦταν τόσο μεγάλη, ποὺ τὸ ἀποφάσισα. Ἔγινα ἔμπορος. Ἀπόρησα κ' ἐγὼ μὲ τὴν ἀπόφασή μου. Στὰ πρῶτα βήματα δυσκολεύτηκα. Ἡ μελέτη μὲ τραβοῦσε. Πῶς ν' ἀφήση κανεὶς ἑξαφνα τὰ ἀγαπημένα βιβλία του καὶ νὰ πέση στὰ κατὰστιχα; Κ' ἔκλεβα ὥρες τὴ νύχτα, ὅταν τέλειωνα τὶς δουλειές μου, καὶ ριχνόμουν στὸ διάβασμα μὲ λαχτάρα. Ἀλλὰ κι' αὐτὴ ἡ χαρὰ λίγο βάσταξε. Μὲ τὸν καιρὸ ἔνωσα πῶς κ' οἱ δύο δουλειές δὲν γίνονται. Περιορίστικα στὸ ἐμπόριο. Δούλευα καλὰ μὰ ἤμουν δυστυχισμένος ἄνθρωπος. Ἡ τύχη—ἡ τύχη πιδὸ πολὺ—μὲ βοήθησε. Ὁ κόσμος μὲ μακάριζε κι' ὅλοι ἦταν πρόθυμοι νὰ μὲ παινέψουν γιὰ τὴν ἀπόφασή μου. Ἐγὼ ἔκρυβα τὸν πόνο μου καὶ κανεὶς δὲν καταλάβαινε πῶς ἤμουν σὰν τὸ ψάρι, ποὺ χάνει τὰ νερά του. Δούλευα χωρὶς ὄρεξη, μὲ συχασιὰ μεγάλη, κ' ἂν δὲν ἦταν ἡ τύχη νὰ μὲ βοηθήση, θὰ εἶχα πέσει ἔξω ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ. Τὸ καλὸ ποὺ πρόφτασα καὶ πάντρεψα τὰ κορίτσια· πλήρωσα καὶ τὰ χρέη τοῦ πατέρα μου. Τότε βγήκε ἓνα βάρος ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου. Ὅ,τι θέλει ἄς γίνῃ τώρα, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου. Περίεργο! Ἀπὸ τότε ἄρχισα νὰ κατεβαίνω. Κάθε ἀγορὰ ποὺ ἔκανα καὶ μιὰ ζημιά. Ἀδιαφοροῦσα. Μὲ τὶς ζημιές ἔνωθα, πῶς ἐρχόμουν κοντύτερα στὸν ἑαυτὸ μου. Ὅσο ποὺ κατάντησα νὰ μὲ κλαῖν οἱ φίλοι, ποὺ μ' ἀγαποῦσαν. Ἦρθαν μέρες ποὺ δοκίμασα ἄγρια πείνα ἐδῶ στ' ἄξενα αὐτὰ μέρη. Καὶ ὅμως. Νιώθω πῶς δὲν εἶμαι τόσο δυστυχισμένος ὅσο φαντάζεσαι. Δὲν μοῦ πρέπουν κλάματα. Δυστυχισμένος ἤμουν πρῶτα. Τότε ἔζοῦσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ψεύτικη, σ' ἓναν ἀέρα βαρὺ καὶ ποὺ μ' ἔπνιγε. Τώρα νιώθω τὸν ἑαυτὸ μου ἐλεύτερο. Ἡ δοκιμασία αὐτὴ ἦταν σὰν ἓνα λουτρό, ποὺ ξαναγεννήθηκα. Βλέπω καλύτερα. Καὶ νά. Ἡ παλιά μου ἀγάπη μοῦ χαμογελάει ἀπὸ μακριά. Ἦσύχασε γλυκιά μου φιλενάδα. Περίμενε κ' ἔφτασα. Τὰ γράμματα ἀγάπησα ἀπὸ παιδί, μὲ τὰ γράμματα καὶ τώρα

θά ζήσω και θ' ἀναδειχτώ "Ἐχε γειά.»

"Ἔτσι τέλειωνε τὸ γράμμα τοῦ φίλου μου. Σὰν τὸ ἀποδι-
βασα, συλλογίστηκα: «Θά εἶναι τάχα τώρα πιδ εὐτυχισμένος ὁ
φίλος μου ;

Κώστας Παρορίτης

33. — ΤΟ ΠΑΛΑΙΜΑ

Κάτω στὸ Σέχι, στὸ ἰδιόχτητο χωριὸ τοῦ Νάση Νούσα, τὸ
πάλαιμα εἶχαν γιὰ ξεφάντωμά τους οἱ Καραγκούνηδες. Κάθε
γιορτὴ τῆς ἀνοιξῆς και σκόλη, ἔταν μποροῦσανε ν' ἀφήσουν τὴ
δουλειά νὰ παραδώσουν τὸ κορμί στὴν ἀνάπαψη και τὴν ψυχὴ
τους στὴ χαρά, συνάζονταν ἔλοι νέοι και νιές γέροι και γρηές,
παιδιὰ και κορίτσια μπροστὰ στὸ πυργωτὸ κονάκι τοῦ ἀφέντη,
κ' ἔτσι διαλαλοῦσε ὁ κήρυκας :

— "Ἀκοῦστε, χωριανοὶ κι ἄς λέη ὁ κόσμος ! Σήμερα
παλαίβει ὁ Μῆτρος Μπούρας μὲ τὸ γιὸ τοῦ τάδε! . . . Κερνάει τ'
ἀρεντικὸ και τὰ τούμπανα παίζουσι ! . . .

Μιά φορὰ ὅμως δὲν εἶπε «τὸ γιὸ τοῦ τάδε.» Εἶπε τὸ Διο-
νύση Χάλη.

"Ὁ Μῆτρος Μπούρας ἦταν χωριανὸς και τὸν ἤξεραν ἔλοι.
"Ὅλοι γινώριζαν τῆς χήρας τὸν ἀκριβογιὸ και τὸν ἀρραθωνια-
στικὸ τῆς Σμάλτω, τῆς λεβεντονιάς. "Ἦταν πρῶτος στὸ πάλαι-
μα και κανεὶς δὲν ἀποτολμοῦσε νὰ βγῆ στ' ἄλῳνι μαζί του. Κ'
ἦταν γιὰ τοῦτο καύχημα τοῦ χωριοῦ και ζωντανὴ ντροπὴ ἔλων
τῶν ἄλλων περίγυρα.

Μὰ ὁ Διονύσης Χάλης ἦτανε ἀπ' ἄλλο σύνορο, ἀπὸ τίς
Σοφάδες πέρα και κανεὶς δὲν τὸν ἤξερε. "Ἀκουστὰ εἶχαν μόνο
πὼς εἶναι φοβερὸς παλαιστῆς και ταῖρι δὲν ἔχει στὸν κάμπο τὸ
Λαρισσινὸ και τῆς Καρδίτσας τὸν κάμπο. Τὸν εἶδαν οἱ φρόνι-
μοι γερόντοι κι' ἀνατρίχιασαν. Τὸν εἶδαν τὰ παληκάρια και
λύθησαν τὰ γόνατά τους. Πάει τὸ χωριὸ τους' τὴν πῆρε τὴν
ντροπὴ !

— Μάνα μου ! ψιθύρισε και ἡ λεβεντονιά ἡ Σμάλτω. Και
χλώμιανε σὰν τὸ κερὶ.

* * *

Χτυποῦν τὰ τούμπανα και φυσοῦν οἱ καρμπούζες. "Ανατα-

ράζεται ή γή κι' ό άέρας πασίχαρος διαλαλεί τό λαμπρόν άγώνα. Κ' έμπρός, ανάμεσα στ' άλώνι πού σχημάτισε στρογγυλοκαθισμένος ό λαός, φαίνονται οι δυό παλαιστές γυμνοί, δλύγυμνοι. Φορούν ένα κοντό πέτσινο βρακί, στή μέση δεμένο κομποθηλιά.

"Ερχονται στ' άλώνι και χαιρετούν ευγενικά τό λαό οι δυό παλαιστές. Κάποιος χύνει από τή στάμνα λάδι στή χούφτα τους. Κ' εκείνοι αλείφουν με τό λάδι τά στήθη, τά μπράτσα, τά λαιμοτράχηλα, τά μηριά, ώς στα σφυρά. "Αλείφουν ακόμη και τό πέτσινο βρακί τους. "Επειτα, με τά χέρια ριγμένα κάτω, σκάνε τά δάχτυλά τους σάν σκάστρες τρανταχτά :

— Κράπ!... κράπ - κράπ!...

Και προβαίνουν, ένας από τή μιá μεριά κι' άλλος από τήν άλλη άργακίνητοι, βεργολυγιστοί, με βήμα έλαφρό και μεγαλόπρεπο, με τό σώμα τεντωμένο, πού λές τώρα θά ψηλώσουν στον ουρανό. "Αδιάφοροι στο σαχλολόγο παλιόκοσμο, στρέφουνε τά μάτια κάτω στον πράσινο κάμπο κι' αντίπερα στα γαλανά βουνά τής Γκούρας, σάν σταυραϊτοί, πού διαλέγουν τή βουνοκορυφή, να βρουνε ποθητή συντρόφισσα. Κ' έπειτα μ' έν' άλλο «κράπ!..... κράπ - κράπ!...» τών δαχτύλων, γυρίζουν αντιμετώποι και ρίχνουν ράθυμα αλλά βαριά τά χέρια ό ένας στον ώμο τ' άλλουνοσ και κοιτάζονται, άγρια, πειστωμένα.

— Σ' έφαγα!

— Σ' έφαγα!...

Μ' αντί να φαγωθούν, έπως λέν, παραιτεί ένας τον άλλον και μ' ένα κράπ; κράπ - κράπ!...» σύγκαιρο, αρχίζουν πάλι τήν αντίθετη περιστροφή τους, με τό ίδιο βάδισμα και τήν ίδια μεγαλοπρέπεια.

Τά τούμπανα χτυπούν, φυσούν οι καραμούζες κι' ό άέρας πασίχαρος διαλαλεί στα τετραπέρατα τό λαμπρόν άγώνα.

*
* *

— Τώρα δέν έχει χωρατά!

— "Οχι, δέν έχει χωρατά!...

Οί δυό παλαιστές άρπαχτήκανε στα χέρια. "Επαψν τά χωρατά και τά ευγενικά χάδια. Οί δυό λέοντες πού παίζανε πριν και χαδεύονταν ξαπλωμένοι στή χλωρωσιά, κάτω από τον άνοι-

ξιάτικον ἦλιο καὶ δαγκάνονταν ἄκακα καὶ γλείφονταν τρυφερά, ἀναψαν τώρα. Ἴσως ὁ πράσινος τάπητας, ὁ ζεστός ἥλιος ἴσως ἐκέντησε τὸ λαθοκρυμμένο στὴν ψυχὴ τους πάθος τοῦ χτήνου καὶ πέφτουν μανιωμένοι ἕνας στὸν ἄλλον. Ἀνήμερη κοχλάζει ἡ ψυχὴ τους σπίθες πετοῦν τὰ μάτια τους. Δὲν ἔχουσε πιά λύπη, οὐτ' ἔλεος! Ἀρπαγμένοι ἀπὸ τοὺς ὄμους, στυλώνουν τὰ πόδια τους στὴ γῆ, καμαρώνουν τὰ κορμιά καὶ στέκουν ἀκίνητοι. Τὸ πρόσωπό τους ἤρεμο, δὲ δείχνει καθόλου τὴν ἀγωνία τῆς ψυχῆς, οὔτε τῶν νεύρων τὴν προσπάθεια. Κοιτάζουν μόνο, ἀντίθετα κοιτάζουν μὲ τὰ μάτια τους τ' ἀνοιχτά καὶ λὲς πῶς κοιτάζουν, πῶς φαχουλεύουν τὸν ὀρίζοντα, νὰ ἴδουν καὶ νὰ μετρήσουν σὲ ποιὸν κάμπο ἢ σὲ ποιά κυματοῦσα θάλασσα θὰ σφεντονίσουν τὸν ἀντίπαλό τους.

— Δὲν ἔχει χωρατά!

— Ὅχι· τώρα δὲν ἔχει χωρατά! . . .

* * *

Ἄξαφνα ὁμως νὰ πού ξερριζώθηκαν τὰ δυὸ κορμόδετρα! Ὁ Χάλης γονάτισε, μὲ τὸ ἕνα πόδι στὴ γῆ στρωμένο τ' ἄλλο λυγισμένο στοὺς γόνατο, γίνεται ἀκούνητο θεμέλιο τοῦ κορμιοῦ. Καὶ μὲ τὰ χαλυβένια μπράτσα κολλητὰ στὴ μέση τοῦ Μπούρα, πιάσχει νὰ τὸν φέρῃ κοντὰ του, νὰ τὸν λυγίσῃ, νὰ τὸν γκρεμίσῃ προσπαθεῖ σωρδ—κουδάρι ἀπὸ πάνω του. Μὰ ἐκεῖνος σκυφτὸς λίγο μὲ ἀλύγιστη θέληση ὀπλισμένος, κάθητ' ἀπάνω του καὶ τὸν πιέζει μὲ τὸν ὄγκο του, ἔτοιμος νὰ τὸν ρίξῃ τ' ἀνάσκελά, νὰ βάλῃ τὴ ράχη του στοὺς ἰσθμῶν. Ἔτσι μόνο θὰ σημαδευτῇ ἡ νίκη του.

Ὁ λαὸς περίγυρα καθισμένος, ὀλόρθος εἴτε σκυφτὸς οἱ νέοι καὶ οἱ γέροι· οἱ νιὲς κ' οἱ γρηῆς, τ' ἀνήλικα παιδιὰ σερνικοθήλυκα, κοιτάζουσε τοὺς παλαιστῆς μὲ φρίκη καὶ μὲ τρόμο. Εἶναι ἀληθινὰ ἐκεῖνος ὁ γονατιστός, ὁ Διονύσης Χάλης ὁ Σοφιδίτης! Κ' εἶναι ὁ ἄλλος ὁ σκυφτὸς ἀπάνω του ὁ Μῆτρος Μπούρας, ὁ χωριανὸς τους! Παλαίβουσε ἀλήθεια, ἄνθρωποι μὲ κρέατα καὶ κόκκαλα, ἐργάτες τοῦ χωραφιοῦ σὰν κι' αὐτοὺς φτωχοὶ καὶ κακόμοιροι; Ἡ μήπως εἶναι δράκοι τῶν παραμυθιῶν καὶ παλαίβουν γιὰ τῆς βασιλοπούλης τὰ δροσάτα κάλλη; Ἡ μήπως τάχα

εἶν' ὁ Διγενῆς τοῦ τραγουδιοῦ ὁ ἦρωας καὶ παλαίθει μὲ τὸ Χάρο γιὰ τὴ ζωὴ του; Δὲν εἶναι ὄχι δράκοι· δὲν εἶναι οὔτε ὁ Διγενῆς κι' ὁ Χάρος. Εἶναι οἱ δυὸ χωριάτες ὀλοζώντανοι ὁ Χάλης ὁ περίφημος κι' ὁ Μπούρας ὁ θαυμαστός. Δὲν παλαίθουν γιὰ τὰ κάλλη τῆς βασιλοπούλας οὔτε γιὰ τὴν ἀκριθεὶ ζωὴ. Παλαίθουν κι' ἀγωνίζονται γιὰ νὰ τιμήσουν τὸνομα καὶ τὸ χωριό τους.

Ὁ Μῆτρος Μπούρας ἀπάνω στὸν ἀντίπαλό του ξαπλωμένος βαρὺς μὲ τὰ πόδια τυλιγμένα στὰ πόδια ἐκείνου, μὲ τὰ χέρια κολλημένα στὰ μεστὰ λαιμοτράχηλα, μοιάζει τὸν Ἡρακλῆ πού ἀναπαύεται στὴ λεοντῆ τῶν θυμάτων του. Βλέπει γύρω τὸ λαό, τοὺς χωριανούς του νὰ γνεύουν θαρρετά, νὰ τὸν συμβουλεύουν γιὰ νὰ κρατῆ καλὰ χάμω, νὰ τὸν γκρεμίσῃ στὸ χῶμα. Βλέπει ἀγνάντια τὴ λεβεντονιά, νὰ χαμηλώνῃ κατακόκκινη τὰ μάτια καὶ νὰ σιογοτρέμῃ σὰν καλάμι ἀπὸ τὴ λαχτάρα. Βλέπει κι' ἀνάμεσα στὰ σκέλια του, κάτω ἀπὸ τὰ παλαμοδάχτυλά του τὸ Διονύση Χάλη ξεθεωμένο, νὰ σπαράζῃ σὰν τὸ σφαχτὸ κάτω ἀπὸ τὸ γόνατο τοῦ σφάχτη καὶ γελαῖ μὲ τὸν ἀνώφελο ἀγῶνά του. Τὸν βλέπει νὰ στριφογυρίζῃ τὸ κορμί σὰν σερπετό, νὰ πασπατεύῃ στὸ γλιστερό κορμί του, στὰ μηριὰ μέσα, στὶς κνήμες κάτω κι' ἀπάνω στὶς μασκάλες, στοὺς ὄμους καὶ τὰ λαιμοτράχηλα. Κάπου ζητοῦν νὰ πιάσουν, νὰ γατζώσουνε τὰ χέρια, νὰ λυγίσουν τὸ κορμί, εἴτε νὰ συνεπάρουν κομματί ζωντανὸ κρέας καὶ κόκκαλα. Μάταια ἔμως ἀγωνίζονται. Πῶς κατάντησες καημένε Σοφαδίτη! Τί θὰ γίνῃ τώρα τ' ὄνομα τὸ ξακουσμένο στὴ Λάρισσα καὶ στὰ Τρίκκαλα μέσα;

Ὁ Μῆτρος Μπούρας γελαῖ κι' ἀναπαύεται. Δὲν προσμένει παρὰ κατάλληλη στιγμή πού μ' ἔνα ἐπιτήδειο ἀνασήκωμα, θὰ στείλῃ τὴ ράχη του νὰ φάῃ χῶμα, νὰ δείξῃ ὀλοφάνερα τὴ νίκη του. Γελαῖ κι' ἀναπαύεται καὶ δὲν προσέχει τὰ ἐπίβουλα πασπατέματα τοῦ ἐχτροῦ ἀνάμεσα στὰ σκέλια του.

— "Αχ! ἀντήχησε ἄξαφνα φοβερό.

Πάραυτα σώπασε τὸ τούμπανο καὶ βουθάθηκαν οἱ καραμοῦζες, γέ; καὶ νέκρα πλάκωσε τὴν πλάση. "Ὁχι, δὲν πλάκωσε νέκρα τὴν πλάση. Ὁ Μῆτρος Μπούρας κείτεται βαρὺς στὸ χῶμα καὶ βογγομαχᾷ σὰν πληγωμένο ἀγριοδάμало.

— "Αχ! ἐβγήκε κι' ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Σμάλτως.

Και τώρα κάτω στο Σέχι, στο ιδιόχρητο χωριό του Νάση Νούσα, τὸ πάλαιμα ἔχουν γιὰ ζεφάντωμά τους οἱ Καραγκούνηδες. Κάθε γιορτὴ τῆς ἀνοιξῆς καὶ σκόλη, ὅταν μποροῦν ν' ἀφήσουν τὴ δουλειά τους, νὰ παραδώσουν τὸ κορμί τους στὴν ἀνάπαψη καὶ τὴν ψυχὴ τους στὴ χαρὰ, συνάζονται ὅλοι νέοι καὶ νιές, γέροι καὶ γρηγές, παιδιὰ καὶ κορίτσια μπροστὰ στὸ πυργωτὸ κονάκι τοῦ ἀφέντη κ' ἔτσι διαλαλεῖ ὁ κήρυκας :

— Ἀκοῦστε χωριανοὶ κι' ἄς λὲν ὁ κόσμος !. . . Σήμερα παλαίθει ὁ τάδε με τὸν τάδε. . . Κερνάει τ' ἀφεντικὸ καὶ τὰ τούμπανα παίζουν !. . . . Νὰ μὴν ξεχνάτε καὶ τὸ πάθημα τοῦ Μήτρου Μπούρα !...)

A. Καρακίτσιος

32.—ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΟΦΟΙ ΚΙ' Ο ΡΩΜΙΟΣ ΜΥΛΩΝΑΣ

Όταν ἦρθε στὴν Ἑλλάδα ὁ πρῶτος βασιλιάς τῆς Ὀθωνας, παράγγειλε στὴν Εὐρώπη νὰ τοῦ στείλουν ἕναν ἀστρονόμο, ἕναν ρολογᾶ κ' ἕνα γιαιτρὸ νὰ μάθουν καὶ τοὺς Ρωμιοὺς τίς τέχνες τους, ἔφτασαν μὲ τὸ βαπόρι στὴν Πάτρα κ' ὕστερα καθαλίκεψαν ἄλογα καὶ πῆγαιναν γιὰ τὴν Ἀθήνα. Στὸ δρόμο, ὅμως τοὺς ἐπίασε ἡ νύχτα κ' ἔτσι ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν σ' ἕνα μύλο. Ὁ μυλωνᾶς, καθὼς ἦταν φιλόξενος, τοὺς ἐτοίμασε γιὰ νὰ φάνε μιὰ πῆττα κ' ἕνα κοτόπουλο· τοὺς ἔβαλε καὶ παλιὸ κρασί.

Ἐκεῖνοι κάθησαν κ' ἔτρωγαν, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἔβγαλε κι' ὁ μυλωνᾶς ἀπὸ τὴ φωτιὰ τὴ μπομπότα του, ποὺ τὴν ἔφαινε, τὴν ἔβαλε μπροστὰ του ζεστὴ κι' ἄρχισε νὰ τρώῃ. Ὁ γιαιτρὸς ὄλο καὶ τὸν κοίταζε ὅσο ἔτρωγε. Ἄμα εἶδε τί κακὸ ἔκαμε στὸ φαί ὁ μυλωνᾶς, γυρίζει καὶ λέει στοὺς ἄλλους μὲ τὴ δικὴ τους γλῶσσα.

— Τὸν βλέπετε αὐτόν ; θὰ σκάση τὴ νύχτα ἀπὸ τὸ φαί ποὺ ἔκαμε. Ἐμεῖς ὅμως νὰ τοῦ εἰποῦμε νὰ μᾶς στρώση νὰ κοιμηθοῦμε ἔξω καὶ τὸ πρῶτ' ὅταν ἔρθουν οἱ δικοὶ του ἄς τὸν βροῦν πεθαμένο.

Εἶπαν λοιπὸν στὸ μυλωνᾶ νὰ τοὺς στρώσῃ ἔξω. Ἐκεῖνος τοὺς λέει :

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗ «Νεοεὐλ. Ἀναγνώσματα» Α' Γυμν. Ἔκδ. Β' 1936 6

— Ἀφεντικά, νά μὴν κοιμηθῆτε ἔξω γιὰ τὴ νύχτα θὰ ἔχη δυνατὴ βροχὴ.

Ἐὐστερα ὁ ἀστρονόμος ἐβγῆκε ἔξω καὶ κοίταξε τὸν οὐρανό. Κῶ ὕστερα λέει στοὺς συντρόφους του :

— Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ξέρεי τί λέει· νά μᾶς στρώση ἔξω.

Ἐὐστερα ὁ μιλωνᾶς δὲν ἐπίμενε καὶ τοὺς ἔστρωσε. Σὲ λίγες ὥρες ὅμως ἔπιασε δυνατὴ βροχὴ καὶ οἱ τρεῖς ξένοι χτύπησαν τὴν πόρτα τοῦ μιλωνᾶ γιὰ νά τοὺς ἀνοιξῆ νά μποῦνε μέσα. Ἐὐστερα ὁ μιλωνᾶς δίχως νά τοὺς εἰπῆ τίποτε ἀνοιξε καὶ τοὺς ἔμπασε.

Σὰν πέρασε λίγη ὥρα τοῦ φώναξαν νά σηκωθῆ γιὰ τὴν κείνη πιά νά φύγουν.

— Κοιμηθῆτε! τοὺς λέει ὁ μιλωνᾶς· δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νά φύγετε. Ἡ ὥρα εἶναι μόνο δύο.

Ἐκεῖνοι ἐπίμεναν. Ἐὐστερα ὁ μιλωνᾶς σηκώθηκε καὶ ἀνάψε τὸ φῶς. Τότε κοιτάζουν τὰ ρολόγια τοὺς καὶ βλέπουν ὅτι εἶχε δίκιο ὁ μιλωνᾶς. Ἐὐστερα ὁ ρολογᾶς τὸν ρωτᾷ :

— Ποῦθε τὴν ξέρεις ἐσὺ τὴν ὥρα ;

— Νά, τοῦ λέει· τώρα δὲ γκάριξε ὁ γαϊδουράριός μου.

Ἐὐστερα τὸν ρωτᾷ καὶ ὁ ἀστρονόμος :

— Ποῦθε τὸ κατάλαβες πῶς θὰ βρέξῃ ;

Καὶ ὁ μιλωνᾶς τοῦ ἀποκρίνεται :

— Τὸ δειλινὸ κυλιόντουσαν καὶ μάλωναν τὰ γουρούνια μου.

Στὸ τέλος τὸν ρωτᾷ καὶ ὁ γιατρός :

— Πῶς τὰ κατάφερες καὶ τὴ χώνεψες ὅλη ἐκείνη τὴ μπομπότα, ποὺ ἔφαγες ;

— Ἐπῆγα, τοῦ λέει ὁ μιλωνᾶς, στὴ βρύση, ἔπια νερὸ καὶ χώνεψα.

Τότε οἱ ξένοι κοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ εἶπαν ἀναμεταξύ τους :

— Τὶ θέλουμε ἔμεϊς ἐδῶ στοὺς Ρωμιούς, ποὺ καὶ τὰ γουρούνια τοὺς εἶναι ἀστρονόμοι, τὰ γαϊδουράκια τοὺς ρολογάδες καὶ οἱ βρύσες τοὺς γιατροί ;

Κῶ ἔτσι ἔφυγαν γιὰ νά γυρίσουν στὸν τόπο τους.

(Λαϊκὴ Διήγησις)

33. Η ΜΙΚΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

Ἡ πολιτεία ἢ τὸ χωριό, ποῦ μᾶς γένησεν, εἶναι ἡ μικρὴ μας πατριδα, εἴτε σὲ νησί βρῖσκεται, εἴτε σὲ βουνό, εἴτε σὲ κάμπο - σὲ μεσόγειο ἢ σὲ παραθαλάσσιο.

Στὸ χωριό τὰ σπίτια εἶναι γνώριμα, καὶ οἱ ἄνθρωποι σὺν τῷ συγγενεῦσιν. Ὅλοι ξέρουν ἔλους καὶ τὰ τριγυρνᾶ τους πράγματα. Ἄλλο ἀπὸ τίς γειτονιὲς δὲν ὑπάρχει.

Χαράματα σηκώνεται ὁ ἄντρας, βουτᾶ μιὰ κομμάτια ψωμί στὸ κρασί του, καὶ μὲ τὸ δισάκκι καὶ τὴν τσάπα, μὲ τὸ ζῶο, ποῦ θὰ ὀργώσῃ, καὶ μὲ τὸ παιδί του πάει στὸ χωράφι, στ' ἀμπέλι ἢ στὸ μπιστάκι. Σηκώνεται καὶ ἡ γυναίκα καὶ πάει στὴ βρύση γιὰ νερό. Τὸ κορίτσι νοικοκυρεῖ τὸ σπίτι καὶ τὴν αὐλή, πλένει ὑφαίνει, λευκαίνει τὸ πανί. Τῇ χωριάτισσα πότε τῇ βλέπεις στὸν ἀργαλειό, πότε στὸ ληγὸ μὲ γυμνὰ ποδιάρια νὰ πατάῃ σταφύλια, πότε μ' ἀνασκουμπωνένα μανίκια, σκυμμένη νὰ ζυμώνῃ ψωμί στὴ σκάφη, κ' ἔπειτα νὰ τὸ βάζῃ στὸ φούρνο στὴν αὐλή, πότε ν' ἀρμέγῃ τὴν ἀγελάδα, πότε νὰ γνέθῃ. Ἄλλοτε πάλι συδαυλίζει τὴ φωτιά καὶ κοιτάζει τὴ χύτρα. Φρύγανα ἀπὸ τὸ βουνὸ φέρνουν τὰ παιδιὰ.

Τὶς ἀγελάδες τοῦ χωριοῦ καὶ τ' ἄλογα τὰ παίρνουν δυὸ τρία παληκάρια πρῶτ' πρῶτ' καὶ τὰ βόσκουν. Πλανιόνται ὅλη μέρα τὰ ζῶα στὰ λιβάδια καὶ ἀκοῦς τὰ κουδουνίσματα τους στὴ σιγαλιά. Τὸ βράδου τὰ γυρίζουν στὸ χωριὸ οἱ ἀγελαχρᾶτοι κοπαδιστά. Βοσκοὶ στὸ βουνὸ βόσκουν τὰ γιδοπρόβατα. Τὸ καλοκαιριὰτικο μεσημέρι σταλίζουν τὰ πρόβατα στὸν Ἰσχιὸ τοῦ μεγάλου πεύκου, ἀποσταμένα ἀπὸ τὸ λιοπύρι. Καὶ τὸ βράδου - βράδου τὰ ὀδηγοῦν στὶς στάνες.

Σὰ νυχτώσῃ, βλέπει ἕδραγάτης φωτιὲς σὺν ἄστρα, στὸ βουνό. Ὁρῶς ὥρες ἀκούει γαθίσματα μαντροσκύλων. Ἐπεσε νὰ κοιμηθῇ τὸ χωριό, καὶ ὁ δραγάτης ὄλο φυλάει, περιδιαβάζοντας στ' ἀμπέλια καὶ στὰ περιβόλια μὲ τ' ὄπλο στὸν ὤμο. Ποιὸς ξένος μπήκε στὴ βραγιά καὶ πῶς ἀπέρασε τοὺς φράχτες;

Ἐρχεται πάλι ἡ Κυριακὴ στὸ χωριό. Νωρὶς γεμίζει ἡ ἐκκλησία ἀπὸ γυναῖκες, κορίτσια, παιδιὰ καὶ ἄντρες καὶ γέροντες.

Ὁ δάσκαδος ψέλλει στὰ δεξιὰ καὶ δύο τρία σχολιταρούδια τοῦ κρατοῦν τὸ ἴσο. Στ' ἀριστερὰ εἶναι ἕνας χωριανὸς καὶ ψέλλει

μέ τῆ μύτη κι' αὐτός. Ὁ παπᾶς μέ τὸ κοντὸ ράσο λειτουργάει καὶ θυμιατίζει. Οἱ γέροι ἔχουν τὰ στασίδια τους καὶ κάθονται. Στὸ παγκάρι οἱ ἐπίτροποι πουλοῦν ἀγιοκέρια. Τ' ἀγοράζουν οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰ βάνουν στὰ μανουάλια. Ἐπειτα γυρίζουν οἱ ἐπίτροποι μέ τοὺς δίσκους· «γιά τὴν ἐκκλησία, γιά τὸν παπᾶ, γιά τὸ σχολεῖό μας», καὶ ἀκοῦς νομίσματα καὶ κουδουνίζουν. Καὶ σὰν περνοῦν τ' ἄγια, σκύβουν πολὺ χαμηλὰ καὶ σταυροκοπιοῦνται γέροι, γυναῖκες, ἄντρες, παιδιὰ, νιὲς καὶ παληκάρια. «Μνησθεῖν αὐτῶν Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ Αὐτοῦ πάντοτε»

Τίς μικροδιαφορές, ποὺ τυχαίνει νὰ ἔχουν ἀνάμεσά τους οἱ χωριανοί, τίς ξεδιαλύνουν οἱ δημογέροντες—ἔφοροι τοῦ σχολειοῦ καὶ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας. Ἄμα βέβαια ἔχουμε μεγάλες διαφορές, τότε πηγαίνουν κάτω στὴ χώρα νὰ τοὺς δικάσῃ κριτῆς, εἰρηνοδίκης ἢ δικαστήριο. Μὰ πάντα καλύτερα ἔχουν νὰ μὴν κατεβαίνουν γιά τέτοιες δουλειές στὴ χώρα. Καὶ μπελᾶς εἶναι καὶ ἔξοδα γίνονται. Ἐνῶ στὸ χωριὸ μέ τὴ βοήθεια τῶν γερόντων, ἄμα λείπουν τὰ πείσματα, ὅλα συμβιβάζονται.

Οἱ γέροντες ἔχουν καὶ ἄλλα νὰ σκεφτοῦν. Νὰ διορίσουν τὸν καντηλανάφτη, τὸ δραγάτη, θὰ φροντίσουν γιά τὸ σχολεῖο ἂν θέλῃ καθάρισμα ἢ στόλισμα, τοὺς δρόμους ἂν εἶναι νὰ φτιαστῇ ἢ νὰ σιαχτῇ κανένας.

Ὁ παπᾶς εἶναι χωριανὸς σὰν τοὺς ἄλλους μέ λίγα γράμματα. Σπάνια τὸν ἀλλάζουν, μέ τὴν ἄδεια βέβαια πάντα καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Δεσπότη. Ἐχει καὶ αὐτὸς τὸ χωράφι του, τὸ ἀμπέλι του, τὴ γυναῖκα του, τὸ σπίτι του καὶ τὴν ἀγελάδα του. Ἡ παπιδιὰ εἶναι σὰν τίς ἄλλες τίς γυναῖκες τοῦ χωριοῦ. Καὶ λειτουργάει ὁ παπᾶς κάθε Κυριακὴ καὶ σκόλη. Τὸν βλέπεις σὲ κάθε λείψανο, στεφάνωση καὶ βάφτιση. Εἶναι ἡσυχὸς ἄνθρωπος, κανένα δὲ θέλει νὰ κακοκαρδίση, δὲν πολυανακατεύεται στὰ μαλώματα καὶ τοὺς θυμοὺς τῶν χωριανῶν, καὶ χαίρεται σὰν τοῦ φιλοῦν τὸ χέρι.

Ὁ Δεσπότης θὰ περάσῃ μιὰ φορὰ τὸ χρόνο καὶ θὰ λειτουργήσῃ. Μετὰ τὸ εὐαγγέλιό «κυρῦττει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ».

Ἡ ποταμιὰ κοντὰ στὸ χωριὸ εἶναι βαθειὰ, ντυμένη πλατάνια, πικροδάφνες καὶ δάφνες. Ἐκεῖ πλένουν οἱ γυναῖκες τὰ ρούχα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά σηκώνεται τὸ βουνό, ποὺ βγάζουν τὴν

πέτρα για τὰ σπίτια, καὶ τὸ δάσος, ποὺ κάνουν κάρβουνα.

Σὰν πάρη ὁ χωριανὸς τὴν ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ ἀνέβη στὴν κορυφὴ βλέπει κάτω τίς στέγες τοῦ χωριοῦ του, καὶ ἀγναντεύει ἄλλα χωριά, ποὺ τὰ ἔχει ἀκουστά, καὶ τὴν πολιτεία ἐκεῖ δὴ πέρα, κάτω κοντὰ στὴ θάλασσα. Καὶ μικραίνει τὸ χωριό του. Νιώθει πὼς δὲν εἶναι μοναχὸ στὸν κόσμον, καὶ ὁ τόπος εἶναι μεγάλος. Καὶ τότε... τότε τοῦ ἔρχεται νὰ γνωρίσῃ καὶ τ' ἄλλα τὰ χωριά καὶ νὰ κατεβῆ στὴ χώρα, νὰ ζυγώσῃ στὴ μεγάλη λίμνη μὲ τ' ἄρμυρὸ νερό.

Γνώρισε τὴν πολιτεία καὶ ἀρχή—ἀρχὴ τοῦ φάνηκε καλὴ. Σὰν νὰ εἶναι πιὸ ἐλεύθερα τὰ πράγματα ἐδῶ. Χωράφια δὲ βλέπει, μῆτε λιβάδια, μὰ βρίσκει καπηλιὰ πολλά, καὶ πίνει τὸ κρασί μὲ πολλοὺς συντρόφους. Καὶ δὲν ντρέπεται πολὺ—πολὺ τοὺς πολίτες γιατί δὲν τὸν γνωρίζουν. Ἄγάλι - ἀγάλι ἢ πολιτεία τὸν ποτίζει τὰ φαρμάκια τῆς, ἀρχίζει καὶ στενοχωριέται. Σὰν ἄρρωστος εἶναι καὶ ξαναθυμᾶται τὸ χωριό του.

Ἐδῶ στὴν πολιτεία εἶναι σὰν τὸ ξεριζωμένο πλατάνη τῆς ρεματιᾶς, ποὺ ἀποζητάει τὸ χῶμα καὶ τίς πέτρες ποὺ τὸ γέννησαν.)

Ἄνωνυμος

34.—ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΡΙΑ

Ἡ Ὄξιᾶ, τὸ βουνὸ τῆς Ρούμελης, ἐπῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τίς ὄξιές, ποὺ ἔχει στὴν κορυφὴ του. Μεγάλον δάσος ἀπὸ ὄξιές ἔχει ὁ Κίσαβος· μὰ ἔχει καὶ ὁ Πίνδος.

Τὰ ἔλατα ἔμως καὶ τὰ πεῦκα εἶναι τὰ κυριώτερα δένδρα τῆς Ἑλλάδος κ' ἐκεῖνα ποὺ ὁ λαὸς τὰ λείει ξεχωριστὰ δένδρα, δηλαδή οἱ ἀρχαῖες «δρούρες». Ἀπὸ τὰ καρπερὰ δένδρα ἢ Ἑλλάδα ἔχει περισσότερο ἐλιές καὶ συκιές.

Πρινάρια καὶ καστανιές καὶ ἀριές ἔρχονται ἔπειτα. Στὴν Αἰγιαλεία βλέπει κανεὶς σειρὲς ἀπὸ νεοφύτευτα κυπαρισσάκια. Ὁ Ταῦγετος ποὺ εἶναι στὰ νότια τῆς Ἑλλάδος, κ' ὁ Γράμμος, ποὺ εἶναι στὰ βορεινὰ μέρη τῆς, εἶναι πευκοφυτευμένα.

Καὶ ἡ Ἀττικὴ ὅλη πευκοφορεῖ.

Κεφαλάρι λένε τὸ δάσος ποὺ πρασινίζει ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ ἢ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ χωράφια τοῦ χωριοῦ. Εἶναι τὸ ἱερὸ

κι' ανέγγιχτο δάσος, τὸ ἄλσος τῆς νέας Ἑλλάδος. Αὐτὸ φυλάει τὴν περιουσία καὶ τὴ ζωὴ τῶν χωρικῶν, ἐμποδίζοντας τὸ χειμῶνα νὰ δημιουργηθοῦν ρέματα, πὺ παρασέρνουν τὸ καρποφόρο χῶμα, κρατώντας ὄσσιὰ τὸ καλοκαίρι καὶ κρύβοντας στὰ σπλάχνα του καμιὰ ἀστείρευτη πηγῆ.

Στὴ Ναυπακτία δὲ βρίσκεται χωριὸ χωρὶς τὸ ἀνθισμένο τὸ κεφαλάρι του, μολονότι τὰ ἄλλα δάση κόβονται ἀλύπητα. Στὴν Ἀκαρνανία ἀφήνουν ἀνέγγιχτα καὶ τὰ δάση τῶν βαλανιδιῶν. Πολλὰ χωριά ζοῦν ἀπὸ τὸ βαλανίδι. Ἐκεῖ τὸ δάσος εἶναι κοινοτικό. Πᾶνε ὄλοι καὶ συναΐζουν τὸ βαλανίδι. Ὅποιος ἔχει περισσότερα χέρια στὴν οἰκογένειά του ἐκεῖνος ἔχει καὶ μεγαλύτερα ὀφέλη ἀπὸ τὸ σύναγμα.

Ἐνας εἶχε ἔντεκα κορίτσια. Εἶχε ὅμως χέρια πολλά. Κέρδισε μερικὲς χιλιάδες ἀπὸ τὸ βαλανίδι, πὺ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ φτιάσιμο βαφῆς. Πάντρεψε μ' αὐτὲς τὴν πρώτη του κόρη. Τὸν ἄλλο χρόνο μὲ τὴ βοήθεια τῆς παντρεμένης ἀποκατάστησε καὶ τὴ δεύτερη· κ' ἔτσι ἴσαμε τίς δέκα. Στὸ τέλος ὄλες οἱ παντρεμένες βοήθησαν τὴ μικρότερη καὶ τὴν πάντρεψαν καλύτερα.

Κ. Σ. Γούναρις

35.—ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΠΑΜΙΣΟ

Διάπλατος πέρα - πέρα ὁ κάμπος τραγουδάει καὶ τὸ μυριόφωνο τραγοῦδι του συντροφεύεται ὁμορφα μὲ τὸ βαρὺ σκόπὸ τοῦ ποταμοῦ πὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὰ Νόμια καὶ χύνεται στοῦ Νησιοῦ τοὺς ἀπέραντους κάμπους. Διαβαίνει τὸ χρουσταλλένιο νερό, ἀργουκλάει, μουρμουρίζει, κατρακυλάει, στριμώνεται, τρέχει πότε γραμμὴ ὀλόισα, πὺ στὸ μάκρεμα θαμπώνει τὸ μάτι, κάποτε στριφογυρίζοντας· μιὰ χάνεται καὶ μιὰ φαίνεται στὸν ὀλοφυτεμένο κάμπο. πὺ νὰ τὸ βλέπη κανεὶς ἀπὸ ψηλὰ τὴ νύχτα μέσα στὶς ἀχνὲς ἀναλαμπὲς τοῦ φεγγαριοῦ, θαρρεῖ, πὺς κάποιος φίδι θεόρατο εἶναι ξαπλωμένο καὶ κοιμάται μέσα στοὺς ἀπλωτοὺς κάμπους τῆς Μεσσηνίας.

Στὴν ἀκροποταμιὰ σταλάζουν τὰ βρεγμένα κλαριά κ' οἱ κλοποτισμένες λεῦκες ἀπαλὰ κι' ἀνάλαφρα λυγίζουν, σὰ νὰ χρ-

ρεύουν σιγαλά στο άερίνο τραγούδι, πού τότε - τότε μουρμουρίζουν τὰ διπλόχρωμα φυλλαράκια τους. Οί καλχημιές πυκνές κι' όλόδροσες παραστέκουν στο πλάι κ' ή παράξενη άμμουδιά μοσκοβολάει απ' άκρη σ' άκρη από τις σμυρτιές και τις πικροδάφνες, πού με τον καιρό έχουν πλέξει δίπλα της άκέραιο λόγο. "Αχ! παλιά μου ζωή! γλυκύτατα παιδιακίσια μου χρονάκια! "Εδώ στο μεγάλο κοτρώνι, πού τώρα τὰ σκίνα τὸ σκέπασαν άπονα, καθισμένοι μιάν αυγούλα άκουα πλάι—παιδάκι οχτώ χρονών—τὴ γιαγιά μου τὴν καλὴ νὰ μοῦ δίνη εὐχές και ἅγια λόγια Δίπλα τὸ ποταμάκι περνοῦσε ἄργὸ κι' ἀποσταμένο· οί λογισμοί μου ἔτρεχαν κοντά του και μ' ἔσφιγγε κάποιος μεγάλος πόθος· τὸ κορμί μου ἀκίνητο στο κοτρώνι ἑπάνω· ή γιαγιά μου ἔφελνε εὐχές και ἅγια λόγια. Δίπλα τὸ ποταμάκι σιγαλὸ κ' ἄργοκίνητο διάβαινε κ' ή παιδιάστικη φαντασία μου ταξίδευε με τὰ διαμαντένια νερά! Τώρα τὰ σκίνα σκέπασαν τὸ κοτρώνι, νερά καινούργια σκόρπισαν ξένους ἄμμους, τὸ ποτάμι μεγαλύτερο ἔκρυψε τὴν πλατειά οχτιά, τὸ χῶμα σκέπασε τὴ γιαγιά μου. Ἐλα, ἔλα με τὸν καιρὸ ἔσθησαν και μοῦ φαίνεται νὰ εἶμαι ξένος, νὰ μὴν ἦρθα ποτὲ στὰ παλιά μου κατατόπια!.....

Τί βουνά γύρω! τί κάμποι κάτω! τί λόγγοι, τί φυτείες, τί ποτάμια, τί ρέματα, και πέρα - πέρα τί θάλασσα! Παράδεισο! Και τὰ βουνά πρασινισμένα κ' οί κάμποι καρπεροί· τὰ νερά ἀστέρευτα ὀργώνουν και ποτίζουν τὴ γῆ· ἄσπρες κορδέλες τὰ ποτάμια στοῦ κάμπου τὴν καταπράσινη φορεσιά, στο πλάι τοῦ ποταμιοῦ ἀπὸ πάνω, μπουστάνια, σταφίδες, ἀμπέλια, ἔλα με τάξη και μέτρο, αὐξαίνουν και καλύτερεύουν· πεπόνια μυρωδάτα, καρπούζια καταζαχαρωμένα, ροδάκινα γλυκόζουμα· ἔλα, ἔλα ἀπ' τὴν Παράδεισο βγαλμένα, θρεμένα με τὰ χιονάτα νερά, με τὸ βουνήσιο και τὸ θαλασσινὸ ἀγέρα, με τὸν ἥλιο τὸν ξεχωριστό, πού τότε ζεστὰ και τότε χλιαρὰ ζωογονάει τὸν κάμπο τῆς Μεσσηνίας· Κ' ἔτσι τὸ χειμῶνα τὸ κρῦο λίγο· τὸ καλοκαίρι ή ὄροσιὰ τόση, πού και τὸ μεσημέρι περνάει σὰν αὐγή.

"Ακου γύρω - γύρω! πουλάκια φτερουγίζουν, κελαιδοῦν καθένα και τὸ σκοπὸ του· στο λάκκο ἑπάνω φωνάζει ὁ σφόδρακλας σὰν νὰ τὸν πιάνουν ἀπὸ τὸ λαιμὸ τὸν κακομοίρη! μισοχωμένη στο βούρκο, σουράει ή νεροχελώνα φουσκώνοντας τὰ μάγουλά της· χαίρεται τὴ λασπίτσα της τὴν καλή. "Ἔστερα, σὰν ἔρθη

πιὰ ἢ νύχτα θὰ χαροκοπήσῃ ἢ ἀργατιά. Σ' ὄλο τὸν κάμπο θὰ χυθοῦν τραγούδια τοῦ χωριοῦ, τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς ἐρημιᾶς· θ' ἀναφτοῦν φωτίτσες καὶ γύρω θὰ στηθοῦν χοροί· οἱ λιγερὲς μὲ τὰ παληκάρια, ποὺ δούλευαν τὴ μέρα, τραγουδοῦν, χορεύουν κουδεντιάζουσι καὶ ξεχνοῦν τὴν κούραση. Γλεντοῦν. Γλεντοῦν τὴν καμπίσια ζωὴ τους, τὴν πολυτιμότερη ζωὴ τῆς Ρωμισούνης.

Μάρκ. Γεράνης

36. — Ο ΚΟΥΤΣΑΒΛΟΣ

Θρασομανοῦσε ὁ σοροκολεθάντες σὰ νὰ μούγκριζαν ἀμέτρητα ἀρκοῦδια. Στὸν κόρφο μῆτε πανί· στὰ μανιασμένα κύματα οἱ ἀφροὶ καὶ μόνο οἱ ἀφροὶ· τίποτε ἄλλο. Τὸ θαπόρι δὲν εἶχε ξεμυτίσει, θ' ἄραξε κάπου· χωρὶς ἄλλο δὲ θὰ ἔρθῃ. Τὰ καϊκάκια κ' οἱ βάρκες ἔκαναν τὸ ξύλινό τους ἀκρογιαλινὸ χωριοῦδάκι ἐδῶ καὶ τρεῖς ὥρες· ἔλες τίς τράδηξαν κάμποσες ὀργιὲς ἔξω καὶ λαχανιασμένοι, λές, ψαράδες καὶ βαρκάρηδες κοίταξαν μὲς' ἀπὸ τὰ τζαμόφυλλα τῶν μαγαζιῶν τ' ἄπιστο τὸ θεριὸ ν' ἀφροκοπή ἀλλόφρενο, λυσσασμένο στ' ἀντικρινὰ ἀκρογιαλία καὶ νὰ ρυάξῃ πηδῶντας στὰ βράχια καὶ στὶς ἀμμουδιὲς τοῦ νησιοῦ.

* *

Ἄξαφνα ἀκούεται μιὰ σαλαγὴ κατὰ τὸ λιμανάκι, τὸ μῶλο τοῦ νησιοῦ. Ἄντρες καὶ παιδιὰ, ναῦτες, ναυτόπουλα, κάμποσοὶ τους εἶχαν μαζωχτῆ στὸ καθάκι τὸ δεξι· τότε ἀκούστηκε μιὰ φωνή:

— Τὸ πλεούμενο καλύδι: Βρὲ τὸ σκυλί τὸ ἄπιστο! Τὸν καταπόντισε!

Καὶ μὲ τὴν ὄψι σὰν τὸ κερί, ὄλοι τους γινομένοι μάτια, κοίταξαν καταμεσίς τοῦ μπογαζιοῦ τὸ βαρκάκι.

Μὲ τὸ φλοκάκι του κουρελιασμένο καὶ δυὸ κουπιὰ ν' ἀνεβοκατεβαίνουν στὶς κορφὰς τοῦ κύματος νὰ χάνεται στὴ στιγμή ἀνάμεσα σὲ πελώρια κ' ἄγριεμένα τοῦ σοροκολεθάντε κύματα· ἔλη του, λές, ἢ ἄγριεμιὰ κ' ἢ μάνγητα ἔπεσαν γύρω καταπάνω του. Κι' ἔμωσ νὰ το! σκαμπανέδαινε, χοροπηδοῦσε, βυθιζόνταν ἢ

ἀφρόπλεε τὸ βαρκάκι τὸ κακόμοιρο ! Τὰ δυὸ κουπάκια τοῦ ὀλοένα ἀνεδοκατέβαιναν· καὶ νὰ το τώρα τὸ μαῦρο κορμί τοῦ Κούτσαβλου σὲ κάθε ἀνέβασμα τῶν κουπιῶν καὶ τῆς βαρκούλας φαίνόταν σὰν ὄρνιου κεφαλὴ στὰ κύματα, πού τὸ κορμί του ἦταν τὸ ἴδιο τὸ πλεούμενο καὶ ποδάρια του τὰ δυὸ κουπιά, μὲ τὶς φτεροῦγες του βρεμένες κι' ἀδύνατο τὰ τὸ φτερώσουν. . . . Μὰ ἔλοι τὸ ἔλεγαν τώρα πετούμενο θεριό...

Κι' ἔλοι ἀπὸ τὸ καδάκι τοῦ ἔγγεφαν μὲ τὰ μαντήλια καὶ τὰ φέσια κι' ἄλλοι μὲ τὰ χέρια, ὅπως μπορούσαν, κι' ἄλλοι τοῦ φώναζαν :

— Κουράγιο, Κούτσαβλε !

*
* *

Θὰ ἦταν ἀπάνω ἀπὸ πενήντα παιδόπουλα κι' ἄλλοι τόσοι ἄντρες στὸ ἀκρογιάλι τοῦ Ἄϊ—Μάμα. Ὅλη ἡ ἀμμουδιὰ γεμάτη φύκια· στρῶμα πυκνὸ, κι' ὅτι ἤθελες ἀπὸ τὸ βυθὸ ξερασμένο στὴ μυριοσαλακωμένη ποδιὰ τῆς ἀμμουδιάς. Ἐκεῖ τὰ ἔδωκε τώρα ὁ Κούτσαβλος· τὸ κλυδάκι του σῶθηκε χωρὶς ἄλλο τὴ γλύτωσε.

Τρεχάτοι τους ἔλοι μὲ φωνές, ζήτη, χοροπηδήματα, παλαμάκια, ξεφωνητὰ χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ τὸν δέχτηκαν. Κ' ἐπήρην τὸ βαρκάκι, τὸ πλεούμενο καλύδι, καμμιὰ εἰκοσαριά γυμνοπόδαροι στὶς χεροῦκλες τους μ' ἔλον τὸν Κούτσαβλο ψυχὴ καὶ σῶμα —καὶ σὲ δυὸ στιγμὲς τοὺς ἀπίθωσαν στὸ μαλακὸ στρωσίδι τῶν φυκιῶν τοῦ γιालοῦ.

Κι' ἄλλοι τους ἄρπαζαν τὸ νοικοκύρη στὰ χέρια κι' ἄλλοι τὸν φιλοῦσαν καὶ τὸν τραγουδοῦσαν, σὰν μεθυσμένοι ἀπὸ κάποια χαρὰ τους· μὰ περισσότερο ἀπὸ ἓνα θαυμασμὸ, πού τοῦ ἔπρεπε νὰ εἰποῦμε τὴν ἀλήθεια ὅχι μόνο ἀπὸ τόσους, τόσους, τόσο πολὺ λίγους, τοὺς περισσότερους παιδιά. . . . Κι' ἄλλοι τὸν κοίταζαν μ' ἓνα σαστισμένο γέλιο, ἴσως οἱ ζηλιάρηδες. Μὰ ἐγώ, πού ἤμουν ἐκεῖ τὸν φίλησα στὸ μέτωπο κ' ἔκλαψα χωρὶς νὰ γελάσω, μήτε νὰ χαρῶ· δὲν ξέρω τί αἰσθημα μὲ κυρίεψε.

— Βρὲ παιδιά, ποῖος ἔχει σπέρτα, γιατί μοῦ ἔγιναν μούσκεμα. Ἄ! καὶ δυὸ—τρία τσιγάρα, μωρὲ παιδιά· λάσπη μοῦ τὸν ἔκανε τὸν καπνὸν ὁ ἄτιμος !

— Μωρέ Κούτσαβλε· έλα πάμε στο σπίτι μας έδω να ξαλλάξω. Είσαι καρπαπακάκης.

— Μè πειράζεις κ' έσύ, ρè κουμπάρε!

Κ' έστριψε ο Κούτσαβλος τò τσιγάρο κ' άναψε. Σάν ρούφηξε δυò—τρεις θεριακλίτικες, έπñρε μέσ' από τò κοστάκι τñς πλώρης τò καραβόπανο μισοκουρευλισμένο και στρώνοντάς το ξαπλώθηκε στο πλεύμενο τò σπιτάκι του, που δεκαπέντε χρονάκια τò είχε μέρα—νύχτα άχώριστη φωλιά του, άγκαλιά του και σύντροφο.

— Καλή νύχτα, παιδιά, και καλή πεσκάδα. . . Τò πρωτò τò πρώτο βαρκάκι που πρόβαλε στòn κόρφο ήταν τò πλεύμενο καλύβι του άτρόμητου γεροντοπαλήκαρου, του έρημοσπίτη Κούτσαβλου.

Γιάννης Περγιαλίτης

37.—ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ή ακοüs τò χαιρετισμό των Μυρίων; «θάλαττα! θάλαττα!» Είναι ο παντοτινός χαιρετισμός, που θά βγαίνει θριαμβικά από τὰ στήθια του ανθρώπου για τò μεγάλο έμφυχο στοιχείο. Γιατί τίποτα δέν είναι στη φύση τόσο ζωντανό, τόσο παθητικό, τόσο στοχαστικό μαζί και τόσο ταιριασμένο με τñν ανθρώπινη ψυχή σαν τñ θάλασσα. Μονάχα ή θάλασσα μάς μιλεί με τñ γλυκειά, τñ λησμονημένη φωνή που πρωτακούσαμε από τñς μάνας μας τὰ χείλια. Έκεϊνοι που κοιτώνται μέσα στη βαθειά, άτάραχη άγκαλιά της, έκεϊνοι μονάχα κοιμούνται τòn άξιο ύπνο του ανθρώπου. Άν είναι να ζηλέψης κάποιον τάφο, ζήλεψε τòn τάφο τους.

*
**

Ήλιγαριές, ήλιγαριές!

Ήέρα βγάζουν σί σπεριές...

Τò γλυκόπνοο βραδινό άεράκι θαρρείς πως σου φέρνει παθητικό σκοπό. Κάθεσαι στο άκρογάλι κ' έρωτεύεσαι τὰ κύματα, που φεύγουν και μακραίνουν κατά τò πέλαγο, με τñ χαρά του ταξιδιού, με του ξενητεμένου τòn πόνο. Ή ψυχή σου ταξιδεύει μαζί τους.

Ποῦ πάει; ὅπου τὴν προβοδᾷ ὁ ἄνεμος, ὅπου τὴ φέρνει ἡ μάτρα της. Πάει φάχνοντας μιὰν εὐτυχία, πάει γυρεύοντας μιὰ παρηγοριά. Κυνηγᾷε μιὰ πατρίδα, ἕνα τραγοῦδι, ἕνα ὄνειρο — ποιὸς ξέρει! — μιὰ σκέψη, ἕνα στίχο, μιὰν ἀλήθεια, ἕνα ψέμα, ἕγαν παράδεισο. Στενόχωρη εἶναι ἡ στεριά, βουὰ καὶ λόγγοι ἀντισκόβουν τὸ δρόμο, τειχιά ψηλά σκλαδώνουν ὀλόγυρα τὸν ὁδοιπόρο. Κ' ἡ σκέψη ἀκόμα, ἡ φτερωτή, σταματᾷε κι' αὐτὴ τὸ δρόμο της στὴ στεριά καὶ γυρίζει πίσω πηλωμένη. Ἐλεύθερος εἶναι μονάχα τοῦ κυμάτου ὁ δρόμος. Μπροστά του τὸ πέλαγο, ὁ ὠκεανός, ἡ αἰωνιότητα. Ἀπαλός, ἀνέμποδος, στρωτός ὁ δρόμος του. Τὸ πνεῦμα καθαλάρης ἀπόκοτος, δὲν ἔχει καλύτερο ἄτι καὶ πιὸ περήφανο ἀπὸ τὸ κύμα. Καθάλησέ το, ἀνήσυχη ψυχὴ, λύσε τὰ χαλινάρια του, κέντησέ του τὰ πλευρά του μὲ τὰ χρυσὰ σπηρούνια, τύλιξε τὰ δάχτυλά σου στὴν ἀφρισμένη χαίτη του καὶ χύσου καὶ χύμηξε στὸ γαλάζιο, τὸν ἀτέλειωτο κάμπο.

* *
*

Μὲ τοῦ βορριά τὰ κύματα
Σοῦ στέλνω χαιρετίσματα!

Τὰ κύματα ξαναγυρνοῦν ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ ταξίδι.

Τὸ ἕνα πίσω ἀπὸ τᾶλλο, ἔρχονται, φτάνουν, κι' ὄλο ἔρχονται κι' ὄλο φτάνουν κι' ὄλο λαχταροῦν κι' ὄλο ἀναστενάζου. Ποῦθε ἔρχονται; Ρώτησέ τα. Τί γυρεύουν; Γιατί βογγᾶνε; Γιατί λαχταροῦν; γιατί φιλοῦνε τὴν ὀλόστρωτη ἀμμουδιά; Γιατί μαλώνουν μὲ τὸν περήφανο βράχο; Ρώτησέ τα. Μιὰ ζωὴ γὰ τὰ ρωτᾶς δὲ θὰ χορτάσης ν' ἀκοῦς τὰ μυστικά τους. Γιατί τίποτε δὲν εἶναι ξένο ἀπὸ τὰ λόγια τῶν κυμάτων. Κι' ἂν περιμένῃς κάποια χαιρετίσματα, ἐκεῖνα σοῦ τὰ φέρνουν. Κι' ἀπὸ τοὺς ζωντανούς καὶ ἀπὸ τὰ πεθαμένα σου, τὰ δόλια πεθαμένα. Ἀπὸ τὰ χεῖλια ποῦ σ' ἀρνήθησαν, καὶ ἀπὸ τὰ χεῖλια ποῦ σὲ λαχταροῦν, καὶ ἀπὸ τὰ χεῖλια ποῦ τὰ μάρανε ὁ χαμός, αὐτὰ σοῦ φέρνουν τὰ φιλιὰ τὰ ταξιδιάρικα. Καὶ σὰν κινήσουν πάλι ταξιδιώτες μυστικοὶ κι' ἀκούραστοι, μὴν τὰ ρωτᾶς ποῦ πάνε. Μιὰ ζωὴ γὰ τὰ ρωτᾶς δὲ θὰ χορτάσης γὰ τ' ἀκοῦς. Δός τους τὰ πιὸ γλυκὰ σου χαιρετίσματα, δός τους τὰ φιλιὰ σου, τίς λαχτᾶρες σου, τὰ μυστικά σου, τὴν καρδιά σου ὀλάκερη ξερρίζωσέ την ἀπὸ τὰ στή-

θια σου και δός τους τη. Ποῦ θὰ τὴν πᾶνε ; Ξέρουν. Ἐκεῖ ἔπου δὲ φτάνει τὸνεῖρο φτάνει τὸ κῦμα.

* * *

Γέμισε ἀνήσυχα, χιονισμένα φτερά ὁ ἀέρας τοῦ πελάγου. Οἱ γλάροι στήσανε χορὸ ἀπάνω στὸ κῦμα. Σὰν θαῦμα τὸ φανέρωμά τους. Τὸ μάτι δὲν εἶδε τὸν ἐρχομὸ τους. Σχίστηκε τὸ ἄσπρο σύννεφο καὶ τοὺς γέννησε ; Σκόρπισε ὁ ἀφρὸς τοῦ κυμάτου καὶ τοὺς ἔπλασε ! Κατέβηκαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἢ ἀνέβηκαν ἀπὸ τὸ πέλαγο ; Ἄπὸ ποῦ ἔρχονται ; ποῦ πᾶνε ; Χορεύουν. Ποτὲ ὁ ἀέρας δὲν πλημμύρησε ἀπὸ τόσο μεγάλη χαρὰ σὰν καὶ τώρα. Οὐρανός, ἀέρας καὶ θάλασσα πανηγυρίζουν μαζί τους. Καὶ καθὼς ζυγιάζουν τὰ λευκὰ φτερά καὶ καθὼς λάμπουν στὴν αἰθέρα, κυματιστὰ καὶ μαλακὰ κι' ἀνάλαφρα, σοῦ μαρτυροῦν πὼς εἶναι παιδιὰ τῆς θάλασσας, θρέμμα καὶ γέννημά της. Ὁ χορὸς τους ἔχει τὸν ἀπλὸ ρυθμὸ τῶν κυμάτων. Τὸ σάλεμά τους τὴν υγρότη τοῦ νεροῦ. Τὸ σῶμα τους ἀφρὸς. Τὰ στεριανὰ πουλιὰ ἔταν περνοῦν ἀπάνω ἀπὸ τὸ κῦμα εἶναι βαριά καὶ ἄχαρα καὶ ξένα. Ὁ βασιλιάς αἰτὸς ἀκόμα βραβαίνει σὰν ἀγρίμι τὸ θαλασσινὸ ἀέρα, σὰν περάση ταξιδιώτης ξαφνικός. Τίποτα δὲ σηκώνει ἀπάνω της ἢ θάλασσα ποῦ νὰ μοιάζῃ μὲ τὸ κῦμα της, μὲ τὸν ἀφρὸ καὶ τὴ δροσιά της. Ὁ χορὸς κραταεὶ ἀκόμα στὸν ἀέρα. Ἀκούραστοι οἱ χαροκόποι πλέκουν ἀνάερα τὰ παιγνίδια τους. Τὸ φῶς γίνεται πιδ ἄσπρο ἀπάνω στὸ κῦμα. Τὰ χιονᾶτα φτερά γαργαλσοῦν τὸ νερὸ ἀνατριχιάζει, χαϊδεοῦν τὸν ἀέρα καὶ λιγώνεται. Ἡ θάλασσα ξέχασε ἄλλους τοὺς καημούς της κι' ὁ οὐρανὸς γελάει χαμηλότερα καὶ πιδ σιμὰ στὸ κῦμα. Καὶ ὕστερα—γιὰ ἰδὲς—ἐρήμωσε ὁ ἀέρας, ἔσθησε ὁ χορὸς, χαθῆκαν οἱ τρελλοὶ χαροκόποι. Θαῦμα ὁ χαμὸς τους. Σχίστηκε τὸ κῦμα καὶ τοὺς ἔκρυψε ἢ ἀνοιξε καὶ τοὺς ἐπῆρε ; ὦ ! ἄς ἦτανε μιὰ στιγμή ἢ ψυχὴ σου πέλαγο κι' ἄς εἶχε μιὰ στιγμή ἓνα πανηγύρι σὰν αὐτό, τέτοιο ἓνα θαῦμα, τέτοιο ἓνα ὄνειρο λευκὸ, γαλάζιο, θριαμβικὸ, στεφανωμένο μὲ ἀρμυρὰν ἀφρὸ καὶ ἀνάερο χιόνι.

Π. Νιρβάνας

38.—ΣΤΟ ΔΟΥΝΑΒΗ

Ἐφτά μερόνυχτα ἔδερνε ἡ φουρτούνα τὰ μπουγάζια τοῦ ποταμοῦ· κάθε χειμῶνα πολλές φουρτούνες τὰ δέρνουνε· μὰ σάν τῆ φουρτούνα ποῦ σὰς λέω, στὰ τόσα χρόνια μιὰ φορὰ τυχαίνει. Οἱ μῶλοι τῶν μπράτσων τοῦ μπουγαζιοῦ κρουσταλιασμένοι, καὶ μέσα ὁ Σουλινᾶς—ἡ μικρούλα Ἑλληνικὴ πολιτεία τῆς Βλαχίας—κάτασπρος ἀπὸ χιόνι. Ὁ βοριάς ἐρχότανε ρούσικος καὶ φυσοῦσε μὲ τέτοια δύναμη, ποῦ ἔλεγεσ πὼς γυρεύει νὰ συνεπάρη καὶ νὰ γκρεμίση τὰ σπίτια. Ὡρες-ὥρες οἱ θαλασσιῆς βουρλωμένες φουσκῶνανε κουῆζοντας καὶ ξεσποῦσαν στοὺς μῶλους μὲ τέτοια ὀρμή, ποῦ τὸ ἀντιμάμαλο ἀπὸ τὸ μπράτσο τῆς τραμουτάνας εὔρισκε δύναμη νὰ πάη νὰ χτυπήση τὸ μπράτσο τῆς Ὀστρίας. Μὲ τέτοιον καιρὸ ἀλίμονο στὸ βαπόρι ποῦ θὰ ζύγωνε στὸ μπουγάζι· γιὰ καράβι δὲ λογαριάζεται, γιὰτι ἀπὸ τέτοιους καιροὺς δὲ γλυτώνει.

Κι' ὥστόσο τέσσερα βαπόρια φέρνανε βόλτα τὸ μπουγάζι ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς φουρτούνας. Πιλοτίνα δὲν ξεμύτιζε ὅζω νὰ τοὺς πάη πιλότο· καὶ χωρὶς πιλότο τὰ βαπόρικα δὲ μποροῦνε νὰ μποῦνε στὸ Σουλινᾶ, γιὰτι κουράγια δὲ βγαίνουνε ποτὲ σὲ καλὸ τῶν καπεταναίων· μὲ μιὰν ἄσκημη μανούδρα μπορεῖ νὰ βρῆ σὲ μπάγκο καὶ νὰ βουλιᾶξη σύψυχο· χρειάζεται πιλότος ποῦ ξέρει τὰ κατατόπια, γιὰ καπετάνιος νὰ τὸ λέη καλὰ καὶ τὸ μάτι του κι' ἡ ψυχὴ του.

Κ' ἔτσι τὰ τέσσερα βαπόρια φέρνανε βόλτα τὸ μπουγάζι, χωρὶς νὰ ζυγώνουν. Στὶς ἑφτά μέρες ἀπάνω ἡ φουρτούνα δυνάμωσε κι' ὁ φάρος σινιαλάρισε ἀκόμα ἓνα βαπόρι στὴ ράδα. Ἦτανε μεσημέρι· ὁ βοριάς φυσοῦσε ρούσικος· ἐρχόταν ὄλο καὶ πιὸ φουρτουνιασμένος· σάν νὰ μὴ ἔφτανε, ἔπιασε καὶ δυνατὴ χιονιά· οὔτε τὸ δάχτυλό σου δὲν ἔδλεπε· ἡ καμπάνα τοῦ μπουγαζιοῦ βουρλιζόταν καὶ οἱ σφυρίχτρες τῶν βαποριῶν κἀνκανε σάν δαιμονισμένες. Τὰ βαπόρια καὶ τὰ πέντε ζύγωσαν· τοῦλάχιστον ἂν βούλιαζαν θὰ γλύτωναν τὰ πληρώματά τους. Οἱ πιλότοι ξάγγρυνοι στὸ πιλοτάγιο ἀγγάντευαν μὲ τὸ γιὰλ! τίς μανούδρες τῶν βαποριῶν. Τὶ βαπόρια ἦτανε, ποῦ νὰ τὰ ξέρης; μήπως ἄφηνε ἡ χιονιά νὰ συνεγνοηθοῦνε μὲ σινιάλα; πιὸ καλὰ μανουδράριζε τὸ βαπόρι ποῦ

είχε έρθει ύστερνό. Δυό φορές ζύγωσε νά μπουγαζάρη με πολλή τέχνη.

— Γιά σου, καπετάνιο, έλεγαν οί πιλότοι ανάμεσά τους σάν τόν έβλεπαν· τὰ τέσσερα βαπόρια τὰ πρῶτα, τ' ακολουθοῦσαν με ξάφνου ό καπετάνιος τοῦ βαποριοῦ πού ήρθε ύστερνό άνοιγε για τὸ πέλαγο καί έλα μαζί καπνίζοντας καί σφυρίζοντας άλάργευαν.

— Γειά σου, καπετάνιο, έλεγαν οί πιλότοι ανάμεσά τους, γιατί έβλεπαν πῶς ή μανούδρα ήτανε σωστή. Μωρέ ποιός νάσαι αὐτός; άναλογιόνταν.

Τ' άπομεσήμερο ό καιρός δυνάμωσε κ' έκανε προμηγήματα για προβετζάρισμα π' άλίμονό τους τών βαποριῶν. Τρίτη φορά ξανάκανε για τὸ μπουγάζι τὸ βαπόρι πού ήρθε ύστερνό· τ' άλλα βλέποντας τή μανούδρα του άκολουθοῦσαν· ό βοριάς πεισιμωμένος φρένιαζε· οί πιλότοι στὸ πιλοτάγιο άμίλητοι· τὸ βαπόρι ζύγωνε γεμάτα· έπιασε τὸ φανάρι τής τραμουντάνας· μιὰ μανούδρα τεχνικά δεξιά καί καθεντζάρισε τὸ μπουγάζι, προχωρώντας όλοταχῶς μέσα.

— Γειά σου καπετάνιο, ύποιος κι' αν είσαι, χειροκρότησαν οί πιλότοι· τὰ τέσσερα βαπόρια, π' άκολουθοῦσαν τή μανούδρα μπουκάρανε· καί τὸ βαπόρι, πού είχε έρθει ύστερνό, έφτασε μπρὸς στὸ λιμεναρχεῖο· τόνομά του άπὸ τὰ κρούσταλλα καί τὰ χιόνια δὲ φαινόταν· ένας ναύτης χιονισμένος ανέβασε τή σημαία τυλιγμένη στην πρύμνη· τράβηξε τὸ σκοινί, καί φρενιασμένος ό βοριάς ξεδίπλωσε τή γαλανόλευκη με τὸ Σταυρό. . .

— Γειά σου καπετάνιο, ξαναχειροκρότησαν οί πιλότοι· κ' έγώ πού ήμουνα εκεί κι' έβλεπα θάρρεψα, πῶς μου χάρισαν παραπάνω κι' άπ' έλο τόν κόσμο.

— Γειά σου, Ρωμισούνη, είπα μέσx μου καί δάκρυσα μ' άναφυλλητὸ χαράς.

Ό καπετάνιος τοῦ βαποριοῦ, πούχε έρθει ύστερνό, ήτανε πρωτοτάξιδος στὸν ποταμό· τὸ βαπόρι τὸ έλεγαν «Εὐάγγελινή».

Νίκος Σαντοριναῖος

Β'. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

39.—ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΕΛΗΕΣ

(Κατὰ τὸν Αἰσωπο)

Τρεῖς ἀδελφούλες εἴμαστε, παιδάκι μου.
πάντα μαζί και πάντα ἀγαπημένες,
και σὲ βουνοῦ κορφούλα οἱ τρεῖς ἐζήσαμε
μονάχες μας, συχν' ἀνεμοδαρμένες.

Βοριάς κακὸς δὲ μπόρεσε, παιδάκι μου,
ποτὲς νὰ μᾶς λυγίση ἢ μαύρη μπόρα.
Μικρές, γιατί τὰ κλώνια μας ἐπλέξαμε,
και τὰ κορμιά μας ἕνα βλέπεις τώρα.

Ἄποια ἀδερφάκια σὰν ἐμᾶς, παιδάκι μου,
ζοῦν, πάντοτ' ἐνωμένα, ταιριασμένα,
ποτὲς κακοὶ δὲ θὰ τὰ βλάψουν εὐκολα,
παντοτινὰ θὰ ζοῦν εὐτυχισμένα.

Γιάννης Περγιαλίτης

40.—ΤΑ ΔΥΟ ΤΑΓΑΡΙΑ

(Ἀπὸ τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου)

Ἄ καθένας δυὸ ταγάρια κουβαλάει.
τὸνα μπρὸς και τᾶλλο πίσω κρεμασμένα.
Τὰ δικά του ἐλαττώματα φυλάει
στὸ ἀποπίσω και μπροστά του ἔχει τὰ ξένα.
Και μὴ βλέποντας καθένας τὰ δικά του,
ἔλο λέει για τὶς μπομπὲς τοῦ γείτονά του.

Γ. Ζ. Ζουφρὲς

41.—ΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΑΤΗΣ (Κατὰ τὸν Αἴσωπο)

«Γέροντά μου, δὲ μοῦ λὲς σὲ πόσῃν ὥρᾳ
μπορῶ νὰ φθάσω στὴ μεγάλη χώρα ;»
Καὶ ὁ γέρος σκεπτικὸς τοῦ λέει : «Διαβάτη,
νὰ σὲ χαρῶ, περπάτησε, περπάτει...»
«Μὰ βέβαια, πὼς θὰ περπατήσω, γέρο,
τὸ διάστημα ὅμως ἀπ' ἐδῶ ὡς ἐκεῖ δὲν ξέρω !»
«περπάτησε λοιπὸν !» τοῦ λέει καὶ πάλι.
Κι' ὁ ξένος διαβάτης τὸ κεφάλι
κουνῶντας, φεύγει μὲ τὸ βῆμα του γοργὸ
καὶ λέει : «Ὅσο ρωτᾶω τέτοιους, ἀργῶ».
Μὰ ξάφνου ὁ γέρος κράζει : «Μὲς στὴ χώρα,
διαβάτη μου, θὰ φτάσης σὲ μιὰν ὥρα...»
«Μὰ πὼς τὸ ξέρεις τώρα ; πὼς τὸ ξέρεις γέρο ;»
«Πρὶν τὸ περπάτημά σου ἰδῶ, ποῦ νὰ τὸ ξέρω ;
Κρίμα στὴ γνώση σου, διαβάτη, κρίμα !
Καθένας φτάνει ὅπου ποθεῖ γρήγορα ἢ ἀργά,
κατὰ πὼς θέλει τῶν ποδιῶν τὸ βῆμα.
Τρέχα λοιπὸν καὶ σὺ σὰν νιός, γοργά,
κι' ἄμα γεράσης τότες...; πιὸ σιγά...!»

Γιάννης Περγιαλίτης

42.—ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ

Ἡ καλοσύνη, εἶπ' ἡ γιαγιά, μονάχα ἢ καλοσύνη·
ὅλα στὸν κόσμον χάνονται, μόνη ἀπομένει ἐκεῖνη.
Ἡ λεβεντιά κ' ἡ ἀρχοντιά, τὰ μεγαλεῖα, τὰ κάλλη
ἔρχονται, φεύγουν καὶ περνοῦν ἀπὸ μιὰ ὥρα σ' ἄλλη·
μὰ ἡ καλοσύνη ἀνέγγιχτη σὰν τῆς αὐγῆς τὸν κρίνο.
σὰν τὸ διαμάντι εἶν' ἀφθαρτὴ καὶ λάμπει ὡσὰν ἐκεῖνο.

Στὰ λόγια τῆς μαζεύτηκαν προσεχτικὰ τὰ γγόνια.
Ἐ χρόνια τῶν παραμυθιῶν, ἀθῶα, ὠραῖα χρόνια !
Ἐξω τὸ χιόνι ἀναγελᾷ τὴν ἄγρια ἀνεμοζάλη

κ' ἔδω στὰ μισσοσκότεινα, τριγύρω στὸ μαγκάλι,
 ποὺ κρύβει ἀνάρια χόβολη κι' ὄνειρατα ἀνασταίνει,
 ἄλλο ἀπ' τὰγγόνια πρόσχαρο τὰ χέρια του ζεσταίνει,
 ἄλλο μὲ στόμα ὀρθάνοιχτο δείχνει τὴν προθυμίᾳ του.
 ἄλλο καθίζει: στὴν προδιὰ πού'ναι στρωμένη κάτου,
 ἄλλο σταυροποδίζοντας μαζεύεται παρέκει,
 ἄλλο στὸ πλάγι κάθεται κ' ἔν' ἄλλο ἑλόρθο στέκει.*
 Κι' ἄλλο μαζὶ μὲ μιὰ ψυχὴ, μ' ἕναν παλμὸ στὰ στήθη
 θωροῦν στὰ μάτια τὴ γιγαλιὰ ποὺ ἀρχίζει παραμυθι....
 Ἡ ρόκα ξεκουράζεται στ' ἄσαρκο μέσα χέρι:
 ὧς ποὺ ν' ἀρχίσῃ τὸ βαθὺ κι' ἀκούραστο νυχτέρι.

*Ἦταν, τοὺς λέγει, μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρό, μιὰ χώρα
 πανώρια, μαρμαρόχτιστη, πλούσια, τρανὴ· καλὴ ὥρα
 σὰν τὴν Ἀθήνα, πιὸ καλὴ, πιὸ ὁμορφὴ κι' ἄλλη τόση,
 κ' εἶχε ἕνα γέρο βασιλιᾶ μὲ φρόνηση καὶ γνώση.
 Κι' αὐτὸς ὁ γέρο βασιλιάς, βλαστάρια του μονάχα.
 εἶχε δυὸ βασιλόπουλα, δυὸ γιούς νὰ ποῦμε τάχα.
 Ὁ πρῶτος ἄγριος καὶ κακός, τὸν κόσμον τυραννοῦσε,
 μηδὲ φτωχὸ σπλαχνίζονταν, μηδ' ἄρχοντα ψηφοῦσε.
 Ὁ δεῦτερος εὐγενικός, γενναῖος ὅσο παίρνει,
 ἤξερε χάρες νὰ σκορπᾶ, χαρὰ παντοῦ νὰ φέρνῃ.
 στὴν ἀρχοντιὰ ἀνοιχτόκαρδος, στὴ φτώχεια ἀνοιχτοχέρης....

Ὁ πρῶτος τοῦπε κάποτε: Τὸν κόσμον δὲν τὸν ξέρεις·
 εἶν' ἄκαρδος κ' εἶναι κκεκός κι' ὄλα κακὰ τὰ βλέπει,
 κι' ἂν θὲς νὰ μείνῃς ξακουστός κι' ἂν θὲς καὶ δόξα, πρέπει
 νὰ γίνῃς ἄκαρδος κ' ἐσύ, σκληρὸς ὡς ἂν κ' ἐμένα,
 κανένα νὰ μὴν ἀγαπᾶς, νὰ μὴν ψηφᾶς κανένα.
 Μονάχα ὁ φόβος κυβερνᾶ τὸν κόσμον καὶ τὰ πλήθη.

Καὶ γύρισεν ὁ δεῦτερος καὶ γελαστὰ ἀποκρίθη:
 «Ὁ κόσμος εἶν' ἀπατηλὸς κι' ὅσα τοῦ πῆς τοῦ πρέπει
 κακὸ τὸν βλέπουν οἱ κακοί, καλὸ οἱ καλοὶ τὸν βλέπουν.
 Ὁ φόβος δὲν τὸν κυβερνᾶ, προσωρινὰ τὸν δένει·
 εἶναι νὰ ποῦμε φυλακὴ μὲ φρύγανα χτισμένη
 κ' ἢ θύρα τῆς δίχως κλειδιὸ συχνὰ κ' εὐκολ' ἀνοίγει.

κι' ὄρμα μὲ βιά ὁ κατάδικος καὶ τὸ φρουρό του πνίγει.
 Τὸ χαλινάρι βάλε του τῆς θεϊκῆς ἀγάπης,
 γίνου πατέρας βασιλιάς κι' ὄχι σκληρὸς σατράπης!...»

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ὕστερ' ἀπόνα χρόνο
 πέθαν' ὁ γέρο- βασιλιάς κι' ἀνέβηκε στὸ θρόνο
 ὁ γιὸς του, ὁ πρῶτος ὁ κακός. Τρόμος παντοῦ καὶ φρίκη!
 Βασίλευε μὲ τὸ σπαθὶ βγαλμένο ἀπὸ τὴ θήκη....
 Οἱ φυλακὲς ἐγέμισαν τὸ ψέμα, ἡ ἀδικία,
 ἡ ἀτιμιὰ κ' ἡ κλεψιά, ἡ ἀπάτη, ἡ κολακεία,
 κάθε κακό, πού βρέθηκε μὲς στὴν κακὴ τὴν ὥρα,
 δεκάτιζε κ' ἐρέθιζε τὴ μαύρη ἐκείνη χώρα'
 ὥσπου τὰ παράπονα τοῦ κόσμου μιὰν ἡμέρα
 ἔφτασαν σ' ἀγανάκτηση κ' ἐκείνη σὲ φοβέρα,
 πὼς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλιάς δὲ θῆ ν' ἀλλάξῃ δρόμο,
 νὰ κυβερνᾷ τὴ χώρα του μὲ τοῦ Θεοῦ τὸ νόμο,
 ἡ χώρα εὐθὺς θὰ σηκωθῇ καὶ θὰ τὸν ξεθρονίσῃ,
 νὰ φέρῃ τὸ μικρότερο γιὰ νὰ τὴν κυβερνήσῃ.

Σὰν τᾶκουσεν ὁ βασιλιάς τὸν ἀδερφὸ του κράζει
 κι' ἄδικα καὶ παράνομα μονάχος τὸν δικάζει,
 τὸν βρήκε φταίχτη κι' ἔνοχο, κ' ἔτσι μὲ λίγα λόγια
 τὸν ἔκλεισε στοῦ παλατιοῦ τὰ σκοτεινὰ κατώγια
 τίς μέρες καὶ τίς νύχτες του μὲ πίκρα νὰ περνᾷ.

Μὰ τ' ἄδικο δὲ ζῆ πολὺ καὶ δὲν πολυχρονᾷ. . .
 Κάποιος μεγάλος βασιλιάς, ἀπ' ἄλλη πολιτεία,
 κάκωσε δίχως ἀφορμὴ, δίχως καμμιάν αἰτία
 καὶ παίρνει τὰ φουσάτα του καὶ ξεκινᾷ καὶ μπαίνει
 στὴ χώρα τὴν πολύπαθη κακοκυβερνημένη
 καὶ σὲ μιὰ μάχη μοναχὰ νικάει καὶ δεκατίζει,
 καὶ πιάνει καὶ τὸ βασιλιά καὶ σκλάβο τὸν ὀρίζει.

— Τὸν ἀδελφὸ του; ἐρώτησαν τ' ἀγγόνια μ' ἓνα στόμα.

— Τώρα θὰ δῆτε τί ἔγινε, δὲν τέλειωσεν ἀκόμα. . .

«Ὅταν ἡ μάχη ἀπόσωσε κ' εἰρήνεψε τ' ἀσκέρι,

Ξστειλε τότε ὁ νικητῆς τὴν κόρη του νὰ φέρη
μ' ἄλογα χρυσοσέλωτα καὶ χιλιάδες ἄτια
νὰ δῆ τὰ μαρμαρόχτιστα, νὰ δῆ τὰ νέα παλάτια.

Ἔρχετ' ἐκεῖνη βιαστικὰ καὶ δείχνει τὴ χαρὰ της
σὲ κάθε τι πολύτιμο, ποὺ βλέπει ὀλόγουρά της·
μὰ ὅταν στὸ τέλος ἔφτασε καὶ στὰ κατώγια ἐκεῖνα
ποὺ ἀδερφὸς τοῦ βασιλιᾶ κλεισμένος ἕνα μῆνα
σέπεται μὲς στὰ σκοτεινὰ σ' ἀδικη καταδίκη,
ἔνωσε πόνου στὴν καρδιά καὶ στὴν ψυχὴ της φρίκη,
καί, δίχως νὰ τὸ στοχαστῆ, δίχως νὰ ξέρη τί ἔχει,
στὸ βασιλιᾶ πατέρα της ἀλκφιασμένη τρέχει
καὶ κλαίει, καὶ κλαίει γονατιστῆ μὲ τὸν κρυφὸ της πόθο . . .
Ἐκεῖνος χαμογέλασε :

— Σήκω, τῆς λέει, σὲ νιώθω . . .

Ἔφερε τὸν κκλὸ ἀδερφὸν ἀπ' τὰ βαθιὰ κατώγια
καὶ τοῦπε δίχως πρόφασες, δίχως μεγάλα λόγια :
« Ἐσὺ μοῦ φαίνεσαι καλὸς κι' ἀδικημένος· τώρα
σοῦ πρέπει νάσαι βασιλιᾶς νὰ κυβερνᾷς τὴ χώρα . . .
Ἡ κόρη μου σ' ἀγάπησε, γυναῖκα σοῦ τὴ δίνω ! »
Καὶ γίνηκεν ὁ γάμος τους τὸ ἴδιο βράδου ἐκεῖνο
μ' ἄργακα καὶ μὲ τούμπανα καὶ μὲ χαρὰ μεγάλη,
καὶ τὸν κακὸ τὸ βασιλιᾶ τὸν ξαναφέραν πάλι
μαζὶ μὲ δούλους νὰ κερνᾷ τ' ἀσκέρι στὴ χαρὰ τους . . .

Κ' ἐκεῖνοι ἐπέρασαν καλὰ κ' ἐμεῖς κκλύτερά τους.

Ἰωάννης Πολέμης

43. — Η ΘΕΡΙΣΤΡΑ ΜΑΡΩ

- Μάρω, μὴν κουρνιαχτίζεσαι καὶ μὴ σὲ φένη ὁ ἥλιος!
- Τὸν κουρνιαχτὸ τὸν ἀγαπῶ, τὸν ἥλιο ἐγὼ τὸν θέλω,
γιατὶ τὸν πρωτολιχνιστῆ θέλω νὰ πάρω γι' ἄντρα.
- Μάρω—μ', ὁ πρωτολιχνιστῆς πολλὰ προικιὰ γυρεῖει,

θέλει χωράφι ἄθέριστα μ' ἔλους τοὺς θεριστάδες,
 γυρεύει μύλους δώδεκα μ' ἔλους τοὺς μυλωνάδες.
 γυρεύ' χιλιάδες πρόβατα καὶ νάν' καὶ γκαστρομένα,
 καὶ παρακάλλει τὸ Θεὸ πλούσια γιὰ νὰ σὲ κάμη.

Ἐκεῖ ποὺ παρακάλαγε σύγνεφα τρία βγῆκαν,
 τὸνα ἔχυνε ψιλὴ βροχή, τ' ἄλλο ψιλὸ χαλάζι,
 τὸ τρίτο τὸ παχύτερο χοντρὸ μαργαριτάρι.

Ἄνारी ἄνάρια τὸρριχνε ρίζες γιὰ νὰ μὴν πιάση,
 κ' ἐκεῖνο ρίζες ἔπιασε, ρίζες καὶ παραρίζες.
 Πασάδες τὸ θερίζουνε, μπέηδες δεματιάζουν,
 κ' ἡ Μάρω μὲ τὴ μάνα της ἔτρεχε τὸ κατόπι,
 γιὰ νὰ σταχολογήσουνε ἐκεῖνο ποῦχε μείνει.

(Δημοτικὸ)

(Σημ. Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τὸ τραγουδοῦν οἱ θεριστάδες
 τὸν καιρὸ τοῦ θερισμοῦ. Εἶναι πολὺ ἀρχαῖο).

44. — Ο ΤΡΥΓΟΣ

Ἦ ὅταν ἀνθίζ' ἡ ἀγράμπελη κι' ἀπλώνει τὰ κλαδιά της
 Στὸ σχοῖνο, στὸ χαμόδεντρο, στοῦ πεύκου τὰ κλωνάρια,
 Στὰ ρέμακα τοῦ ποταμοῦ, στὸν ἐγκρεμὸ τοῦ βράχου,
 Κι' ἀγέρα κάμπους καὶ βουνά, τὴν πλάση πέρα ὡς πέρα.
 Γιομίζει ἀπὸ μωσκοβολιὰ μὲ τὸν ἀνασασμὸ της,
 Πυκνὸ πυκνὸ κι' ὀλόμαυρο μελισολοῖ πετιέται.
 Μεσ' ἀπὸ βράχους καὶ κρινιά, μέσ' ἀπὸ ἔρμιες καὶ κήπους,
 Καὶ τάνθη της βοσκολογᾶ καὶ παίρνει τὸν ἀχνό τους,
 Καὶ διαλαλαίει μ' ἓνα βοητὸ τὸν ἀναγαλλιασμὸ του.
 Ἔτσι οἱ κοπέλλες τοῦ χωριοῦ πετιοῦνται ἀπὸ τὰ σίτια.
 Σὲ κάμπους, σὲ βουνά σκορποῦν, κι' ἔπ' εἶναι ἀμπέλια τρέχουγ.
 Μὲ τὰ καλάθια τὰ πλεχτὰ καὶ μὲ τὰ βατοκόπια
 Καὶ μὲ τραγοῦδια, μὲ χαρές ὅταν ἀρχίζη ὁ τρύγος.

Ἄνατραρίζονται οἱ ἔρμιες, ἀχολογοῦν τ' ἀμπέλια,
 Λὲς κι' ἀπὸ κάθε πέτρα ὀρθή, λὲς κ' ἀπὸ κάθε βᾶτο
 Ὅπου στὸ χόρτο σέρνεται, κόρηγ κορμὶ φυτρώνει.

Πράσινη άπλώνεται ή φυτιά κ' οί ράγες μεστωμένες,
Μαύρες και κίτρινες, Ξανθιές, μαυρολογούν, γιαλίζουν
Στήν πρώτη άχτίδα του ζεστού του ήλιου όπ' ανατέλλει,
Σάν μαύρα μάτια, σάν χοντρά κλωνιά μαργαριτάρια.
Οί βέργες οί καμαρωτές λαμποκοπούν κ' έκεινες,
Κ' οί περγολιές Ξαπλώνονται στα δίπλατα κρεβάτια
Και στην πυκνή τους χλωρασιά και στο βαθύ τους ίσκιο
Τήν ιδρωμένη άργατιά δροσίζουν, ανασαίνουν,
Τήν άργατιά που δλημερίς όλο τρυάει κι' άπλώνει
τήν άργατιά που λαχταρά τότε να πέση ό ήλιος,
Πότε να ίσκιώσουν τά ριζά, να δροσερέψη ό κάμπος.
Νά τος ό ήλιος που έπεσε και πάει να βασιλέψη.
Νά τα που ίσκιώσαν τά ριζά και δροσερεύει ό κάμπος.

“Ο ήλιος χάθη όλότεια και τά θουνά σουρπώσαν,
Θόλωσαν τ' ανοιχτά νερά κι' άπάνου βγήχαν τ' άστρα.
Διπλά ανασαίνει ή άργατιά και άπαρατάει τó έργο,
Κ' εκεί που κληματόβεργες κι' από παλιούρια φράχτες,
Καλύβι: όλόρθο πλέκουνε, δείπνον άπλό κυκλώνουν,
Και τόν άπλό τó δείπνο τους φωτάει θαμπό λυχνάρι.
Στερνά σε κάθε μιá φυτιά, κάθε όχτο κάθε άμπέλι
Τρανές άνάθονται φωτιές μέσ' στ' άπλωτό σκοτάδι.
“Ολόύρα όλόύρ' άπ' τίς φωτιές στένουν χορό οί κοπέλλες
Στρώνονται χάμου οί γέροντες κ' οί νιοί, κι' άπ' όλους ένας
Τους συνοδεύει τó χορό μ' ένα άπαλό τραγουδί.

Και μ' ένα λάλημα γλυκό, γλυκό του ταμπουρά του.
“Ως που τ' αστέρια τ' ουρανού τó μεσονύχτι δείχουν,
Και τότες οί χοροί χαλούν. σκορπών οί δουλευτάδες,
Στρώνουν για στρώματα κλαδιά κι' άποσταμένοι γέρνουν,
Κ' εκεί που σήγουν οί φωτιές έρμες άνάρια, άνάρια,
Τό νυχτοπούλι τ' άγρυπνο γλυκά τους νχνουρίζει,
“Ως που να σκάση ό αυγερινός, που θά Ξυπνήσουν πάλι,
Πάλι στο έργο τους να μπούν, στο ζηλεμένο τρύγο,

Κ. Κρυστάλλης

45.—ΤΟ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟ

Οί δλάχοι τρῶν καὶ πίνουνε καὶ λιανοτραγουδᾶνε,
 κ' ἕνα μικρὸ βλαχόπουλο δὲν τρώει, δὲν τραγουδάει·
 ράχη σὲ ράχη περπατεῖ τὸν ταμπουρᾶ θαρῶντας·
 τοὺς μήνους ἐλογάριαζε, τοὺς μήνους λογαριάζει.
 Τρεῖς μήνους ἔχ' ἢ ἄνοιξη καὶ τρεῖς τὸ καλοκαίρι
 ποὺ θγαίν' οἱ δλάχοι στὰ βουνά, ποὺ θγαίν' οἱ βλαχοπούλες
 μὲ τὰ κατσίκια στὴν ποδιά καὶ μὲ τ' ἄρνιά στὰ χέρια,
 τότε θὰ παντρευθῶ κ' ἐγὼ νὰ πάρω βλαχοπούλα,
 νὰ κάνω βλάχους συγγενεῖς καὶ βλάχους συμπεθέρους,
 νὰ τοὺς βοηθᾶω στὰ πράματα, νὰ τοὺς βοηθᾶω ν' ἀρμέγουν.

(Δημοτικὸ)

46.—ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΤΣΟΠΑΝΗΔΩΝ

Τώρα εἶν' Ἄπριλης καὶ χαρά, τώρα εἶναι καλοκαίρι,
 τὸ λέν τὰηδόνια στὰ κλαριά, κ' οἱ πέρδικες στὰ πλάγια,
 τὸ λέν οἱ κοῦκοι στὰ ψηλά, ψηλά στὰ καταρράχια·
 πᾶν τὰ κοπάδια στὰ βουνά, νὰ ξεκαλοκαιριάσουν·
 πᾶν καὶ κοντὰ οἱ τσοπάνηδες, βαρῶντας τὴ φλογέρα,
 νὰ τὰ τυροκομήσουνε καὶ τὴ νομὴ νὰ βγάλουν,
 καὶ νὰ γιορτάσουν τ' ἄη Γεωργιοῦ, νὰ ρίξουν στὸ σημάδι,
 νὰ πιοῦν νερὸ ἀπὸ τὰ βουνά, νὰ πάρουν τὸν ἀέρα.

(Δημοτικὸ)

47.—ΤΟ ΚΑΛΥΒΙ

Μικρὸ καλύβι, οἱ τοῖχοί σου κλειοῦν ἄμετρη γαλήνη·
 κάτω ἀπ' τὴ σκέπη σου ἔστησε τὸ θρόνο της ἡ Ἀγάπη,
 κι' ἀλαφροδέθη σὲ χορὸ τῆς ξεγνοιασιάς ἢ γλύκα
 μὲ τὸ βαθὺ ξεχειλίσιμα τῆς ἁγίας καλοσύνης.
 Τὰ διαβατάρικα πουλιά σὲ χαιρετοῦν καὶ παίρνουν
 ἀπ' ὄση μέσα του ἔλαμψε χαρὰ γιὰ εὐτυχισμό τους
 στὸ μακρινὸ ταξίδι τους. Οἱ νύχτες τοῦ χειμῶνα

σ' αναθυμιοῦνται πρόσχαρες καὶ μὲς στὴ ζεστασιά σου
νὰ ξαναὑφάνουνε ποθοῦν παραμυθίωνε μάγια.
Κ' ἢ ταξιδεύτρα μου ψυχὴ σ' ἀντίκρουσε κ' ἐστάθη
ν' ἀπακουμπήση χαρωπὴ στὸ ταπεινὸ κατώφλι
κ' ἐκεῖ γυρτῆ νὰ ὄνειρευτῆ τὴ δόξα τῆς Ἀγάπης.

Ἡλ. Βουτιερίδης

48. — ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικροῦλι, κατακαίνουργιο,
γυρμένο στ' ἀκρογιαλὶ
θὰ πίστευες, τὰ κύματα
πὼς μόλις τό 'χαν βγάλει
σὰ νὰ τὰ σάρωνε ἀπαλὰ
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμάτ' ἀσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὸ χρῶσωνε
ἡμέρα ἡλιοκαμμένη,
ἀλλὰ ψυχὴ δὲ θάδλεπες
μὲς στὸ χωριὸ νὰ μένη
οὔτε τραγοῦδι οὔτε μιλιὰ
νὰ τρέχη στὸν ἀέρα.
Ἐλείπαν ὄλοι στὴ δουλειὰ
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε·
βαλανιδιές, πλατάνια
δὲν ἔρριχναν τοῦ ἴσκιου τους
σ' αὐτὸ τὴν περηφάνια.
Μονάχ' ἀπὸ καμιὰ μεριά
ξεμύτιζε μυρτούλα,
ἀλλοῦ ροδιὰ καὶ λυγαριὰ,
καὶ μιὰ βρυσούλα.

Ἄπ' τὸ βουνό, ποῦ ὑψώνονταν
 στὰ βάθη, ἀντικρινά του,
 θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
 τὴν ἄκρη τῆ θωριά του,
 σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκὰ
 πῶτυχ' ἐκεῖ ν' ἀπλώσουν
 κάποια χεράκια ἐργατικά,
 γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικροῦλι, κατακαίνουργιο,
 γυρμένο στ' ἄκρογάλι,
 βρέφος θὰ τὸ στοχάζουσιν
 μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
 ὅπου γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
 μὲ τὸ φιλί στὸ στόμα,
 πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῆ
 καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
 τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
 ἢ θάλασσα ἠχολόγαε
 γλυκὰ — γλυκὰ κ' ἐκείνη :
 — Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
 κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
 μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
 νύχτα καὶ μέρα,

Κ. Παλαμᾶς

46. — Η ΤΣΟΠΑΝΟΠΟΥΛΑ Η ΜΑΡΩ

Νὰ χάλαγ' ἢ Παραμυθιά νὰ γίνονταν λιθάδια,
 λιθάδια γιὰ τὰ πρόβατα, λιθάδια γιὰ τὰ γίδια,
 κι' ὁ πιστικὸς ποῦ τὰ φυλάει, τ' ὁμορφο παληκάρι,
 ν' ἀρραβωνιάσῃ τὴν καλὴ τὴν παινεμένη Μάρω,
 νὰ τοῦ πηγαίνει τὸ ψωμί μὲ τὸν τρουβᾶ στὴν πλάτη.
 — Μάρω μου, ποιὸς σοῦ τῶφτιασε τ' ὀλόχρυσο ζωνάρι :

- Μοῦ τῶφτιασεν ὁ πεθερὸς κ' ὁ γιδὸς τῆς κυραμάννας .
— Μάρω μου, ποιὸς σ' τ' ἀγόρασε τὸ ἀργυρὸ γιοурτάνι ;
— Τ' ἀγόρασεν ὁ πεθερὸς καὶ ὁ γιδὸς τῆς κυραμάννας.
Θὰ σὲ ρωτήσω, πεθερέ, καὶ σένα, κυραμάννα,
τὸ τίνος εἶν τὰ πρόβρατα, ποὺ βόσκουν στὰ λιβάδια ;
— Δικά μας εἶν' τὰ πρόβρατα, δικά μας, κυρὰ νύφη.
— Θὰ σὲ ρωτήσω, πεθερέ καὶ σένα πεθερά μου,
τὸ τίνος εἶναι τὰ τραγιά, τ' ἄλογα, τὰ γελάδια ;
— Δικά μας εἶν τὰ ζωντανά, ἔλα δικά μας, νύφη,
— Λύκος νὰ φάη τὰ πρόβρατα λύκος νὰ φάη τὰ γίδια,
καὶ ν' ἀπομείνη ὁ πιστικὸς τ' ὄμορφο παληκάρι.

(Δημοτικό)

50.—ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Κοινολογοῦν τὰ σήμαντρα τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ τέλος
κι' ἀπὸ τὴν πρόσχαρη ἐκκλησιὰ ποὺ στὴ ραχοῦδα ἀπάνω
κάτασπρη δαφνοστόλιστη γιοурτάζει τὴν ἡμέρα,
ἔλοι μὲ μιᾶς οἱ χωρικοὶ σκορπίζονται στὸν κάμπο.
Φωνές, καμπάνες, τουφεκιές ἠχολογοῦν στ' ἀγέρι :
χαιρετισμοί, φιλήματα καὶ χορατὰ καὶ γέλια,
σ' ἀγάπη ἀνοίγουν τὴν αὐγὴ τῆς ποθητῆς ἡμέρας,
Γύρω τριγύρω φουντωτὰ δένδρα τὸν κάμπο ἰσκιώνουν
κι' ἀπὸ τὴ μιὰ κατάφυτα ψηλῶματα τὸν κλειοῦνε
ἐδῶθε φράχτες ἀνθερές, ἐκεῖθε μονοπάτια

κι' ἄλλοῦ τὰ ρυάκια καθαρὰ κ' οἱ δροσερὲς βρυσσοῦλες.
Μαγιοῦ στολίδια ντύθηκεν ἡ γῆ ξανανιωμένη
κι' ὁ κάμπος δείχνει ὀλόσγουρο τὸ πράσινό του πεῦκι.
Στοῦ κάθε δέντρου τὴν ἰσικιά, στὸ μαλακὸ χορτάρι,
μιὰ συντροφιά καλόκαρδη κάθεται διπλοπόδι,
νὰ φάη, νὰ πιῆ καὶ νὰ χαρῆ τῆς ἐξοχῆς τὰ κάλλη,
κι' ἄλλες τριγύρω κάθονται σ' ὀλόστρωτα τραπέζια.
Εἶναι παντοῦ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ πιοτὰ σπαρμένα
μὲ πολυτέλεια περιστή, γιατί εἶναι μέρα πλοῦτου,
κ' ἐδῶθε κεῖθε τὰ ὄργανα στὴν ἠδονὴ καλοῦνε.
Χρόνους πολλοὺς ἐδῶθε ἀκοῦς. Χρόνους πολλοὺς ἐκεῖθε.

Ὡς τόσο κι' ἄλλες συντροφιές ἔρχονται ἀκόμα πλήθος ἀπὸ ἄλλα διάφορα χωριά, καὶ χωριστὰ προβαίνει κάθε χωριό, μὲ τὰ ὄργανα καὶ μ' ἀρκετὴ προμήθεια· φέρνουν καὶ αὐτοὶ στὴν ἐκκλησιὰ λαμπάδες κι' ἄλλα δῶρα καὶ καθὼς βγαίνουν χαροποὶ ν' ἀπλώσουνε στὸν κάμπο, «Χρόνια πολλά!» φωνάζουνε στοὺς περσινούς συντρόφους. «Χρόνια πολλά!» ἢ ἀπάντηση ξαναχραιοικιέται ὡς πέρα.

Εἶναι ἡ χαρὰ ζωγραφιστὴ στὰ ἐντύματα, στὴν ὄψη, στοὺς θησαυρούς, ποὺ κρέμονται στῶν γυναικῶν τὰ στήθη. Κι' αὐτὴ τῶν δέντρων ἡ ὀμορφιὰ καὶ τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα καὶ τῶν πουλιῶν ἡ μελωδιὰ κ' ἡ μαγικὴ γαλήνη τόσο γεμίζουν τὴν ψυχὴ, ποὺ λές κι' ἔλα γελοῦνε σὰν μουσικὰ νὰ χαίρεται κ' ἡ φύση τὴ χαρὰ τους.

Γιὰ δὲς ἐμπρὸς μου ζωντανὴ τῆς ἡδονῆς εἰκόνα:
 "Ὅλοι συνάμα βιάζονται νὰ στρώσουν νὰ ἐτοιμάσουν, κι' ἀπὸ τίς διάφορες στολές, ποὺ ἀνάκατα κινιοῦνται, χρώματα μύρια λάμπουνε, ποὺ τὴ θωριὰ μαγεύουν.
 Ἄρχιζον γύρω τὰ σφαχτὰ, στοὺς λάκους ἄλλα μέσα χωμένα κρυφοψήγονται κι' ἄλλα στὸ μονοσοῦβλι.
 Φωτιές καπνοὶ καὶ μυρωδιές τὸν κάμπο συγνεφιάζον, μοσκοβολοῦνε τὰ ψητὰ, μοσκοβολάει τ' ἀγέρι, κι' ἀναγαλλιάζουν οἱ καρδιές, Τὸ πανηγύρι ἀνάφτει.
 «Ἐμπρὸς πανηγυριώτισσες» ἀρχίζον οἱ λεβέντες,
 «βάλτε κρασί, κεράστε μας νὰ πιοῦμε στὴν ὑγειά μας».

Σμίγουν ἐχτρός μὲ τὸν ἐχτρὸ καὶ γκαρδιακὰ φιλιοῦνται κι' ἀπ' ἔλους αἰσθημα χαρὰς κι' ἀγάπης ξεχειλίζει,
 "Ὅλες τριγύρω οἱ συντροφιές γιομίζουν τὰ ποτήρια, τ' ἀδειάζουν μιά, τ' ἀδειάζουν δυὸ καὶ πάλι τὰ γιομίζουν καὶ στίς φωνές ἀνάμεσα καὶ στὰ πολλὰ τὰ ζήτω, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ περίχαρα φωνάζουν:
 «Εἰς τὴν ὑγειά μας ἀδερφοὶ καὶ στὸ καλὸ μας κέφι».

Χορτάτος κι' ἔλος κόκκινος ἀπ' τοῦ κρασιοῦ τὴ ζέστη ψηλὰ κοιτάζει ὁ χωρικὸς τὸ δέντρο, ποὺ ἀθισμένα δεῖχνει τὰ πλούσια του κλαδιὰ, καὶ γλυκοαναστενάζει

καὶ τὸ μουστάκι στρίβοντας ἀρχίζει τὸ τραγοῦδι.
 Ὅλες ἀντάμα οἱ συντροφιεῖς τὸν πρῶτο ἀκολουθοῦνε.
 Νά, κι' ὁ χορὸς εἶναι ἕτοιμος. — Χορέψτε παληγκάρια,
 χορέψτε κόρες λιγερές, χορέψτε παντρεμένες
 καὶ σεῖς ἀφήστε τὴν ντροπή, κοκορευτὲς γρηουλές,
 ἔμπρὸς τὰ ποδαράκια σας ! γιὰτὶ τὸ θέλει ἡ μέρα.
 Ὅλοι μὲ μιᾶς σηκώνονται κ' ἔμπρὸς καὶ πίσω τρέχουν,
 νὰ πάρουν θέση. Τὸ βιολι καὶ τὰ ὄργανα τριγύρω
 τοὺς χορευτάδες προσκαλοῦν καὶ τίς καλὲς χορευτρες.

Τὶ γλήγορα ποὺ βράδιασε καὶ πάει μιὰ τέτοια μέρα !
 Τὸ πανηγύρι πέρασε, τὸ πανηγύρι πάει.

Μὲ λύπη τώρα τὴ χαρὰ τοῦ κάμπου παραιτοῦνε,
 σὰν τὰ παιδιὰ, ποὺ θλίβονται ὅταν περάση ἡ σκόλη·
 θυμοῦνται τὸ ξεφάντωμα, τὴν ἡδονή, τὸ κέφι,
 καὶ τὴν ἀμέριμνη ζωὴ δίχως καημοὺς καὶ κόπους,
 ποὺ χάρηκαν, σὰν ὄνειρο γιὰ μιὰ μονάχη μέρα,
 καὶ γκαρδιακὰ τὰ χαιρετοῦν μὲ τὸ στερνὸ τραγοῦδι,
 μὲ τίς στερνὲς ζητωκραυγές, μὲ τὰ στερνὰ τουφέκια.
 Καθένας πάει στὸ δρόμο του, καθένας στὸ χωριὸ του,
 οἱ συντροφιεῖς χωρίζονται, κι' ἀκόμα ἀπὸ μακριάθε
 στρέφουν συχνὰ τὴν κεφαλὴ γιὰ νὰ εὐχηθοῦν καὶ πάλι :
 «Παιδιά, καλὴν ἀντάμωση, μὲ γειά μας καὶ τοῦ χρόνου !»

Γ. Μαρτινέλης

51. — ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΙΑΣ

Παρακαλῶ σε, Κύριε μου καὶ προσκυνῶσε, Θεῖ μου,
 ἀρρώστιαν εἰς τὴν ξενητιά τοῦ ξένου μὴν τοῦ δίνης.
 Ἡ ἀρρώστια θέλει στρώματα θέλει μεγάλη πάστρα,
 θέλει μανούλα, στὸ πλευρὸ γυναῖκα στὸ κεφάλι,
 θέλ' ἀδερφὲς ὀλόγουρα νὰ τὸν καλοτηρᾶνε.
 Μὰ τ' εἶδαν τὰ ματάκια μου, μὰ τ' εἶδαν τὰ καημένα,
 πῶς θάφτουνε στὴν ξενητιά τὸν ξέν' ὄντας πεθάνη·
 δίχως θυμιάμα καὶ κερί, δίχως παπᾶ καὶ ψάλτη,
 δίχως μανούλας κλάματα, γυναῖκας μοιρολόγια !

(Δημοτικὸ)

52. — ΤΟ ΜΠΑΛΟΥΚΛΙ

(Τὰ ψάρια τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Παράδοση.)

Σαράντα χρόνια πολεμᾶ ὁ Μωχαμὲτ νὰ πάρη
τὴν Πόλη τὴ μεγάλη.

Σαράντα μέρες ἔκαμεν ὁ γούμενος τὸ ψάρι
στά χεῖλη του νὰ βάλῃ.

Ἄπ' τὶς σαράντα κ' ὕστερα πιθύμησε νὰ φάῃ
τηγανισμένο ψάρι.

— Ἄν μᾶς φυλάγ' ἢ Παναγιά, καθὼς μᾶσε φυλάει
τὴν Πόλη ποιὸς νὰ πάρῃ ;

Ρίχτει τὰ δίχτυα στὸ γιालό, τρία ψαράκια πιάνει
— Θεὸς νὰ τὰ βλογήσῃ !

Τὸ λάδι βάνει στὴ φωτιά μὲς στ' ἀργυρὸ τηγάνι,
γιὰ νὰ τὰ τηγανίσῃ.

Τὰ τηγανίζ' ἀπὸ τὴ μιὰ, καὶ πᾶ νὰ τὰ γυρίσῃ
κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.

Ὁ παραγιὸς του βιαστικὰ πετᾶ νὰ τοῦ μιλήσῃ,
καὶ τᾶχασεν ὁ γέρος !

— Μὴν τηγανίζῃς, γέροντα, καὶ μόσχισε τὸ ψάρι
στὴν Πόλη τὴ μεγάλη !

Τὴν Πόλη τὴν ἐξακουστὴ οἱ Τούρκοι ἔχουν πάρει,
μᾶς κόβουν τὸ κεφάλι !

Στὴν Πόλη Τούρκου δὲν πατοῦν κι' Ἀγαρηνοῦ ποδάρια !
Μοῦ φαίνεται σὰν ψέμα !

Μ' ἂν εἶν' ἀλήθεια τὸ κακό, νὰ σηκωθοῦν τὰ ψάρια
νὰ πέσουν μὲς στὸ ρέμα !

Ἀκόμ' ὁ λόγος βάσταγε, τὰ ψάρια' ἀπ' τὸ τηγάνι,
τὴ μιὰ μεριά ψημένα.

πηδῆξαν κ' ἐπέσανε στῆς λίμνης τὴ λεκάνη.
γερά ζωντανεμένα,

Ἀκόμ' ὡς τώρα πλέουνε, κόκκιν' ἀπὸ τὸ μέρος,
ὅπου τὰ εἶχε ψήσει.

Φυλᾶνε τὸ Βυζάντιο ν' ἀναστηθῇ κι' ὁ γέρος,
νὰ τ' ἀποτηγανίσῃ.

Γ. Βιζυηνός

52.—Η ΜΑΓΕΜΕΝΗ ΠΗΓΗ

Σὲ παράμερο λαγκάδι
Κατεβαίνει μιὰν αὐγὴ
Διψασμένο ἕνα κοπόδι
Καὶ ξανοίγει μιὰ πηγὴ.

Λὲν ὅτ' ἦταν μαγεμένη
Κ' εἶχε φίλο ἕνα στοιχιό,
Ποὺ τὴν ἤθελε κλεισμένη
Νὰ μὴ βλέπ' οὐτ' οὐρανό.

Μέρα νόχτα ἐκεῖ σιμά της
Τὴ σκεπάζει μὲ κλαριά·
Δὲν ἀφίνει στὰ νερά της
Νὰ βραχοῦν οὔτε πουλιά.

Μαραμένα δλόγυρά του
Ρεύουν ἄνθη καὶ φυτά·
"Ἄλλα χεῖλη ἀπ' τὰ δικά του
Δὲν ἐγλύκαινε ἡ δροσιά.

Κι' ὅταν εἶδε στὰ πλευρά του
Μὲ ρουθόνια τεντωτὰ
Νὰ φρυμάζουν τὴν κυρά του
Χίλια τέρατα φριχτά,

Νὰ ρεκάζουν λυσσασμένα
Τὰ κουδούνια τὰ χτυποῦν,
Νὰ ζητοῦν δαιμονισμένα
Τὴν πηγὴ νὰ καταπιοῦν,

Σρέφει ἀνήσυχο τὸ μάτι
Τὴ βρουσούλα του νὰ ἰδῇ
"Ἄν κοιμᾶται στὸ κρεβάτι,
"Ἄν τρομάζη, ἂν ἀγρυπνή.

Κι' ἀντί βλέπει στὸν καθρέφτη
Τοῦ νεροῦ κρυφὰ κρυφὰ
Τὸ βοσκὸ τὸν ψυχοκλέφτη,
Ποὺ τῆς ἔρριχνε φιλιὰ.

Τὸν ἀνάκραξ' ἀπ' τῆ ράχη
Καὶ τοῦ λέει· «Παιδί τρελλό,
Μὴ μοῦ κρύβεσαι, κι' ἀμάχη
Ἐπὶ σένα δὲ ζητῶ.

Ἔχω κόρη αὐτὴν τὴν βρύση
Π' ἀγαπᾶς τόσο κκυρό,
Ἐλα πιε νὰ σὲ δροσίση
Τὸ παρθένο τῆς νερό.»

Τότε ἀπλώνει μὲς στὰ βᾶθη
Τὸ καλόβουλο στοιχιό,
Τὸν ἀφρό τῆς παίρνει, πλάθει,
Δίνει σάρκα στὸ νερό.

Κι' ἡ παιδοῦλα του προβαίνει
Δροσοστάλαχτη ξανθή,
Φέγγ' ἡ χώρα φωτισμένη
Ἐπὶ τέτοια ἀναλαμπή.

Τοῦ βοσκοῦ μὲ μιὰ στὴν πλάτη
Σὰν πορφύρα βασιλιᾶ
Λάμπει ἐλόχρυση ἡ φλοκάτη
Καὶ σὰ σκῆπτρο ἡ λαγουδιά.

Φεύγει τ' ἄγριο κοπάδι,
Χίλια δέντρα ἀνθοβολοῦν,
Χίλιες βρύσες τὸ λαγκάδι
Τὸ ξερὸ δροσολογοῦν.

Ἐλυθήκανε τὰ μάγια!
Στὸ πλευρὸ τοῦ βασιλιᾶ
Ἐκαμάρωναν τὰ πλάγια
Τὴν γλυκιὰ τους τὴν κυρά!

Ἄρ. Βαλαωρίτης

54. — ΟΙ ΜΗΝΕΣ

Ἐέρεις τ' ἀπάτητο βουνό, πού τήν κορφή του χιόνι
 Χειμῶνα καλοκαίρι ζώνει ;
 Ἐκεῖ στή ρίζα τοῦ βουνοῦ στέκει ἕνα σπίτι, κάτι
 Πού μοιάζει τοῦ Ἥλιου τὸ παλάτι.
 Μέσα στὸ σπίτι κάθονται δώδεκα Παληκάρια
 Μὲ πρόσωπα σὰν τὰ φεγγάρια.
 Ἐκεῖ ὁ Γενάρης κάθεται, στὸ Χιόνι τρέχει ὁ νοῦς του
 Καὶ στὸ Βοριᾶ, στοὺς ἀκριβοῦς του,
 Ἐκεῖ ὁ Φλεβάρης ἄγρια τὰ κύματα κυλάει,
 Γέρνει στῆς Μυγδαλιᾶς τὸ πλάϊ.
 Καὶ ὁ Μάρτης ὁ πετάγνωμος, λιοντάρι ἔταν θυμῶνη,
 Ναὶ ἔταν γελᾶση, χελιδόνι.
 Κι' ὁ Ἀπρίλης ὁ ἀνθροστέφανος, πού πάει καὶ τὰ κοπάδια
 Βόσκει στὰ πράσινα λειβάδια.
 Κι' ὁ Μάης μὲ τὸν Ἐρωτα τὸν ψυχοκυνηγάρη
 Εἶναι ἠλιογέννητο ζευγάρι.
 Κι' ὁ Θεριστής, θησαυριστής ὀπόχει τὰ σιτάρια,
 Τοῦ κάμπου τὰ μαργαριτάρια.
 Νά κι' ὁ Ἀλωνάρης, δουλευτής· ἔπου σταθῆ, ἔπου γείρη,
 Τὸν κατατρέχει τὸ λιοπύρι.
 Νά κι' ὁ Αὔγουστος, πολύκαρπος, δροσᾶτος νυχτερεύει,
 Μὲ τὸ φεγγάρι πού λατρεύει.
 Κι' ὁ Τρυγητής πού λαχταρεῖ σὰν νὰ εἶνε μάννας χεῖλια
 Τὰ ροδοκόκκινα σταφίλια,
 Κ' ὁ Μῆνας τ' αἰὶ Δημητριοῦ πόχει μιὰ γλύκα ξένη.
 Κάτι σὰν πόθος πού πεθαίνει.
 Καὶ τᾶξιου Ἀντρέα ὁ γκαρδιακός, πού βάζει φορεσιά του
 Τὰ κιτρινόφυλλ' ἀπὸ κάτου.
 Κι' ὁ ἄλλος, πού κλαίει καὶ πού βογγάει καὶ πού γεροντοφέρνει
 Κι' ἔλο ἕνα κρῦο τότε δέρνει,
 Καὶ καρτερεῖ ὁ καθένας τους πότε στὸν κόσμον πέρα
 Θὰ πάη μὲ τὰ φτερά τοῦ ἀγέρα,
 Στὸν κόσμον πέρα πού ἔλοι τους μὲ καλοσύνην ἴδια
 Τοῦ βρέχουν χίλια δυὸ στολίδια.
 Ὅμως κανένας ἀπ' αὐτοὺς δὲ χαίρεται τῇ χάρῃ

Τοῦ πρωτογέννητου Γενάρη,
 Ὅποχαι τὴν Πρωτοχροναῖα μοναχοθυγατέρα,
 Τὴ Ρήγισα τὴ χρυσοχέρα!
 Ἡ Μοῖρα τὴν ἐμοίρανε ἀπ' τὸ δικό της χέρι
 Τὸ κάθε τι νὰ πέφτῃ ἀστέρι
 Κι' ὅ,τι χαρίζ' ἡ Ρήγισσα, κι' ἂν εἶναι τιποτένιο,
 Νὰ δείχνεται μαλαματένιο.
 — Γιὰ τοῦτο ὁ κόσμος, μάγισσα, γιὰ μιὰ στιγμή μπροστά σου
 Μὲ τὸ γοργὸ τὸ πέρασμά σου,
 Ὁ Μαῦρος κόσμος γίνεται τριαντάφυλλο τ' Ἀπρίλη
 Μὲ σφραγισμένα ἀκόμα χεῖλη,
 Ποῦ μ' ἔνα ἀλαφροστάλαγμα καὶ πρὶν ἢ αὐγούλα φύγη
 Ἡ θεία δροσιὰ τὸ γλυκανοίγει!

Κ. Παλαμῶς

55. — ΝΑΝΑΡΙΣΜΑ

Ἔλα, ὕπνε, κ' ἔπαρέ το,
 καὶ γλυκαποκοίμησέ το.
 Σὺρ' το μὲς στοῦ Μάη τ' ἀμπέλι,
 καὶ στοῦ Μάη τὸ περιβόλι
 νὰ τοῦ δώσ' ὁ Μάης λουλούδια
 κι' ὁ περιβολάρης μῆλα·
 νάνι, νάνι τὸ παιδάκι
 ποῦ κοιμάται σάν τ' ἀρνάκι.
 Νάνι τὸ γλυκὸ τ' ἀηδόνι,
 τ' Ἀλεξαντρινὸ παγῶνι.

(Δημοτικὸ)

56. — ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

Ὁ Ἥλιος ἐπαντρεύτηκε κ' ἐπῆρε τὸ Φεγγάρι.
 Ἐκάλεσε καὶ στὴ χαρὰ συμπεθεροῦς τ' ἀστέρια.
 Τὰ σύγγεφα τοὺς ἔστρωσε στρώματα γιὰ νὰ κάτσουν.
 τοὺς ἔδαλε προσκέφαλα τὶς ράχες ν' ἀκουμπήσουν,

τοὺς ἔδραλε φαῖ νὰ φαῖν, τὸ μόνκο καὶ τὰ ἀνθια,
 κρασί τοὺς ἔδωκε νὰ πιοῦν θάλασσοι καὶ ποτάμια.
 Κι' ἀπ' ὄλα τᾶστρα τ' οὐρανοῦ ὁ Αὐγερινὸς δὲν ἦρθε.
 Κι' αὐτοῦ πρὸς τὸ ξημέρωμα ὁ Αὐγερινὸς ἐφάνη·
 φέρνει τὸν ὕπνο ζωντανό, στὰ νιόγαμπρα πεσκέσι,
 φέρνει καὶ στοὺς συμπεθεροὺς λυχνάρι νὰ τοὺς φέξῃ
 νὰ φύγουν γιὰ τὰ σπίτια τους, γιὰτὶ ὄλοι πιά νυστάζουν.

Δημοτικὸ

48.—Ο ΣΥΧΑΡΙΑΤΗΣ

(*Σημ.* Συχαριάτη λένε ἐκεῖνον ποὺ φέρνει κάποια εὐχάρι-
 στη εἶδηση, καλὸ μῆνημα, καὶ ποὺ παίρνει δῶρα (συχαρίκια).
 Ξεχωριστὰ στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 *Συχαριάτη* ἔλεγαν τὸ
 πρωτοπαλῆκαρο τοῦ Καπετανίου ποὺ πῆγαινε νὰ δώσῃ μῆνημα
 σὰ παληκάρια του ποῦ καὶ πότε θ' ἀνταμωθοῦν γιὰ ν' ἀρχίσουν
 τὸ τουφέκι).

Ρωτᾶνε τὸν αὐγερινό, τὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι·
 ἂν εἶδε τέτοιο ὁμορφονιὸ καὶ τέτοιο καθαλάρη.
 Τὴν κρύα στράτα πάταγε κι' ἀνάλιωνε τὸ χῶμα.
 Πῶς νάηταν καὶ νὰ γίνονταν νὰ μάκραινεν ἀκόμα.
 Πάτησε καὶ τὸ κρούσταλλο κι' ἀνάβρυσε νεράκι
 Κ' ἔτρεξε μὲς στὴ λαγκαδιὰ καὶ ρώτησε κλαράκι·
 — Τάχα μᾶς ἦρθ' ἡ Ἄνοιξη, τ' ὁμορφο καλοκαίρι·
 Τὸν νοιάστηκε ὁ ξερόλικκας καὶ κέντησε τὴ φτέρη
 Κι' ἔρμη βρυσούλα ἀπόμερα πικρὸν καημὸ ἔχει στήσαι·
 — Νᾶθε καὶ νᾶδινε ὁ Θεὸς ἐδῶ νὰ γιοματίσῃ·
 Νὰ μὲ γευτῆ, καὶ νὰ λουστῆ, τὰ φτιάσῃ τὰ μαλλιά του
 Νὰ ἰσκιώσῃ τὸ κανάλι μου νὰ πάρω τ' ὄνομά του.
 Κ' ἐκεῖνός ἀστράφτει στὶς λογγιές, πετάει στὶς βλακώρες,
 Καὶ μὲς στὸν κάμπο χύθηκε τὶς αὐγινές τὶς ὥρες.
 Ἄλλαγι στέκ' ἡ ἀργατιά μὲ τὸ τσαπί στὸ χέρι.
 Ποιὸς νᾶναι καὶ ποῦθ' ἔρχεται κανέναν δὲν τὸ ξέρει.
 Καλοτυχᾶν τὰ νιάτα του καὶ τ' ἄτι του θαυμάζουν.
 Τὸν λένε νεφοδιαλεχτῆ, προξενητῆ τὸν τάζουν.
 Συναρωτιοῦνται οἱ κοπελιές, καὶ πιάνεται ἡ φωνή τους...

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ «Νεοελ. Ἀναγνώσματα» Α' Γυμν. Ἔκδ. Β'. 1936 8

"Αχ! νάηταν και νά πέζευε στην πόρτα τή δική τους!
 Κι' αὐτὸς σὲ ρούγα δὲ θωρεῖ, δὲν παίρνει μονοπάτι.
 Σὲ παραβόλα σὸν πατῆ, κοντοκρατάει τ' ἄτι,
 Καλεῖ μὲ τὸ μαντῆλι του ζευγάδες και σκαφτιάδες,
 Τσοπαναραίους ποὺ κλάριζαν μὲς στις δεντροκορφάδες.
 Σουράει κατὰ τ' ἀνάρραχα, ζερβά, δεξιὰ τοὺς κράζει.
 Γυροβολιάζουν τ' ἄτι του, κρυφὰ τοὺς κουβεντιάζει.
 Σφίγγει ξανά τὰ γκέμια του κ' εὐτὸς καλοστρατίζει.
 Στὴν τσάπα και στ' ἀλέτρι της ἡ ἀργατεῖα γυρίζει.
 Ἐγαληγὰ περπάταγαν συμμμένοι πρὸς τὸ χῶμα.
 Τὸ κάθε μάτι νείρεται, δὲν ἀνασίνει στόμα.
 Κ' ἕνας ζευγᾶς ἀπόμερος, ὡς γέρνει στὸ ζευγάρι,
 Εἶφνου στὴ μέση του ἄπλωσε κ' ἔλυσε τὸ ζουνάρι.
 Τὸ σφιχτοδένει σὲ κλαρι και τὰ βουνα ἀγναντεύει.
 Και γύρω στὸ δεντρόκορμο μονάχος του χορεύει
 «Βελούχια μου παράμορφα κι' ὄξιές ζωγραφισμένες
 Λιῶστε τὰ χιόνια γλήγορα νὰ χορταριάση ὁ τόπος
 Τι ἔχουν οἱ κλέφτες σὺναξη γιὰ μακρινὸ ταξίδι.»

Στ. Γρανίτσας

49.—Η ΑΣΚΗΜΗ ΝΥΦΗ

Φίλοι γιατί δὲν τρώτε και δὲν πίνετε ;
 μῆνα και τὸ ψωμί μας δὲ σᾶς ἄρεσε ;
 στέλνουμε στοὺς γειτόνους και τ' ἀλλάζουμε·
 μῆνα και τὸ κρασί μας δὲ σᾶς ἄρεσε ;
 βαγένια ἔχουμε κι' ἄλλα και τ' ἀλλάζουμε·
 μῆνα και νὰ φαγιά μας δὲ σᾶς ἄρεσαν ;
 μαγείρισσες εἶν' κι' ἄλλες και τ' ἀλλάζουμε·
 μῆνα ἢ καψο-νύφῃ δὲ σᾶς ἄρεσε ;
 Ἡ νύφη ἔπως και ἂν ἦναι δὲν ἀλλάζεται.

Δημοτικὸ

50. — ΤΟ ΛΑΓΙΑΡΝΙ

Βγήκαν κλέφτες στὰ βουνά

γιὰ νὰ κλέψουν ἄλογα·

κι' ἄλογα δὲν ἤβρανε,

προβατάκια πήρανε.

Καὶ πάνε, πάνε, πᾶν, (ἄϊντε μανούλα μ', πᾶν!)

ᾠχ καημένος, ᾠχ καημένος, ᾠχ καημένος!

Προβατάκια μ',

κατσικάκια μ',!

Βάϊ!

Πήρανε τὰρνάκια μου,

καὶ τὰ κατσικάκια μου,

πήραν καὶ τὸ λάγιο ἀρνί,

πούχε τὸ χρυσὸ μαλί,

τᾶσημένο χαϊμαλί.

Καὶ πάνε, πάνε, πᾶν, (ἄϊντε μανούλα μ', πᾶν!)

ᾠχ καημένος, ᾠχ καημένος, ᾠχ καημένος!

Προβατάκια μ',

κατσικάκια μ'!

Βάϊ!

Πήραν τὴν καρδάρα μου

πούπηζα τὸ γάλα μου,

πήραν τὴ φλογέρα μου.

μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια μου.

Καὶ πάνε, πάνε, πᾶν, (ἄϊντε μανούλα μ', πᾶν!)

ᾠχ καημένος, ᾠχ καημένος, ᾠχ καημένος!

Καρδαρίτσα μ'.

Φλογερίτσα μ',

Βάϊ!

Περκαλῶ σε, Παναγιᾶ,

νὰ παιδέψης τὴν κλεψιά.

Ἄχ καὶ νὰ τοὺς πλάκωναν

καὶ νὰ τοὺς ξαρμάτωναν,

μέσα στὰ λημέρια τους

κείνους καὶ τὰ ταίρια τους!

ᾠχ καημένος, ᾠχ καημένος, ᾠχ καημένος!

Προβατάκια μ²
 κατσικάκια μ²!
 Βάϊ!

"Αν βοηθήση ή Παγαγιά
 και παιδέψη τήν κλεψιά,
 και νά ιδῶ τὸ λάγιο ἄρνι
 μέσα πάλι στὸ μαντρί.
 τήν ἡμέρα τῆ Λαμπρῆ
 θενά ψησω ἔν' ἄρνι
 ποὺ νά πέφτη ἀπ' τὸ σουβλί.

"Ὦχ καημένος, ὦχ καημένος, ὦχ καημένος!
 Προβατάκια μ²,
 κατσικάκια μ²!
 Βάϊ!

(Δημοτικό)

51. — Ο ΝΑΝΟΣ Ἡ Ο ΡΕΒΥΘΟΥΛΗΣ.

"Αντρα ψηλὸ μοῦ δῶσανε, ψηλὸ σὰν τὸ ρεθίθι
 μόν' ἀντρειωμένος ἦτανε, τῆ στάχτη ἀνακατεύει·
 τῆ στάχτη ἀνακατεύοντας εὔρηκε μιὰ βελόνα·
 και τῆ βελόνα φόρτωσε στὴν πλάτη σὰν τσεκούρα,
 και πάει στὸ λόγγο τρέχοντας, πάει νά κόψη ξύλα.
 Ἐκεῖ τὰ ξύλα κόβοντας ἔσκισε τὴν κοιλιά του·
 μύγες τοῦ πήραν τᾶντερα, οἱ σφῆκες τὰ πλεμόνια,
 καὶ ἕνας μεγάλος μπουρμπουλας τοῦ πήρε τὸ κεφάλι.

Δημοτικὸ.

52. — Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥ

Ὁ Γιάννος μὲ τὴ μάνα του και μὲ τὴν ἀδερφή του
 ἀμπέλι ἐφυτεύανε, ἀμπέλι και σταφίδα·
 τοῦ Γιάννου τοῦρθε τέρμενο νά πάη μὲ τὰ καράδια.
 Δίνει τῆς Μάρως μερδικό, δίνει τῆς Μάρως προίκα·
 τῆς δίνει πέντε πρόβχτα, πέντε ψωριάρα γίδια,

τῆς δίνει μιὰ παλιοσκυλα, μιὰ παλιοξεδοντιάρα.
Μὰ πῆγε κ' ἔφτιασε μαντρί μπροστά στο σταυροδρόμι.
Τὰ πρόβατα χιλιάσανε, τὰ γίδια τρεῖς χιλιάδες,
καὶ τὰ σκυλιὰ κοσιάρισαν, γινήκανε ζορμπάδες.
Μὰ ἦρθε καιρὸς καὶ γύρισε ὁ Γιάννος ἀπ' τὰ ξένα·
χυθῆκαν πάνω τὰ σκυλιὰ, πήγαν νὰ τόνε φᾶνε,
καὶ τοῦ σκουτέρη μίλησε καὶ τοῦ σκουτέρη λέει·
τίνος εἶναι τὰ πρόβατα, τίνος εἶναι τὰ γίδια,
τίνος εἶναι καὶ τὰ σκυλιὰ ποῦρθανε νὰ μὲ φᾶνε ;
Τῆς Μάρως εἶν' τὰ πρόβατα, τῆς Μάρως καὶ τὰ γίδια,
τῆς Μάρως εἶναι τὰ σκυλιὰ ποῦρθανε νὰ σὲ φᾶνε.
Μὰ τοῦρθε σὸν παράπονο καὶ δάκρυσε καὶ κλαίει.

Δημοτικὸ

53.—ΟΙ ΣΠΑΝΟΙ

Ἦρθαν τρεῖς σπανοὶ ἀπ' τὴν Πόλη.

Πέντε τρίχες εἶχαν ἔλοι.

Ἦρθε κ' ἓνας Τηνιακός,

πέντε τρίχες μοναχός.

Οἱ σπανοί, ὅταν τὸν εἶδαν

πήγαν καὶ τὸν συνεπήραν,

«Βρὲ καλῶς τὸν πολυγένη

κι' ἀπὸ ποῦθε κατεβαίνει ;

— Ἀπ' τὴν Πόλη κατεβαίνω

καὶ στὴ Βενετιὰ πήγαίω.

Θέλω ν' ἀγοράσω χτένια,

γιατὶ μ' ἔφαγαν τὰ γένια.

Δημοτικὸ

54.—ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΤΗΣ ΣΤΡΟΥΓΓΟΚΑΛΥΒΑΣ

— Ὀλέβωλη μιὰ κερασιά ξερρίζωσε ὁ Θανάσης,

Τὰ περιβόλια, ὥρὲ παιδί μ', ἐπῆγες νὰ χαλάσης ;

— Πλάνεψα ὡς τὴν Τριανταφυλλιά, ἔλη τὴ χώρα

Ἀπὸ τὸ γιόμα ὡς τώρα.

— Κι' ὁ πλάτανος τί τῶφταιγε τοῦ Θόδωρου, πατέρα :
Γιὰ τήρα τον ξαπλωταριά ἀπὸ τὸν τσάρκο ὡς πέρα,
Γι' ἀπόψε ὁ ἔρμος τράνευε, χόντραινε τόσα χρόνια.

Στὸν ἥλιο καὶ στὰ χιόνια

— Τὸν εὕρηκα στὴν ποταμιά, στὸν πόρο τοῦ Τζαθάρα,
Νιδὸς εἶναι, ὅμως τὸν ξέρανε παράκκιρα ἢ κατάρρα,
Τ' ἀστροπελέκι ἀδλάκωσε τὴ μαλακιά του φλούδα,

Τῶφρε τὴ ρίζα ἢ σουδα.

— Ἄ, νάτος κι' ὁ Καρκάντζαλος, στὸν ὦμο του ἔχει πάρει
Καὶ μᾶς τὸ φέρνει στὸ μαντρί χιλιόχρονο πουρνάρι.
Καλὰ τὸν λὲν Καρκάντζαλο, τί ἀυσσταγιά δὲν ἔχει,

Μέρα καὶ νύχτα τρέχει.

— Τάχ' ἀπὸ ποῦ τὸ κουβαλάει ὁ χριστογεννημένος :

— Δὲ μὲ φοβίζει ὁ Ζάλογγος, ἄς εἶναι χιονισμένος,
Σὰν ἀντρειωμένος τὸν πατῶ, τὰ δέντρα ἔλα τοῦ παίρνω

Καὶ στὸ μαντρί τὰ φέρνω

— Ὁ Δίπλας πάλι ὁ μορφονιὸς ποῦθ' ἔρχετ' ἐδῶ κάτω :

— Ἐρχεται ἀπὸ τὰ Φλάμπουρα πῶχει συγγενικά του.

Αὐτὸς γιὰ τὰ χριστόφωμα ἐπῆγε ὄχ' τὴν αὐγούλα.

— Καὶ γιὰ καμιὰ ξανθούλα.

— Ρίχνετε ἀκόμα στὴ φωτιά κληρούδια, ρίχνε Χρῆστο.

Σ' ἔκαψε ἐκεῖνο τὸ δαυλί, Γεροκαψάλη, σήσ' το.

Νάσο, πετάξου ἐσὺ νὰ ἰδῆς τὰ ζωντανὰ στὴ στάνη

Καὶ τί καιρὸς θὰ κάνη.

— Κύρ Γάκη, ξεφεγγάρωσε, καὶ μὲ τὸ χιόνι τώρα

Ἄπ' ἄκρη σ' ἄκρη μιὰ χαρὰ ἀσπρίζ' ἢ Βαλαώρα,

Κ' εἶναι μιὰ βούδαση βαθιά στὴ γῆ, στὰ οὐράνια πάστρα

Καὶ λάμπουν πλήθια τ' ἄστρα.

Τὰ ζωντανὰ μὲς τὸ μαντρί κλειστά καταλογιάζουν,

Στὸν τσάρκο κάπου μονάχα μικράκια ἀρνιά βελάζουν,

Εἶναι τὰ γρέκια τους ζεστά καὶ τρῶν κλαρί τὰ πράτα
Κομμένο ὄχ' τὰ Ζερβάτα.

— Τώρα στρωθήτε δλόγυρα, παιδιά, κι' ἀκουρμαστήτε·
Τοῦ κόσμου ὁ ἀφέντης ὁ Χριστός, — νὰ μὴ τὸ λησμονήτε, —
Γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιά πού ζωντανὰ μαντρίζαν,
Τ' ἄρνιὰ τὸν χουχουρίζαν.

Μὲς ἀπὸ τότες βλόγησε κάθε βοσκῶ κοπάδι
Καὶ σὰν ἀπόψε ἀόρατος γυρνᾷ μὲς στὸ σκοτάδι
Καὶ παίρνει ἀράδα τὰ μαντριά, κοπάδια ἔπου φυλᾶνε,
Ρωτῶντας πῶς περνᾶνε.

Γιὰ δαῦτο τὴν Παραμονὴ νὰ μὴ πεινᾶν τὰ πράτα,
Νᾶχουν περίσσια τὴν θροφή, νᾶναι ζεστά, χορτάτα,
Νὰ μὴ τὰ βρίσκει ὁ ἀφέντης μας τὰ μαῦρα παγωμένα.
Καὶ νηστικὰ ἀφημένα.

Καὶ τοῦτο ἀκουρμαστήτε το, — δὲν εἶναι παραμῦθι,
Κατόπι ὄχ' τὰ μεσάνυχτα καὶ μὲ τὸ πρῶτο ὄρνιθι
Στὴ μάντρα ἕνα Χριστόψωμο νὰ γλείψουν φέρτε γύρα
Γαλάρια ἄρνιὰ καὶ στεῖρα,

Τὶ ἔμαθαν τὸν ἀφέντη μας ὀπόγλειψαν στὰ γέννα
Καὶ τὸ θυμοῦνται χρονικῆς, παιδιά, τὰ βλογημένα.
Κι' ἂν δὲν τὸ γλείψουν τὸ ψωμί τὴν ὥρ' αὐτὴ, βελάζουν,
Σὰν γνωστικὰ νὰ κράζουν.

*
* *

Καὶ τώρα φέρτε τὰ δεντρά καὶ τὸ κρασί, τὸ λάδι,
Γιὰ νὰ παντρέψω τὴ φωτιά ἀκόμ' αὐτὸ τὸ βράδου,
Τὶ γέρασα κ' εἶν ἄγνωρο τοῦ χρόνου τί μὲ βρίσκει,
Λίγη ζωὴ μοῦ μνήσκει.

Πρῶτα παντρεύω σε, φωτιά, μὲ τοῦτο τὸ πουρνάρι,
Ὅπως τὸ κορμί στοιχειὸ καὶ δράκο τὸ κλωνάρι,

Ὡσάν αὐτὸ χιλιόχρονη νὰ ζῆς, νὰ μὴ γεράζης,
Νὰ καῖς παντοῦ, νὰ βράζης·

Σοῦ δίνω καὶ τὸν πλάτανο μὲ τὰ πλατιά τὰ φύλλα,
Παντοῦ ν' ἀπλώνῃς γύρω σου καὶ στὰ ψηλὰ καπνίλα,
Νὰ δείχνεσαι πῶς πάντα ζῆς, καὶ ζοῦν μαζί σου ἀνθρώποι·
Σὲ πόλῃ ἢ βοσκοτόπι·

Τρίτα, φωτιά, τὴν κερασιά σου δίνω συγγενάδι,
Νὰ σὲ φυλά' ἀπὸ παγανά ὡς τῶν Φωτῶν τὸ βράδυ.
Καὶ μὲ παλιδὸ τριέτιχο κρασάκι σὲ ποτίζω,
Μὲ λάδι σὲ ραντίζω

Ἄπὸ τῆ στρογγοκάλυβα ποτὲς νὰ μὴ μοῦ λείπῃς,
Τὶ μοῦ εἶσαι τῆς χαρᾶς ζωῆ κι' ὀχτρὸς τρανὸς τῆς λύπης.
Νὰ σ' ἀνακράζω νὰ μ' ἀκοῦς, νὰ βάζῃς, νὰ μοῦ κρένῃς,
Γλυκὰ νὰ μὲ θερμαίνῃς.

Νὰ ζήσετε χρόνια πολλὰ κι' ἀπίκραντα, παιδιὰ μου,
Σὰν τὰ ρουπάκια τοῦ Ζυγοῦ, σὰν τὰ βουνὰ τοῦ Γράμμου,
Νὰ μὴ σὰς εὔρουνε ποτὲς τὰ ἔρημα τὰ γέρα!
— Νὰ ζῆς κ' ἐσύ, πατέρα!

Κώστας Κρυστάλλης

55. — ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Μὲς στὸ ἅγιο βῆμα τοῦ σπιτιοῦ γεμάτη Φῶς καὶ Δόξα
εἶδα γαλγνομέτωπη νὰ στέκεται ἡ Γυναίκα,
ὡσάν γλυκιὰ καὶ σεβαστὴ τῆς Ἄθηνᾶς δουλεύτρα·
γύρω της πέπλοι ἀνάεροι στὸν ἀργαλεῖδ ὕφασμένοι
τῆς Ἄρετῆς — τὴν Προκοπὴ καὶ τὴν Τιμὴ ἱστορῶντας
χάρη περίσσια σκόρπιζαν στὴ λαμπερὴ θωριά της·
Ἄσπρα, κατάσπρα ἀπ' ὀμορφιά καὶ μοσκομύριστα ὄλα
μέσα στὸ σπιτί ἀπλώνανε τὰ μάγια τῆς Γαλήνης
καὶ γελαστὰ ὕμνο ρύθμιζαν γιὰ τὴ Γυναίκα ἀξιόδασ.

Πά στο κατώφλι πρόβαλε, περιχυμένος ἴδρο,
Ἄντρας σκυφτός· καὶ δίπλα του φτάνει γοργὰ ἡ Γυναίκα:
— «Ἦρθες καλέ μου; ἀκούμπησε στὸ χέρι μου καὶ δός μου
τὸ μέτωπο, τὸν ἴδρο σου μ' ἕνα φιλι νὰ μάσω».
Στοῦ Ἄντρα τὰ χεῖλη ἀπλώθηκε χαμόγελο· καὶ μπήκε
ἀνίδρωτος· καὶ δείχτηκε ψηλὴ ἡ κορμωστασιά του·
κι' ἔλα στὸ σπίτι γέλασαν τῆς Εὐτυχίας τὸ γέλιο.

Ἡλ. Βουτιεριδης

56.— Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Μὲ δάκρυα σὲ χαιρετῶ, πατρίδα μου μικρή,
ποῦ σὲ γαλάζια θάλασσα κοιμᾶσαι δροσερῇ
κ' οἱ ἄνεμοι σὲ νανουρίζουν.

Ποῦ κῦμα ταξιδιάρικο αἰώνια σὲ χτυπᾷ
καὶ στὰ ψηλὰ περγιάλια σου ἀσημωμένο σπᾷ
καὶ οἱ ἄφροί του σὲ ραντίζουν

Ἦ, δέξου με, στίς ἦσυχες νὰ τρέξω λαγκαδιές.
νὰ πίνω τὸ γλυκὸ σου φῶς, νὰ πίνω μυρωδιές,
νὰ νιώθω γύρω τ' ἀγγελούδια,
ποῦ φτάνουν ἀπ' τὰ χρόνια μου ἔκεινα τὰ πουλιὰ
καὶ χρυσοπτέρουγα πετοῦν ἐδῶ στὴ σιγαλιὰ
μὲ ἄγια κρυφὰ τραγούδια.

Ἀσπρίζει μὲς στὰ πράσινα τὸ σπίτι μας κλαδιά.

Ἄχ, πῶς πηδᾷ καὶ λαχταρᾷ στὸ στήθος ἡ καρδιά
καὶ στρέφεται στὰ περασμένα!

Τὶ ὄνειρα καὶ θύμησες στὸ πνευμά μου ξυπνοῦν!

Ἔτσι στὸν κάμπο τὰ πουλιὰ σηκώνονται, γυρνοῦν,
σὲ θῆμ' ἀνθρώπου ξαφνισμένα.

Ἐδῶ τὸ φῶς ἀντίκρυσσε τοῦ ἡλίου μιὰ φορά,
ἐδῶ τὴν πρώτην ἐνωσα τῆς γῆς αὐτῆς χαρά,
τὸ πρῶτο δάκρυ ἔχω χύσει.

Ἐδῶ ἐπρωταχνάντεψα τ' ἀτέλειωτο νερὸ

κ' ἔτρεξα ἄδῳ καὶ πήδησα, παιδάκι ζωηρό,
μὲς στὴ νησιώτικη τῆ φύση.

Νὰ, ἡ κατοχρονίτικη, μεγάλη μας μουριά,
ὅπου μικρὸ μὲ χόρεψε στὰ δυνατὰ κλαριά
κι' ἀπλωσε ἐπάνω μου τὸ σκιό της.

Αὐτὴ μοῦ γλυκοξύπνησε τὸ στῆθος τ' ἀπαλὸ
καὶ μ' ἔμαθε τὸ πρῶτο μου τραγοῦδι νὰ λαλῶ
μὲ τὸν κρυφὸ μурμουρισμὸ της.

Χορταριασμένῳ στέκεται τὸ ἔρημο σκολειό·
ἐμάδησαν οἱ τοῖχοι του ἀπὸ τὸ γηρατιό,
φωλιάζουν τώρα νυχτερίδες
ἐκεῖ ποῦ δίνανε ζωὴ παιδάκια τοῦ χωριοῦ
καὶ λάμπανε σμιχτὰ σμιχτὰ, σὰν ἄνθη κηπαριοῦ,
τόσες μικρὲς χαρὲς κ' ἐλπίδες.

Ἄκόμ' ἀνθίζ' ἡ φοινικιά μπροστὰ στὴν ἐκκλησιά,
ὅπου τὰ θάγια κόφταμε, λουσιμένα στὴ δροσιά,
Ἄπάνω στὸ παλιό της δῶμα
τὰ χελιδόνια χτίζουσε σὰν τότε τὶς φωλιές,
καὶ βλέπω τὶς εἰκόνας της ἀκόμα τὶς πλλιές,
ποῦ μ' ἀνθηρὸ φιλοῦσα στόμα,

Κι' ὁ γέρο μύλος στέκεται· τὸν βλέπω καὶ θαρρῶ
πὼς νὰ γυρνᾷ δὲν ἔπαφεν ἀπ' τὸν παλιὸ καιρὸ
μὲ τὰ κατὰλευκα ξεφτέρια.
Ὅλογυρά μου ἡ θάλασσα! στὰ μάτια μου μπροστὰ
σὰν ζωγραφικὰ θεόρατη ἀνοίγει, ποῦ βαστᾷ,
ἀπὸ τοὺς θράχους ὡς τὰ ἀστέρια!

Καράβια μὲς στὰ κύματα περνοῦν τὰ γαλανά,
Ὡ, τί λαχτάρα μ' ἄρπαζε γιὰ μέρη μακρινά,
σὰν τὰ βλεπα, παιδάκι ἀκόμα!
Πάλι τὰ βλέπω· ὄνειρατα δὲν ἔχω στὴν καρδιά.
Εἶδα τὸν κόσμον καὶ ποθῶ σὲ μιά σου ἀμμουδιά
νὰ γύρω κουρασμένο σῶμα.

Σὲ χαιρετῶ μὲ δάκρυα, πατρίδα μου μικρή,
νεράϊδα τὸ ἄσπρη θάλασσας νυφούλα δροσερή
καὶ Βαρκοπούλα χαϊδεμένη.

Ἄπ' ὅσα σὺ μοῦ γέμισες τραγοῦδια τὴν ψυχή,
πάρ' τὸ φτωχὸ τραγοῦδι μου πού σήμερ' ἀντήχει
ἀπὸ καρδιὰ συγκινημένη.

Ἄρ. Προβελέγγιος

57.—ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Πίσω ἀπὸ τὶς μακρινὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζου,
πράσινες κόκκινες, ξανθιές, ὀλόχρυσες, γαλάζες,
κι' ἀνάμεσά τους γλυκοσκάει λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης.

Ἀπέξω ἀπὸ τὰ ὄργώματα, γυρνοῦνε οἱ ζευγολάτες,
ἡλιοκαμένοι, ξέκοποι, βουβοί, ἀποκαρωμένοι,
μὲ τοὺς ζυγούς, μὲ τὰ βαριά τ' ἀλέτρια φορτωμένοι,
καὶ σαλαγοῦν ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους,
τρανά, στεφανοκέρατα, κοιλάτα, τραχηλάτα.
«ὦ φωνάζοντας ὦ! Μελισσινέ, Λαμπίρη!»
κι' ἄργὰ τὰ βῶδια περπατοῦν καὶ ποῦ καὶ ποῦ μουγκρίζουν.

Τοῦ κάμπου τ' ἄγρια τὰ ποιλιά γυρνοῦν ἀπ' τὶς βοσκὲς τους,
καὶ μ' ἄμετρος κελαηδισμοὺς μεσ' στὰ δεντρὰ κουρνιάζουν.
Σκαλώνει ὁ γκιώνης στὸ κλαρὶ καὶ κλαίει τὸν ἀδερφό του.
Στὰ ρέπια, στέ χαλάσματα ἢ κουκουβάγια σκούζει,
Μέσα σὲ αὐλάκι, σὲ βαρκὸ λαλεῖ ἢ νεροχελώνα,
τ' ἀηδὸνι κρύβεται βαθιὰ στ' ἀγκαθερά τὰ βάτα,
κ' ἢ νυχτερίδα ἢ μάγισσα, μὲ τὸ φτερούγιμά της
τὸ γρήγορο καὶ τὸ τρελλό, σκίζει τὰ σκότη ἀπάνου,
καὶ μὲ τὰ ὀλόχαρα παιδιὰ τοῦ ζευγολάτη παίζει.

Καλότυχοί μου χωριάνοί, ζηλεύω τὴ ζωὴ σας,
τὴν ἀπλοϊκὴ σας τὴ ζωὴ, πῶχει: περισσιες χάρες.
Μὰ πιὸ πολλὸ τὸ μαγικὸ ζηλεύω γυρισμό σας
ὄγτας ἢ μέρα σώνεται καὶ βασιλεύει ὁ ἥλιος.

Κ. Κρυστάλλης

58.—Ο ΓΕΡΟ ΝΑΥΤΗΣ

ὦ ζηλεμένες χώρες
 και ζαφειρένιες πλάτες,
 πού ἔχω ἄρμενίσει !
 Ἄχ ! ὁμορφές μου ὦρες
 πού ἄλλοτ' ἔχω ζήσει,
 πῶς φεύγετε τρεχάτες :

Χρυσᾶ πού εἶστε χρόνια ;
 μὲ χάρου καταφρόνια
 πιανόμεουν μὲ τὸ κῦμα,
 τῆ θάλασσα γελοῦσα
 τὴν ἀσπροκυματοῦσα,
 πού ἦταν ἔλη μνήμα.

Σὰν ἔπιανα τὸ δοιάκι
 στὸ σιδερένιο χέρι,
 τὸ ἄξιο καϊκάκι
 μ' ἐνιωθε και βογγοῦσε,
 και στοὺς ἀφροῦς πετοῦσε,
 τῆς θάλασσας ξεφτέρι.

Μὰ τώρα ὁ καημένος,
 ὡσάν φυλακισμένος,
 θωρῶ τὰ караβάκια,
 πού ἀντίπερ' ἄρμενίζου
 σὰν νὰ μὲ χαιρετίζουν
 μὲ τ' ἄσπρα τους πανάκια,

ὦ θάλασσα καλή μου,
 ὦ μάννα δεύτερή μου,
 ἄχ, πότε, πότε πάλι
 θε νὰ μὲ ναουρίσης,
 θε νὰ μ' ἀποκοιμήσης,
 στὴ γαλανή σου ἀγκάλῃ ;

Ἄχ' καϊκάκι ἄλλο
 σὲ μακρινό, μεγάλο
 ταξίδι θὰ μὲ πάη !
 Θαλασσινοὶ γερνοῦνε,
 τρικάταρτα σαποῦνε,
 τὸ κύμα δὲ γερνάει.

Παιδιά μου, σὰν πεθάνω
 τὸ μνήμα σκάψτε μου
 στὴν ἄμμουδιᾶ ἐπάνω.
 Θέλω νὰ μὲ ραντίζη
 τὸ κύμα ποῦ θ' ἀφρίζη
 στὸ φύσημα τ' ἀνέμου,

Πλοῖα σιμὰ ν' ἀράζουν,
 θαλασσινοὶ νὰ κράζουν,
 καὶ γάρχουνται κοντὰ μου.
 ναυτάκια νὰ καθίζουν,
 νὰ λέν, νὰ μοῦ θυμίζουν
 τὰ χρόνια τὰ παλιά μου.

Στὰ πλοῖα π' ἀρμενίζουν
 περήφανα, κι' ἀφρίζουν
 γερμένα στὸν ἀγέρα,
 θὰ κράζω: «Θυμηθῆτε
 πῶς θενὰ σκορπιστήτε
 στὴν ἄμμο μιὰν ἡμέρα!»

Φέρτε μου δῶ νὰ γείρω
 τὸ δόλιο τρεχαντήρι,
 παρηγοριὰ στερνὴ μου.
 Σὲ κάθε μου κομματί,
 ποῦ στὸ βαθὺ κρεβάτι
 θὰ λυόνῃ ἀπ' τὸ κορμί μου,

Τὸ πλοῖο θὰ βογγάη,
 γερμένο δῶ στὸ πλάϊ

λυπητερά θά τρίζη,
κι' από τὰ γερασμένα
πλευρά του ένα ένα
μαδέρι θά χωρίζη.

Και κόκκαλα, σανίδια,
πού μιὰ φορά σάν φίδια
περνούσαν μές στο κῦμα,
πάλι θά γνωριστοῦνε
και θέν' ἀγκαλιαστοῦνε
μές στ' ἀμμουδένιο μνήμα.

'Αρ. Προβελέγγιος

59. — ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ ΨΑΡΑ

Στόν αἶ Συμιό στόν πλάτανο, στό κρύο τὸ πηγαδάκι
πού πάνε τὰ κλεφτόπουλα και πίνουνε νερό,
στό πανηγύρι τ' αἶ Συμιού, ψεράς για τὸ καμάκι,
τὸ δρόμο δὲν τὸν ἔμαθα πού πάει πρὸς τὸ βουνό.

Δὲν εἶμαι για τὸ μακρινὸ λεβεντοπανηγύρι,
μὲ φουστανέλλα, μὲ ἄρματα, μὲ φέρμελη χρυσή,
πάντα ξαρμάτωτο, ψαρά, γυμνό, καρaboκύρη,
μὲ ξέρει σκόλη και δουλειὰ στο ξερνήσι ἐκεῖ.

Δὲν εἶναι για χαροκοπιές και για τὰ πανηγύρια,
οἱ φουστανέλλες, τ' ἄρματα, ἢ φέρμελη ἢ χρυσή.
Τάγιασε τὸ αἷμα κ' ἢ φωτιά· φέρτε λιθανιστήρια,
τάχτε τα στα κονίσματα κι' ἀνάφτε τους κερί.

Μὰ ἔταν κοντὰ τῆς Κλείσοδας τὸ πανηγύρι βράζη
μὲς στήν ἀγία Τριάδα τῆς τὸ χρόνο μιὰ φορά,
μὲς ἀπ' τὸ γλυκοχάραμα μιὰν ἔγνοια μὲ τινάζει
πρὸς τῆς γιορτῆς τὸ βούισμα στήν ἀκροθαλασσιά.

Καὶ μέσα στὸ πριάρι μου τὸ κλοσκαρωμένο
γοργὰ ὡς τὴ νύχτα τὸ λαὸ περνῶ τὸ γιορταστή,
ψάρι ἀργυρὸ τῆς χάρης της καὶ μιὰ λαμπάδα πααίνω
κ' ὕστερα κάνω ὀλονυχτιὰ μὲ τὸ θιακὸ κρασί.

Κ. Παλαμῶς

60.—Ο ΠΕΘΑΜΕΝΟΣ ΨΑΡΑΣ

Στ' ἀγαπημένο του ἀκρογιαλί
ὁ ἄρρωστος ψαρᾶς πεθαίνει.
Τριγύρω μισοκοιμισμένοι
τὸν ξενοχτοῦν ψαράδες ἄλλοι.

Ἔχει τὰ φύκια προσκεφάλι
κ' ἡ βάρκα ἀσάλευτη ἀπομένη,
σὰ χήρα μαυροφορεμένη,
στοῦ πεθαμένου τὸ κεφάλι.

Τὰ δίχτυα καὶ τὰ παραγάδια,
τὰ ξάρτια, τὰ κοφίνια τᾶδεια
ἔχει στολίδια του κ' ἐκεῖ.

Καὶ κρεμασμένο σὲ κοντάρι,
τῆς βάρκας τὸ θαμπὸ φανάρι
στερνὴ καντήλα νεκρικὴ.

Γ. Δροσίνης

61.—Η ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Τρία καράβια ἀρμενίζαν στῆς Πόλης τὰ μπουγάζια,
τὸν ἀρμενίζει μὲ νοτιὰ, τᾶλλο μὲ τρεμουντάνα,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μὲ τῆς στεργιάς τ' ἀγέρι.

Ντελῆ βοριάς τοῦ φώναξε, ντελῆ βοριάς τὸ κράζει.

— Μάϊνα καράβι, τὰ πανιά, μάϊνα καὶ ρίξ' τὰ κάτω.

— Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά, καὶ δὲν τὰ κατεβάζω

τ' είμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουσμένο,
 έχω κατάρτια μπουτζίνα, άντένες σιδερένιες
 κ' εκεί πού στήσω μιὰ φορά τήν πλώρη δὲ γυρίζω.
 Ἄσπρογαλίζ' ἢ θάλασσα, σιουρίζουν τὰ κατάρτια,
 σκώνονται κύματα βουνά, χαρεύει τὸ καράβι,
 ἀπ' τὸ πούρν' ὡς τὸ δειλινὸ κι' ὡς μισὴ ὥρα νύχτα,
 καὶ πρὸς τὴ μία τῆς νυχτὸς τὸ ξακουστὸ καράβι
 στὰ κύματα ν' ἐχώθηκε καὶ πίσω δὲν ἐφάνη.

Δημοτικό

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

62—ΤΑ ΑΛΩΝΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ

ΣΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

Επισημάνσεις, σημειώσεις, παρατηρήσεις
και άλλα σχετικά με το βιβλίο
αυτό, καθώς και με το θέμα
της παιδείας, μπορούν να
αποσταλούν στον εκδότη
ή στον συγγραφέα, με
την προϋπόθεση να
αποδοθούν τα δικαιώματα
αυτά στον εκδότη.

Εκδόσεις

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

ΗΛ. ΒΟΥΤΥΡΙΑΝΗΣ, Εκδότης, Λεωφόρος Ελευθερίας 4, Τ.Κ. 10565 Αθήνα

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

62.—ΤΑ ΑΛΩΝΙΑ

Ἡ ἀληθινὰ ἀποκρέω τῶν χωρίων δύναται τις νὰ εἴπῃ ἔτι ἐορτάζονται εἰς τὰ ἀλώνια, λίαν ὀρθῶς, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν ἀναμένει νὰ ἀνταμειφθῇ τέλος ὁ πτωχὸς ἀγρότης διὰ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀνησυχίας ἐνὸς ἔτους.

Τὰ ἀλώνια εἶναι μικραὶ πλατεῖαι στρογγύλαι καὶ ἑμαλώταται. Πλησίον ἐκάστου ἀλωνίου κεῖται μικρὰ πλεκτὴ καλυθῆ, ἣτις χρησιμεύει ὡς ἀχυραποθήκη διὰ τὸν χειμῶνα, πᾶς δὲ χωρικός ἔχει τὸ ἀλώνιον καὶ τὴν ἀχυροκαλύθην του. Τὰ δεμάτια τοῦ σίτου ἀπλοῦνται ἐπὶ τοῦ ἀλωνίου ἀποκοπτομένων τῶν δεσμῶν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ξανθοχρῶστος τούτου καὶ κυματώδους πελάγους τῶν σταχύων ἀρχεται περιστροφικῶς ἐπιπλέουσα ἡ ροκάνα. Εἶνε δὲ αὕτη πανάρχαιον ἀλωνιστικὸν ὄργανον ἀποτελούμενον ἐκ πλατείας σανίδας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καρφοῦνται κοπτερὰ πετράδια, τριακόσια ὡς ἔγκιστα τὸν ἀριθμὸν. Ἡ σανὶς ζεύγνυται διὰ τοῦ ζυγοῦ εἰς ζεύγος βοῶν, ὁ ὀδηγὸς ἀνέρχεται ἐπ' αὐτῆς ὡς ἀρχαῖος μαχητὴς πάλλων ἀντὶ δόρατος ὀξεῖαν βουκέτρων καὶ ἐν τῇ συνεχεῖ περιστροφῇ τρίθει καὶ κατακόπτει διὰ τῶν λιθίνων ὀδόντων τὸ σύμμικτον γέννημα. Ἀλλαχοῦ ὁ σῖτος ἀλωνίζεται διὰ τῶν ἵππων πολὺ ταχύτερον καὶ καλύτερον, ἄνευ τῆς ἐλευσίνης ροκάνας, ἀπλῶς προσδενομένων κατὰ στοιχὸν ἀπὸ χονδροῦ πασσάλου ἐν τῇ κέντρῳ τοῦ ἀλωνίου ἐμπειπηγμένου καὶ τιθεμένων εἰς περιστροφικὸν ὄρομον βοηθεῖα τῆς μᾶστιγος. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἡ ἔλλειψις ἀρκετῶν ἵππων ἀναγκάζει τοὺς χωρικοὺς νὰ ταλαιπωρῶσιν ἐπὶ ἡμέρας ὄλους τοὺς δυστυχεῖς βόας των καὶ οὐχὶ σπανίως νὰ ζευγνύωσιν εἰς τὴν ροκάναν καὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν ἀκόμη, οὔτινας κλίνουσιν ὑπὸ τὸ ἀσύνηθες βᾶρος τοῦ ζυγοῦ τὸν τράχηλον καὶ ἀνακινουσι περι-

λύπως τὰ μακρὰ ὄτα, τὰ ὅποια θεδαίως ὡς πρόσθετον φορτίον ἀχρηστον ἔδωκε αὐτοῖς, ἐπέθηκεν ἢ φύσις τῇ κεφαλῇ κοσμήματα εὐμήκη...

Τὸ ἕλον πανόραμα τῶν ἀλώνων ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι τι θαυμάσιον! Σύμπας ὁ ἀνθρώπινος καὶ ζωϊκὸς πληθυσμὸς τοῦ χωρίου κινεῖται ἠθροισμένως ἐν αὐτοῖς. Οἱ μὲν ὀδηγοῦσι τὰς ροκάνας, πολλάκις τέσσαρας καὶ πέντε ὁμοῦ, οἱ δὲ ἀνακινοῦσι τὰ τῶν σταχῶν στρώματα, τὰ καλούμενα λειώματα· ἐνῶ παρέκει καταγίνεται τις εἰς μικρὰν ξυλουργικὴν ἐργασίαν, καὶ ὑπὸ σκιὰν πλατάνου ἄλλος παρασκευάζει τὸ λιτὸν πρόγευμα. Τὰ παιδία παλαίουσι καὶ λακτίζονται, οἱ κύνες κοιμῶνται ἢ ξύονται παρὰ τὰς ἀχυροκαλύβας, οἱ μικροὶ μύσχοι περιφέρονται κράζοντες κλαυθμηρῶς τὰς ἐν τῷ ζυγῷ μητέρας των, αἰτινες πάλιν στρέφουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀτενίζουσι περιλύπως τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ αἱ ὄρνιθες δ' ἔτι ὑφιστάμεναι συνεχεῖς λιθοβολισμοὺς προσπαθοῦσι ν' ἀρπάσωσι κόκκους τινὰς σίτου ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν βοῶν, ἀνερעυνῶσαι διὰ τοῦ ῥάμφους.

Τὰ πρόσωπα εἶναι εὐθυμα, γέλωτες καὶ ἄσματα ἀκούονται πανταχοῦ καὶ εὐφρεῖς θωμολοχίαι· ἐπιστέφουσι δὲ τὸ ἕλον τοιαῦται παρακελευσματικαὶ φωναὶ καὶ κατάραι τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας ἢ κεκημηκότας βόας, οἵτινες φέρουσι πάντες ὀνόματα—ἐνίοτε λίαν παράδοξα—ἀπὸ τοῦ χρώματος ἢ ἄλλου τινοῦ χαρακτηριστικοῦ αὐτῶν.

— Μαυρομάτη, αἰ...

— Μέσα, Ἄσπροχέιλη!

— Νὰ μὴ σὲ ὄρῃ ὁ χρόνος, Τρυγόνη!

— Ἄ, Λεβέντη, χαμένο κορμί!

* *

Ἐπὶ ἕλην ἐβδομάδα, καθ' ἣν διήρκεσαν τὰ ἀλώνια, ἐπεσκεπτόμην τακτικῶς καθ' ἐκάστην πρωΐαν πάντα κατὰ σειράν. Κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτῶν συνήθεια ἐπικρατεῖ νὰ κατασκευάζωσι τηγανίτας ἀζύμους μετὰ ἢ ἄνευ μέλιτος, προσφέρουσι δὲ μετὰ τῶν ἐναλλάξ περιερχόμενοι πινάκιον πλήρες μετὰ παγουρίου βρακῆς. Πᾶς ἀγρότης ὡς μ' ἔβλεπε πλησιάζοντα ἔσπευδε πρὸς ἐμέ· καὶ ἔνα μὴ φανῇ ὅτι κάμνω προτιμήσεις, ἠναγκάσθη δε-

κάκις νὰ θέσω τεμάχιον τηγανίτας εἰς τὸ στόμα καὶ νὰ χαιρετήσω κρατῶν τὸ παγοῦριον τῆς ῥακῆς διὰ τῆς ἐξῆς στερεοτύπου προπόσεως, ἣν ἐσχεδιάσα σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φρασεολογίαν τοῦ τόπου :

— Καλὴ ψυχὴ, γέροι· νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ σας, παντρεμένοι· ἔτσι ταις χαραῖς σας, ἀνύπαντροι. — Ὑγεία καὶ κλάμπερ-κέτσι!.....

— Μὲ ταις ὑγείαις σου καὶ νᾶσαι καλά....

Ἦρχετο πάντοτε ἡ ἐπιφθῆ τῆς προπόσεως ἐν χορῷ.

Καθ' ἐκάστην σχεδὸν προγευματίζω μετὰ τῶν χωρικῶν περὶ τὴν 10ην πρωϊνὴν ὥραν.

Καὶ ἐκεῖνοι μὲν τρώγουσι ξηρὰ κοκκία ἢ φάβαν, προσφέρουσι δ' εἰς ἐμὲ τυρὸν νωπὸν ἢ βούτυρον ἢ γάλα. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὰ θελκτικὰ ταῦτα ἀγροτικὰ προγεύματα ὑπὸ σκιὰν δένδρου, σταυροποδητεῖ κατὰ γῆς, ἐντὸς κεραμείου πινακίου, ἐν κύκλῳ τιμίων ἐργατῶν καὶ ἀπέναντι συμπαθοῦς τινος χωριατοπούλας. Ἄλλ' οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ἐπίσης πῶς ἐτιμωρήθη ἡ δημοκοπία μου ἡμέραν τινά, ὅτε δικμαρτυρηθεὶς κατὰ τῆς προσφορᾶς ἰδίου προγεύματος ἠθέλησα νὰ μετάσχω τοῦ κοινοῦ φαγητοῦ, ἔπερ ἐφαίνετο ἐκτάκτως κελὸν καὶ συνέκειτο ἐκ κλοκυνθίων φουρνιστῶν. Ὡς ἤγγισα εἰς τὰ χεῖλη τὸ πρῶτον ἐλάχιστον τεμάχιον, ἤσθάνθην τὸ στόμα μου φλεγόμενον καὶ τὴν γλῶσσαν πυρακτουμένην ὡς ὑπὸ κέντος σιδήρου καὶ μόλις ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω ἐν μέσῳ γενικῆς θυμηδίας ἐρώτησιν :

— Γιατί καίει ἔτσι ;

— Ἐχει κοκκινόπιπερο!....

Ἀπὸ τῆς στηγμῆς ἐκείνης ὠρκίσθην κατ' ἐμαυτὸν ὅτι οὐδέποτε θὰ φάγω κλοκύνθια φουρνιστᾶ καὶ οὐδέποτε θὰ ἀποπειραθῶ....νὰ δημοκοπήσω.

*
**

Αἱ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις καὶ τὰ προγεύματα συνομιλίας μου μετὰ τῶν ἀγροτῶν περιστρέφονται εἰς πλεῖστα θέματα (κατ' εὐτυχίαν οὐδέποτε πολιτικά), συχνότατα δὲ ἀρτύνονται ὑπὸ παικίλων μύθων, διηγῆσεων καὶ ἀνεκδότων.

Ἐπειδὴ ἤδη ὁμιλῶ περὶ τῶν ἀλωνίων τοῦ αἵτου, ἀκούσατε δύο περιέρργους προλήψεις ἐπικρατούσας κατ' αὐτά: α) τὴν ἡμέραν καθ' ἣν στρώννυται τὸ λειῶμα ὁ οἶκος δὲν σαρώνεται.

β) καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐν αὐτῷ ἐργασίας δὲν δίδεται εἰς γείτονα — ο ὕ τ ε φ ω τ ι ἄ ἁ π ὲ τ ὸ φ ο ὕ ρ ν ο ἀκόμη.

Περίεργος καὶ ἀρχαιστάτη εἶναι ἐπίσης ἡ τελουμένη σπονδὴ κατὰ τὴν περισυναγωγὴν τοῦ λειώματος εἰς ἐπιμήκη καὶ ὕψηλόν σωρόν, λ α μ ν ι, καλούμενον. Συνήθως κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην βοηθοῦσι πολλοὶ χωρικοί, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς ἡ οἰκοδέσποινα κρατοῦσα λάγνηνον προσφέρει ὕδωρ εἰς ἕνα ἕκαστον ἵνα νιφθῇ. Κ' ἐκεῖνος νιπτόμενος ραντίζει τὸ γέννημα καὶ τὸ ἀλώνιον κύκλω. εὐχόμενος κ α ι τ ο ὕ χ ρ ὸ ν ο υ' ἐν τέλει δ' ἡ οἰκοδέσποινα πλαγίως κρατοῦσα τὴν λάγνηνον δρομαίως περιτρέχει τὸν σωρόν χωρὶς νὰ πέσῃ οὐδὲ σταγῶν ὕδατος κατὰ γῆς, εὐχομένη καὶ αὐτὴ γὰ γίνῃ τοῦ χρόνου τόσος ὁ σωρὸς ὅσος εἶνε ὁ κύκλος τὸν ὁποῖον ἔκαμεν. Κατὰ τὴν τέλεσιν τοιαύτης σπονδῆς μοῦ συνέβη καὶ τι ἐπεισόδιον. Ὅταν μοῦ ἔδωκαν ὕδωρ διὰ νὰ νιφθῶ καὶ νὰ εὐχῆθῶ ἐνόμισα καλὸν νὰ βραντίσω ὀλίγον καὶ τὴν παρισταμένην κόρην τοῦ οἰκοδεσπότου. Καὶ τότε μὲν ἡ πονηρὰ μετὰ τῆς λοιπῆς ὁμηγύρευς ἐγέλασε, λαβοῦσα δ' ἐν τέλει τὴν λάγνηνον διὰ νὰ νιφθῇ κ' ἐκεῖνη ἐξεκένωσε κακεντρεχῶς τὸ ἐναπομεινὰν ὕδωρ ἐπ' ἐμοῦ — εὐτυχῶς ἦτο ὀλίγον — εὐχῆθεισά μοι εἰρωνικὴν εὐχὴν:

— Πάντα δροσιὰ νᾶχ' ἡ καρδιά σου σὰν τὸ νερό!

Γ. Δροσίνης

63. — ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Μετ' εὐθύμου ὁμάδος φίλων ἀπεφασίσαμεν ν' ἀνέλθωμεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Πίνδου. Ἀπετελέσαμεν ἐν καραβάνιον καὶ ἐτράπημεν εἰς τὰ ὄρη. Ἐπροτιμήσαμεν τὴν διὰ τῆς Καλαμπάκας ὁδὸν ἵνα διέλθωμεν διὰ μέσου τῶν γραφικῶν δασῶν τοῦ Λοζεστίου καὶ Κλινόδου. Ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Καλαμπάκας εἴμεθα πλέον τῶν εἴκοσιν ἱππέων. Οἱ Θεσσαλικοὶ ἱπποὶ εἶναι ρωμαλέα ζῶα· ἂν δ' ἐλαμβάνετο ἡ δέουσα μέριμνα πρὸς βελτίωσιν τοῦ γέ-

νοὺς αὐτῶν, ἀνναντιρρήτως ἢ Θεσσαλία θ' ἀπέκτα ἵππους πολὺ εὐγενεστέροὺς τῶν σημερινῶν. Ἄλλὰ καὶ ὡς ἔχουσιν οὗτοι εἶναι ἐξαίρετα ζῶα ἵπποι διὰ τὴν πεδιάδα καὶ τὰ ὄρη. Διέρχονται μετὰ τῆς αὐτῆς ἀσφαλείας τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας καὶ τὰς ἀποκρήμινους ἀτραπούς τῶν Θεσσαλικῶν ὁρέων. Ἐπὶ τῶν ζῴων αὐτῶν διηγούσαμεν τὴν ἐπὶ τῶν ὁρέων πορείαν μας. Ἰπέστησαν καὶ ταῦτα τὰς αὐτὰς μεθ' ἡμῶν κακουχίας καὶ ἐπεδείκνυον ὑπομονήν, τὴν ὅποιαν ἀμφιβάλλω ἂν ἄλλου εἶδους ἵπποι ἠδύναντο νὰ ἔχουν.

Ἡ ὁδὸς ἢ ἄγουσα πρὸς τὸ Λοζέστι ἀκολουθεῖ τὸν Πηγειόν, ὅστις ἐπὶ μίαν καὶ πλεον ὄραν ἔρρειεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων μας, κάμνων τοὺς μᾶλλον ἰδιοτρόπους καὶ μᾶλλον ἀνυπόπτους ἐλιγμούς. Εἰκοσάκις διήλθομεν κατὰ τὸ εὐρύτατον πλάτος τοῦ τὸν ποταμόν. Τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο ἀβαθὺς, οἱ δὲ ἵπποι μας μετ' ἀπολαύσεως ἐρίπτοντο εἰς τὸν ψυχρὸν ὕδωρ τοῦ, τοῦ ὁποίου αἱ ρα-νίδες ἔφθανον μέχρις ἡμῶν. Ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν ὑπεγείροντο ὄρη ὑψηλὰ καὶ δασόφυτα. Ἡ δὲ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἦτο πεπληρω-μένη δοκῶν. Εἰς τὰ παρακείμενα δάση ἐνηργεῖτο ὕλοτομία εὐρυ-τάτων διαστάσεων, ἀλλὰ τόσοσ ἀμεθόδως, ὥστε ἐπιφέρει μεγάλας καταστροφάς. Αἱ ἀποκοπτόμεναι ἐκεῖ δοκοὶ ρίπτονται εἰς τὸν πο-ταμόν, τὸ δὲ ρεῦμα φέρει αὐτὰς εἰς τὴν Λάρισσαν ἢ ἀλλαχοῦ, ἐνθα εἶναι δυνατὴ ἢ μεταφορὰ τῆς ξυλείας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Μεθ' ἔλθην ὅμως τὴν καταστροφὴν, ἣν ὑφίστανται τὰ δάση ταῦτα, κάτωθεν τῶν ὁποίων ρεεὶ ὁ ποταμός, διασώζουσιν ἀκόμη μέγα μέ-ρος τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν πλούτου, καὶ ἀθάνατος μένει ἢ γραφικότης τῶν κορυφῶν των. Ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Πηγείου πλάτανοι φύονται, ροδοδάφναι δὲ καὶ ἰτέαι βρέχουσι τὰ φύλλα των εἰς τὰ ὕδατά του, ἐνῶ ἐπὶ τῶν ράχεων τῶν βουνῶν ὄρυς, φηγοί, πρίνοι, χρυσόξυλα κότινοι καὶ ἐπὶ τῶν κορυφῶν ἐλάται, εἶναι τόσοσ πυκναί, τόσοσ ὠραίας εἰκόνας παρουσιάζουν, ὥστε συνεχῶς ἀπέμενον θαυμάζων ὄλα τὰ θέληγτρα τῶν ποικίλων σχημάτων, ἔλθην τὴν μεγαλοπρέ-πειαν τῶν ὑπερφηάνων ὁρέων, ἔλθην τὴν ἀγριότητα τῶν ἀποκρή-μινων βράχων καὶ ἔλθην τὴν πραότητα τῶν ναπῶν πληρουμένων κι-τρίνων ἀνθέων.

Ἐβαδίζομεν πλέον τὴν ἀνωφέρειαν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ Λοζέστι, ἔπερ δασὺ καὶ μελανοπράσινον ἐξετείνετο εἰς τὸ βάθος. Καθ' ὁδὸν συναντῶμεν χωρίδια ὑπερκείμενα τῶν ὁδῶν καὶ χάνια

μόλις δυνάμενα νὰ μᾶς παράσχουν ὑπόξυνον οἶνον. Τρεῖς ὥρας διήλθομεν οὕτω τὰς ἐντὸς τῶν δασῶν ἀτραπούς, μόλις δυνάμενοι νὰ διακρίνωμεν εἰς δέκα μέτρων ἀπόστασιν· τόσον εἶναι πυκνὰ ταῦτα. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰσερχόμεθα εἰς τὸ Λοζέστι. Ἀπὸ τῶν κρασπέδων αὐτοῦ ἐξακολουθεῖ ἡ δημοσία ὁδὸς ἄγουσα πρὸς τὸ Μέτσοβον, μικρὰν δὲ πανδοχεῖον χρησιμεύει ὡς σταθμὸς τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων καθ' ἑκάστην καραβανίων, τῶν μεταβαινόντων εἰς Ἰωάννινα· ὀλίγα λεπτὰ μακρὰν τοῦ πανδοχείου ἐγείρεται ἀγροικία ἐν ἣ διενυκτερούσαμεν.

Προτοῦ ἀκόμη ἡ ἡὼς ροδίση τὰς ἄκρας τῶν ὀρέων, οἱ Ἴπποι ἦσαν σεσαγμένοι καὶ πάντες φαειροὶ ἀνεμένομεν τὴν ὥραν τῆς ἐκκινήσεως. Τὰ ὄρη καὶ αἱ κοιλάδες ἐφαίνοντο ὡς σκοτειναὶ σκιαγραφίαι ἀκόμη, μακρὰν δ' ἠκούοντο οἱ κώδωνες τῶν διερχομένων καραβανίων. Τὰ ταξίδια ταῦτα ἐπὶ τῶν ἡμίονων διὰ μέσου τῶν ὀρέων καὶ τῶν δασῶν περικλείουσιν ὄλην τὴν ποίησιν τοῦ παρελθόντος. Εἶναι ἡ πρωτογενὴς κατάστασις, καθ' ἣν ἡ ἀτμομηχανὴ δὲν εἶχε διατρέξει ἀκόμη τὰ δάση καὶ τὰς κοιλάδας, αἱ δὲ ἡμίονοι εἶναι ἐκεῖ ὅ,τι εἰς τὴν ἔρημον ἡ κάμηλος. Αἱ νεώτεραι ἐφευρέσεις μὲ τοὺς σιδηροδρόμους των καὶ τὰ αὐτοκίνητα ἀνέπτυξαν τὴν κίνησιν, ἐσυντόμευσαν καταπληκτικῶς τὰς ἀποστάσεις, ἀλλὰ παρέσυρον ὁμοῦ μετὰ τῆς τραχύτητος αὐτῶν καὶ ἐξηφάνισαν τὴν ποίησιν τῶν πορειῶν καὶ τὰ θέληγτρα τῶν ἀρχαίων ἀποδημιῶν.

Ἐκαστος τόπος ἔχει τὴν ἰδιαιτέραν του ποίησιν ἐν τοῖς ταξίδιοις. Αἱ γερμανικαὶ ταχυδρομικαὶ ἄμαξαί, μὲ τὰ σαλπίσματα τῶν κεράτων, ἐψάλλησαν παρ' ὄλων τῶν ποιητῶν τῆς Γερμανίας. Καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ τρόικα μὲ τὸν γαμτιοῖκ τὸν κροταλίζοντα διαρκῶς τὰ λωρία τῆς μάστιγός του, διασχίζει ἀκόμη τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις καὶ ἀκούεται τὸ ἄσμα τοῦ ὁδηγοῦ της, τοῦ ψάλλοντος τὴν χάριν τῶν ἵππων του καὶ τῆς ἀμάξης του τὴν ἐλαφρότητα.

Ὅ,τι ἦτο ἡ ταχυδρομικὴ ἄμαξα τῆς Γερμανίας, ὅ,τι ἦτο ἡ τρόικα τῆς Ρωσίας, ἦτο ἡ ἡμίονος μὲ τὸν κωδωνίσκον της δι' ἡμᾶς. Εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Ἑλλάδος μέρη, μένει ὡς ἀνάμνησις ἀπομεμακρυσμένη μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Πίνδου ἐξακολουθεῖ ἐν ὄλη της τῇ ποιήσει ἡ κωδωνοφόρος ἡμίονος, διερχο-

μένη τὰ μονοπάτια καὶ παρουσιάζουσα εἰς τὴν ἔρημον αὐτῆς πορεῖαν τὰς εἰκόνας τοῦ παρελθόντος, προτοῦ ἀκόμη ἢ ἐπιστήμη καὶ αἱ ἐφευρέσεις ἀλλάξωσι τοῦ κόσμου τὴν ὄψιν.

Οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἵππων καὶ οἱ εὐθυμοὶ τονθορυσμοὶ ἄσματιν τῶν συνοδοιπόρων μου ἀπεδίωξαν τὰς μελαγχολικὰς ἀναμνήμεις μου. Ἐν τῷ μεταξύ ἢ ἡὺς ἐγλυκοχάραζεν ὑπερθεν τῶν ὁρέων καὶ ἀκροστόλιζε τὰ μικρὰ τοῦ οὐρανοῦ νέφη μὲ χρυσαυγεῖς γραμμὰς· τῆς νυκτὸς ἔσθονον οἱ λύκνοι καὶ περιχαρῆς ἢ ἡμέρα προέδραλλεν ἀπὸ τὰς παχνοσκεπεῖς κορυφὰς τῶν ὁρέων. Ἡμεῖς δὲ φαιδροὶ ἐτρεπόμεθα πρὸς τὰς ράχεις τοῦ Κληνόδου, διερχόμενοι ἐν μέσῳ πυκνῶν δασῶν, διαβαίνοντες πότε ποτάμια καὶ πότε ρυάκια, ἀναρριχώμενοι ἐπὶ ἀνωφερειῶν ἐπικινδύνων, ἀναβαίνοντες λόφους καὶ κατερχόμενοι πάλιν εἰς κοιλάδας, διαρκῶς ὅμως ὑπὸ τὴν σκιάν πυκνῶν δρυῶν καὶ ἀκολουθούμενοι ἀπὸ νερὰ διαυγέστατα, κρημνιζόμενα ἀπὸ ὕψη καὶ κατατρῶγοντα τὰς ρίζας αἰωνοβίων πλατάνων. Εἰς τὰ πλεῖστα μέρη ἢ φύσις εἶναι ἀρχέγονος, καθ' ἅπαν δὲ τὸ μῆκος ὑπάρχουσιν ἀνεξιχνίαστα δάση κατοικούμενα ὑπὸ κάπρων, δορκάδων, λύκων καὶ ἀλωπέκων. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ἐπροχωροῦμεν ἐπὶ τοσοῦτον τὸ θέαμα καθίστατο μεγαλοπρεπέστερον· δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ ἐσχηματίζοντο τοιχώματα καταπράσινα. Κισσοί, ἀγράφουλοι, αἰγολήματα καὶ ἕτερα παράσιτα φυτὰ, ἀναρριχώμενα ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν δρυῶν καὶ τῶν αἰγείρων καὶ περιπλεκόμενα εἰς τοὺς κλάδους, ἐσχημάτιζον ἀπεριγράπτου κάλλους χλωρότητα. Ἄλλοτε πάλιν εὕρισκόμεθα ἐπὶ κορυφῆς λόφου καὶ ἠκούομεν ἐκεῖθεν τῶν ρυακίων τὰ ὕδατα κρημνιζόμενα ἀφ' ὕψηλῶν βράχων, ἐνῷ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτίνες εἰσέδουον μέσον τῶν δροσολούστων δένδρων. Καὶ εἰς τὴν ἁρμονικὴν τῆς φύσεως εἰκόνα προσετίθετο ἢ συναυλία χιλιάδων μελωδιῶν τῶν ἀπεράντων δασῶν. Ἀνηρχόμεθα πάντοτε ὕψηλὰ καὶ πάντοτε ὠραιότεραι εἰκόνας διηνοίγοντο ἐνώπιόν μας. Ἐνίοτε ἢ ἀσυνήθης, ἢ μαγευτικὴ παιδιὰ τῶν χρωμάτων, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιάς ἀνεμιγνύοντο εἰς ἓν καὶ ἐσχημάτιζον τὸ πλαίσιον δι' οὗ διεκρίνετο ἢ κορυφὴ βουνοῦ, ἄλλοτε θαμμένη μὲ χρώματα ἴων, ἀλλ' ἴων φωτεινῶν ἀπεριγράπτου ἀποχρώσεως, καὶ ἄλλοτε περιβαλλομένη μὲ μίαν ροδόχρυσον αἴγλην τὴν ὁποῖαν εἶδον ποτὲ εἰς κάποιον μουσεῖον ὡς βάθος εἰκόνας τινὸς ἀποπλανηθέντων ἀγγέλων. Τακτικῶς, κατηρχόμεθα τοῦ βροῦς καὶ ἐνῷ ἐφρο-

νοῦμεν ὅτι ἐδαίνομεν πρὸς τὴν πεδιάδα αἴφνης ἐφαινόμεθα ἐφ' ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ αὐτοῦ ὄρους. Ἦτο ἡ ἀνεβοκατάβασις αὕτη φαιδρὰ παιδιὰ μᾶλλον ἢ πορεία πρὸς ὠρισμένον σκοπόν. Καί οὕτως ἐπλησιάζομεν πρὸς τὸ μέρος εἰς ὃ διευθυνόμεθα. Ὁ οὐρανὸς ἦτο ροδόχρους ἀκόμη· ὁ ἥλιος δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ διαλύσῃ τὰ ποικίλα χρώματα, οὐδὲ καθίστατο ὀχληρὸς ὑπὸ τὰ φυλλώματα εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο. Τὰ λοιπὰ δένδρα διεκρίνοντο ἀραιότερα πλέον καὶ μόνῃ ἢ ἐλάτῃ, ἐφύετο. Ἐφ' ὅσον ἐπροχωροῦμεν ὑψηλότερον, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ φυτικὸς πλοῦτος περιωρίζετο καὶ ὁ ἀῆρ καθίστατο ψυχρότερος. Ἐπὶ ἕξ ὀλοκλήρους ὥρας ἀνηρχόμεθα εὐρισκόμενοι εἰς ὕψος πέντε χιλιάδων ποδῶν.

Ἡ ὁδὸς ἠκολούθει ἀνωφερῆς. Ἀνερχόμεθα διαρκῶς μετὰ μικρὸν τὰ δένδρα ἠλαττοῦντο καὶ ἄδενδροι κορυφαί διεκρίνοντο πλέον. Ὁ κάματος εἶχε καταλάβει πάντας. Οἱ ἵπποι, περίρρυτοι καὶ οὗτοι ἠσθμαινον τὸ χαρμόσυνον ἐν τούτοις θέαμα τῶν ἀπορρώγων θράχων, τῶν ἀβύσσω, αἵτινες ἔχαινον κάτωθὲν μας, ὁ ἀγρίως καταπλήσσω ἐκεῖνος συνδυασμὸς δὲν ἐπροξένει τὴν πρώτην ἐντύπωσιν καὶ ἠσθανόμεθα ἤδη πρὸ πολλοῦ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπαύσεως. Ἐπὶ ὀκτῶ ὥρας μόλις ὀλίγας στιγμὰς κατήλθομεν τῶν ἵππων μας, πλησίον ποιμνιστασίου, εἰς ὃ αἱ φιλόξενοι τσελιγκάδες μᾶς προσέφερον γάλα καὶ νωπὸν τυρόν. Ἀλλὰ μετὰ μικρὰν ἔτι πορείαν ἐφάνησαν αἱ πρῶται οἰκίαι τοῦ Περγλιόγκου, φιλόξενος δὲ στέγη χωρικοῦ μᾶς ἐδέχθη.

Ἄλλοι ἄνθρωποι αἱ χωρικοὶ τῶν ὀρέων. Οὐδεμίαν ἔχουσιν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν κάμπων τῆς Θεσσαλίας. Τοὺς διακρίνεις ἐξ ἔλων των. Παράστημα, πνεῦμα ἦθη, ἔθιμα, χαρακτήρ, ἐνδύματα, τὰ πάντα διαφέρουσιν.

Οἱ κάτοικοι τῶν βουνῶν ἠρξάντο κατερχόμενοι πρὸς τὴν πεδιάδα, ἀλλὰ φέροντες μεθ' ἑαυτῶν ἔλῃν τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἔλῃν τὴν ἀνδρικότητα, ἔλῃν τὴν συναίσθησιν τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Καὶ μετὰ τὰ στοιχεῖα ταῦτα κατακτοῦν ἔδαφος σχηματίζουσαν κ ε φ α λ ο χ ώ ρ ι α, καλλιεργοῦν γαίαις, πλουτοῦν, καὶ τὰ πλούτη ταῦτα τὰ μεταχειρίζονται πρὸς ἐξαγορὰν νέας γῆς καὶ πάλιν. Ἐπ' αὐτῶν ἡ δουλεία τοσοῦτων αἰῶνων δὲν ἐπέδρασεν, δὲν τοὺς διέφθειρε σωματικῶς καὶ ἠθικῶς. Εἶναι ὑψηλοὶ ὡς τὰ ἔλατα τὰ ὅποια φύονται εἰς τὰ ὄρη των, ἀκούραστοι ὡς αἴγαγροι, ἐλεύθεροι ὡς αἱ ἀνεμοὶ αἱ διαπνέοντες τὰ βουνὰ των. Τὴν ψυχὴν των,

πάντοτε ἐνίσχυσε ὁ πόθος τοῦ ἐλευθέρου βίου, καὶ τὴν ἐπύργω-
σεν ἐν χρόνοις δουλείας καὶ συμφορῶν ὁ πόθος τῆς ἐκδικήσεως,
ἢ ἰδέα τῆς ἐλευθέρας πατρίδος, ἢ ἀναστήλωσις τῆς πάλαι εὐκλείας.
Τὴν ἐπαμείνῃ τῆς πτώσεως τῆς ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἐπὶ
τῶν ὁρέων ἐκείνων ἀντήχησεν ἡ πρώτη διαμαρτυρία μὲ τὸ κα-
ρουοφίλι καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ κλέφτη.

Αἱ περιστάσεις ἤλλαξαν σήμερον, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἔμειναν
οἱ ἴδιοι. Τὰ αὐτὰ τραγοῦδια εἶναι οἱ διδάσκαλοι τῶν, καὶ ἀπὸ στό-
ματος εἰς στόμα μεταδιδόμενα ζοῦν ἀθάνατα ὅπως τὰ βουνὰ ἀπὸ
τὰ ὁποῖα ἐξήλθον, ἵνα ἀναπτερῶνουν τὰ φρονήματα, ἵνα ἀνδρίζουν
τὰς ψυχάς. Ἐπὶ τῶν ὁρέων ἐκείνων βλέπετε τὴν Ἑλλάδα, τὴν
ζῶσαν μὲ παραδόσεις τοῦ ἀρματωλισμοῦ, τὴν τρεφομένην μὲ τοὺς
πόθους, μὲ τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, τὰ ὅποια ἔθρεψαν τοὺς ἄνδρας
ἐκείνους, οἵτινες ἐβροντοφώνουν μὲ τὸ καρουοφίλι τῶν, ὅτι ἡ Ἑλλάς
δὲν ἀπέθανεν ὑπὸ τὴν πτέρναν τοῦ κατακτητοῦ, ἀλλ' ἀνέλαμψε
μέσα εἰς τὰ λημέρια τῶν. Καὶ δὲν διέσωσε ταῦτα μόνον ἡ Πίν-
δος· σώζει ὅλην τὴν πάλαι φιλοξενίαν, καὶ οἱ ὄν τὰ δεσ τῶν
χωρικῶν ἀνοίγονται νὰ μᾶς δεχθῶσι. Παρθένοι μᾶς ἐκόμισαν
ὑδῶρ ἵνα δροσίσωμεν τὰ πρόσωπά μας καὶ οἶνον ἵνα βρέξωμεν τὸν
λάρυγγά μας. Δὲν ἦσαν δουτημένες στὸ φλουρί καὶ στὰ μαργαρι-
τάρια, ὅπως αἱ κορασίδες τοῦ ἄσματος, ἀλλ' ἦσαν ὠραῖαι, εὐθυ-
τενεῖς, ὑπερήφανοι, γυναῖκες ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξήλθεν ἡ Δέσπω
καὶ ἐδοξάσθη ἡ Χάϊδα.

Θεόδωρος Βελλιανίτης

63. — Η ΑΜΠΛΙΑΝΗ Κ' ΟΙ ΑΜΠΛΙΑΝΙΤΕΣ

Ὁμορον χωρίον πρὸς τὴν μεγάλην Παλούκοβαν εἶναι ἡ Ἀμ-
πλιανη, ὑπαγομένη διοικητικῶς εἰς τὴν Εὐρυτανίαν. Αὕτη κεῖται
ἐπὶ δασώδους χαράδρας σχηματιζομένης μεταξὺ τῶν δασωδῶν
κλιτύων τῆς πολυπύχου Ὄξυᾶς καὶ ἴσως εἶναι τὸ ὀρεινότερον
χωρίον τῆς Στερεᾶς.

Αὐτὸ τὸ ἀπόκεντρον τοῦ χωρίου, τὸ ὕψος του ἀπὸ τῆς θα-
λάσσης καὶ ἡ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἴσως παράδοσις τῶν ἡθῶν
δίδουν ἓνα χαρακτῆρα συνοικισμοῦ ὀρεινοῦ πολὺ διαφορετικὸν ἐκεί-
νου καὶ τῶν μᾶλλον γειτονικῶν αὐτῷ χωρίων.

Ο συνοικισμός αποτελείται από 400 οικογενείας, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεμία μονίμως κατοικεῖ στήν Ἐμπλιανή. Ἀπό τοῦ Αὐγούστου ἤδη καταβάνια Ἐμπλιανιτῶν πληροῦσι τὰς δυσβάτους πρὸς τὰ πεδινὰ τῆς Αἰτωλίας καὶ Φθιώτιδος ἀγούσας ἀτραπούς. Ἀπὸ τοῦ μηνὸς τούτου ἄρχεται ἡ μετανάστευσις τῶν οἰκογενειῶν. Σειρὰ ἡμιόνων μετὰ περιέργως ἐπὶ τῆς ράχεώς των προσδεδεμένων σαγμάτων, μετακομίζουσα σύμπαντα τὸν οἶκον τοῦ μετανάστου, ὁδηγεῖται ἀπὸ ἀτελεύτητον πολλάκις γραμμὴν ἀχθοφορουσῶν γυναικῶν. Κατακλείς τοῦ φορτίου τῶν ζῶων τόσον, ὅσον καὶ τῶν γυναικῶν, εἶναι αἱ ἐπὶ τοῦ φόρτου προσδεδεμέναι ὄρνιθες, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ βρέφη κλαυθμηρίζοντα ἢ, ὅταν ὁ γλυκὸς ὕπνος καταλάβῃ τὰ βλέφαρα αὐτῶν, βρέφη τῶν ὁποίων αἱ ὑπνώττουσαι κεφαλαὶ κλυδωνίζονται ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ κινουμένου ζῴου.

Ἐν Μεσολογγίῳ καὶ Λαμία ὁ τύπος τῆς Ἐμπλιανίτισσας ἀποτελεῖ στοιχεῖον τῆς ζωῆς τῶν πόλεων τούτων ὑπὸ τὸ πολὺ γνωστὸν ὄνομα τῆς φιλινάδας, ἣτις ἀπὸ τῆς ἐξοχῆς συνεισφέρει εἰς τὸν ἀστικὸν βίον τὰ καυσόξυλα, τὰ ἄγρια λάχανα καὶ τὸ προῖόν τοῦ ποιμνίου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ὁ τὸ πρῶτον ἐπισκεπτόμενος τὰς πόλεις ταύτας εἰς ἓν στοιχεῖον τῆς ζωῆς των ἰδίως θὰ δεῖξῃ πλειότερον ἐνδιαφέρον. «Γάλα φιλινάδες!» «Ξύλα φιλινάδες!» εἶναι αἱ συνήθεις διαφημῆσεις, αἱ ὁποῖαι διακόπτουσι τὴν σχετικὴν πρὸς τὰς πολυθορόδους πόλεις ἡρεμίαν τῶν μικρῶν τούτων πόλεων. Τὴν σθεναρὰν διαφήμησιν ἐπακολουθεῖ ἡ ἐμφάνισις ἀληθοῦς Ἀμαζόνος, τῆς Ἐμπλιανίτισσας. Ἡ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λευκὴ καλύπτρα ἰδιαζόντως ἐρριμένη, τὸ ὑπ' αὐτὴν κόκκινον φέσι, ἢ ἐπὶ τῆς ράχεως λευκὴ σιγγούνα ἢ καὶ τὸ ἐξ αἰγείων τριχῶν κλασσικῶς στερεότυπον καπότι, τὸ ὑπ' αὐτὸ κατάλευκον ἀντὶ ἐσθῆτος χρησιμοποιοῦμενον καὶ κάτω τοῦ γόνυτος διηκον ὑποκάμισον, αἱ λευκαὶ μάλλιναι ἄνευ περιποδίων ἐν εἴδει ἀνδρικήσ ἐλληνικήσ σκάλτσαι περιβάλλουσαι ἀνδροπρεπεῖς κνήμας καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ποδῶν ἀνδρικὰ σταρούγια δίδουσι τὸν ἀμετάβλητον εἰς πάσας τὰς ἐπιρροὰς τύπον τῆς Ἐμπλιανίτισσας φιλινάδας πρὸς τὸν ὅποιον μετ' ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος θέλει ἀποβλέψῃ ὁ ξένος ἐπισκέπτης τῶν δύο τούτων πόλεων.

Τὴν χειμερινὴν μετανάστευσιν τῶν γυναικῶν, ἣτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου, ἐπακολουθεῖ ἢ τῶν ἀνδρῶν ποιμένων ἀπὸ τοῦ

Σεπτεμβρίου και ἐφέξης.

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη ἡμερῶν τοῦ Σεπτεμβρίου, ἵνα μὴ εἶπω και τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου, ἡ ὑπαίθριος ἐπὶ τῶν ὀμαλῶν κλιτύων και τῆς ὀμαλῆς ἐπίσης κορυφογραμμῆς τῆς Ὀξυᾶς διατριβὴ ἀρχίζει νὰ μὴ εἶναι τόσο εὐχάριστος· οὐχ' ἦττον ὅμως και τὸ μέχρι τοῦ Αὐγούστου ἤδη χλοάζον ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων ράχεων χόρτον ἀπεξηράνθη πλέον και ἡ διατήρησις τῶν προβάτων καθίσταται δυσχερής. Τότε ὁ Ἀμπλιανίτης ποιμὴν, τοῦ ὀποίου ἡ οἰκογένεια πρὸ πολλοῦ ἤδη μετηνάστευσεν, ἐγκαταλείπει τὰ προσφιλῆ ἔλατα και ὀδηγεῖ τὸ ποίμνιόν του εἰς τὸ Μεσολόγγι και εἰς τὴν Λαμίαν, τὴν δευτέραν του πατρίδα. Ὁ βίος τοῦ Ἀμπλιανίτου εἶναι τελείως ποιμενικός. Πᾶσα ἀσχολία ἐκτὸς τοῦ ποιμενικοῦ του κύκλου εἶναι ξένη πρὸς αὐτόν, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν σύντροφόν του γυναῖκα. Αὐτὸς κατέρχεται εἰς τὴν πόλιν μὲ τὴν ποιμενικὴν του ράβδον μόνον διὰ νὰ πῖν κρασί, ρακὶ και διὰ νὰ διασκεδάσῃ, οὐδέποτε δὲ πρὸς πώλησιν τοῦ προϊόντος του.

Ἀπὸ τοῦ Μαῖου και ἐφεξῆς, ὀπότε τῆς ἐλάτης ὁ σικὶ καθίσταται ποθητὴ, ἄρχεται ἡ παλινόστησις. Μὲ τὴν αὐτὴν ψυχραιμίαν, μεθ' ἧς ἐγένετο ἡ πρὸς τὰς πεδιάδας κάθοδος, πάμφορτος ἐπιστρέφει ἡ Ἀμπλιανίτισσα προηγουμένη τοῦ ὀπισθοδρομοῦντος πάντοτε ποιμένος ἀνδρός της, τὸν ὀποῖον δὲν βαρύνει ἄλλο τι ἢ μόνον ἡ ποιμενικὴ γκλίτσα. Μέχρι τοῦ Ἰουνίου εἶναι αἱ ἀτραποὶ αἱ πρὸς τὴν Ἀμπλιανὴν ἄγουσαι καταλαμβάνονται ἀπὸ τὴν ἀτελεῦττον σειρὰν τῶν παλινοστοῦντων νομάδων.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον και ἰδίως κατὰ τὴν 26ην τοῦ μηνὸς τούτου, ὀτε τελεῖται ἡ ἐτησία πανήγυρις τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, τὸ χωρίον εὐρίσκεται ἐν πλήρει ζωῇ. Κατὰ τὴν θερινὴν ταύτην διατριβὴν τίποτε ἄλλο δὲν ἀπασχολεῖ τὸν τραχὺν Ἀμπλιανίτην ἢ ἡ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν **καλοπερασιά**. Ὅ,τι συνεχόμεσεν ὡς ἔσδοδον ἐκ τῶν ποιμνίων του κατὰ τὸν χειμῶνα, πρέπει νὰ καταναλωθῇ, στὰ κρύα νερά. Τελεία ἀμεριμνησία πρέπει νὰ κατέχη τὸν βίον αὐτοῦ. Και αὐτὸ τὸ ποίμνιόν του παραιτεῖ εἰς τὴν φροντίδα τῆς συζύγου του, ἡ ὀποία ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναβαίνει εἰς τὴν ράχιν νὰ τὸ ἀρμέξῃ.

Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἀμπλιανὴν κατὰ τὸ θέρος θέλει εὐρεθῆ πρὸ κοινωνικῆς ζωῆς πρωτοφανοῦς. Πρὸ τῶν παμπόλλων καφενείων, οἶνοπωλείων και κρεοπωλείων ἐπὶ αὐτοσχεδίων σανι-

δίνων εξεδρών κάθηνται ἀμερίμωσ και νήθουσιν οἱ Ἀμπλιανῖται τὰς ρόκκας των, ἐνῶ δ καφεπώλης, οἰνοπώλης και κρεσπώλης δὲν προφθάνει νὰ προσκομίξῃ εἰς τὰς παρέας καφέν, οἶνον, οἰνόπνευμα και μεζέ. Ἀφθονοσ οἶνοσ Ἀντελικιώτικοσ και Μεσολογγίτικοσ ἐξοδεύεται ἐν Ἀμπλιανῇ κατὰ τὸ θέροσ, διότι ὁ Ἀμπλιανῖτησ μόνον τοιοῦτον οἶνον προτιμᾷ ἄσ πληρώνη αὐτὸν και μίαν δραχμὴν κατ' ὄκλαν διὰ τὸ δυσκόμιστον αὐτοῦ ἔνεκα τῆσ ἀποστάσεωσ περιφρονεῖ δὲ τὰ ἀδύνατα κρασιὰ τῶν πέριξ χωρίων.

Ἡ μόνῃ και ἰδιάζουσα ἀσχολία τῶν Ἀμπλιανῖτῶν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἐγέννησε μικρὰν ἐπιχώριον βιομηχανίαν ὑφαντουργικῆσ. Τὰ μάλλινα ὠραῖα σκεπάσματα τὰ κροσσωτά, αἱ βελέτζεσ, τὰ σκαλτοσσκούτια και ἄλλα τοιαῦτα μάλλινα ὑφάσματα χονδροσειδῆ ὑφαίνονται ἐν Ἀμπλιανῇ κατὰ τὸ θέροσ. Καὶ οἱ ἄνδρεσ ἀκόμη δὲν θεωροῦσι ἀναξιοπρεπέσ νὰ ὑφαίνωσιν εἰς τὸν ἀργαλειὸν, ἀφοῦ και καὶ τὸ νήθειν ὡσ εἴπαμεν θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν εὐχάριστοσ και διασκεδαστικὴ ἀσχολία.

Τὰ ἐκ τῆσ θερινῆσ ταύτησ ἐπιτοπίου βιομηχανίασ παραγόμενα ὑφάσματα μεταφέρονται και πωλοῦνται εἰς ἐμπορικὰσ πανηγύρεισ ὑπὸ τῶν γυναικῶν.

Ἐν Ἀμπλιανῇ πολὺ τιμᾶται ἡ Ἁγία Παρασκευή.

Ἡρώτησα Ἀμπλιανῖτισσαν, διατὶ κατοικεῦσιν εἰς ἕνα τόπον τόσον δύσβατον και περιωρισμένον και ἔλαδον τὴν ἀπάντησιν πῶσ θ' ἀφήσομαι τ' χάρ' τσ Ἀγίασ Παρασκ'ρῆσ κὶ θὰ φηγούμαι ἀφοῦ ἔκει θέλ' σὶ αὐτῇ νὰ κατοικήσ'.

Τὸ περιεργότερον δὲ πάντων εἶναι, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὰ λοιπὰ ὁμοροῦντα χωρία· οὔτε εἰς ἐπιγαμίαν ἔρχεται· εἶναι λοιπὸν και μένει ἕνα περιέργον φαινόμενον νομαδικοῦ βίου πάντῃ διαφόρου τόσον κατὰ τὰ ἦθη ὅσον και κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν ἀπὸ τὰ λοιπὰ τριγύρω χωρία Πεγάλην Παλούκοδαν, Ἀδόρανῃ, Στάβλουσ, Δομνίτσαν και Γαρδίκι.

Δημ. Λουκόπουλοσ

64. ΠΟΤΕ ΗΡΧΙΣΑΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΝΑ ΝΙΠΤΩΝΤΑΙ ΤΗΝ ΠΡΩΙΑΝ

Υπάρχουσι μερικαὶ συνηθεῖαι τόσοσ παλαιαὶ καὶ τόσοσ βαθεῶσ ἐρριζωμέναι, ὥστε τὰσ θεωροῦμεν σχεδὸν ὡσ ἐμφύτουσ εἰσ τὸν ἀνθρωπον καὶ ἔνεκα τούτου σπανίωσ ἔρχεται εἰσ τὸν νοῦν ἡμῶν νὰ ἐξετάσωμεν πότε καὶ κατὰ τίνα τρόπον ἐγεννήθησαν. Καὶ ὅμωσ ἡ ἱστορία αὐτῶν σπανίωσ εἶναι ἐντελῶσ ἀσήμαντοσ, διότι ὡσ ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποτελεῖ τμῆμα μᾶλλον ἢ ἤττον σπουδαῖον τῆσ ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ ἐνὸσ λαοῦ ἢ καὶ ὀλης τῆσ ἀνθρωπότητοσ.

Μία τῶν συνηθειῶν τούτων εἶναι καὶ ἡ νίψισ τῶν χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου καθ' ἐκάστην πρωΐαν. Ἐπειδὴ ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰῶνων εἴμεθα ἐξοικειωμένοι πρὸσ αὐτήν, δὲν εἶναι παράδοξον, ὅτι πολλοὶ δυσκολεύονται νὰ πιστεύουσ ὅτι ὑπάρχουν ἢ ὑπῆρχον ἄλλοτε λαοὶ μὴ νιπτόμενοι κακτικῶσ. Ὅτι ὅμωσ τούτο εἶναι ἀληθές, ἔχομεν πολὺ ἀξιόπιστουσ μάρτυρασ—τὰ μικρὰ παιδία, τὰ ὁποῖα διαμαρτύρονται πάντοτε σφοδρότατα κατὰ τῆσ συνηθείασ ταύτησ· ὅτι δὲ πράττουσι σήμερον τὰ παιδία, τοῦτο ἔπραττον ἄλλοτε πάντεσ μικροὶ καὶ μεγάλοι.

Ὡσ πρὸσ τοὺσ προγόνουσ ἡμῶν ὅμωσ δυνάμεθα, νομίζω, νὰ ὀρίσωμεν κατὰ προσέγγισιν καὶ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἤρχισαν νὰ νιπτωνται τ α κ τ ι κ ὡ σ τὴν πρωΐαν μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔγερσιν. Θὰ ἴδωμεν δέ, ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη δὲν εἶναι σχετικῶσ τόσοσ παλαιά, ὅσον ἡδύνατό τισ νὰ ὑποθέσῃ, καὶ ὅτι ἡ διάδοσισ τῆσ συνηθείασ ὀφείλεται ὄχι τόσοσ εἰσ τὴν ἀγάπην τῆσ καθαριότητοσ, ὅσον εἰσ τὸν ἀπὸ τῶν θεῶν φόβον.

Τὴν ἀρχαιοτάτην εἰκόνα τοῦ βίου καὶ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων παρέχουσιν εἰσ ἡμᾶσ τὰ δύο Ὅμηρικὰ ποιήματα, ἡ Ἰλιάσ καὶ ἡ Ὀδύσσεια. Εἰσ ταῦτα ἐπανειλημμένωσ γίνεται μνεῖα τῆσ ἀπὸ τῆσ κλίνησ ἐγέρσεωσ τῶν ἡρώων, λεπτομερῶσ δὲ ἀναφέρει ὁ ποιητήσ πῶσ ἐνδύονται καὶ ἐτοιμάζονται πρὸσ ἐξοδον. Ὁ Ἄγαμέμνων π. χ. φορεῖ τὸν χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον, εἰσ τοὺσ πόδασ τὰ πέδιλα, ἀπὸ τῶν ὤμων κρεμᾷ τὸ ξίφος καὶ εἰσ τὴν χεῖρα λαμβάνει τὸ σκῆπτρον. Ὅμοίωσ ἐνδύεται ὁ Ὀδυσσεὺσ τὴν χλαῖναν καὶ τὸν χιτῶνα καὶ ἡ Καλυψὼ τὸν λευκὸν πέπλον τῆσ (δηλαδὴ τὸν χιτῶνα), τὴν ζώνην καὶ τὴν καλύπτραν τῆσ

κεφαλῆς, Τοῦ Γηλεμάχου ἢ ἀμφίσεως καὶ ἕξοδος περιγράφεται τετράκις ἢ πεντάκις εἰς τὴν Ὀδύσειαν, φορεῖ καὶ αὐτὸς τὰ ἐνδύματά του, τὰ πέδιλα, ἀναρτᾷ τὸ ξίφος καὶ εἰς τὴν χεῖρα λαμβάνει δόρυ, ἐξέρχεται δὲ ἀκολουθούμενος ὑπὸ δύο κυνῶν.

Ἡ ἀναγραφὴ τόσων λεπτομερειῶν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως, ἀκριβῶς ἕμως ἕνεκα τούτου εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν πολλῶν τούτων περιπτώσεων γίνεται λόγος περὶ νίψεως τῶν χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου. Ἄρα γε δὲν μνημονεύεται αὕτη, διότι ἦτο αὐτονόητος; Ἀλλὰ τότε διακτὶ ἀναφέρονται τὰ ἐνδύματα; Μήπως ἦτο ὀλιγώτερον αὐτονόητον, ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ λοιποὶ ἥρωες ἐνεδύοντο, πρὶν ἐξέλθουν τῆς σκηνῆς ἢ τοῦ κοιτῶνός των;

Ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἠδύνατό τις ἐπὶ τέλους νὰ παραδεχθῆ, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ὀλίγων μόνον περιπτώσεων, κατὰ τὰς ἐποίας παρελείφθη ἡ μνεῖα τῆς νίψεως. Ἐπειδὴ ἕμως αἱ περιπτώσεις εἶναι, ὡς παρετήρησα ἤδη, πλείονες, συμπεραίνω—νομίζω δὲ ὅτι τὸ συμπέρασμά μου εἶναι εὐλογον—ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐνίπτοντο τὴν πρῶταν τακτικῶς καὶ κατὰ κοινήν συνήθειαν.

Τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι παράδοξον. ἴσως ἕμως φανῆ, ἀληθῶς παράδοξον εἰς ἐκείνους, ὅσοι γνωρίζουν, ὅτι οἱ σύγχρονοι τοῦ Ὀμήρου ἐλούοντο συχνὰ καὶ ὅτι εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων, τοῦλάχιστον, ὑπῆρχε πάντοτε ἴδιον δωμάτιον λουτροῦ· ἐν δὲ ἐκ τῶν καθηκόντων τῆς φιλοξενίας ἦτο καὶ τοῦτο, νὰ δδηγηθῆ ὁ ξένος εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο, νὰ λουσθῆ διὰ θερμοῦ ὕδατος καὶ νὰ ἀλειφθῆ δ' ἐλαίου.

Τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα ἐποιήθησαν, ὅπως κοινῶς παραδέχονται, κατὰ τὸν ἕνατον καὶ ὄγδοον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα. Ἀλλὰ τὰ λουτρὰ ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι πολὺ πρότερον· διότι λουτρὰ ἀνεκαλύφθησαν καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς λεγομένης μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, τὰ ὁποῖα φθάνουσι μέχρι τοῦ 1500 περίπου πρὸ Χριστοῦ.

Δύναται λοιπὸν νὰ φανῆ ἀπίστευτον, ὅτι οἱ Ἕλληνες οἵτινες ἤδη 1500 ἔτη πρὸ Χριστοῦ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῶν λουτρῶν, ἕμως ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ αἰῶνας ὑστερότερον δὲν εἶχον ἀκόμη συνηθίσει νὰ νίπτωνται τακτικὰ καθ' ἑκάστην πρῶταν.

Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ λουτροῦ καὶ τῆς νίψεως ὑπάρχει οὐ-

σιώδης διαφορά. Διότι ἐκ πολλῶν φράσεων τοῦ Ὁμήρου συνάγεται ὅτι τὰ θερμὰ λουτρά συνειθίζοντο ἔχι κυρίως χάριν τῆς καθαριότητος, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς μέσα εὐπαθείας καὶ ἀπολαύσεως. Οἱ Φαίακες, οἵτινες περιγράφονται ὡς ἄνθρωποι διάγοντες μακάριον βίον, ἀγαπῶσιν ἐξ ἴσου τὰ συμπόσια, τὸν χορὸν, τὴν κιθάραν καὶ τὰ θερμὰ λουτρά. Περὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς λέγει ὁ ποιητής, ὅτι ἐν ἔσω διέτριβεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς δὲν τῷ ἔλειψαν τὰ θερμὰ λουτρά, διότι ἐκεῖ τὸν ἐπεριποιῶντο «ὡς θεόν». Αὐτὸς δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς καταλέγει μεταξὺ τῶν ἀπολαύσεων τοῦ εὐδαίμονος γέροντος τὸ λουτρὸν, τὸ φαγητὸν καὶ τὴν μαλακὴν κλίνην. Καὶ ὁ φιλοξενούμενος ὀδοιπόρος εἰσάγεται εἰς τὸ λουτρὸν ἀκριβῶς, ἵνα ἀπολαύσῃ τὴν ἡδονὴν τοῦ χλιαροῦ ὕδατος καὶ «ἀφαιρέσῃ τὴν κόπωσιν ἀπὸ τῶν μελῶν τοῦ σώματός του». Ἄλλ' ἢ νίψις τῶν χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου διὰ ψυχροῦ ὕδατος, μάλιστα ἐν καιρῷ χειμῶνος δὲν φαίνεται, ὅτι ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπόλαυσις δυνάμενη νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ λουτρὸν.

Ἦτο λοιπὸν ἐντελῶς ἄγνωστος εἰς τοὺς ἥρωας τοῦ Ὁμήρου ἡ νίψις; Ὅχι. Βεβαίως ἐνίπτοντο, ἴσως μάλιστα συχνά, ἀλλ' ἐνίπτοντο συνήθως ἔταν ἤθελεν ἕκαστος. Τακτικῶς δὲ καὶ κατ' ἔθιμον γενικὸν ἐνίπτον τὰς χεῖρας μόνον ἔταν ἔμελλον νὰ προσφέρουν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς ἵνα κάμουν σπονδὰς ἢ ἀπλῶς νὰ προσευχηθῶσιν ἐπισημότερον. Εἰς τὴν Ὀδύσειαν, ἣτις εἶναι νεωτέρα τῆς Ἰλιάδος, νίπτονται πρὸς τούτοις καὶ ἔταν καθίσουν εἰς τὴν τράπεζαν, διότι φαίνεται ὅτι εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐποιήθη ἡ Ὀδύσεια, καὶ τὸ γεῦμα ἐθεωρεῖτο τρόπον τινὰ ὡς θυσία εἰς τοὺς θεοὺς, ἀληθῶς δὲ συνεδέετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ θυσίας καὶ σπονδῶν.

Κατὰ κανόνα λοιπὸν εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν νίπτονται οἱ ἄνθρωποι, ὁσάκις τελοῦσιν ἱεράν τινα πράξιν, ὁσάκις δηλαδὴ ἔρχονται εἰς συνάφειαν μὲ τοὺς θεοὺς. Εἰς τὸ νεώτερον ποίημα νίπτονται συχνότερα καὶ τακτικώτερα, ἀφοῦ εἰς τὰς ἱεράς πράξεις περιλαμβάνονται τότε καὶ τὰ καθημερινὰ γεύματα. Ὅταν δὲ συνέβαινε νὰ καθίσουν εἰς τὴν τράπεζαν τὴν πρώτην, ἐνίπτον τὰς χεῖρας τὴν πρώτην, ἄλλως ἀνεβάλλετο ἡ νίψις. Εἰς τὴν Ἰλιάδα ἀναφέρεται ἡ νίψις ἀραιότερον, διότι αἱ πραγματικαὶ θυσίαι ἦσαν, ἐννοεῖται, σπανιώτεροι, ἢ τακτικῆ δὲ καθημερινῆ προσευχῆ ἦτο ἄγνωστος ἕκαστος ἀπέ-

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝ «Νεοελλ. Ἀναγνώσματα» Α' Γυμν. "Εκδ. Β' 1936 10

τεινε τὴν δέησίν του πρὸς τοὺς θεοὺς, ἔταν εἶχε νὰ ζητήσῃ τι παρ' αὐτῶν, δὲν ἦτο δὲ πάντοτε εὐκολον καὶ βεβαίως δὲν ἐθεωρεῖτο ἀπαραιτήτως ἀναγκαιὸν νὰ νιφθῇ προηγουμένως.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐπὶ Ὅμηρου.

Μεταβαίνομεν εἰς τὸν Ἡσίοδον, τὸν ἀρχαιότατον μετὰ τὸν Ὅμηρον ποιητὴν, τοῦ ὁποῖου τὰ ποιήματα ἐσώθησαν. Οὗτος ἔζησε περὶ τὰ 700 πρὸ Χριστοῦ, εἰς ἓν δὲ ἐκ τῶν ποιημάτων του, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται Ἔργα καὶ Ἡμέραι, ἀπαντῶσι πολλὰ χρησιμώτατα: συμβουλαί, ἐκ τῶν ὁποίων δύο μάλιστα εἶναι ἀξίαι προσοχῆς ὑφ' ἡμῶν. Ἡ πρώτη διδάσκει, ὅτι πρέπει νὰ ἐξελεώσωμεν τοὺς θεοὺς ἐκάστην ἐσπέραν καὶ ἐκαστην πρωτῶν, διὰ σπονδῶν καὶ θυσιῶν, ἡ δὲ δευτέρα λέγει, ὅτι οἱ θεοὶ δὲν εἰσακούουσι τὰς εὐχὰς τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις σπένδει εἰς αὐτοὺς τὴν πρῶτην ἀνίπτους χεῖρας· συνιστᾷ λοιπὸν τὴν καθαρῶτητα αὐτῶν.

Αἱ συμβουλαὶ αὗται εἶναι σπουδαιόταται διὰ τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπασχολεῖ, διότι ἐνταῦθα πρῶτον τίθεται ἡ ἀρχὴ τῆς καθημερινῆς πρῶτης προσευχῆς, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται πάλιν ἀναποσπᾶστος ἡ νίψις τῶν χειρῶν. Ὁ Ἡσίοδος προφανῶς ὁμιλεῖ περὶ συνθηείας, ἣτις δὲν ἦτο ἀκόμη καθιερωμένη καὶ κοινῶς παραδεκτή, ἀλλ' ἣτις τότε μόλις διεδίδετο· ἕνεκα τούτου θεωρεῖ ἀναγκαιὸν νὰ συστήσῃ αὐτὴν ὡς ἔργον εὐσεβὲς καὶ θεάρεστον. Οὐχ ἦττον ὁμως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ νίπτωνται τακτικῶς καθ' ἐκάστην πρωτῶν ἀπὸ τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἣτοι ἀπὸ τοῦ 700 περίπου πρὸ Χριστοῦ, ἔταν δηλαδὴ ἤρχισαν καὶ νὰ προσεύχωνται καθ' ἐκάστην πρωτῶν μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐξέγερσιν.

Περιορίζομαι εἰς τοὺς δύο τούτους ποιητὰς καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔθιμου, ἣτις ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν προκύπτει. εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐξέλιξις αὕτη δὲν εἶναι ἀκόμη τελεία, διότι καὶ ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος ἀναφέρουσι συνήθως μόνον τῶν χειρῶν τὴν νίψιν οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τοῦ προσώπου. Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικόν· διότι κατὰ τὰς θυσίας καὶ τὰς σπονδὰς αἱ χεῖρες ἤρχοντο εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἣτοι τῶν κρεάτων, τῶν κυπέλλων, ἅτινα περιεῖχον τὸν οἶνον τῶν σπονδῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν σκευῶν. Αὗται λοιπὸν πρῶτον

ἔπρεπε νὰ εἶναι καθαροί. Ἐπειδὴ ὁμοῦ εἰς μίαν τοῦλάχιστον περίπτωσιν βλέπομεν, ὅτι ἡ Πηνελόπη μέλλουσα νὰ προσευχηθῆ εἰς τὴν Ἀθηναὶν ὑπὲρ σπουδαιότητος ὑποθέσεως, δὲν ἀρκεῖται νὰ νύφη μόνον τὰς χεῖρας τῆς, ἀλλὰ νύπτει ἕλον τὸ σῶμα καὶ ἐνδύεται καθαρὰ φορέματα, εἶναι εὐλογον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι, ὅταν ἡ νύμφη τῶν χειρῶν κατὰ πᾶσαν πρῶτην ἔγινε κοινὸν ἔθιμον, παρηκολούθησεν αὐτὴν ταχέως καὶ ἡ τοῦ προσώπου. Διότι μεγαλύτερα καθαριότητος καθίστα τὴν προσευχὴν μᾶλλον εὐπρόσδεκτον.

Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐβδόμου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος περίπου βεβαιώνεται ἡ συνήθεια τῆς καθημερινῆς πρῶτῆς νύμφης. Ἡ πρώτη δὲ γένεσις αὐτῆς ὀφείλεται ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθήματος τῆς καθαριότητος παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐκτελοῦσι πάντοτε εὐχαρίστως, ὅτι εἶναι καλὸν καὶ ὠφέλιμον. Ἐπενέθη ὁμοῦ ἡ θρησκεία, καὶ ὁ φόβος ἀπὸ τῶν Θεῶν ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ νύπτωνται τακτικῶς· διότι, ὅταν ἡ ἀκαρθασία ἤρχισεν νὰ προξενῇ ἀηδίαν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, φυσικὸν ἦτο νὰ ὑποθέσωσιν, ὅτι καὶ οἱ θεοὶ ἀποστρέφονται αὐτήν. Ἐκτοτε δὲ δὲν ἐτόλμων εὐκόλως νὰ παρουσιάζονται πρὸ αὐτῶν ἄνιπτοι.

X. Τσοῦντας

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης.—Γενήθηκε στὴ Λευκάδα τὴν 2 Αὐγούστου 1824. Κατάγεται ἀπὸ οἰκογένεια ἀρματολική. Ἀπὸ πολὺ νέος ἔδειξε τὴν κλίση του στὴν ποίηση καὶ στὴ φιλολογία γενικά. Ἀνακατέυθη καὶ στὴν πολιτική. Στὸ τέλος ὅμως ἀποτραβήχθηκε ὁλότελα ἀπ' αὐτὴν καὶ ἀφοσιώθηκε μόνον στὴν ποίηση. Πρῶτο ποιητικὸ βιβλίο του εἶναι τὰ «Στιχοурγήματα» (1847). Ἔπειτα τὰ «Μνημόσυνα» (1857), ἡ «Κυρὰ Φροσύνη» (1859), ὁ «Ἀθανάσης Διάκος» καὶ «Ἀστραπόγιαννος» (1867), καὶ τὸ ἐπικό του ποίημα «Φωτεινός», ποὺ τὸ ἄρτισεν ἀτέλειωτο. Ὁ Ἄρ. Βαλαωρίτης ἔγραψε τὰ ποιήματά του στὴ λαϊκὴ γλῶσσα καὶ τραγουδαίει σ' αὐτὰ τὰ παθήματα καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους στὴν ἐποχὴ τῆς σκλαβιάς του καὶ τὸ ἀδιάκοπο πάλεμα τοῦ ἑλληνισμοῦ μὲ τὸν ξενισμό. Πέθανε ἀπὸ ἀρρώστια τῆς καρδιάς στίς 24 τοῦ Γενάρη τοῦ 1879 στὸ νησί του, τὴ Μαδουρή.

Βελλιανίτης Θεόδωρος.—Γενήθηκε στοὺς Παξοὺς στὰ

1866. Ἐκαμε χρόνια πολλὰ δημοσιογράφος καὶ ἐργάστηκε σὲ πολλὰς ἐφημερίδες γράφοντας ἄρθρα, χρονογραφήματα, φιλολογικὰ καὶ ἱστορικὰ μελέτες. Ἐχει γράψει καὶ μερικὰ διηγήματα καὶ ποιήματα. Ἐχει μεταφράσει καὶ μερικὰ ἔργα ἀπὸ τὴ Ρωσικὴ Λογοτεχνία,

Βιζυηνὸς Γεώργιος.—Γενήθηκε στὸ χωριὸ τῆς Θράκης Βιζύ (στὴν ἀρχαία Βιζύη) στὰ 1849. Ὁ Βιζυηνὸς ἔγραψε πολλὰ ποιήματα λυρικὰ καὶ πέντε μεγάλα διηγήματα, λίγα φιλοσοφικὰ ἔργα καὶ τὴ φιλολογικὴ μελέτη «Ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα».

Ὁ Γ. Βιζυηνὸς ἔγραψε στὴ λαϊκὴ καὶ στὴν καθαρῆουσα γλῶσσα καὶ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους διαλεχτοὺς νεοῦλληνας λογοτέχνες. Τὰ πέντε διηγήματά του εἶναι τοῦτα: «Τὸ Ἀμάρτημα τῆς Μητρὸς μου» — «Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξιδίου».— «Ποῦτος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου».— «Μοσκόβ—Σελήμ».— «Αἱ Συνέπειαι τῆς

παιδείας ἱστορίας», ποὺ μεταφράστηκαν Γαλλικὰ καὶ Γερμανικὰ. Πέθανε στὰ 1896.

Βλαχογιάννης Ἰωάννης.—Γεννήθηκε στὴ Ναύπακτο στὰ 1868. Ἄφου τέλειωσε τὸ Γυμνάσιον στὴν Πάτρα, σπούδασε φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιον ἀπὸ τὸ 1887—1890. Πρωτοφανέρωθηκε στὴ λογοτεχνία μὲ μερικὰ διηγήματά του, ποὺ τὰ τύπωσε μὲ τὸ γενικὸν τίτλον «Ἱστορίες» καὶ μὲ τὸ ψευδώνυμον Γιάννης Ἐπαχτίτης. Ὁ Ι. Βλαχογιάννης ἐξὸν ἀπὸ τὴν καθαυτὴν λογοτεχνικὴν ἔργασίαν του ἔχει νὰ παρουσιάσῃ καὶ σπουδαία ἱστορικὴν ἔργασίαν. Τὸ λογοτεχνικὸν ἔργον του εἶναι ποιήματα καὶ διηγήματα, γραμμένα ἔλα μόνον στὴ λαϊκὴν γλῶσσαν.

Ἀπὸ τὸ λογοτεχνικὸν ἔργον ἔχουν τυπωθῆ σὲ βιβλία: «Ἱστορίες» (διηγήματα) (1893), «Τὸ Σούλι» (1912), «Τὸ ἄρματα» (1912), «Μεγάλα χρόνια» (1913), «Ἔρμος Κόσμος» (1923) «Τοῦ Χάρου ὁ Χαλασμός» (1923), «Γύροι τῆς Ἀνέμης» (1923), «Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι» (1925) κ. λ. π. εἶναι καὶ διευθυντὴς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου.

Βουτιεριδης Ἡλίας.—Κατάγεται ἀπὸ τὴ Μεθώνην τῆς Μεσσηνίας καὶ γεννήθηκε στὸ Σουλινὰ τῆς Ρουμανίας τὴν 14 τοῦ Φλεβάρη 1874. Νέος ἐμπήκε στὴ δημοσιογραφίαν. Στὴ λογοτεχνίαν πρωτοπαρουσιάστηκε μὲ στίχους του στὰ 1897.

ἔχουν τυπωθῆ σὲ βιβλία.

Ἔχει γράψει σὲ ἕλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου. Ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δράματα, ἱστορικὰ ἔργα, μελέτες φιλολογικῆς καὶ κριτικῆς, μεταφράσματα ἀπὸ ἀρχαίους πεζογράφους καὶ ποιητῆς. Καταγίνεται ξεχωριστὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Εἶναι γραμματέας τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του

Γεράνης Μάρκος.—Τὸ ἀληθινὸ του ὄνομα εἶναι Σπύρος Μπαδαθέας. Γεννήθηκε στὴν Οἷτυλο στὶς 12 Ἰουλίου 1883. Νέος ἐμπῆκε στὴ δημοσιογραφία, ἔπου ἐργάστηκε ἀρκετὰ χρόνια. Ἐγραψε χρονογραφήματα καὶ ἄλλα λογοτεχνικὰ πεζογραφήματα σὲ περιοδικὰ. Τώρα εἶναι δημόσιος ὑπάλληλος.

Γούναρης Σ. Κώστας.—Γεννήθηκε στὴ Σίφνο στὰ 1880. Σπούδασε φιλολογία στὸ Ἀθηναϊκὸ Πανεπιστήμιον. Διορίστηκε ἀργότερα καθηγητῆς. Στους Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912 ὑπηρετοῦσε στὸ στρατὸ μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ ἐφέδρου ἀνθυπολοχαγοῦ καὶ τότε ἀρρώστησε ἀπὸ τὴν κακουχίαν τοῦ πολέμου καὶ πέθανε στὴ Θεσσαλονίκη. Ἔχει γράψει ἀρκετὰ ποιήματα καὶ πεζογραφήματα.

Γρανίτσας Στέφανος.—Γεννήθηκε στὸ χωριὸ Γράνιτσα τῆς Εὐρυτανίας στὰ 1880. Σπούδασε νομικὰ μὰ τὸν τραβοῦσε περισσότερο ἡ λογοτεχνία. Νέος ἐμπῆκε στὴ δημοσιογραφία καὶ ἐργάστηκε σὲ ἔφημερίδες, γράφοντας χρονογραφήματα καὶ ἄρθρα. Ἐγραψε λίγα ποιήματα, διηγήματα καὶ τὴν ἠθογραφικὴν κωμῶδιαν. «Ὁ Μητρούσης». Τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ

λογοτεχνήματά του, γραμμένα σὲ δημοτική γλῶσσα, εἶναι κάποιες φυσιογνωστικὲς περιγραφὲς τῶν ζώων, ποὺ ζοῦνε στὰ ἑλληνικὰ δάση. Οἱ περιγραφὲς αὐτὲς ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του τυπώθηκαν σὲ βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Τοῦ Βουνοῦ καὶ τοῦ Λόγγου» (1921). Πέθανε στὰ 1915.

Δραγοῦμη Ἰουλία.—Ἡ καταγωγή της εἶναι ἀπὸ τὴ Χίο. Κόρη τοῦ Νικολ. Πασπάτη. Γεννήθηκε στὴν Πόλη τὸ Μάρτη τοῦ 1858. Παντρεύτηκε τὸ Δημ. Δραγοῦμη. Ἀπὸ τὰ νεανικὰ χρόνια της καταγινόταν στὴ λογοτεχνία μὲ ξεχωριστὴ ἀγάπη. Ἐγραψε μόνο στὸ πεζὸ καὶ πρὸς πολὺ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα γιὰ τὰ παιδιά. Τὸ περισσότερο ἔργο της ἔχει τυπωθῆ σὲ βιβλία: «Τρία παιδιά, ὄλοι μαζί, ὁ βάτραχος ποὺ βαριέται» (1919) «Παραδόσεις καὶ Παραμῦθια». (1919), «Στὴν Καζάνη» (1920), «Ποριώτικες Ἱστορίες», 2 τόμ. (1921—1923), «Νὰ τὰ ποῦμε:» (1923), «Στὸ Νησί τους» (1923), «Στὴν Ψυχὴ τοῦ ἄλλου» (1926) «Ὁ Μητρος (Μυθιστόρημα 2 τόμ. 1926) κλπ.

Δροσίνης Γεώργιος.—Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα στὰ 1859. Ἡ οἰκογένειά του κρατᾷ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι. Πολὺ νέος κατάγινε μὲ τὴν ποίηση καὶ τὴ φιλολογία γενικά. Τὸ ποιητικὸ ἔπος καὶ τὸ πεζογραφικὸ ἔργο του εἶναι πολὺ πλούσιον καὶ σὲ ποσότητα καὶ σὲ ποιότητα. Ἔργα του τυπωμένα εἶναι: 1) Ποιήματα: «Ἴστοι Ἀράχνης» (1880). «Σταλακτιταί» (1881) «Εἰδύλλια» (1885), «Ἀμάραντα» (1890). «Γαλήνη» (1902), «Φωτερὰ Σκοτάδια» (1914), «Κλειστὰ Βλέφαρα» (1918), «Πύρινη Ρομφαία - Ἀλκυονίδες» (1923), «Εἶπα» (1932). 2) Πεζά: «Ἀγροτικαὶ ἐπι-

στολαί» (1882), «Διηγήματα καὶ Ἀναμνήσεις» (1886), «Ἀμρυλλίς» (1886), «Τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης» (1901), «Διηγήματα τῶν Ἀγρῶν καὶ τῆς Πόλεως» (1904), «Ἑλληνικὴ Χαλμᾶ» (1921), «Ἔρση» (1922), «Ἡ Πεντάμορφη» (1924). Εἶναι κι' Ἀκαδημαϊκός.

Ἐξάρχος Ἀποστόλης.—Γεννήθηκε στὴν Ἡπειρο. Ἐζήσε ἀπὸ νέος στὴν Πόλη, ἔπυ ἔκανε τὸ γιατρό. Κατάγινε καὶ μὲ τὴ λογοτεχνία. Ἐγραφε μόνο σὲ πεζὸ λόγο. Πιὸ πολὺ διηγήματα ἢθογραφικὰ στὴ δημοτικὴ γλῶσσα.

Εὐαγγελίδης Δημήτριος.—Γεννήθηκε στὴν Πλεσεδίτσα κοντὰ στὶς Φιλιάτες στὴν Ἡπειρο στὰ 1888. Ἐσπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πανεπιστημίου. Ἀκολούθησε τὸν κλάδο τῆς Ἀρχαιολογίας. Ἐγινε ἔφορος ἀρχαιοτήτων καὶ στὰ 1929 διορίστηκε ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας τέχνης στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης. Κατάγινε καὶ μὲ τὴ λογοτεχνία καὶ ἔγραφε ἀρκετὰ πεζογραφήματα καὶ ποιήματα μὲ τὸ ψευδὸν ὄνομα Μήτσης Καλαμάς.

Ζουφρὲς Γεώργιος.—Γεννήθηκε στὸν Πειραιᾶ στὰ 1878, καὶ πέθανε στὰ 1906. Τὸ ἐπάγγελμά του ἦταν ἔμπορος· μὰ καλλιέργησε συστηματικὰ καὶ τὴ λογοτεχνία. Ἐγραφε μερικὰ ποιήματα λυρικά, κ' ἄλλα ποὺ ξεχωρίζουν γιὰ τὸ ἀληθινὰ σατυρικὸ πνεῦμα τους. Μετάφρασε κάμποσους μύθους τοῦ Αἰσώπου σὲ στίχους.

Καμπούρογλους Γρ. Δημήτριος.—Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα στὰ 1852. Σπούδασε νομικὰ καὶ ἔγινε καὶ δημόσιος ὑπάλληλος. Μὰ τὸ φυσικὸ του ἦταν νὰ γίνῃ καὶ νὰ μείνῃ λογοτέχνης καὶ ἱστοριοδίφης. Καλλιέργησε τὸν πεζὸ καὶ τὸν ποιητικὸ λόγο κ' ἔγραψε ποιήματα, διηγήματα, δράματα, κωμωδίες. Κατάγινε συστηματικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἀθήνης στὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ στὰ νεώτερα χρόνια, καὶ ἔγραψε τὴν «Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας» τὰ «Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων», καὶ μελέτες γύρω στὴν ἱστορία τῆς Ἀθήνας καὶ τῶν νεωτέρων μνημείων τῆς. Κοντὰ στὰ ἱστορικὰ ἔργα του ἔγραψε καὶ τὰ καθαυτὰ λογοτεχνικὰ «Μῦθοι καὶ Διάλογοι», «Περασμένα Χρόνια», «Διηγήματα», «Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα», «Ἀττικὸὶ Ἐρωτες» (ἱστορικὸ διήγημα μὲ ἥρωα τὸν Ἀγγλο

ποιητή Μπάυρον), «Ἡ Κυρά Τρισεύγενη», «Θρύψαλα» κ. λ. π.
Ἔγραψε καὶ δύο δράματα. Στὰ 1927 ἔγινε Ἀκαδημαϊκός.

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας.—Γενήθηκε στὰ Λεχαινὰ τῆς

ἐπαρχίας Ἡλείας στὰ 1866. Σπούδασε γιατρός στὸ Ἀθηναϊκὸ Πανεπιστήμιο. Μόλις πήρε τὸ δίπλωμά του δέχτηκε ὑπηρεσία στὰ ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια· ὕστερα ἔμως ἄφισε τὴ θαλασινὴ αὐτὴ ὑπηρεσία καὶ ἔγινε στρατιωτικὸς γιατρός· καὶ τὴ θέση αὐτὴ τὴν κράτησε φτάνοντας στὸ βαθμὸ τοῦ ἀρχίατρου ἕσαμε τὸ θάνατό του στὰ 1923 στὴν Ἀθήνα.

Ὁ Α. Καρκαβίτσας ἔγραψε μόνο σὲ πεζὸ λόγο καὶ τὰ ἔργα του εἶναι πρῶτα ἀπ' ἔλα διηγήματα καὶ ὕστερα περιγραφεῖς ἄρθρα καὶ μελέτες ἱστορικὲς δημοσιευμένες σὲ διάφορες ἐφημερίδες καὶ περιοδικά. Ἔργα του τυπωμένα εἶναι «Διηγήματα» (1892), «Ἡ Λυγερή» (1896), «Ὁ Ζητιάνος» (1897), «Λόγια τῆς Πλώρης» (1899), «Παλιὰς Ἀγάπες» (1900), «Ὁ Ἀρχαιολόγος», μυθιστόρημα, «Διηγήματα γιὰ τὰ Παλληκάρια μας» (1922), «Διηγήματα τοῦ Γυλιού» (1922). Ἀρκετὰ ἄλλα ἔργα του μένουν ἀκόμη ἀδημοσίευτα σὲ βιβλία. Ὁ Α. Καρκαβίτσας εἶναι ὁ καθυπερῶς διηγηματογράφος τοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου.

Κληρονόμος Θεόδωρος.—Γενήθηκε στὸ Βαλιέτσι τῆς

Ἀρκαδίας. Τέλειωσε τὸ γυμνάσιο καὶ ὕστερα ἀφοσιώθηκε στὴ μελέτη τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ τῆς μουσικῆς τους. Παιδὶ φτωχὸ καὶ χωρὶς καμιὰ βοήθεια, ἀγωνιζόταν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά γιὰ νὰ ζήσει καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ ἐκανοποιῇ τὸν πόθο του γιὰ τίς λαογραφικὲς μελέτες. Μόνος του καὶ πεζὸς γύριζε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ σ' ἔβλεπε τίς ἑλληνικὲς ἐπαρχίες καὶ μάζευε δημοτικὰ τραγούδια καὶ σημείωνε τὴ μουσικὴ τους καθὼς τὰ ἄκουε νὰ τραγουδοῦνται σὲ κάθε τόπο. Σκοτώθηκε στὴν Ἡπειρο στὰ 1912, ὅπου πολέμουσε ἐθελοντής.

Κρυστάλλης Κώστας.—Γεννήθηκε στην Ήπειρο στο χωριό Συρράκο, στα 1868. Όταν ήταν ακόμη μαθητής στα Γιάννινα έγραψε τὸ πατριωτικὸ ποίημα «Αἱ Σκιαὶ τοῦ Ἄδου». Οἱ

τούρκικες ἀρχές (τότε τὴν Ήπειρο τὴν εἶχαν ἀκόμη οἱ Τούρκοι) θέλησαν νὰ τὸν πιάσουν καὶ νὰ τὸν βάλουν φυλακὴ. Μὰ ὁ νεαρὸς ποιητὴς - πατριώτης κατόρθωσε νὰ ξεφύγῃ κ' ἤρθε στὴν Ἀθήνα, ὅπου γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ζῆσῃ ἀναγκάστηκε νὰ μάθῃ τυπογράφος. Ἦταν ὅμως φυσικὰ ἀδύνατος· κ' ἡ στερεμένη ζωὴ του τὸν

ἔκαμε φθισικὸ πολὺ γλῆγορα. Πέθανε στὴν Ἄρτα τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1894. Ὁ Κρυστάλλης ἦταν ἀληθινὸς ποιητὴς καὶ στὰ ποιήματά του τραγούδησε τὴν ποιμενικὴ καὶ τὴν εἰδυλλιακὴ ζωὴ τῆς πατρίδος του καὶ τὴ φύση τῆς. Ἄφισε τρία ποιητικὰ βιβλία, πού ἔχουν τοὺς τίτλους «Ὁ Καλόγερος τῆς Κλεισοῦρας τοῦ Μεσολογγίου», «Ἀγροτικά» κ' «Ὁ Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης» καὶ ἓνα τόμ. «Πεζογραφήματα».

Λουκόπουλος Δημήτριος.—Γεννήθηκε στὴν Ἄρτινα τῆς Δωριδος στα 1874. Στὴν πατρίδα του ἔζησε τὰ παιδικὰ του χρόνια, μαθαίνοντας καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Σπούδασε στὸ διδασκαλεῖο κ' ἔγινε δάσκαλος. Γύρισε πολλὰ μέρη τῆς Ρούμελης, ὅπου διοριζόταν σὲ διάφορα σχολεῖα. Ἐκεῖ καταγινόταν καὶ σὲ λογογραφικὲς μελέτες· τώρα εἶναι διορισμένος στὸ Λογογραφικὸ Ἄρχειο. Ὁ Δ. Λουκόπουλος τύπωσε λογογραφικὲς ἐργασίες του σὲ βιβλία, πού ἔχουν τοὺς τίτλους: «Αἰτωλικαὶ οἰκῆσεις», «Ταξίδι στ' Ἄγραφα», «Πῶς ὑφαίνονται καὶ ντύνονται οἱ Αἰτωλοί». κ' ἄλλες.

Μαρτινέλης Γεώργιος.—Γεννήθηκε στὴν Κέρκυρα στα 1836. Ἦταν ἀπὸ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια. Ζώντας μέσα σὲ καλλιτεχνικὸ κύκλο ἄρχισε νὰ γράφῃ ἀπὸ νωρὴς. Πέθανε στὴν Κέρκυρα στα 1896. Ἔχει τυπώσει τὰ βιβλία: «Ἀδελφοὶ καὶ Κομματάρχες» Σάτυρα (1874), «Ὁ Διακονιάρης» (1875) «Τὰ Ἐρωτικὰ Ποιήματα» (1879) καὶ «Ὁδὴ εἰς τὸ Θάνατον τοῦ Κανάρη»

(1889), «Πατριωτικά Είκόνες», ποιήματα (1887) κι' άλλα λιγισέλιδα φυλλάδια. Ύστερα από τὸ θάνατό του τυπωθήκανε πολλά ποιήματά του σὲ βιβλία μὲ τὸν τίτλο «Τραγούδι» (1921).

Νιρβάνας Παῦλος.—Τὸ ἀληθινὸ ὄνομά του εἶναι Πέτρος Ἀποστολίδης. Γεννήθηκε στὴ Μαριανούπολη τῆς Ρωσίας στὰ 1866. Σπούδασε ἰατρικὴ καὶ ἔκαμε πολλὰ χρόνια γιατρός τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Μὰ ἡ λογοτεχνία ἦταν πάντα ἡ προτίμησή του. Ἐγράψε σὲ ἔλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου: Ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, ἔργα δραματικά, μελέτες κριτικές καὶ φιλολογικῆς, χρονολογήματα κι' ἄλλα. Στὰ 1928 ἔγινε καὶ Ἀκαδημαϊκός. Βιβλία του τυπωμένα: εἶναι: «Ἀπὸ τὴν Φύσιν καὶ τὴν Ζωὴν» (1898), «Παγὰ Λαλέουσα» (ποιήματα, 1908), «Τὸ Χελιδόνι» (δρᾶμα, 1908), «Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα» (δρᾶμα, 1909), «Τὸ Συναξάρι τοῦ Παπα Παρθένη» (1915), «Ἡ Ζωὴ τοῦ Δρόμου» (1917), «Ἡ Βασιλοπούλα μὲ τὰ Μαργαριτάρια» (1914), «Ἡ Εὐθυμὴ Ζωὴ» (1923), «Τὰ Ἀγριολούλουδα» (1924), «Ἐνηγεια» (1925), «Ὅσα φέρνει ἡ ὥρα» (1925), «Εὐθυμοὶ Περίπατοι» (1927), κι' ἄλλα.

Παλαμᾶς Κωστής.—Ἡ οἰκογένειά του εἶναι ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, ἀλλ' αὐτὸς γεννήθηκε στὴν Πάτρα στὰ 1859. Νέος πολὺ ἤρθε στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ σπουδάσῃ στὸ Πανεπιστήμιο νομικά. Μὰ ἡ ποίηση τὸν τραβοῦσε τόσο, ποὺ γλήγορα ἄφησε τὴ νομικὴ ἐπιστήμη καὶ ἀφοσιώθηκε ὁλότελα στὴ λογοτεχνία. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ τύπωσε τοὺς πρώτους στίχους του δὲν ἔπαψε νὰ γράφῃ ποιήματα κι' ἄλλα λογοτεχνικὰ ἔργα. Ἐχει γράψῃ καὶ τυπώσει πολλοὺς τόμους ποιημάτων, ἓνα δρᾶμα, διηγήματα, κριτικῆς μελέτες. Ὁ Παλαμᾶς λογαριάζεται σὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ποιητὲς τῆς σημερινῆς Εὐρώπης. Ὅταν συστήθηκε ἡ Ἀκαδημία ἔγινε ἀκαδημαϊκός.

Ἔργα του τυπωμένα εἶναι «Τὰ Τραγοῦδια τῆς Πατρίδας μου», (1886), «Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηναῖν» (1889), «Τὰ Μάτια τῆς Ψυχῆς μου» (1892), «Ἰαμβοὶ καὶ Ἀνάπαιστοι» (1897), «Τάφος» (1899), «Ἀσάλευτη Ζωὴ» (1904), «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» (1907), «Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ» (1910), «Οἱ Καημοὶ τῆς Λιμνοθάλασσης καὶ τὰ Σατυρικά Γυμνάσματα» (1912), «Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Μοναξιά» (1912), «Βωμοὶ» (1915), «Τὰ Παράκαιρα» (1919), «Δεκατετράστιχα» (1921), «Οἱ Πεντασύλλαβοι καὶ τὰ Παθητικὰ Μιλήματα» (1920), «Σκληροὶ καὶ Δειλοὶ Στίχοι» (1928), «Ὁ κύκλος τῶν Τετραστίχων» (1929) καὶ ἄλλα πολλά.

Παρορίτης Κώστας.—Τὸ ἀληθινὸ τοῦ ὄνομα ἦταν

Λεωνίδα Σουρέας. Γεννήθηκε στὴ Σπάρτη στὰ 1878. Σπούδασε φιλολογικὰ στὸ Ἀθηναϊκὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἔκαμε ἀρκετὰ χρόνια καθηγητὴς γυμνασίου, πρῶτα στὴν πατρίδα του καὶ ὕστερα στὴν Ἀθήνα. Ἀπὸ νέος καταγινόταν καὶ μετὴ λογοτεχνία. Κατάγινε ἀποκλειστικὰ μετὴ διήγημα καὶ μετὴ μυθιστόρημα. Πέθνε ἀξαφνα ἀπὸ ἐγκεφαλικὴ συμφορὴ στὰ 1931. Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἔχουν

τυπωθῆ σὲ βιβλία: «Ἀπὸ τῆ ζωὴ τοῦ δειλινοῦ» (διηγήματα, 1906), «Οἱ Νεκροὶ τῆς ζωῆς» (διηγήματα, 1907), «Στὸ Ἄλμπουρο» (μυθιστόρημα, 1910), «Ὁ Πατέρας καὶ ἄλλα διηγήματα» (1921), «Ὁ Κόκκινος Τράγος» (μυθιστόρημα (1925)), «Οἱ Δυὸ Δρόμοι» (μυθιστόρημα).

Περγιαλίτης Γιάννης.—Τὸ ἀληθινὸ τοῦ ἔνομα εἶναι

Ἰωάννης Γιαννοῦκος. Γεννήθηκε στὶς Σπέτσες στὰ 1872. Ἐμεινε πάντα στὸ νησί του, ὅπου εἶναι χρόνια πολλὰ δάσκαλος. Ἐχει γράψει ἀρκετὰ ποιήματα λυρικά, μύθους καὶ παιδικὰ, πού τὰ ἔχει τυπώσει σὲ τόμους. Ἐγγραψε καὶ μερικά διηγήματα βγαλμένα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν θαλασσινῶν.

Πετριδῆς Μιχαὴλ.—Γεννήθηκε στὸ νησί Καστελόριζο. (Μεγίστη) στὰ 1885. Σπούδασε φιλολογία στὸ Ἀθηναϊκὸ Πανεπιστήμιον καὶ κατόπι διορίστηκε καθηγητὴς σὲ γυμνάσια τοῦ Πειραιᾶ. Καταγίνεται μὲ ἀγάπη καὶ ἐργατικότητα καὶ στὴ λογοτεχνία. Ἄρχισε νὰ δημοσιεύη λογοτεχνικὰ ἔργα του πολὺ νέος. Πρωτοφανερῶθηκε λογοτέχνης στὰ 1905 μὲ στίχους του καὶ μὲ λαογραφικὰ περιγραφὰς τῆς ζωῆς τοῦ νησιοῦ του. Γράφει μόνον σὲ δημοτικὴ γλῶσσα. Ἐγγραψε καὶ μερικές λογοτεχνικὰς μελέτες καὶ κριτικές. Ἐχει τυπώσει τὰ βιβλία: «Ἐξάστιχα σειρὰ α' (1923), σειρὰ β' (1925), «Ἡ Νέα μας Ποίηση» (1925), «Σύντομοι χαρακτηρισμοὶ τῶν τωρινῶν μας Λογίων» (1927), «Οἱ τάσεις μεταπολεμικῆς λογοτεχνίας» (1929), «Τὰ νιάτα πού διφοῦν» μυθιστόρημα (1932) κλπ.

Πολέμης Ἰωάννης.—Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα στὰ

1872. Νέος πολὺ ἀφοσιώθηκε στὴ λογοτεχνία καὶ πρὸς πολὺ στὴν ποίηση. Ἐχει γράψει μόνον στίχους καὶ τὰ δράματά του τὰ ἔγραψε κι' αὐτὰ σὲ στίχους. Βιβλία του τυπωμένα εἶναι: «Ποιήματα» (1883), «Χειμῶνανθοὶ» (1888), «Ἀλλάβαστρα» (1900), «Κεϊμήλια» (1904), «Ἐξωτικὰ» (1905), «Τὸ Παλιὸ Βιολεῖ» (1906), «Σπαμένα Μάρμαρα» (1917), «Εἰρηνικὰ» (1918), «Ἐσπερινὸς»

(1929). Δράματα: «Ὁ Τραγουδιστής» (1893), «Ὁ Βασιλιάς Ἀνήλιχος» (1910), «Ἡ Γυναίκα» κωμῶδιον (1915), «Μιὰ φορὰ κ' ἔναν Καιρὸ» παραμυθόδραμα (1924). «Ὁ Πολέμης εἶναι ποιητὴς τρυφερός, καὶ μὲ στίχο ἀρμονικό. Πέθανε στὰ 1925.

Προβελέγγιος Ἀριστομένης.—Γεννήθηκα στὴ Σίφνο στὰ 1850. Σπούδασε φιλολογία καὶ ἐπῆγε νέος στὴ Γερμανία γιὰ ν' ἀποτελειώσῃ τίς σπουδές του.

Δὲν ἐξάσκησε ὅμως καθόλου τὴν ἐπιστήμη τῆς φιλολογίας. Τίς σπουδές του τίς ἔκαμε μόνο γιὰ νὰ μορφωθῆ περισσότερο καὶ γιὰ νὰ τοῦ χρησιμεύουν στὴ λογοτεχνική του ἐργασία, ποὺ εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ πολὺ νέος. Ἀνακατέυτηκε λίγο καὶ στὴν πολιτική καὶ βγήκε δύο φο-

ρὲς βουλευτὴς Κυκλάδων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἀποτραβήχθηκε γιὰ ν' ἀφοσιωθῆ ἐλόστελα στὴν ποίηση. Ὁ Προβελέγγιος εἶναι ἀγνός κι' ἀληθινός ποιητής. Ἐξὸν ὅμως ἀπὸ τὰ ποιήματά του ἔγραψε καὶ μερικά δράματα. Τὰ ἔργα του εἶναι τυπωμένα σὲ τόμους. «Τὸ Μῆλον τῆς Ἐριδος» (1871), «Ποιήματα Παλαιὰ καὶ Νέα» (1896), «Ποιήματα» (1916) καὶ τὰ δράματα «Ὁ Ρήγας» (1907), «Ἡ Κόρη τῆς Δήμνου» (1901), «Νικηφόρος Φωκᾶς» (1907), «Φαίδρα» (1919), «Αἰσώπου Ἐπιστροφή» (1925), Μετάφρασε ἀκόμη καὶ τύπωσε τὸ «Φάουστ» τοῦ Γερμανοῦ ποιητῆ Γκαίτε. Ὅταν συστήθηκε ἡ Ἀκαδημία ἔγινε ἀκαδημαϊκός.

Σαντοριναῖος Νίκος.—Γεννήθηκα στὸ Σουλινᾶ τῆς Ρουμανίας στὰ 1882. Στὴ Σμύρνη πρωτοπαρουσιάστηκε γιὰ λογοτέχνης στὰ 1904. Καὶ ἀπὸ τότε δὲν ἔπαψε νὰ γράφῃ ποιήματα καὶ πῶς πολὺ διηγήματα, ὅλα σὲ δημοτικὴ γλῶσσα. Ἔργα του τυπωμένα σὲ βιβλία εἶναι τὰ «Ἀγριολούλουδα» (ποιήματα, 1909), «Ἱστορίες τοῦ Πελάγου καὶ τῆς Ἀκρογιαλιάς» (διηγήματα, 1911), «Ὁ Κώστας Κρυστάλλης» (τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ, 1913), «Ὁ Ἀγγελοκρούστης τῶν Κραβιῶν» (1913) «Τὸ Λιμάνη τῆς Δόξας» (διήγημα) κι' ἄλλα.

Στούντας Χρήστος.—Γεννήθηκε στή Στενήμαχο τῆς Θράκης. Ἀφοῦ σπούδασε στό Ἀθηναϊκὸ Πανεπιστήμιο, ἐπῆγε γιὰ νὰ τελειοποιήσῃ τίς σπουδές του στή Γερμανία καὶ κατὰ γινε ἀποκλειστικὰ μὲ τὴν ἀρχαιολογία. Στὰ 1904 ἔγινε καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας στό Πανεπιστήμιο. Ἐγραψε ἀρκετὰ ἔργα ἐλα ἀρχαιολογικά, ποὺ τυπώθηκαν σὲ βιβλία: «Μυκῆναι καὶ Μυκηναϊκὸς Πολιτισμὸς» (1894). «Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν» (1900), «Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκρόπολεις Διμηνίου καὶ Σεπήλου» (1908), «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης» (1928) καὶ πληθὺς ἄλλες ἀρχαιολογικὲς μελέτες.

Φυτίλης Ζαχαρίας.—Γεννήθηκε στὴν Πόλη. Σπούδασε γιατρός. Στὴ λογοτεχνία παρουσιάστηκε στὰ 1900 μὲ διηγήματά του. Ἔχει γράψῃ κάμποσα διηγήματα καὶ παραμύθια μὲ λογοτεχνικὸ τρόπο. Ἐγραψε καὶ δράματα. Ὅλα τὰ ἔργα του εἶναι γραμμένα στὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Σὲ βιβλία ἔχει τυπώσει τὰ δράματά του: «Μάνα καὶ Κόρη» (1904), «Τὸ Ἐκθετε» (1905), «Χτισμένο στὴν Ἄμμο» (1906),

Χρηστοβασίλης Χρήστος.—Γεννήθηκε στὴν Ἠπειρὸ στὸ Σοῦλι, στὰ 1862. Νέος πολὺ ἦρθε στὴν Ἀθήνα, ἐποὺ ἄρχισε νὰ δημοσιογραφῆ καὶ νὰ δημοσιεύῃ διηγήματά του.

Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἔχει τυπώσει σὲ βιβλία τὰ «Διηγήματα τῆς Στάνης» (1898), «Διηγήματα τῆς Ξενητιάς» (1899), «Διηγήματα τοῦ Βουνοῦ» (1899), «Θεσσαλικά Διηγήματα» (1900), «Διηγήματα τοῦ Βουνοῦ καὶ τοῦ Κάμπου» (1902), «Ἠπειρωτικὰ Παραμύθια» (1906), «Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου» (δράμα, 1901), «Γιὰ τὴν Τιμὴ» (δράμα 1903), «Ἡ Ἀγάπη» (ποιήματα, 1897), «Ὁ Μαρμαρωμένος Βασιλιάς» (ποίημα, 1901), «Δημοτικὰ Τραγούδια» (1898).

Α

2 60

Ἁγίου Ἀντρέα = (ὁ μῦθος) = Ὁ Νομάρχης.

3

ἀγκούσα = στενοχώρια, δυστυχία.

ἀγκυλιώτης = χαϊδεύω, καλαχάρι.

1

ἀγουός = γίος, παλικάρι.

3

δι' Ἀσηματισμοῦ = (ὁ μῦθος) = Ὁ Χημικός.

Ἄλλοι, = ὁ Θεός, (τοῦρχικα).

ἀλωροφής = ὁ μῦθος, Ἰουλιός, ἐπειδὴ τότε κλονίζου.

ἀναγκασμένος = ὁ ἔνθουσι παρ' ὀρεσκονται ἐπ' ἀνάγκη.

ἐπ' ἀσκόλη θέα, ἢ ἐπ' ἀσκόλη.

ἀντίνα; ἀντίνα λέγεται τὸ ἔθελος καὶ ἀπέρχεται ἐπ' αὐτὴν

καίτερι γὰρ νὰ δένεται ὁ αὐτὸ τὸ παρ' ἀρχαία καὶ εἰς τὴν

ἀντιπαρῶλο = ἴσως λέγεται ἢ ἢ κινήσει τοῦ κύματος πρὸς

τὴν κίση. Ἐπὶν γυτοκίη ἐπὶ τὸν αἰ ὀρεσκ, κίση ἢ στήν προκίση.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ἀρεσκόμενα = τὸ μέρος ἐπὶν ἐπιμένει ἐπ' ἀρεσκίᾳ ἢ τὴν

ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

ἀρεσκόμενα = ἀρεσκίᾳ καὶ τὴν ἐπὶν ἀρεσκίᾳ.

Σταύρος Χρήσιμος—Γεννήθηκε στη Σιδηρόκωπη της
 Θράκης. Απέβη απόδραστο στο Αθύνον Πανεπιστήμιο. Ήρθε
 να διδάσκει τη φιλοσοφία στο Γενικό Λύκειο και κατόπιν
 αποκλειστικά με την αρχαιολογία. Στις 1904 έγινε καθηγητής
 της αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο. Έγραψε αρκετά βιβλία
 αρχαιολογικά—πρό τυπώθηκαν «Μουσείο και Μνημεία
 ναϊκός Παλιόπολις» (1894). «Η Άκροπολη των Αθηνών» (1900),
 «Αι προτομές των Ακροπόλεως Δελφών και Σελήου» (1901),
 «Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος Τόμος Τρίτος» (1928) και επίσης
 άλλες αρχαιολογικές μελέτες.

Φαίης Σαχάρης—Γεννήθηκε στην Πάλη. Επέδει
 κλίση προς την αρχαιολογία και έγινε καθηγητής της
 αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο. Έγραψε πολλά βιβλία
 αρχαιολογικά—πρό τυπώθηκαν «Μουσείο και Μνημεία
 ναϊκός Παλιόπολις» (1894). «Η Άκροπολη των Αθηνών» (1900),
 «Αι προτομές των Ακροπόλεως Δελφών και Σελήου» (1901),
 «Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος Τόμος Τρίτος» (1928) και επίσης
 άλλες αρχαιολογικές μελέτες.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Χρήσιμος—Γεννήθηκε στην Πάλη. Επέδει
 κλίση προς την αρχαιολογία και έγινε καθηγητής της
 αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο. Έγραψε πολλά βιβλία
 αρχαιολογικά—πρό τυπώθηκαν «Μουσείο και Μνημεία
 ναϊκός Παλιόπολις» (1894). «Η Άκροπολη των Αθηνών» (1900),
 «Αι προτομές των Ακροπόλεως Δελφών και Σελήου» (1901),
 «Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος Τόμος Τρίτος» (1928) και επίσης
 άλλες αρχαιολογικές μελέτες.

Σταύρος Χρήσιμος—Γεννήθηκε στην Πάλη. Επέδει
 κλίση προς την αρχαιολογία και έγινε καθηγητής της
 αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο. Έγραψε πολλά βιβλία
 αρχαιολογικά—πρό τυπώθηκαν «Μουσείο και Μνημεία
 ναϊκός Παλιόπολις» (1894). «Η Άκροπολη των Αθηνών» (1900),
 «Αι προτομές των Ακροπόλεως Δελφών και Σελήου» (1901),
 «Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος Τόμος Τρίτος» (1928) και επίσης
 άλλες αρχαιολογικές μελέτες.

A

- Ἄγιου Ἀντρέα**=(ὁ μήνας)=Ἅγιος Νοέμβριος.
ἀγκοῦσα=στεναχώρια, δύσπνοια.
ἀγλειψίς==χαϊδόλογα, κολακείες.
ἀγουρος=νέος, παλιχάρι.
ἄϊ Διμητριού=(ὁ μήνας)=ὁ Ὀχτώβριος.
Ἄλλάχ,=ὁ Θεός, (τούρκικα).
ἀλωνάρις=ὁ μήνας Ἰούλιος, ἐπειδὴ τότε ἀλωνίζουσι.
ἀναγκασμένος=οἱ ἄνθρωποι πού βρίσκονται σὲ ἀνάγκη, σὲ δύσκολη θέση ἢ σὲ κίνδυνο.
ἀντένας=ἀντένα λέγεται τὸ ξύλο, πού ὑπάρχει σὲ κάθε κιάρι γιὰ νὰ δένεται σ' αὐτὸ τὸ πανί, ἀρχαῖα: κεραία.
ἀντιμάμαλο=ἔτσι λέγεται ἡ κίνηση τοῦ κύματος πρὸς τὰ πίσω, ὅταν χτυπά ἐπάνω σὲ βράχο, πέτρα ἢ στὴν προκυμῖα.
Ἄπισθοδρομῆσις.
ἀποσπερίτης=ὁ πλανήτης Ἀφροδίτη, πού τὸ πρῶτ' τὸν λένε Αὐγερινὸν (ἀρχαῖα Ἐωσφόρος: ἀρχαῖα ὁ Ἀποσπερίτης λέγεται Ἐσπερος) λέγεται ἀκόμη καὶ ἄστρο τῆς Ἀγάπης καὶ Ἀστέρη καὶ Ἀστερας.
ἀριές=εἶδος πριναριού (δέντρο) πού τὰ φύλλα του δὲν ἔχουν ἀγκυλωτὲς ἄκρες.
ἀρμεγῶνα=τὸ μέρος ὅπου ἀρμέγουν τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια.
ἀρνοζύγουρα=ἀρνιά πού δὲν εἶναι ἀκόμη ἑνὸς χρόνου· ἅμα κλείσουν τὸν ἕνα χρόνο λέγονται μηλιόρια.
ἄπλερο=τὸ ἀδιάπλαστο· πῶς πολὺ γιὰ σ,τι ἔχει ζωὴ· δηλαδὴ ἄπλερο παιδί, ἄπλερο πουλί, κτλ.=μικρὸ παιδί, πουλί κτλ. πού τὸ σῶμά του δὲν ἔχει διαπλασθῆ, δὲν ἔχει δέσει.
ἀχαλρευτο=ἐκεῖνο πού δὲν ἔχει χαῖρι, προκοπή.
ἄχνα=φωνὴ πολὺ ἤσυχη, σιγανή· τσιμουδιά· λέγεται καὶ ἄχνια.

B

- βάξης**=φωνάζης δυνατὰ (ρῆμα **βάξω**, ὅπως λέγεται καὶ ἀρχαῖα.)
βαλαῶρες=τὰ ψηλὰ μέρη τῶν βουνῶν, πού τὸ χῶμα τους εἶναι κόκκινο, βουνοκορφές κοκκινοχώματες.
βαρκό=ὁ βαρκός, μέρος μὲ τεναγῆ, ἔλος.
Βαρδούσια=βουνὸ τῆς Αἰτωλίας, ἀρχαῖα Καλλιδρόμη καὶ Κόραξ.
βατοκόπια=τὸ βατοκόπι ἢ ἡ βατοκόπια εἶδος κλαδευτηρίου, πού κόβουν τὰ βᾶτα, ἕνα μικρὸ κλαδευτήρι τοποθετημένο γερά

στην άκρη ενός ξύλινου ραβδιού.

βδέλλιασμένα=μικρά πρόβατα ή γίδια που έχουν πάθει βδέλλιασμα· άρρώστια των έντέρων.

Βελούχια=βουνό της Αιτωλίας· ο Τυμφρηστός.

βέρος=άληθινός· λέξη Ιταλική.

βιό=περιουσία, πλούτος στη φράση «έχει ένα βιό ζώα» ή άλλο τι=έχει παραπολλά.

βλάχα=παιχνίδι παιδιάτικο, που παίζεται με λεπτά, δεκάρες ή πεντάρες.

βορό=ο βορός, τόπος με λάσπες, νερά, όπου μένουν πιο πολύ τη νύχτα βόδια, πρόβατα κι' όποιαδήποτε κοπάδια ζώων.

βραγιά=τό μέρος του κήπου όπου είναι φυτεμένη πρασινάδα ή λουλούδια· αρχαία **πρασιά και άνδηρον**.

Γ **γαλάρια**=οι πρόβατα που έχουνε γάλα, αφού γεννήσουν αντίθετα τα στέρφα.

Γαλάτσι=Προάστειο της Αθήνας στο ΒΑ μέρος.

γέννος=ο γέννος, όταν αρχίζουν τα πρόβατα να γεννούν γεννοβολία.

γεράνια=γαλάζια, ουρανό.

γιαμισί=ρούσσις ή άμαξηλάτης.

γιαννάκια=λουλούδια, που το χρώμα τους είναι κοκκινωπό·

βγαίνει σε άκαλλιέργητα μέρη· είναι του είδους της σφάκας ή ασφάκας. Λέγονται κι' Αΐγιαννίτικα κι' Αΐγιάννηδες. Αρχαία

ελελίφασκος ή έρυθρικής.

γιουεράνι=περιδέραια από χάντρες ή μαργαριτάρια κλπ. λέγεται και **γιουρντάτι** και **γεράνι**.

γκιορδέσι, γκιορδεμισι=λέξεις άρβανίτικες· επιφωνήματα που έχουν διάφορα νοήματα· είναι σαν τα δικά μας στα δημοτικά

τραγούδια: άιντε, μωρ' άιντε, γειά σου, μωρέ γειά σου! κτλ.

γλαριάξη=ρήμη γλαριάζω=κλειώ τα μάτια μου από ύστα· έχω όρεξη να κοιμηθώ· γίνεται από το γλάρα=υσταγμός.

γλέπεις=άντι βλέπεις.

γομάρι=γχοδούρι· γομάρι λέγεται και το φόρτωμα, το φορτίο.

γούτες=στενόμακρα κομμάτια από ύφασμα, σαν κορδέλλες ή σειρήνια.

γο ύπατο=μέρος γής που βρίσκεται κάτω από μικρό ψήλωμα και είναι κάπως βαθουλό κι' άπάνεμο

γούρνιαζαν=έκαναν γούρνα, λάκκο.

γρεγολεβάντες=άνεμος βορειοανατολικός· αρχαία: **Καικίας** ή

Θρακίας, ὅπως λέγεται καὶ σήμερον Θρακιᾶς, λέγεται καὶ γρο-
βολεδάγτες.

γέκνια—κατοικίες, στάνες.

Δ

δανλίτης—ἀρρώστια τῶν σπαρτῶν· λέγεται καὶ καπνία· ἀρ-
χαία: ἐρυσίδη.

δέματα—τὰ χαρκτηριστικὰ τοῦ προσώπου.

διάσελα (τὰ)—διάσελα λέγεται τὸ ἴσιο μέρος σὲ βουνό· πού
ἐνῶναι δυὸ κορυφές ἢ δυὸ φαράγγια· ἀρχαίαι: αὐχὴν.

Διγενής—Βασίλειος Διγενής Ἀκρίτας, ὁ μυθολογικὸς ἥρωας
τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, πού τὸν τραγούδησε πολὺ ὁ ἐλληνικὸς
λαός.

δοιάκι—τὸ χέρι τοῦ τιμονιοῦ· τὸ ξύλο δηλαδὴ πού εἶναι στὸ
ἐπάνω μέρος τοῦ τιμονιοῦ γιὰ νὰ τὸ διευθύνουν· ἀρχαίαι: σίαξ,
οἰάκιον.

δράνες—τὰ ἀνασθηλωμένα ψηλά κλήματα· ἀρχαίαι: ἀμπελοσ
ἀναθενδράς.

δωδεκάημερον—οἱ δώδεκα μέρες ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ἵσαμε
τὰ Θεοφάνεια ἢ Φῶτα· τότε πιστεύει ὁ λαὸς πὼς βγαίνουν οἱ κα-
λικάντζαροι ἢ τὰ παγανά.

Ε

ἐλάττω—ρῆμα λατίζω: βγάνω φωνή.

ἔχος—ἀπὸ τὸ ἔχω· γιὰ ἔχος=γιὰ νὰ τὸν ἔχουν, νὰ τὸν κρα-
τοῦν ζωντανό.

Ζ

ζάβαλι—καημένε! λέξη τούρκικη.

ζορπάδες—ζορμπᾶς λέγεται ὁ βίαιος ἀνθρώπος· ἀγριος·
σκληρὸς.

Η

ἦντα—ἀντί τί· λέξη ἰδιωματικὴ· ἦντα λές: τί λές: κτλ.

Θ

θεότρομος—αὐτὸς πού γεννάει τρόμο· φοβερός, τρομερός.

Θεριστής = ὁ μῆνας Ἰούνιος, ἐπειδὴ τότε θερίζουν.
Θεριακλίτικες = ἀπολαυστικές, ἀπὸ τὸ θεριακλῆς πού σημαίνει ἐκεῖνον πού ξερεῖ ν' ἀπολαυαίνει κάτι πού τοῦ ἀρέσουν τὰ καλὰ πράγματα. φαγητά, πιστά, κτλ.

Κ

- καβάκι** = ὁ μικρὸς κάβος, τὸ μικρὸ ἀκρωτήριον.
καβανιζάρισε = προσπέρασε τὸ πλοῖο τὸν κάβο· τὸ ρῆμα γίνεται ἀπὸ τὴ λέξη κάβος = ἀκρωτήριον.
κακοτράχαλο = κακοφτιασμένο.
κάκω = ἡ μάμμη, ἡ γιγκιά· λέξη ἰδιωλατικῆ Ἡπειρώτικῆ· πολλὰς φορές σημαίνει καὶ τὴν ἡλικιωμένη θειά.
καλντιρίμια = λιθόστρωτα· λέξη τούρκικη.
καματερά = τὰ βώδια, πιδὸ πολὺ ἐκεῖνα πού σέρνουν τὸ ἀλέτρι.
κανάλι = τὸ τρέξιμο τοῦ νεροῦ μέσα σὲ αὐλάκι· μὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ αὐλάκι· κανάλι λέγεται καὶ ἡ διώρυξ.
καντάδες = τὰ τραγούδια πού λένε στὸ δρόμο πολλοὶ μαζὶ· ἀρχαῖα: χορωδία. Γενικὰ καντάδα λέγεται τὸ τραγούδιμα ἀπὸ πολλούς.
καντάριασαν = τὰ ἐβίλανε στὴ σειρά, τὰ ετοίμασαν τὰ ἐκανόνισαν.
καπλάνια = τὸ καπλάνι· ὁ πάνθηρ ἢ ἡ πάρδαλις.
καραπαπάκης = βρεγμένος σὰν τὸ παπί.
καταλάγιασε = ἤσυχασε· ἀρχαῖα: καταπραῦνω, κατευνάζω· καταστέλλω κλπ.
καταρράχι = ἡ βουνοκορφή, πιδὸ πολὺ ἡ βραχὼδης.
κατατοπίσιοι = οἱ ντόπιοι.
κατηχαίνη = ἄρχισε νὰ τὰ ρίχνη, νὰ γερνάη.
κελάρι = ντουλάπι, ἀποθήκη.
κιλίμι = ταπέτο μάλλινο χοντροπλεγμένο· λέγεται καὶ ἀντρομίδα,
κλαρίζεται = στέκεται τὸ κοπάδι κάτω ἀπὸ τὰ κλαριά, ἀπὸ τὰ δέντρα γιὰ δροσιά.
κλαρίζω = κάθουμε κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο τῶν δέντρων.
κονάκια = σκηνές· κινητὲς κατοικίες· λέξη τούρκικη· κονάκι σημαίνει κυρίως τὸ μεγάλο σπίτι· κονάκι τούρκικα λέγεται καὶ τὸ κτίριο τοῦ δικαστήριου, ἢ τοῦ διοικητήριου.
κοπή = κοπάδι.
κορίθι = εἶδος σταφυλιοῦ μὲ κάπως μεγάλες ρῶγες χοντρά-φλουδο καὶ πού ἔχει πολλὰ κουκούτσια.
κορμί = σῶμα.

κοσιάρισαν—ἀγρίεψαν..

κοστάκι—τὸ ἄδειο μέρος στὴν πλώρη τῆς βάρκας, ποῦ μοιάζει με μικρὴ ἀποθήκη ἢ ντουλάπι.

κοιρώνα—μεγάλῃ πέτρα σκληρῇ.

κουζουλός—τρελλός, μωρός, ἀλαφρόμυαλος.

κουλλούρι—ἡ πέτσινη ἢ ἡ μετάλλινη θηλειὰ γύρω ἀπὸ τὸ λαϊμὸ τοῦ ζώου, ὅπουθε κρέμεται τὸ κουδούνι· λέγεται καὶ **κανάκα**.

κούφαλο—ὁ παραπολὺ γέρος ἢ γρηά· ἀρχαῖα ὑπέργηρος.

κρεββάτα—ξύλινος ἐξώστης, ποῦ στηρίζεται ἀπὸ κάτω με σταυρωτὰ δοκάρια.

κρεβάτια—τὰ σταυρωτὰ ξύλα, ὅπου στηρίζεται καὶ ἡ **κρεβάτια**.

κρέναν—ρῆμα κρένω—μιλῶ, ἀντὶ τοῦ ὄμαλοῦ **κρίνω**.

κρινιά—κυψέλες.

κύπρος—μεγάλον χαλκωματένιον κουδούνι, ποῦ κρέμεται ἀπὸ τὸ λαϊμὸ τοῦ μπιστάρη τράγου ἢ πρόβατου.

Λ

λάγιο—τὸ ἀρνί, ποῦ ἔχει μαῦρον μαλλί.

λαγουδιά—ραβδί με γυριστὸ χέρι, ποῦ τὸ ἔχουν οἱ τσοπάνηδες· λέγεται **κλίτσα** ἢ **ἀγκλίτσα**.

λαῖζω—βγάνω φωνή, μιλῶ.

λακτιές—βαθουλωτὰ μέρη γῆς πολὺ χορταρισμένα· μικρὰς κοιλάδες. Σὲ πολλὰ μέρη τὰ λένε καὶ **γούπατα**.

λειῶμα—κάθε σωρὸς σταχυῶν, ποῦ μαζεύεται ἅμα θειριστοῦν.

λιμπιστικά—ἐπιθυμητά· ἀπὸ τὸ ρῆμα **λιμπίζομαι**—ἐπιθυμῶ, ποθῶ.

λοβότερα—τὰ χειρότερα, τὰ πιὸ ἀχρηστα.

λόγγα—τὰ λόγγα, ἀντὶ οἱ λόγγοι, τὰ δάση.

Μ

μαδέρια—ναυτικὴ λέξις, ποῦ σημαίνει τὰ μακριὰ σανίδια ποῦ καρφώνονται κατὰ μᾶκρος τοῦ карабиου σὰν ἐπίστρωμα· ἀρχαῖα: ἐπηγκενίδες· μαδέρια λέγονται ἀκόμη καὶ τὰ πάτερα ἢ πατερά, τὰ δοκάρια· ἀρχαῖα: δοκός.

μάινα—κατέβασε! ἀνώμαλη προσταχτικὴ ἀόριστ. τοῦ ρῆματος **μαϊνάρω**—κατεβάζω τὰ πανιά τοῦ πλοίου.

μανούβρα—χειρισμός· λέξις ἰταλική.

μαρτίνια—τ' ἀρνιά ποῦ εἶναι περισσότερο ἀπὸ ἐνὸς χρόνου.

μάτα—πάλι, ξανά (ἐπίρρημα).

ματώνουμε—άντι νά «σφάξουμε»
μαχαλās—συνουκία· λέξη τούρκικη.
μεσάλι—πετσέτα του τραπέζιου, πεσχίρι· κυρίως είναι ή μα-
 κριά πετσέτα, πού τή βάζουν επάνω στά πόδια τους όλοι οί όμο-
 τράπεζοι, όσοι κάθονται γύρω σέ στογγυλό τραπέζι χαμηλό ή
 σουφρά.

μόδια—τό μόδι, μέτρο για τό σάρι, τό καλαμπόκι κτλ. αρ-
 χαία: μόδιος (χωράει έξη κοιλιά).

μπάγκος—ύψαλος, λέξη ιταλική.

μπαϊράμι—ή μεγαλύτερη θρησκευτική γιορτή των Τούρκων·
 ανάλογη με τό Πάσχα των Χριστιανών.

μπάντα—μεριά· στην πέρα μπάντα—στην πέρα μεριά, αντι-
 κρύ· λέξη ιταλική.

μπάρτζος—ό τράγος πού έχει μαύρο μαλλί· μα ή μουσούδα
 του (ή μύτη του και τό από πάνω μέρος της ίσαμε τά μάτια)
 είναι άσπρη.

μπογάζι—στενό μέρος τής θάλασσας ανάμεσα σέ δυό στεριές·
 πέραμα· αρχαία: πορθμός.

μπερνέτια—άπολαυές, κέρδη· λέξη τούρκικη.

μποσάνι—μεγάλος λαχανόκηπος, πού έχει πιδ πολύ πεπο-
 νιές, καρπουζιές, κολοκυθιές, άγγουριές κτλ. λέξη τούρκικη.

μπουκάρανε—πέρασαν τό στόμιο του λιμανιού· έμπήκανε
 στό λιμάνι από τήν ιταλική λέξη μπούκα (μπόκα)—στόμα,
 στόμιο.

μπουσουλώντας—περπατώντας με πόδια και με χέρια,
 όπως τά μικρά παιδιά, πριν αρχίσουν νά περπατούν έρθια.

N

νάϊα—τό νάϊ φλογέρα από μέταλλο· λέγεται και νεί και
 πα για ύλι· αρχαία: βαρύαυλος και παγίαυλος.

νείρεται—όνειρεύεται.

νοιάστικε—ένιωσε, άκουσε.

νομή—τό κοπάδι, τό ποίμνιον.

ντελάλημα—διαλάλημα, διακήρυξις, από τό ντελάλης—κήρυξ.

Ξ

ξεδούλια—τά κέρδη από τή δουλειά.

ξεσκισμένο—σχορπισμένο.

- όντας**—δταν (ιδιωματικό),
δντάς—κάμαρα, δωμάτιο και μάλιστα ή σίλα, ή αίθουσα τής
 οδοδοχής· λέξη τούρκικη.
δρμήνια—συμβουλή· αντί έρμήνια (έρμηνεύς).
δμίστηκαν—μυρίστηκαν· έννωσαν, έπήραν όσμή.
δστρια—Νοτιάς, άνεμος, άνεμος άνατολικός.

Π

- παγανά**—τά στοιχιά, κυρίως οι καλιχάντζαροι, οε βρυκό-
 λακες.
παγγύρι—έντι πανηγύρι (ιδιωματικό).
παγγυριώτες—έντι πανηγυριώτες.
παγουρι—δοχείο που βάζουν νερό ή κρασί, ή ρακί ή άλλο
 ποτό. Είναι φτιασμένο ή από πάφιλα ή από κολοκύθα (στά χωριά).
 στο στρατό τό λένε με άρχαία όνομασία: ύδροδοχείον.
παλιούρια—άγκαθωτά χαμόκλαδα· λέγεται και πάλιουρος·
 άρχαία· ή ράμνος.
παραβόλα—τό άκαλλιέργητο μέρος, που μένει κοντά στα
 σπαρμένα χωράφια και όπου βόσκουν ζώα.
παραγωνί—τό μέρος κοντά στη γωνιά στο τζάκι.
παρσοεκλητιζετε—στενοχωρείτε πολύ, (σεκλητί=στενο-
 χώρια).
παραφωτιά και **παραφωτούλα**—κοντά στη φωτιά, στο τζάκι·
 έπιασε παραφωτούλα=κάθηζε κοντά στη φωτιά.
πασκαλόγορτα—οί γιορτές του Πάσχα.
περιδρομιάζω—τρώγω τόν περιδρομο ή παραπολύ· λέγεται
 πάντα σάν είδος κατηγορίας γιά τόν πολυφαγά· αυτός περιδρο-
 μιάζει=τρώει παραπολύ· ή σάν κατάρα· περιδρομίασε! φάε τόν
 περιδρομο!
περογλιές—οί κληματχιές· τά ψηλά στηλωμένα κλήματχι·
 λέγονται και περγουλιές και κρεβθατίνες.
πεσκάδα—ψάρεμα· λέξη ίταλική.
πεσκέσι—τό δώρο, που στέλγεται σε κάποιον· άρχαία· επί-
 σταγμα.
πέτακας—βουνό άπότομο, κρημνώδες.
πευκι—ταπέτο· λέξη τούρκικη.
πιλοτάγιο—τό μέρος όπου μένουν άραχμένες οί πιλοτίνες.
πιλοτίνα—ή βάρκα με πανί, που χρησιμοποιούν οί πιλότοι.
πιλότος—έκείνος, που οδηγάει τά πλοία να μπουν μέσα στο
 λιμάνι· λέγεται και π ο δ ό τ η ς· άρχαία· πλοηγός, ναυαγός.

πισυικός=τοσπάνης.

πλεῦρα και πλεῦρες=τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, βουνοπλαγιά.

πλόκος=φράχτης τῶν κήπων καὶ τῶν ἀμπελιῶν φτιαγμένος ἀπὸ πλεχτὰ κλαριά.

παδοκόπι=ἀποζημίωση, ποὺ παίρνει κανεὶς γιὰ τὸ δρόμο ποὺ ἔκαμε ἐξ αἰτίας ἄλλου χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ.

Πόισεφ=χωριὸ τῆς Μκεδοσίας κοντὰ στὴν Ἔδεσσα· σήμερα λέγεται Μαργαρίτι.

πράτα=πρόβατα· βρίσκεται μόνο στὸν πληθυντικὸ τὰ πράτα.

πριάρι=εἶδος βάρκας χωρὶς καρίνα, ποὺ τὴ χρησιμοποιοῦν πιὸ πολὺ σὲ λίμνες ἢ σὲ λιμνοθάλασσες.

προβετζάρισμα=κροχώρημα, πρόοδο.

πρωτολιχνιστής=ὁ ἀρχηγὸς ἐκείνων ποὺ λιχνίζουν τὸ στάρι· (λιχνίζω=ξεχωρίζω τὸ στάρι ἀπὸ τὰ ἄχερα ὕστερ' ἀπὸ τὸ θέρισμα κι' ἀφοῦ ξεραθοῦν τὰ στάχια.)

P

ράδα=τὸ μέσα μέρος λιμανιοῦ ἢ ὄρμου.

ράθυμα=ἀργά.

ρενάζω=βγάζω φωνή πόνου· λέγεται πιὸ πολὺ γιὰ τὰ ζῶα. Κοίταξε καὶ φρυμάζω.

ριζά=(τὰ)=πρόποδες βουνοῦ, λόφου.

ρογιάστικε=ἀόριστος τοῦ ρημάτος, ρογιάζομαι=μισθώνομαι, μπαίνω στὴν ὑπηρεσία κάποιου μὲ ὀρισμένο μισθό.

ροϊδάμια=(τὰ)=τὰ καινούργια κλαράκια ποὺ βγάζουν τὰ πουρνάρια τὴν ἀνοιξη.

ρούγα=(ἡ) δρόμος πλατύς.

ρουπάκια=τὸ ρουπάκι· ἡ ἀγριοβαλανιδιά· τὰ ρουπάκια· δάση ἀπὸ ἀγριοβαλανιδιές κι' ἄλλα ἄγρια δέντρα.

ρυνάξη=φωνάζει δυνατὰ κι' ἄγρια ὠρύεται.

Σ

σαϊτάνιδες (οί)=διαβόλοι (λέξη τούρκικη).

σαλαγή=φωνὴς δυνατές, ποὺ κάνουνε θόρυβο.

σαλαγοῦν=ὀδηγοῦν τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια μὲ φωνὴς καὶ σφυρίγματα καὶ τὰ κάνουν νὰ περπατᾶνε γλήγορα· ἀρχαῖα· σαλαγέω—ω.

σβάρα=μ' ἐπήραν σβάρα τὰ δάκρυα=ἔτρεχαν πολλὰ τὰ δάκρυά μου· μ' ἐπήραν ἐμπρός τὰ δάκρυα.

σεγγουδι=είδος πικνωφοριού χωριάτικου, μάλλινου κεντημένου.

σιαπέρα=άντι κατά πέρα· σημαίνει και περαδῶθε, (ιδιωματικό).

σιαποῦ=άντι κατά ποῦ, (ιδιωματικό).

σινιολάρισε=σημείωσε, ἀνήγγειλε ἀπὸ τὸ σινιάλο=σημεῖο· λέξη ἰταλική.

σκαμπανέβαινε=ῥημα σκαμπανεβαίνω (γιὰ τὰ πλοῖα)=ἀπὸ τὴν τρικυμία ἀνασηκώνεται ἢ πλώρη κ^ο ὕστερα κατεβαίνει κι^ο ἀνασηκώνεται ἢ πρύμνη, καὶ πάλι τὸ ἴδιο, γίνεται ἓνα εἶδος τραμπάλας τοῦ πλοίου.

σκανιάσης=στενοχωρήσης, λυπήσης, νὰ μὲ σκάσης.

σκαρίζω=βγάνω τὰ γίδια ἢ τὰ πρόβατα στὸ σκάρο, στὴ βοσκή.

σκασιμάδες=αχισμάδες, ρωγμαί.

σκιό=άντι ἴσκιο (ιδιωματικό).

σκολιταρούδια=μαθητάι.

σκουτέρης=τσοπάνης.

σκουτι=ὑψασμα· σκουτι λέγεται καὶ τὸ ρούχο, τὸ ἔνδυμα.

σοκάκι=δρόμος, ὁδὸς (λέξη τούρκικη).

σοροκολεβάντες=ἄνεμος Ν Α. ἀρχαία· εὐρόνοτος.

σούδα=ἀρρώστειαι τῶν δέντρων, ποὺ φέρνει τὴ σαπίλα τῆς ρίζας.

σουράει=άντι σφυρίζει (ιδιωματικό).

σούρουπο=ὅταν ἀρχίζῃ νὰ νυχτώνῃ.

σταλιζουν=τέκονται τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια στὸν ἴσκιο.

σταμπα=εἶδος ἐργοχείρου.

στειροπούλι=γίδι στέργο.

στρουγγοκάλυβα=ἡ καλύβα ποὺ εἶναι στὴ στρούγγα, στὴ στάνη.

σύμμασαν=άντι συμμάζεψαν, συνήθροισαν.

συράρι=τὸ τραγί ἢ τὸ πρόβατο ποὺ πάει ἐμπρὸς γιὰ νὰ σέρνῃ ἀπὸ πίσω του ὄλο τὸ κοπάδι· λέγεται καὶ μπροστάρης.

σφορδακλας=βάτραχος.

Σωτήρας=ἐκκλησιὰ τῆς Σωτήρας· Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος

T

τέρμενο=δυνατὴ ἐπιθυμία· πόθος.

τοιχάκι=παιγνίδι ποὺ ἐπαιζαν τὰ παιδιὰ μὲ πεντάρες ἢ δεκάρες. Χτυποῦσαν ἓνα παιδί μιά δεκάρα ἢ πεντάρια στὸν τοῖχο κι^ο ἔπου πήγαινε. Ὑστερα ἓνα ἄλλο παιδί χτυποῦσε τὴ δική του δε-

κάρα με τρόπο ώστε να πέση κοντά στην άλλη σε ώρισιμένη μικρή απόσταση, και τότε κέρδιζε· αλλιώς έχανε.

τόπια (τά)—άντι οι τόποι (ιδιωματικό).

τουρβάς (ό)—τό ταχάρι, ό σάκκος λέγεται και νταρβάς· ό διπλός—δισάκκι.

τραμουντάνα—άνεμος· ό βοριάς, αρχαία: άπαρκτίας.

τάφρος—(ό)—τό χαντάκι αρχαία: ή τάφρος.

τρικλό—πού δέ στέκεται καλά, κουνιέται· σαραβαλιασμένο.

τροϊκα—ρουσσιική άμαξα έλαφριά και χαμηλή, πού τή σέρνουν τέσσερα ή έξη άλογα.

τροκάνια—τό τροκάνι, τό κουδούνι, πού κρεμούνε στα πρόβατα ή τά γίδια· πιδό πολύ έπαιο έχει σχήμα πλακουτό κ' είναι φτιασμένο από σίδερο· λέγεται και τ σ ο κ ά ν ι.

Τρυγητής—ό μήνας Αύγουστος, επειδή τότε αρχίζει ό τρύγος.

τσάρκος—μεγάλος τετράγωνος τόπος φραγμένος και σκεπασμένος (σάν μιá μεγάλη τετράγωνή καλύβα) όπου κλειδونه τίς προβάτινες για να γεννήσουν.

τσέλιγκας—λέγεται αυτός πού έχει δικά του τουλάχιστο 500 πρόβατα και τά βόσκει ό ίδιος, μά παίρνει μέσα στο κοπάδι του και τά πρόβατα κι άλλων μικροϊδιοκτητών (με 30—50 πρόβατα) για να βόσκουν στο ίδιο μέρος με τά δικά του· κι αυτοί οι άλλοι μικροϊδιοκτητά: προβάτων είναι σάν υποταχτικοί του.

σιτουγκρέ—ή μυτερή άκρη βράχου ή πέτρας.

Φ

φανέστρα—φεγγίτη· και πολύ μικρό παράθυρο (λέξη Ιταλική).

φέρμελη—είδος γιλέκου από άκριθό ύφασμα κεντημένο με μετάξι ή με χρυσοκλωστές, πού φοριέται μαζί με τή φουστανέλα. Δηλαδή φέρμελη φορδونه μόνο οι φουστανελάδες.

φλοκάκι (τό)—ό μικρός φλόκος· πανί του πλοίου· αρχαία: άρτέμων.

φλοκάτα—κάπα με φλόκο από μέσα· δηλαδή με κρόσια· κ' ή μάλλινη κάπα (πανωφόρι άνάρριχτο) των χωρικών.

φλετούριξε—άνοιξε τά φτερά του, πέταξε.

φρυμάζουν—βγάζουν φωνή πόνου· κοίταξε και ρ ε κ ά ζ ω.

Χ

χαγιατί (τό)—έξώστης.

χαμπάρι (τὸ) = εἴδησις τὸν πληθυντικὸν συνήθως σημαίνει τὰ νέα· τί χαμπάρια = τί νέα· λέγεται καὶ **χαμπέρι** (λέξη τούρκικη).

χαντζάρι = **μπαχάρ** στενόμακρο πολύ κοφτερό καὶ μυτερό σὰν σπαθί.

χαροκόποι = αὐτοὶ ποὺ γλεντοῦν σὲ τραπέζι.

χειμάδια (τὰ) = τὰ χαμηλὰ μέρη (κάμποι καὶ λιβάδια) ὅπου κατεβαίνουν τὰ κοπάδια ἀπὸ τὰ βουνὰ γιὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν· λέγονται πρὸς πολὺ **χειμαδιά**.

χεράδα = ὅσα στάχυα ἢ ἄλλα σπαρτὰ πιάνει τὸ χέρι γιὰ νὰ τὰ θερίσῃ. Τὸ μάτσο.

χεράμι (τὸ) = ὕψος μάλλινο μὲ κρόσια, ποὺ χρησιμεύει ἢ γιὰ σκέπασμα ἢ γιὰ στρώσιμο κάτω· λέγεται πρὸς συχὰ **χεράμι** εἶδος ἀντρομίδας.

χουλιέται = θρηνηεῖ, ὀδύρεται.

χουλιτιά = (τὰ) = οἱ θρηνηοί, τὰ θρηνητά, οἱ ὀδυρμοί!

χούνη = ἡ μικρὴ ἄλλὰ βαθιὰ λαγκαδιὰ, κοιλάδα!

Ω

ῶχουνοὺς = ἐπέρρημα· ἀλίμονο! ἀλί μου! ὠμίμενα! ἀρχαῖα· φεῦ! ἰὼ! οὐαί!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ. — ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Α'. ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

1. Τὸ ὁμορφότερο παιδί (Μῦθος)	Σελ.	5
2. Βρεγμένα ἢ ξερά; (Μῦθος)	»	5
3. Ἡ ἀλεπού καὶ τὸ ἀλεπόπουλο (Μῦθος)	»	6
4. Τὸ ψέμα κ' ἡ ἀλήθεια (Μῦθος)	»	7
5. Περήφανο (Μῦθος) I. Βλαχογιάννη	»	8
6. Ἡ Βασιλοπούλα καὶ ἡ μικροδάφνη (Παραμῦθι)	»	10
7. Τὸ ἀθάνατο νερὸ (Παραμῦθι) Ζ. Φυτίλη	»	11
8. Τὸ ψευτοχώρι (Παραμῦθι)	»	16
9. Ὁ χουχουλούγεωργας καὶ ἡ χουχουβάγια (Παραμῦθι Θ. Κληρονόμου)	»	18
10. Στὴν κερασιά (Διήγημα) Ὁ Απ. Ἐξαρχου	»	21
11. Ὁ Κουρδουκέφαλος (Διήγημα) Α Καρ- καβίτσα	»	28
12. Ὁ Γκιῶσος μου (Διήγημα) Χ. Χρηστο- βασίλη	»	33
13. Ὁ Τρύγος (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Η. Βουτιερίδη	»	39
14. Οἱ Χειμαδιῶτες (Περιγραφικὸ πεζογρά- φημα) Κ. Γούναρη	»	43
15. Νύχτα στὸ χωριὸ (Περιγραφικὸ πεζογρά- φημα Π. Νιρβάνα	»	44
16. Τὸ Πανηγύρι τῆς Προυσιώτισσας (Περι- γραφικὸ πεζογράφημα) Δ. Λουκόπουλου	»	46
17. Ὁ Φοῦρνος τῆς γηᾶς (Παράδοση)	»	51
18. Γραικός, Γενίτσαρος καὶ Βενετσάνος (Παράδοση) Δ. Καμπούρογλου	»	51
19. Ὁ Βράχος τῆς Μαργαρίτας (Παράδοση)	»	54
20. Τὸ κυπαρίσσι τοῦ Μυστρᾶ (Παράδοση) Ἰουλίης Δραγοῦμη	»	54

21. Ὁ Διάβολος κ' ὁ Ζεκυθιανός (Παράδοση)	Σελ. 56
22. Ἡ διπλὴ γιορτὴ (Παράδοση) Δ. Καμπούρογλου	» 56
23. Ἡ Λαμπρὴ — ἡ Χαρὰ (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Κ. Γούναρη	» 58
24. Πρωτομαγιά σὲ νησὶ (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Μ. Πετρίδη	» 59
25. Συνήθια τοῦ θέρου καὶ τῆς σπορᾶς (Περιγρ. πεζογράφημα) Δ. Εὐαγγελίδη	» 60
26. Προσκυνημένοι (Διήγημα) Ι. Βλαχογιάννη	» 62
27. Ἡ γυναῖκα (Διήγημα) Α. Καρκαβίτσα	» 63
28. Ὁ Βλάχος κ' ὁ ράφτης (Διήγημα) Δ. Λουκοπούλου	» 67
29. Φωνὴ ἀπὸ τὰ σύννεφα (Διήγημα) Χ. Χρηστοδασίλη	» 69
30. Ὁ γυρισμός (Διήγημα) Κ. Παρωρίτη	» 73
31. Τὸ πάλαμα (Διήγημα) Α. Καρκαβίτσα	» 77
32. Οἱ ξένοι σοφοὶ κ' ὁ Ρωμιὸς μυλωνᾶς (Λαϊκὸ ἀνέκδοτο)	» 81
33. Ἡ μικρὴ πατριδα (Πεζογράφημα) Ἄνωνυμου	» 84
34. Δάση καὶ κεφαλάρια (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Κ. Γούναρη	» 85
35. Κοντὰ στὸν Πάμισο (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Μ. Γεράνη	» 86
36. Ὁ Κούτσαβλος (Διήγημα) Ι. Περγιαλίτη	» 88
37. Στὴ θάλασσα (Περιγρ. πεζογρ.) ΙΙ. Νιρβάνα	» 90
38. Στὸ Δούναβη » » Ν. Σαντοριναίου	» 93

Β'. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

39. Οἱ τρεῖς ἑλλές. Γ. Περγιαλίτη	» 95
40. Τὰ δυὸ ταγάρια. Γ. Ζουφρὲ	» 95
41. Γέρος καὶ διαβάτης. Γ. Περγιαλίτη	» 96
42. Τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιᾶς. Ι. Πολέμη	» 96
43. Ἡ θερίστρα Μάρω. (Δημοτικὸ)	» 99
44. Ὁ Τρύγος Κ. Κρυστάλλη	» 100
45. Τὸ βλαχόπουλο. (Δημοτικὸ)	» 102
46. Τὸ τραγοῦδι τῶν τσοπάνιδων. (Δημοτικὸ)	» 102
47. Τὸ καλύβι. Η. Βουτιερίδη	» 102

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ. — ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Α'. ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

1. Τὸ ὁμορφότερο παιδί (Μῦθος)	Σελ.	5
2. Βρεγμένα ἢ ξερά; (Μῦθος)	»	5
3. Ἡ ἀλεπού καὶ τὸ ἀλεπόπουλο (Μῦθος)	»	6
4. Τὸ ψέμα κ' ἡ ἀλήθεια (Μῦθος)	»	7
5. Περὶ φανο (Μῦθος) I. Βλαχογιάννη	»	8
6. Ἡ Βασιλοπούλα καὶ ἡ πικροδάφνη (Παραμῦθι)	»	10
7. Τὸ ἀθάνατο νερὸ (Παραμῦθι) Ζ. Φυτίλη	»	11
8. Τὸ ψευτοχώρι (Παραμῦθι)	»	16
9. Ὁ χουχουλούγεωργας καὶ ἡ χουχουβάγια (Παραμῦθι Θ. Κληρονόμου)	»	18
10. Στὴν κεραιὰ (Διήγημα) Ἄπ. Ἐξαρχου	»	21
11. Ὁ Κουρδουκέφαλος (Διήγημα) Α Καρ- καβίτσα	»	28
12. Ὁ Γκιῶσος μου (Διήγημα) Χ. Χρηστο- θασίλη	»	33
13. Ὁ Τρύγος (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Η. Βουτερίδη	»	39
14. Οἱ Χειμαδιῶτες (Περιγραφικὸ πεζογρά- φημα) Κ. Γούναρη	»	43
15. Νύχτα στὸ χωριὸ (Περιγραφικὸ πεζογρά- φημα II. Νιρβάνα	»	44
16. Τὸ Πανηγύρι τῆς Προσιώτισσας (Περι- γραφικὸ πεζογράφημα) Δ. Λουκόπουλου	»	46
17. Ὁ Φοῦρνος τῆς γηᾶς (Παράδοση)	»	51
18. Γραιοὺς, Γενίτσαρος καὶ Βενετσάνος (Παράδοση) Δ. Καμπούρογλου	»	51
19. Ὁ Βράχος τῆς Μαργαρίτας (Παράδοση)	»	54
20. Τὸ κυπαρίσσι τοῦ Μυστρά (Παράδοση) Ἰουλίας Δραγούμη	»	54

21. Ὁ Διάβολος κ' ὁ Ζακνυθιανὸς (Παράδοσι)	Σελ.	56			
22. Ἡ διπλὴ γιορτὴ (Παράδοσι) Δ. Καμπούρογλου	»	56			
23. Ἡ Λαμπρὴ — ἡ Χαρὰ (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Κ. Γούναρη	»	58			
24. Πρωτομαγιά σὲ νησί (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Μ. Πετρίδη	»	59			
25. Συνήθια τοῦ θέρου καὶ τῆς σπορᾶς (Περιγρ. πεζογράφημα) Δ. Εὐαγγελίδη	»	60			
26. Προσκυνημένος (Διήγημα) Ι. Βλαχογιάννη	»	62			
27. Ἡ γυναῖκα (Διήγημα) Α. Καρκαβίτσα	»	63			
28. Ὁ Βλάχος κ' ὁ ράφτης (Διήγημα) Δ. Λουκοπούλου	»	67			
29. Φωνὴ ἀπὸ τὰ σύννεφα (Διήγημα) Χ. Χρηστοδασίλη	»	69			
30. Ὁ γυρισμὸς (Διήγημα) Κ. Παρωρίτη	»	73			
31. Τὸ πάλαιμα (Διήγημα) Α. Καρκαβίτσα	»	77			
32. Οἱ ξένοι σοφοὶ κ' ὁ Ρωμῖος μυλωνᾶς (Λαϊκὸ ἀνέκδοτο)	»	81			
33. Ἡ μικρὴ πατρίδα (Πεζογράφημα) Ἀνώνυμο	»	84			
34. Δάση καὶ κεφαλάρια (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Κ. Γούναρη	»	85			
35. Κοντὰ στὸν Πάμισο (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Μ. Γεράνη	»	86			
36. Ὁ Κούτσαβλος (Διήγημα) Ι. Περγιαλτῆ	»	88			
37. Στὴ θάλασσα (Περιγρ. πεζογρ.) Π. Νιρβάνα	»	90			
38. Στὸ Δούναβη	»	»	N. Σαντορινιάου	»	93

Β'. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

39. Οἱ τρεῖς ἑλλῆς. Γ. Περγιαλτῆ	»	95
40. Τὰ δυὸ ταγάρια. Γ. Ζουφρὲ	»	95
41. Γέρος καὶ διαβάτης. Γ. Περγιαλτῆ	»	96
42. Τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιᾶς. Ι. Πολέμη	»	96
43. Ἡ θερίστρα Μάρω. (Δημοτικὸ)	»	99
44. Ὁ Τρύγος Κ. Κρυστάλλη	»	100
45. Τὸ βλαχόπουλο. (Δημοτικὸ)	»	102
46. Τὸ τραγοῦδι τῶν τσοπάνιδων. (Δημοτικὸ)	»	102
47. Τὸ καλύβι. Η. Βουτιερίδη	»	102

48. Τὸ Χωριό. (Κ. Παλαμά)	Σελ.	103
49. Ἡ τσοπανοπούλα ἢ Μάρω. (Δημοτικὸ)	»	104
50. Τὸ πανηγύρι. Γ. Μαρτινέλη	»	105
51. Τὰ βάσανα τῆς Ξηνητιάς. (Δημοτικὸ)	»	107
52. Τὸ Μπαλουκλί. (Παράδοση) Γ'. Βιζυηνοῦ	»	108
53. Ἡ μαγεμένη πηγὴ. Ἄρ. Βαλαωρίτη	»	109
54. Οἱ μῆνες. Κ. Παλαμά	»	111
55. Νανάρισμα. (Δημοτικὸ)	»	112
56. Ὁ Αὐγερινός.	»	112
57. Ὁ Συχαριάτης. Στ. Γρανίτσα	»	113
58. Ἡ ἄσκημη νύφη. (Δημοτικὸ)	»	114
59. Τὸ Λαγιαρνί.	»	115
60. Ὁ Νάνος ἢ ὁ ρεβυθούλης. (Δημοτικὸ)	»	116
61. Ὁ γυρισμὸς τοῦ Γιάννη.	»	116
62. Ὁ Σπανός.	»	117
63. Χριστούγεννα τῆς στρουγκοκάλυβας. Κ. Κρυστάλλη	»	117
64. Τὸ σπίτι. Ἡλ. Βουτιερῖδη	»	120
65. Ἡ Ἐπιστροφή. Ἄρ. Προβελέγγιου	»	121
66. Τὸ Ἡλιοβασίλεμα. Κ. Κρυστάλλη	»	123
67. Ὁ γέρο-ναύτης. Α. Προβελέγγιου	»	124
68. Τὸ πανηγύρι τοῦ ψαρά. Κ. Παλαμά	»	126
69. Ὁ πεθαμένος ψαράς. Γ. Δροσίνη	»	127
70. Ἡ τρικυμία. (Δημοτικὸ)	»	127

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

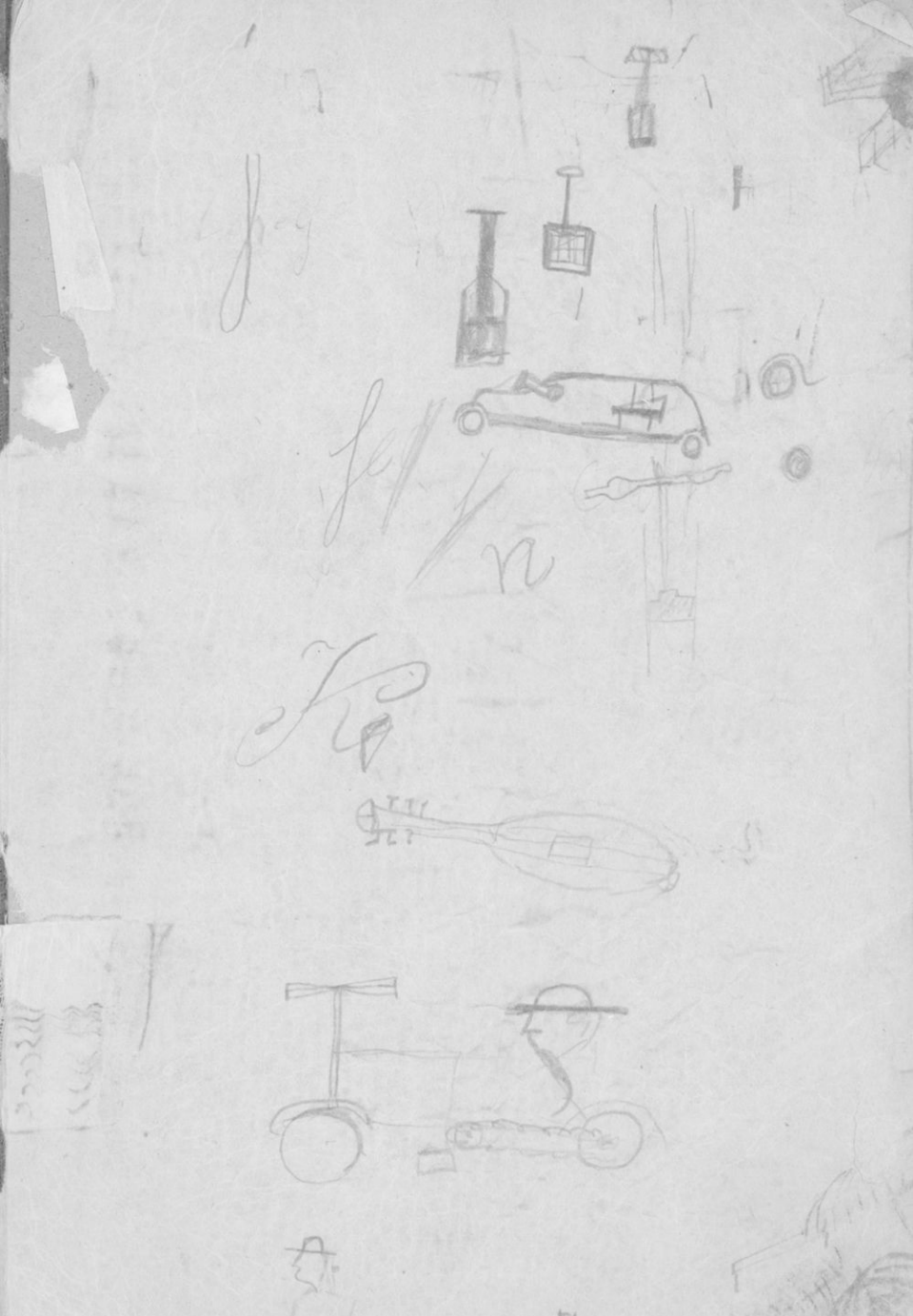
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

71. Τὰ ἀλώνια. Γ. Δροσίνη	»	131
72. Ἐπὶ τῆς Πίνδου. Θ. Βελλιανίτη	»	134
73. Ἡ Ἄμπλιανη κ' οἱ Ἄμπλιανῖται. Δ. Λουκόπουλου	»	139
74. Πότε ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες νὰ νίπωνται τὴν πρῶταν. Χρ. Τσοῦντα	»	143

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ—ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ	»	149
-----------------------------------	---	-----

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ—ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	»	161
-------------------------	---	-----

Ἀριθ. πρωτ. 41719

Π ρ ὶ ς

τὸν κ. Ἡλίαν Βουτιερίδην

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ταυταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τὴν 1-8-33 καὶ δημοσιευθείσης τὴν 9-8-1933 εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 78 φύλλον τῆς Ἐφημ. Κυβερνήσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἀρθ. 3 τοῦ νόμου 5045 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 81 πρακτικὸν ταύτης, Ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως τῶν Γυμνασίων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον **Νέα Ἑλληνικὰ Ἀναγνώσματα** Ἡλία Βουτιερίδου διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ Σχολικῆν ἔτος 1933-1934, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως σφραγισθῆτε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῶν κ.κ. εισηγητῶν.

Ὁ Ὑπουργὸς
Θ. Τουρκοβασίλης

Ἄρθρον τῶν τοῦ Προσδευτικῆς Διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τύπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνεῖν βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης οὐσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.